

12. KATALOG NÁLEZŮ

Základem pro vytvoření katalogu nálezů lidských kosterních pozůstatků knovízské a štítarské kultury byly zejména publikované práce (monografie a články) v odborném tisku. Významným zdrojem informací se stala také nepublikovaná disertační práce V. Spurného z roku 1949 „Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře“ uložená v Ústavu pro pravěk a ranou dobu dějinnou Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Tato práce obsahuje podrobný soupis do té doby publikovaných nálezů, ale také nálezů tehdy nepublikovaných uložených ve sbírkách Národního Muzea i jiných českých muzeí, nálezů pocházejících z výzkumů tehdejšího Státního archeologického ústavu v Praze a bývalého Amt für Vorgeschichte v Teplicích. Jsou zde shromážděny cenné informace získané v zápisech J. A. Jíry, uložené v archivu tehdejšího Jírova muzea na Hanspaulce.

Dalším zdrojem informací byly Nálezové zprávy a hlášení uložená v archivu Archeologického ústavu v Praze. Využito bylo také Archeologické databáze Čech (ADC), tedy datového souboru vytvářeného a spravovaného v archivu ARÚP jako centrální evidence archeologických výzkumů a nálezů pro území Čech s důrazem na přesnou prostorovou identifikaci nálezů. Tato databáze vzniká na základě tzv. Zpráv o archeologické akci, které by měly být archivu ARÚP průběžně poskytovány vedoucími terénních akcí probíhajících na území Čech. Některé údaje poskytl také Informační systém o archeologických datech (ISAD) vytvořený v ústředním pracovišti Národního památkového ústavu a informační systém Státní archeologický seznam České republiky (SAS ČR), který shromažďuje informace o území s archeologickými nálezy (UAN). Bylo využito také databáze lidských pozůstatků uložených v depozitáři antropologického oddělení Národního Muzea v Horních Počernicích a antropologických posudků uložených v archivu antropologického oddělení Národního Muzea nebo na antropologickém pracovišti Archeologického ústavu v Praze.

Za hlavní kritérium rozdělení a pojmenování nalezišť s výskytem lidských kosterních pozůstatků byl zvolen název katastrálního území (seznam uveden na internetových stránkách Českého úřadu zeměměřičského a katastrálního) platný k roku 2005. Jednotlivá katastrální území – názvy lokalit – jsou v rámci katalogu řazena abecedně a průběžně číslována. Pokud se na jednom katastrálním území vyskytlo více nalezišť, případně se jednalo o různé výzkumy, byly tyto údaje popsány v rámci kolonky s názvem: bližší lokalizace. V katalogu je jako hlavní kritérium zvoleno členění nalezišť podle katastrálních území i v rámci hlavního města Prahy, a to zejména proto, že katastrální členění musí mít trvalejší charakter, je základní jednotkou pro evidenci pozemků a staveb a nepřizpůsobuje se všem správně organizačním změnám, i když k některým občas přece jen dochází. V souvislosti s výstavbou došlo například k vytvoření nových katastrálních území (např. Černý Most) a v některých oblastech i k mírným úpravám katastrálních hranic. Na případné změny je v katalogu upozorňováno průběžně. Členění Prahy je velmi komplikované vzhledem k tomu, že je v platnosti několik různých způsobů zároveň. Jde o členění katastrální, státně-územní, samosprávné a několik úrov-

ní a druhů členění správního. Je proto pochopitelné, že vzájemně nekorespondují. Původně bývalo správní a samosprávné členění totožné s katastrálním, ale od roku 1947 a zejména pak od roku 1949 se začala dosud souvislá katastrální území dělit do více správních obvodů. Nyní je jejich odlišnost zcela zásadní. Praha je složena z celkem 112 katastrálních území, z nichž mnohá mají charakter čtvrti či (bývalé) vesnice, ale mnohé pražské čtvrti nebo osady vlastní samostatné katastrální území vůbec nemají. Žádné katastrální území podle zákona nemá být rozděleno do více obcí nebo okresů, ale může zasahovat do více pražských obvodů nebo do více městských částí, což je v Praze zcela běžné. Z tohoto důvodu je často podrobnější popis v rámci lokalizace naleziště uveden v závorce nebo v poznámce.

Každý katalogový záznam dále obsahuje údaje o chronologickém zařazení a popis nálezové situace, rok konání výzkumu a jméno jeho autora. Pokud bylo potřeba doplnit některé informace a postřehy k jednotlivým záznamům jsou uvedeny v komentáři.

Důležitou součástí katalogu je antropologické určení kosterních pozůstatků. V případě, že byly k dispozici antropologické posudky jsou z nich čerpány základní informace zejména o věku a pohlaví. Součástí práce bylo provedení revize dostupných kosterních pozůstatků, která spočívala v kontrole kompletnosti a zachovalosti kostí (v nutných případech určení pohlaví a věku) a zejména v identifikaci případných násilných zásahů na jednotlivých kostech. Výsledky této revize jsou také součástí katalogu. Každý průběžně číslovaný záznam obsahuje, z důvodů větší přehlednosti, samostatně uvedený seznam literatury a pramenů. Součástí je i kresebná případně fotografická dokumentace, pokud byla k nálezu vytvořena a pokud se jí podařilo získat.

Katalogový záznam č.: 1

Lokalita: Bašť

Okres: Praha-východ

Bližší lokalizace: severní část prostoru silnice Bašť – Měšice

Objekt: 2175, 1375

Datování: knovízská kultura

Popis: Plocha výzkumu se nacházela v severní části prostoru silnice Bášť – Měšice. Byly zachyceny objekty zatím v celkovém počtu cca 3 000, spadající do období kultury šňůrové, zvonovitých pohárů, knovízské, halštatské, laténské a vzácně i řívnáčské. Na části plochy se nacházelo žárové pohřebiště knovízské kultury. V jižní části plochy se nacházelo menší množství kostrových hrobů v mírně zahloubených jamách, nebo pohozených na povrchu bez nálezů úlomků keramiky. I v severní části hradiště za neskrytým ostrůvkem byly nalezeny kosterní pozůstatky dospělého jedince pohozeného na povrchu bez doprovodné keramiky. Na obou místech byly pak nalezeny nahodile roztroušené kostrové hroby knovízské kultury, podle autorů článku se jednalo o klasické nerituální pohřby v sídlištních jamách. Ve dvou z těchto jam se nacházelo i více jedinců. U hrobu 2175 byla nalezena jedna kostra dospělého jedince, spolu s nekompletními ostatky nedospělých jedinců (u tohoto hrobu je jistou zajímavostí, že kosterní pozůstatky jsou uloženy na mazanícovém podkladu zčásti vypáleném a promíšeném s uhlíky). V případě hrobu 1375 se jedná o pohřeb jednoho dospělého jedince a opět dvou dětí, jejichž kostry jsou téměř kompletní.

Komentář: Publikace výzkumu je zatím pouze předběžná a má obecně informativní charakter. K uveřejnění výsledků zpracování zatím nedošlo a dosud nebyla vytvořena nálezová zpráva. Vzhledem k polykulturnímu charakteru lokality je možné, že zařazení některých archeologických objektů s lidskými kosterními pozůstatky do období knovízské kultury je nesprávné.

Autor výzkumu: I. Krutina, M. Pokorný

Rok výzkumu: 2004

Antropologické určení: neurčeno

Označení a uložení antropologického materiálu: Oblastní muzeum Praha-východ

Ostatní kultury: KŠK, KZP, KNO, HA, LT, ŘIV

Ostatní nálezy: -

Uložení nálezů: Oblastní muzeum Praha-východ

Literatura a prameny: *Pokorný, M. – Krutina, I. 2005: Archeologický výzkum oblastního muzea Praha-východ v roce 2004, Středočeský vlastivědný sborník 23, 130-133.*

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 2

Lokalita: Brandýs nad Labem

Okres: Praha-východ

Bližší lokalizace: Trať Královice, ppč. 1188/7

Objekt: hrob kostrový

Datování: knovízská kultura (začátek HA, III fáze knovízské kultury podle Bouzka)

Popis: V říjnu 1971 provedl J. Špaček záchranný archeologický výzkum v Brandýse nad Labem-Královicích, na pozemku č. 1188/7, kde byly archeologické situace narušeny při hloubení základů rodinného domu. Při kopání odstranil majitel pozemku 30 cm ornice a kulturní vrstvu o mocnosti 100 cm. Z vyvezené hlíny a profilů stavební jámy bylo získáno značné množství keramiky. V prostoru budoucího sklepa našel majitel kostrový hrob dospělé ženy. Podle nálezce se dno hrobové jámy nacházelo v hloubce kolem 110 cm. Kostra ležela na levém boku v přísně skrčené poloze hlavou k SSV a nohama k JJZ. V hrobě samém ani v jeho blízkosti se nenašly žádné milodary. Ostatní nalezené keramické zlomky náležejí podle J. Špačka svým provedením do začátku HA, a to do středního období knovízské kultury (III fáze podle třídění Bouzka), některé zlomky mohou případně náležet i lužické kultuře.

Komentář: Vzhledem k tomu, že materiál nebyl pravděpodobně získán archeologickým výzkumem není možné určit zda se jednalo o pohřeb v sídlištním objektu či nikoliv.

Autor výzkumu: J. Špaček

Rok výzkumu: 1971

Antropologické určení: H. Hanáková

Žena, 30-40 let ad II, z kostry se zachovala téměř celá lebka, porušená na pravé části obličejového skeletu, na čelní a spánkové kosti. Z postkranialního skeletu se zachovaly zlomky krčních, hrudních a bederních obratlů, prsní kost, obě klíční kosti, pravá lopatka, obě kosti ramenní, vřetenní a loketní a článek prstu ruky, dále zlomky pánve, obě kosti stehenní a holenní, pravá česka, levá kost lýtková, nártní a zánártní kůstky. Na skeletu byla nalezena zlomenina levé klíční kosti zhojená svalkem.

Komentář: Při revizi antropologického materiálu nebyly nalezeny žádné zářezy nebo záseky ani případné prokazatelné násilné zásahy.

Označení a uložení antropologického materiálu: P7A 6618, depozitář NM Horní Počernice

Ostatní kultury: lužická kultura(?)

Ostatní nálezy: zlomky keramiky, zvířecí kosti

Uložení nálezů: Městské muzeum v Čelákovicích 90/72

Literatura a prameny: Špaček, J. – Hanáková, H. 1973: Knovízský kostrový hrob z Brandýsa n. L. – Královic, Studie a zprávy OM Praha-východ 1972, 27-32.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 3**Lokalita:** Brozánky**Okres:** Mělník

poznámka: V roce 1960 byly sloučeny obec Hořín, Brozánky a Vrbno do jediné obce se sídlem v Hoříně. Součástí obce Hořín jsou tedy od roku 1960 přidružené části Hořín, Brozánky, Vrbno a Zelčín.

Bližší lokalizace: katastr obce, cihelna pana Kratochvíle**Objekt:****Datování:** knovízská kultura

Popis: Existence pravděpodobně velmi rozsáhlého knovízského sídliště v Brozánkách je známá již od konce 19. století. O lokalitě a nálezů lidských koster na tomto sídlišti se zmiňuje již J. Smolík, který však neuvádí žádné bližší podrobnosti. O některých dalších nálezích pohřbů v jamách píše pak J. Matiegka, který obdržel od pana K. Čermáka kostru dospělé osoby se zbytky dětské kostry, které byly údajně nalezeny bez milodarů. V roce 1896 získal zbytky jiné kostry také bez podrobnějších údajů a sám pak vykopal nedaleko tohoto pohřbu horní část dětské kostry, ležící hlavou k východu patrně na levém boku a pod její hlavou nalezl menší plochý kámen a přímo u kostry několik hrubých střípků. V roce 1893 obdržel kostru nalezenou v cihelně pana Kratochvíle spolu se zvířecími kostmi a opracovaným zvířecím žebrem. Zmiňuje také nálezy jednotlivých lidských kostí v „odpadkových“ jamách a nálezy samostatných lidských lebek. Jednu z nich nalezl sám při dokopávání jámy, ve které byla dříve objevena etážovitá nádoba. Výčet nalezených pohřbů v jamách v Brozánkách zahrnul do své disertační práce i V. Spurný.

Komentář: Bohužel dnes již není možné zjistit ve kterých případech se jednalo skutečně o pohřby v jamách z mladší nebo pozdní doby bronzové. Většinu nálezů získal J. Matiegka zprostředkovaně a nálezy které sám vykopal pocházejí z již narušených objektů. Vzhledem k době, ze které nálezy jsou, postrádáme i podrobnou dokumentaci jednotlivých případů a není možné je přesně lokalizovat. Brozánky jsou navíc známé jako polykulturní lokalita s nálezy spadajícími snad do všech období pravěku. Můžeme tedy pouze konstatovat, že na této lokalitě nepochybně docházelo k nálezům lidských kosterních pozůstatků v sídlištních objektech, antropologický materiál se ale nedochoval a podrobnější informace již není možné zjistit.

Autor výzkumu: J. Matiegka, převzatý nález(?)**Rok výzkumu:** konec 19.století**Antropologické určení:** neurčeno**Uložení antropologického materiálu:** antropologický materiál se nedochoval**Ostatní nálezy:** -**Uložení nálezů:** Regionální muzeum Mělník, Národní Muzeum Praha

Literatura a prameny: *Smolík, J. 1878-1881: Z hrobů u Brozánek pod Mělníkem, Památky archeologické XI, 68-74. Matiegka, J. 1897: Naleziště u Brozánek pod Mělníkem, Památky archeologické XVII, 565-574. Böhm, J. 1937: Základy hallstattské periody v Čechách. Praha. Spurný, V. 1948: Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha.*

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 4

Lokalita: Buštěhrad

Okres: Kladno

1. Bližší lokalizace: na Fridrichově poli

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V roce 1933 údajně prokopal K. Žebera velkou knovízskou jámu, ve které byla v hloubce asi 60 cm nalezena kostra asi 16tileté dívky. Ležela prý naznak v natažené poloze hlavou k JZ. U její pravé ruky byla nalezena bronzová jehlice a blíže hlavy masivní železný kroužek.

Autor výzkumu: K. Žebera

Rok výzkumu: 1933

Antropologické určení: autor neznámý

Žena, 16 let.

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy: ?

Uložení nálezů: Sládečkovo vlastivědné muzeum v Kladně, Národní muzeum Praha

Literatura a prameny: *Žebera, K. 1933:* Archiv ArÚ Praha, č.j. 0609/1933. *Žebera, K. 1946:* Archiv ArÚ Praha, č.j. 5114/1946. *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha, 25.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

2. Bližší lokalizace: stavba kravína JZD

Objekt: hrob2, hrob3, hrob1

Datování: knovízská kultura, **opraveno:** raný středověk

Popis: Komentář: Mezi antropologickými posudky, které vypracovali pracovníci antropologického oddělení archeologického ústavu je zařazen posudek J. Chochola (č.j. 10481/05) „Fragmenty lidských kostí z knovízských jam č. 1.-3. z Buštěhradu u Kladna, stavba kravína JZD, jáma č. 1-3“. J. Chochol zařazuje tyto lidské pozůstatky do období knovízské kultury na základě datování jam, které údajně provedla E. Pleslová. Při kontrole nálezových zpráv se však zdá, že se jedná o stejné jámy, které E. Pleslová popisuje v nálezové zprávě č.j. 5144/58 a které objevila v profilu základu silážní jámy a od dělníků převzala již dříve vyjmuté lidské kosti a několik střepů. Tyto objekty označila jako hrob 2 a hrob 3. Z profilu hrobu 2 byl získán zdobený hradištní střep. Kromě obsahu těchto dvou hrobů předali pracovníci stavby ještě jednu dětskou kostru, která byla podle jejich výpovědi nalezena přibližně uprostřed silážní jámy v natažené poloze hlavou k západu. Tento nález označila E. Pleslová jako hrob 1. Podle průvodní keramiky určila tyto objekty jako porušené hradištní hroby. Výplň hrobů se odlišovala od kulturní vrstvy, ke které se ale nepodařilo získat žádný datovací materiál. Z místa naleziště byly E. Pleslové předány ještě zlomky atypické pravěké keramiky a střepy keramiky neolitického rázu. Vzhledem k této zprávě, která byla napsána až po vypracování antropologického posudku a do archivu předána v roce 1958 je zařazení antropologického zhodnocení do období knovízské kultury, provedené na základě prvotního datování, chybné.

Autor výzkumu: E. Pleslová

Rok výzkumu: 1955-1956

Antropologické určení: J. Chochol, posudek vypracovaný v roce 1957:

jáma 1 – dítě 3-5 let;

jáma 2 – plně dospělý až starší jedinec pravděpodobně muž;

jáma 3 – dítě 4-6 let. K dětským pozůstatkům z jámy 3 bylo přimíšeno několik spálených zlomků lidských kostí, ze kterých byla rekonstruována část levé tibie. K tomuto nálezu J. Chochol poznamenává: „*tento pozůstatek by mohl být považován za jediný náznak, podle kterého bychom mohli uvažovat o kanibalismu dané populace*“.

Označení a uložení antropologického materiálu: Ao 1473,1474,1564, depozitář NM Horní Počernice

Ostatní nálezy:

Uložení nálezů: Aú ČsAV 35/58

Literatura a prameny: Chochol, J. 1957: Archiv ArÚ Praha, čj. 10481/05.
Pleslová, E. 1958: Archiv ArÚ Praha, čj. 5144/58.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 5

Lokalita: Bylany (u Českého Brodu)

Okres: Kolín

Bližší lokalizace: dvorek u domu čp. 77

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: Při prokopávání dvorku u domu čp. 77 v roce 1926 byla v hloubce 125 cm objevena kostra dospělé ženy se silně skrčenými dolními končetinami orientovaná JJV-SSZ. U její lebky po levé straně byla uložena kostra dítěte ve směru Z-V ve věku 3-4 roky. Pod kostrou ženy byly nalezeny menší břidlicové a jedna rulová deska a zlomky keramiky a mazanice vypálené do červena. U západní strany jámy byly objeveny břidlicové desky postavené kolmo. V. Spurný řadí ve své disertační práci tento nález do skupiny pohřbů v jamách z období knovízské kultury.

Komentář: Vzhledem k nedostupnosti nálezů nemohl datování keramiky ověřit což není možné ani dnes a zařazení do období knovízské kultury tak není jisté.

Autor výzkumu:

Rok výzkumu: 1926

Antropologické určení: autor neznámý

Dospělá žena, dítě 3-4 roky.

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy: -

Uložení nálezů: Regionální muzeum v Kolíně

Literatura a prameny: *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha.
Spurný, V. 1954: Archiv ArÚ Praha, čj. 1058/54.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 6

Lokalita: Čáslav

Okres: Kutná Hora

Bližší lokalizace: poloha „u Svornosti“

Objekt: jáma č. LXIII

Datování: knovízská kultura

Popis: V cihelně pana J. Černého byly v letech 1889-1893 v průběhu cihlářských prací odkryty tři jámy které obsahovaly lidské kosterní pozůstatky. Dvě z nich byly zcela jistě staršího datování (neolit, eneolit). Třetí objekt č. LXIII o délce 4 m a hloubce 1,6 m obsahoval v jižním rohu kostru dítěte ležící hlavou k východu (ze zprávy nevyplývá zda ve skrčené nebo natažené poloze). Zachovala se lebka, žebra a dlouhé kosti. V. Spurný ji ve své disertaci datuje do období knovízské kultury na základě popisu a vyobrazení materiálu. Nad kostrou byly složeny dva rohy tura domácího.

Komentář: Z popisu situace však není zcela jasné, zda šlo o objekt náležící knovízské kultuře. Ve výplni byly nalezeny kromě knovízských střeptů i předměty neolitické a případný vzájemný vztah knovízské keramiky a dětského skeletu není zcela objasněn.

Autor výzkumu:

Rok výzkumu: 1889-1893

Antropologické určení: autor neznámý

Dítě (lebka, žebra, dlouhé kosti).

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy: -

Literatura a prameny: *Čermák, K. 1894:* Pravěká osada u nejj jižnější cihelny v Čáslavi, XI výroční zpráva Včely čáslavské (1891-1893), 34-35, tab. III. *Čermák, K. 1895:* Tři kostry v kulturních jamách u Čáslavi, Památky archeologické XVI, 577-582. *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha, 27.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 7

Lokalita: Červené Pečky (Dobešovice)

Okres: Kolín

Blíže lokalizace: lokalita Dobešovice, kat.obec. Červené Pečky

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: F. Dvořák uvádí nálezy knovízské kultury na pozemcích u staré cihelny, pod železniční tratí a na pozemcích p. Marka, p. Šímy a p. Brandejského, kde byly údajně objeveny kostrové i žárové pohřby. Některé kostry byly prý v jamách, jiné „rituálně“ uloženy opodál osady.

Komentář: Vzhledem k osudu poznámek F. Dvořáka není dnes již možné zjistit podrobnější informace.

Autor výzkumu: nezjištěno

Rok výzkumu: před 1936

Antropologické určení: neurčeno

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy: -

Uložení nálezů: Regionální muzeum v Kolíně

Literatura a prameny: *Dvořák, F. 1936:* Pravěk Kolínska: soupis archaeologicalých památek Kolínska a Kouřimska, Kolín. (60) *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 8

Lokalita: Debrno

Okres: Mělník

Bližší lokalizace: parcela č. 101 a 146, při zřizování silnice

Objekt: jáma č. 2

Datování: knovízská kultura

Popis: V průběhu roku 1941 byla prováděna stavba silniční přípojky z Debrna, kterou byla nahrazena stará úvozová cesta. Pan Masner (tehdejší pracovník muzea v Kralupech nad Vltavou) podal hlášení o objevení kostrového hrobu, který pokládal za knovízský, ale neuvedl o co se jeho datování opírá. Zároveň zmínil i nález dalšího hrobu opodál, který ale byl „bez zvláštních a výrazných známek“. Patrně bylo tedy v úseku stavby přípojky porušeno sídliště i pohřebiště a zničeno několik knovízských jam, z nichž některé údajně obsahovaly kostrové pohřby. A. Knorovi, který se na místo později dostavil, se podařilo zachytit již jen 6 porušených jam (jáma 1-6). Jáma 1 byla podle popisu A. Knora původně asi oválného dna a kuželovitého spodku o hloubce 160 cm, s výplní sypkou, černošedou, prostouplou slabšími vrstvičkami žlutky. Poskytla údajně „nemnoho“ střepů a 2-3 zlomky zvířecích kostí, které však byly vyřazeny. V jámě 2 byly nalezeny lidské kosterní pozůstatky. Jáma měla ploché dno, kuželovitý spodek s širokým válcovitým komínem a byla hluboká 160 cm. Výplň původně shora černošedá se ke dnu změnila v sypkou popelovitou. Ve výši 10 cm nade dnem byly podle A. Knora zachovány kostrové pohřby. Ten nadále popisuje „*U pohřbu 1 na ukopnutém okraji u lebky je složeno v těže hladině tělo úplně zpřeházené. Nezvyklé uložení pohřbu 2 ve třech skupinách. V první skupině je složena jedna noha, obě ruce žebra s páteří a polovina pánve, stranou ve skupině druhé je druhá noha a osamoceně ve skupině třetí lebka s druhou polovinou pánve. Bezpečně vybráním středu úkopu byl zničen pohřeb 3, je velmi pravděpodobné, že v celé jámě bylo snad až 5 pohřbů. Protože pohřby byly uloženy v těže hladině, je vyloučeno aby sem byla hozena celá těla anebo aby těla sklesla do této hladiny z nějakého nezvyklého uložení, nejpravděpodobněji byly uloženy do této hladiny odděleně jednotlivé údy. Jinak byla jáma beze střepů.*“ (antropologický materiál Ao 1573, Ao 1574). Další zbytek kuželovitého spodku jámy byl označen jako jáma 3, hloubky 12 6cm se sypkou popelovitou výplní. Přímo na dně této jámy byl objeven zbytek kostrového pohřbu „*a sice lebka s blízkými údy*“. (antropologický materiál Ao 1575) Podle A. Knora byl zbytek jámy a kostry zničen odkopnutím a jáma poskytla „nemnoho“ střepů. Jáma č. 4 (podle Knora dvojdílná), jejíž hlubší část byla mírně kotlovitá s plochým dnem a mělčí část měla mírně miskovité dno, ale nebyla dokopána, měla lehkou černošedou výplň, slabě promíšenou popelem. I když jáma poskytla „*dosti střepů a mazanice*“ byla většina z nich vyřazena a „*vzaty jen typické*“ jejichž ráz připomínal A. Knorovi keramiku lužickou. V jámě nebyly objeveny žádné lidské kosterní pozůstatky. Lidské kosterní pozůstatky nebyly objeveny ani v jámě 5, která měla kuželovité stěny a ploché dno a šedohnědou lehce popelovitou výplň. Obsahovala „*nemnoho střepů*“ z nichž jeden „*upomíná na keramiku únětickou*“. Jáma 6 s popelovitou světle šedohnědou výplní a plochým dnem byla téměř úplně zničena. „*Poskytla dosti střepů, z nichž vzaty jen typické*“.

V listopadu 1959 byl proveden povrchový sběr v místě původního výzkumu a na okolních polohách a A. Knorr identifikoval další 2 polohy s výskytem

knovízských střepů. Mimo jiné jsou z katastru obce známé nálezy i z dalších období pravěku (např. z neolitu, eneolitu a doby římské).

Komentář: Bohužel všech 6 jam zkoumaných A. Knorem bylo porušených, navíc revize veškerého materiálu není možná, neboť z výplní objektů byly uchovány pouze „typické“ střepy a ostatní keramické zlomky včetně zvířecích kostí vyřazeny. Také lidské kosterní pozůstatky není možné podrobit kompletní revizi. I když se v popisu objektů autor zmiňuje o celých kostrách, případně o dlouhých kostech končetin a podle dostupné fotografické dokumentace je zřejmé, že se v objektu skutečně nacházely, byly k antropologickému zpracování předány pouze lebky. Osud zbylých částí skeletů je neznámý.

Autor výzkumu: A. Knor

Rok výzkumu: 1941

Antropologické určení: D. Malyková

Ao 1573 – dochovány pouze částečně spleené zlomky lebky bez spodní čelisti. Kostí jsou konzervovány. Nebyly zjištěny žádné záseky a zářezy ani jiné známky násilných zásahů. Dospělý jedinec.

Ao 1574 – dochována část spleené lebky se spodní čelistí. Kostí jsou konzervovány. Nebyly zjištěny žádné záseky a zářezy ani jiné známky násilných zásahů. Dospělý jedinec.

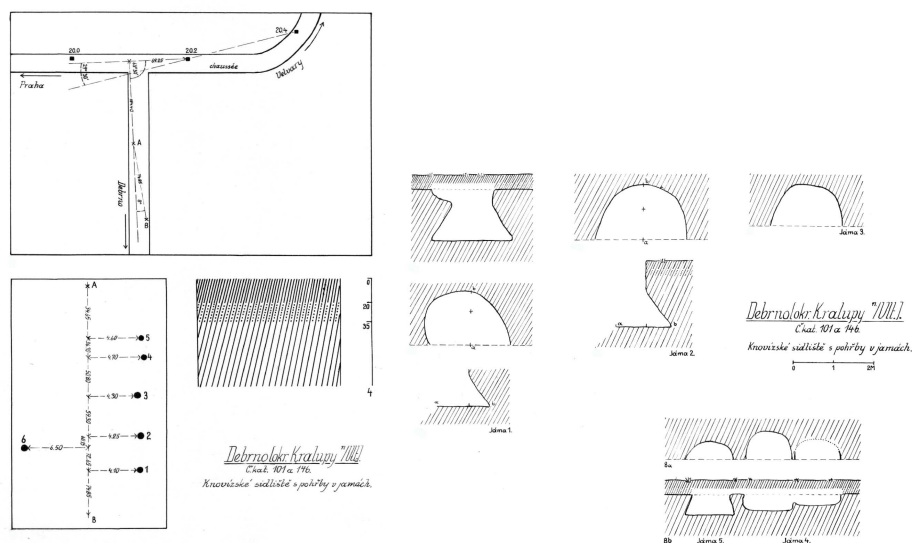
Ao 1575 – Zachovalá kompletní celá nepoškozená lebka i se spodní čelistí. Kostí jsou konzervovány. Nebyly zjištěny žádné záseky a zářezy ani jiné známky násilných zásahů. Dospělý jedinec, pravděpodobně muž, matusus.

Označení a uložení antropologického materiálu: Ao 1573, 1574, 1575, depozi-tář NM Horní Počernice

Kultury: br.kno, en.zvo, rs.hra, snarod (Z intravilánu a blízkého okolí pocházejí doklady osídlení z doby knovízské kultury (sídlíště a pohřebiště), z doby zvonco-vých pohárů (pohřebiště) a z doby stěhování národů a doby hradištní).

Literatura a prameny: Knor, A. 1942: Archiv ArÚ Praha, č.j. 1171/1942. *Spurný, V. 1948: Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná diserta-ce. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha. Fencl, V. 1983: Archiv ArÚ Praha, č.j. 2020/1983.*

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Debrno – dokumentace výzkumu (podle A. Knora).

Katalogový záznam č.: 9

Lokalita: Dobrovice

Okres: Mladá Boleslav

Bližší lokalizace: bývalá knížecí cihelna

Objekt: jáma č. 17

Datování: knovízská kultura

Popis: A. Stocký našel v 17 jámě lidskou kostru ve skrčené poloze na pravém boku orientovanou JV-SZ, obličejem k SV. Nad kostrou objevil několik keramických zlomků, z nichž se dala složit vrchní část široké a nízké etážovité nádoby. Jinak prý u kostry nebyly nalezeny žádné milodary.

Komentář: Bohužel zmíněnou část etážovité nádoby se nepodařilo nalézt. Vzhledem k tomu není zařazení do období knovízské kultury zcela jednoznačné. Také J. Bouzek má tento nálezn ve svém článku pouze zmíněn a uveden jako nerevidovaný.

Autor výzkumu: A. Stocký

Rok výzkumu: 1905-1906

Antropologické určení: neurčeno

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Literatura a prameny: *Stocký, A. 1907:* Zpráva o poaehistorickém výzkumu dobrovického okolí v letech 1905-1906, *Památky archeologické XXII*, 594-595. *Filip, J. 1935:* Hallstattská kultura v Čechách, *Památky archeologické XL*, 34-72. *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nепublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha, 37. *Bouzek, J. 1958:* Etážovité nádoby v Čechách, *Archeologické rozhledy X*, 345-348, 364-408.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 10

Lokalita: Drevníky

Okres: Příbram

Bližší lokalizace: v poli za zahradou hostinského Otakara Bohuslava

Objekt:

Datování: knovízská kultura klasická fáze knovízské kultury střední stupeň

Popis: Při úpravách terénu se narazilo na údajně knovízský kostrový hrob jehož obsah byl zachráněn příbramským archivářem J. V. Bezděkou který i popsal náleзовou situaci. Hrob byl údajně obdélný orientovaný Z-V menších rozměrů. Z kostry se dochovaly drobné zlomky patinované oběma náramky. Náramky ležely skoro uprostřed hrobové jámy. Keramika byla uložena v severozápadním rohu jámy.

Nalezena byla etážovitá nádoba, koflík se stříškovým uchem, nehlazená miska s hrubým povrchem, dva otevřené bronzové náramky z kulaté tyčinky zdobené příčnými obrvenými svazky rýh.

Autor výzkumu: J. V. Bezděka

Rok výzkumu: 1952

Antropologické určení:

Údajně pouze drobné zlomky s patinou.

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy: keramika

Literatura:

Bezděka, J.V. – Bouzek, J. 1962: Knovízské hroby v Drevníkách, okr. Příbram, Archeologické rozhledy 14, 556, 568-570. Bouzek, J. – Koutecký, D. 1980: Mohylové a knovízské kostrové „pohřby“ v jámách ze severozápadních Čech, Památky archeologické, 360-432.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 11

Lokalita: Dřevčice

Okres: Praha-východ

Blíže lokalizace: poloha „Na Výsluní“

Objekt: -

Datování: knovízská kultura

Popis: Záchranný výzkum probíhal v prostoru pro místní komunikace pro novou obytnou zónu. Byla prozkoumána plocha v páse o celkové délce 750 m a šířce 8-10 m. Celkem bylo identifikováno a prozkoumáno 95 objektů sídlištního i pohřebního charakteru z různých období. Mezi identifikované komponenty patří sídliště z období kultury s lineární keramikou a s kanelovanou keramikou, pohřebiště únětické kultury, sídliště z období knovízské kultury, včetně nálezu části lidské lebky v sídlištní jámě, žárové pohřebiště knovízské kultury, sídliště kultury štítarské a sídlištní aktivita z období bylanské kultury.

Autor výzkumu: A. Němcová

Rok výzkumu: 2003

Antropologické určení: neurčeno

Část lidské lebky.

Označení a uložení antropologického materiálu: Oblastní muzeum Praha-východ

Ostatní nálezy: -

Uložení nálezů: Oblastní muzeum Praha-východ

Literatura a prameny: *Němcová, A. 2004: Archeologické výzkumy oblastního muzea Praha-východ v roce 2003. Středočeský vlastivědný sborník, 133-140.*

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 12

Lokalita: Holubice

Okres: Praha-západ

Bližší lokalizace: pole kat. č. 212

Objekt: -

Datování: knovízská kultura

Popis: Na této lokalitě byl v roce 1893 při orbě objeven hrob s kostrou, jehož obsah majitel pole odevzdal do sbírek muzea. Hrob popisuje jako zavalený kameny, s tím, že hrobová komora byla kamením zcela zaplněna a pod vrstvou kamení byla vrstva hlíny o mocnosti cca 30 cm, pod kterou se nacházela kostra v natažené poloze, orientovaná V-Z, obličejem k S s rukama podél těla a nohama křížem přeloženýma přes sebe. Hrob byl prý „hloubky člověka“ (160-170 cm). Z milodarů autor článku V. Schmidt uvádí malou nádobku, vně i uvnitř tuhovanou, uloženou prý ve vrstvě zeminy nad kostrou, bronzovou jehlici s kulatou hlavicí nalezenou u lebky a bronzový nůž s vyklenutým hřbetem a s prolamovanou rukojetí ukončenou kroužkem, který byl údajně uložen pod hlavou pohřbeného jedince. Mimo tento hrob bylo opodál údajně vyoráno několik osamocených rozmačkaných nádob, vedle kterých byly nalezeny hromádky nedopálených kostí a u jedné z nádob ležely mezi kostmi dvě bronzové jehlice, jedna celá, druhé jen část.

Komentář: Ve sbírkách Národního Muzea v Praze jsou uloženy všechny čtyři bronzové předměty a jedna keramická nádobka s poznámkou, že pocházejí z knovízského kostrového hrobu.

Autor výzkumu: převzatý nález

Rok výzkumu: 1893

Antropologické určení: neurčeno

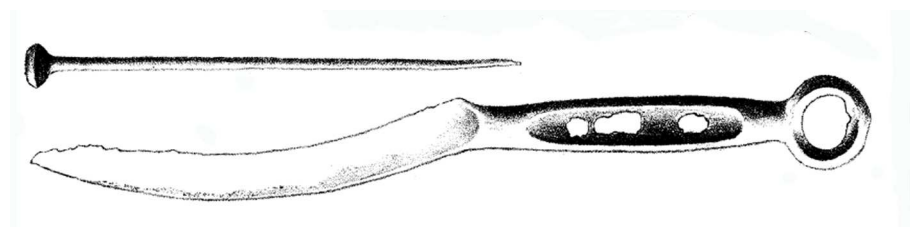
Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy:

Uložení nálezů: Národní Muzeum Praha č.inv. 56454 (nůž), 56455 (jehlice), ale i 56456 (jehlice), 56457 (jehlice), 56768 (nádobka)

Literatura a prameny: *Schmidt, V. 1893:* Archaeologický výzkum „Údolí svatojiřského“, Památky archeologické XVI, 1-30, 57-84, 113-140, 243-286, 361-386, 443-446, 593-636, 719-744. *Píč, J. L. 1899:* Starožitnosti země české I-1. Praha. *Spurný, V. 1947-48:* Kostrové pohřby v knovízské kultuře, Památky archeologické 43, 13-20. *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Ne publikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha, 40-A.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Nůž a jehlice pocházející údajně z kostrového hrobu z Holubic (podle V. Schmidta).

Katalogový záznam č.: 13

Lokalita: Horní Počaply

Okres: Mělník

Bližší lokalizace: pole podél severovýchodního okraje silnice od obce směrem k elektrárně

Objekt: X

Datování: přechodné období od mladší středodunajské mohylové kultury ke starší fázi kultury knovízské

Popis: V roce 1972 bylo při hloubení rýhy pro teplovodní potrubí na poli podél severovýchodního okraje silnice od obce směrem k elektrárně porušeno 14 mísovitých či vanovitých jam s plochým dnem a tmavou výplní. Kromě zlomků keramiky, přslenu, zlomků hliněných závaží, zlomku pískovcového kadlubu k odlévání srpů, strusky, přepálených kamenů a zvířecích kostí byla nalezena i bronzová jehlice, která však byla ztracena. Jáma označená na výzkumu jako X, obsahovala i lidské kosterní pozůstatky. Jednalo se o zbytek jámy zhruba kvadratického průřezu o šířce 140 cm ve směru kolmém na stěnu průkopu a hloubce 50-55 cm. Jáma měla původně pravděpodobně oválný půdorys, kolmé stěny a rovné dno a měla hnědočernou hlinitou výplň, která byla asi ve třetině hloubky přerušena 12-15 cm silnou vložkou rezavého písku, pod níž následovalo ještě 20-25 cm tmavé hlinité výplně až ke dnu jámy. V této spodní třetině jámy byl nalezen kostrový pohřeb, silně poškozený v průběhu hloubení výkopu. V původní poloze byla zachycena pouze část pravé kosti holenní, několik prstních kůstek ruky a negativní otisk lebky vyjmuté dělníky. Téměř všechny kosti se však nakonec podařilo shromáždit. Kostra náležela ženě pohřbené ve věku kolem 20 let původně snad ve skrčené poloze, pravděpodobně ve směru JJV-SSZ. Ve výplni jámy bylo dále nalezeno 94 zlomků keramiky včetně jediného celého profilu nádoby, 9 kusů mazanice, 2 zlomky závaží z vypálené hlíny, 5 odštěpků kamenů vesměs se stopami žáru a 10 zlomků zvířecích kostí a zubů. Podle keramického materiálu je možné zařadit sídliště nejspíš do přechodného období od mladší středodunajské mohylové kultury ke starší fázi kultury knovízské.

Autor výzkumu: K. Sklenář

Rok výzkumu: 1972

Antropologické určení: H. Hanáková

Žena, adultus I (20-30 let).

Komentář: Při revizi antropologického materiálu nebyly nalezeny žádné záseky, zářezy ani známky případných prokazatelných násilných zásahů. Lomy na kostech jsou novodobé, vzniklé v době výzkumu.

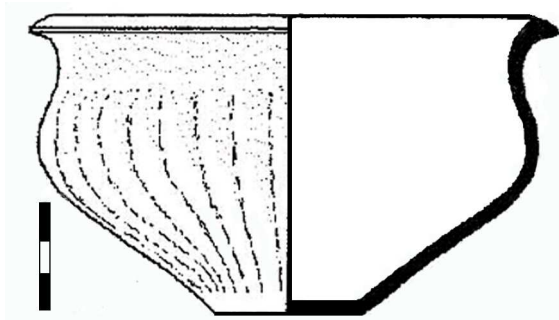
Označení a uložení antropologického materiálu: P7A 6617, depozitář NM Horní Počernice

Ostatní nálezy: -

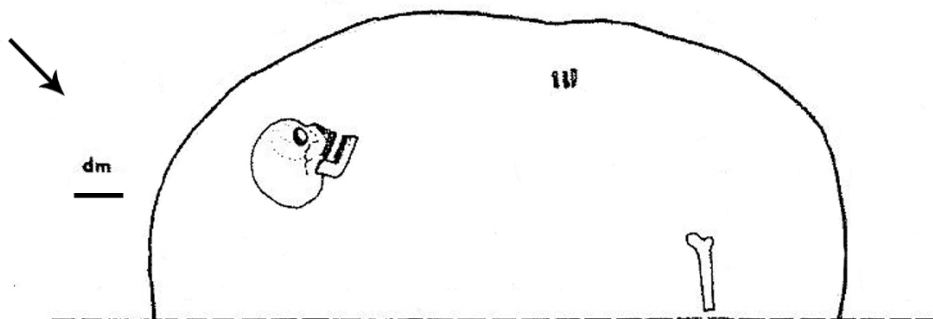
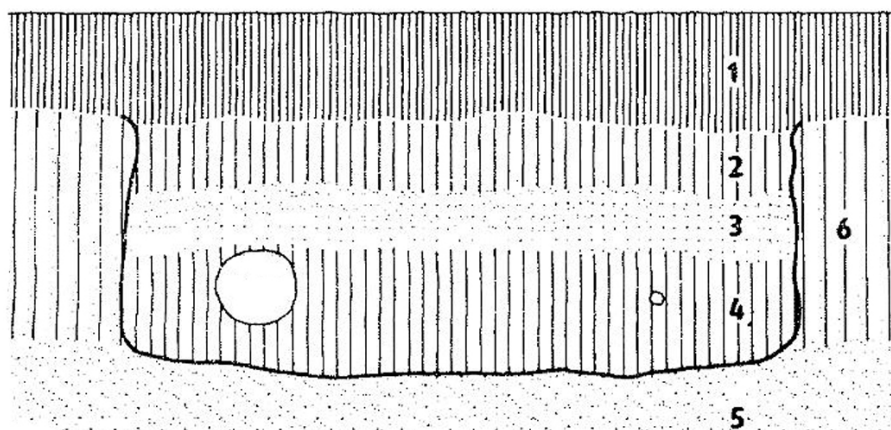
Uložení nálezů: Regionální muzeum Mělník

Literatura a prameny: *Sklenář, K. 1974: Sídliště z mladší doby bronzové u Horních Počapel, Archeologické rozhledy XXVI, 113-119.*

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Nádobka z objektu X (podle K. Sklenáře).

Profil a plán zbytku jámy X s kostrovým pohřbem (podle K. Sklenáře).

Katalogový záznam č.: 14

Lokalita: Hostivice

Okres: Praha-západ

Bližší lokalizace: Hostivice-Palouky

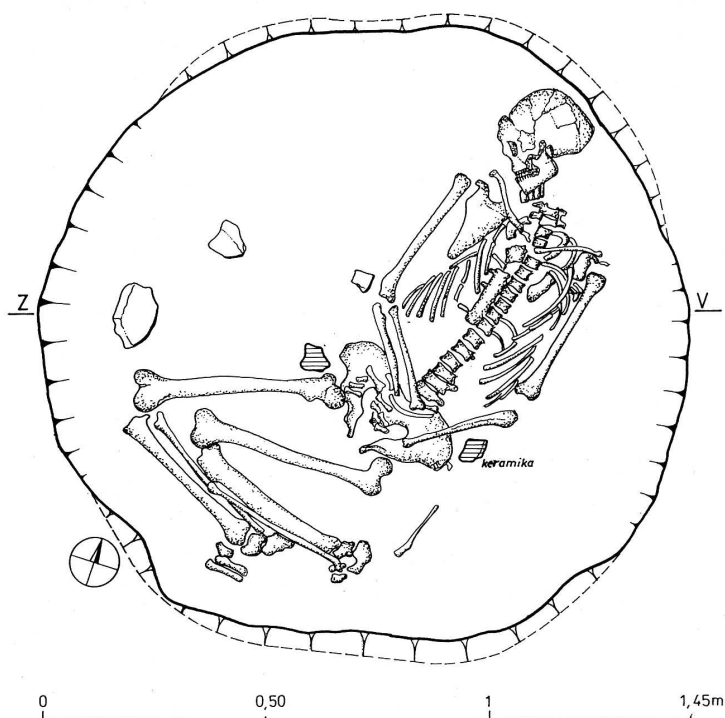
Objekt: 305, 384, 387, 897, 1419, 1852, 1953, 1999

Datování: knovízská kultura

Popis: Výzkumem lokality se zabývala Ivana Pleinerová od roku 2001. Zkoumaná plocha se nachází východně od města Hostivice, na mírném jižním svahu. Na osídlené ploše bylo možné údajně vysledovat určitý hospodářský a výrobní areál o rozměru zhruba 120 x 180 m, který se nacházel ve střední a jižní části naleziště. Severozápadně od tohoto prostoru byl identifikován prázdný pás bez nálezů.

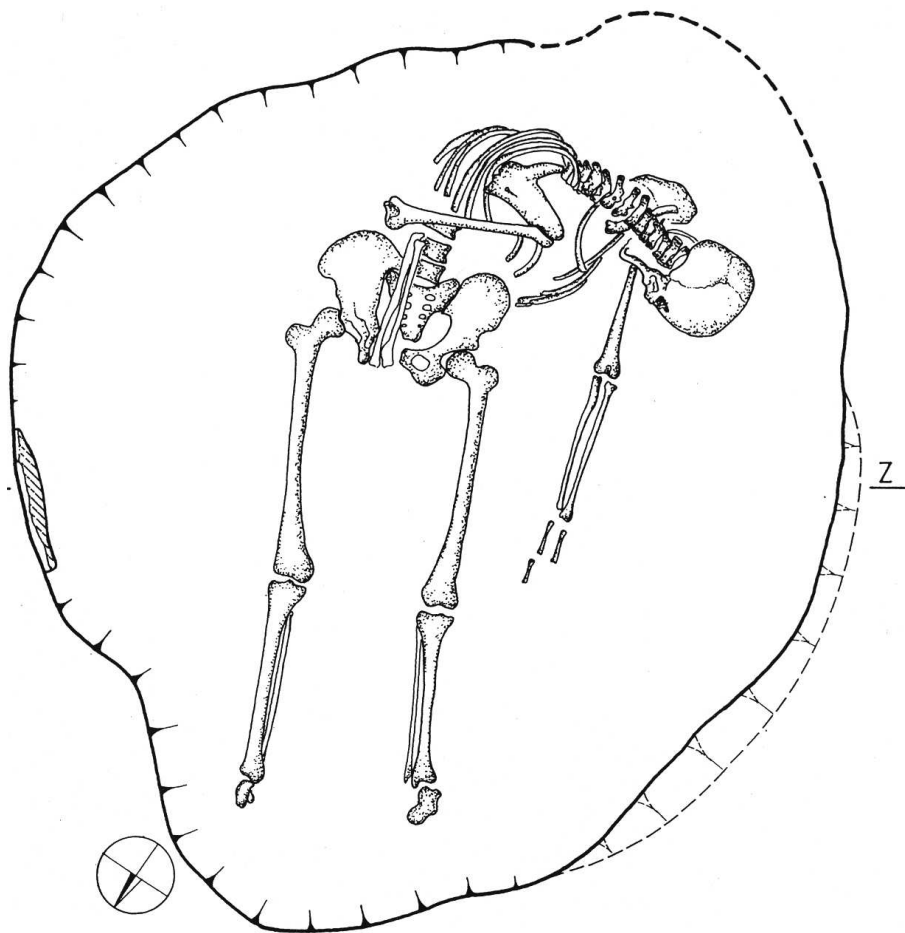
Většina jam byla na základě rozboru keramiky určena jako knovízská, je však možné, že v případě nevýrazných keramických nálezů byly do jejich počtu zahrnuty i objekty kultury štítarské. Vzhledem k tomu, že mezi oběma soubory panovaly značné shody bylo jejich odlišení často obtížné. Celkový počet jam z mladé a pozdní doby bronzové je možné odhadnout zhruba na 1 000 až 1 200. V osmi z nich byly objeveny lidské kosterní pozůstatky. Mimo to byly ve třinácti jamách nalezeny samostatné lidské lebky a několikrát se v zásypu jam objevily jednotlivé lidské kosti postkraniálního skeletu nebo zlomky lebek. Přítomnost zlomků lebek nebo jednotlivých kostí se ve velké většině případů nezjistila při výzkumu, ale až dodatečně při laboratorním zpracování.

Jáma č. 305 - kruhového půdorysu o průměru 140-147 cm, s rovným dnem, se nacházely na dně lidské kosterní pozůstatky staršího muže ve věku 30-50 let. Kompletní kostra tohoto jedince s pokrčenými končetinami spočívala trupem v poloze na zádech a hlavou orientovanou k severu.

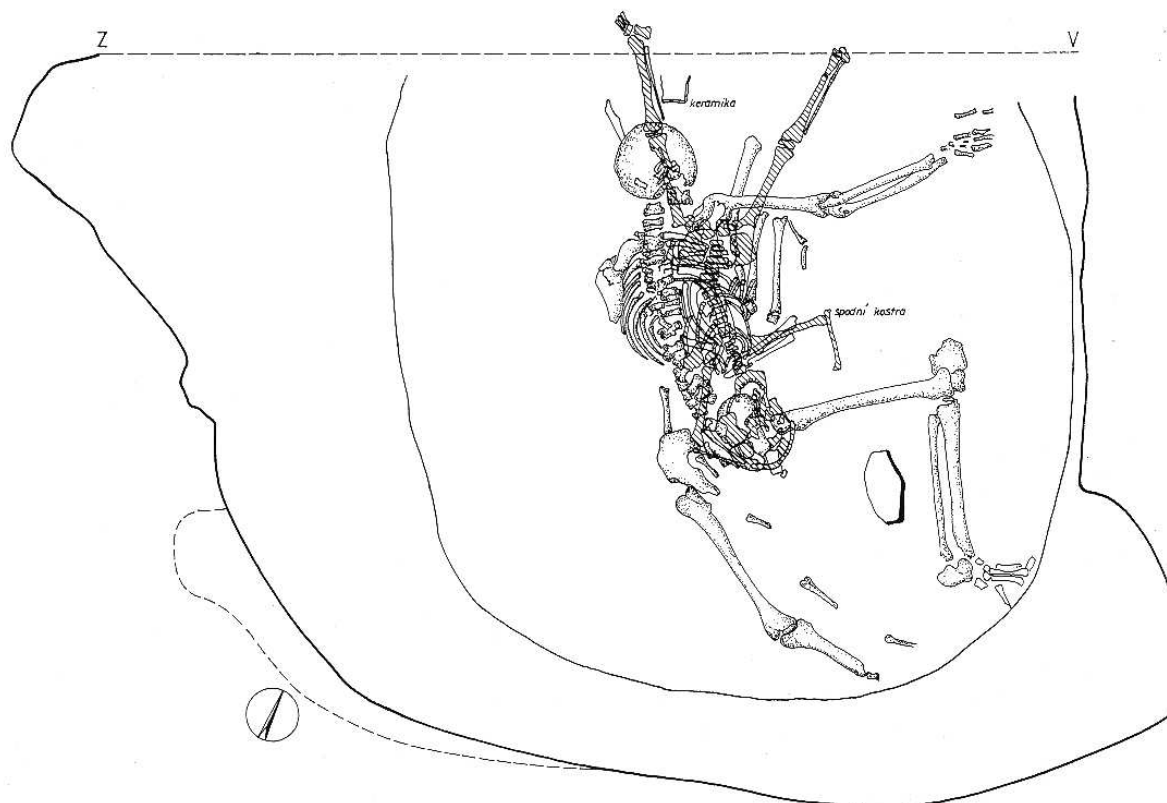
Hostivice (PZ), obj. 305 (podle I. Pleinerové).

Jáma č. 384. - tvarem lehce nepravidelná jáma s rovným dnem v hloubce 70 cm od hladiny skrývky, kruhového půdorysu o průměru 150 cm a svislými stěnami obsahovala v zásypu ve střední části jámy lidské kosterní pozůstatky původně pohozeného těla starší ženy ve věku 40-50 let.

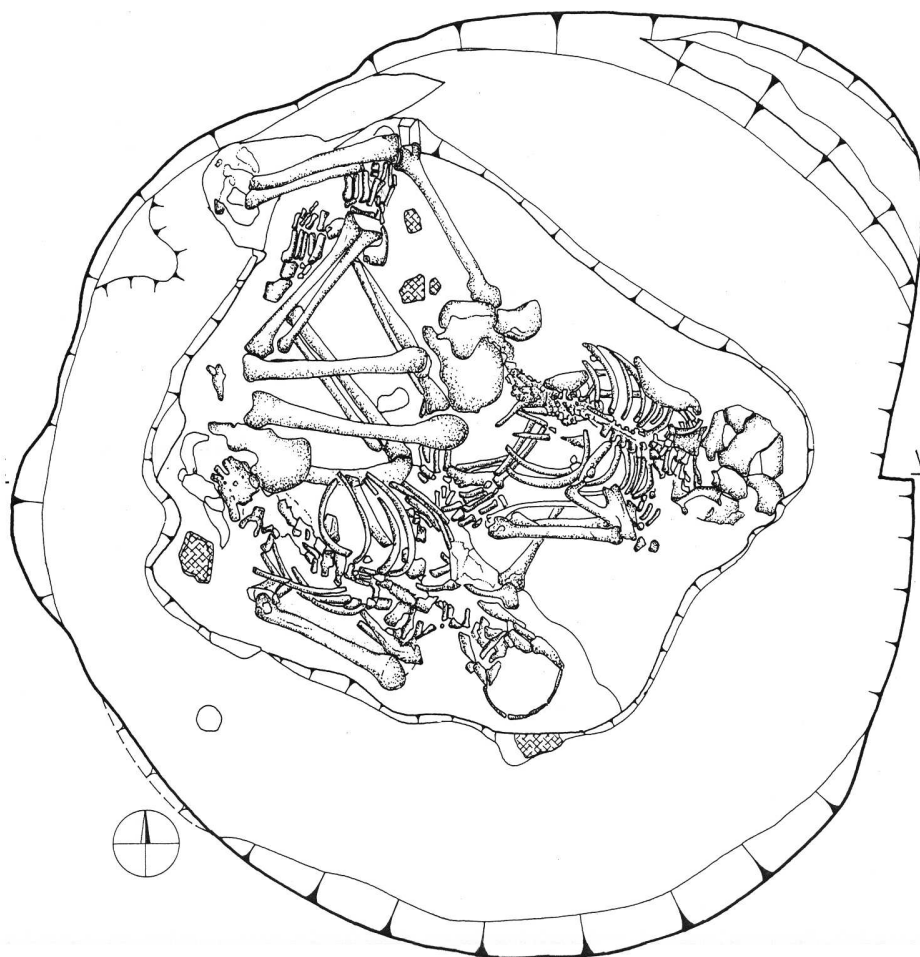
Hostivice (PZ), obj. 384 (podle *I. Pleinerové*).

Jáma č. 387 - kruhového půdorysu, která měla na úrovni skrývky rozměry 250 x 210 cm, byla ze strany stupňovitě zúžená, měla svislé stěny a rovné dno o průměru 150 cm. Dno se nacházelo v hloubce 155 cm. Asi 20 cm nade dnem byly v zásypu jámy nalezeny kosterní pozůstatky dvou jedinců. Hluběji ležela na zádech kostra malého dítěte ve věku 6-7 let, uložená hlavou k jihu. Na ní spočívaly kosterní pozůstatky asi 40-50 let staré ženy v opačné orientaci hlavou k severu a v poloze na břiše.

Hostivice (PZ), obj. 387 (podle I. Pleinerové).

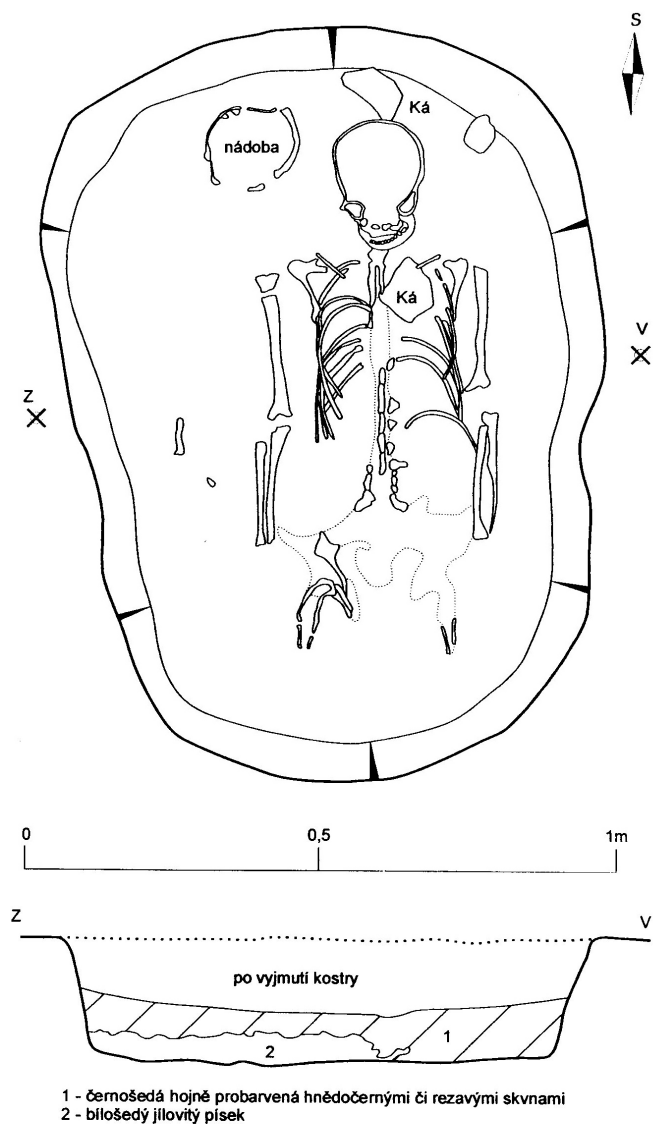
Jáma č. 897 - kruhového půdorysu o průměru 200 cm se svislými stěnami a mírně prohloubeným dnem v hloubce 60 cm od hladiny skrývky se 15 cm nade dnem našly lidské kosterní pozůstatky dvou jedinců, ležících vedle sebe. Oba jedinci byli lebkami orientováni směrem k východu. Pozůstatky jedince, který byl do jámy uložen jako první, náležely dospělému muži ve věku 30-50 let. Druhý jedinec byl pak antropologicky určen jako 20-30 let stará žena.

Hostivice (PZ), obj. 897 (podle *I. Pleinerové*).

Jáma č.1419 - v této jámě kruhového až oválného půdorysu o rozměrech 145 x 128 cm se šikmými, k ústí mírně se uzavírajícími stěnami a rovným dnem v hloubce 45 cm od hladiny skrývky, byla na dně u severní stěny nalezena skupina lidských kostí patřící mladému asi dvacetiletému jedinci.

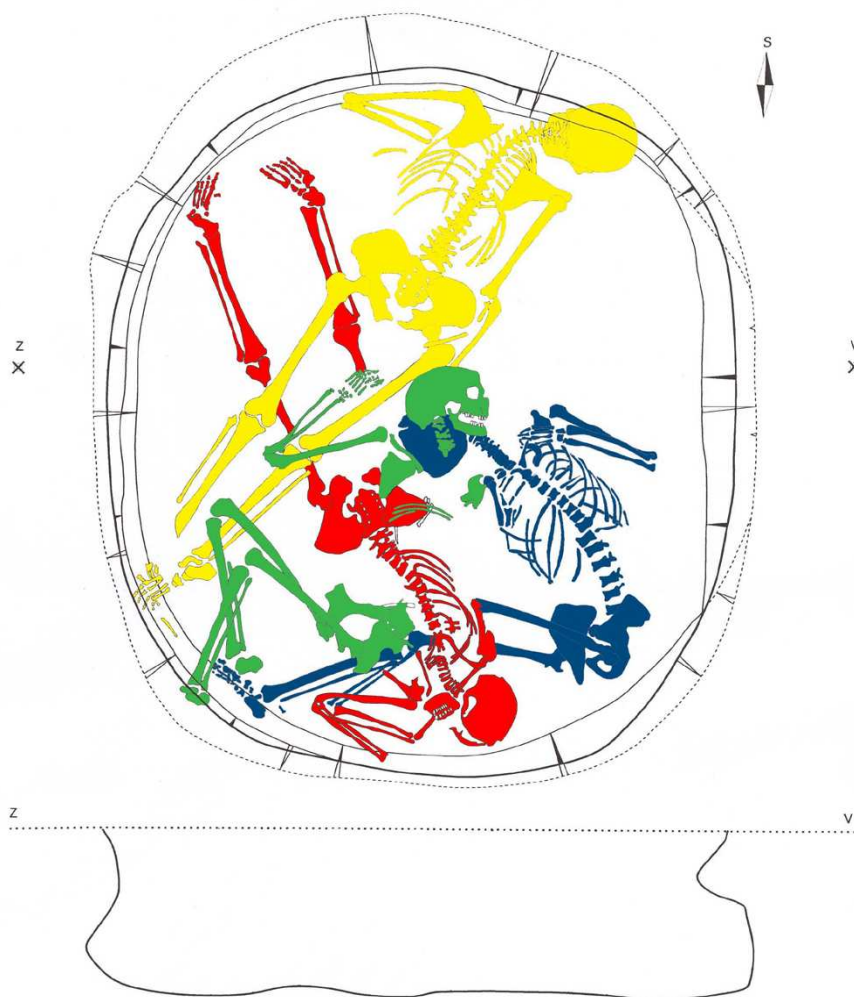
Jáma č. 1852 - v obdélníkové jámě se silně zaoblenými rohy o rozměru 125 x 90 cm byly zhruba 5 cm nade dnem nalezeny skrývkou značně poškozené lidské kostrové pozůstatky uložené ve směru SSZ-JJV hlavou k SSZ. Celková velmi špatná zachovalost a značné poničení (část nohou jedince byla zničena již při skrývce) neumožnily bližší antropologické určení jedince. U jeho hlavy stál mírně poškozený hlazený koflík, jenž působí dojmem hrobového milodaru.

Hostivice (PZ), obj. 1852 (podle I. Pleinerové).

Jáma č. 1953 - téměř kruhového půdorysu o rozměrech 167 x 155 cm s rovným, ke spodu mírně rozšířeným dnem, byly zde uloženy lidské kostrové pozůstatky čtyř jedinců.

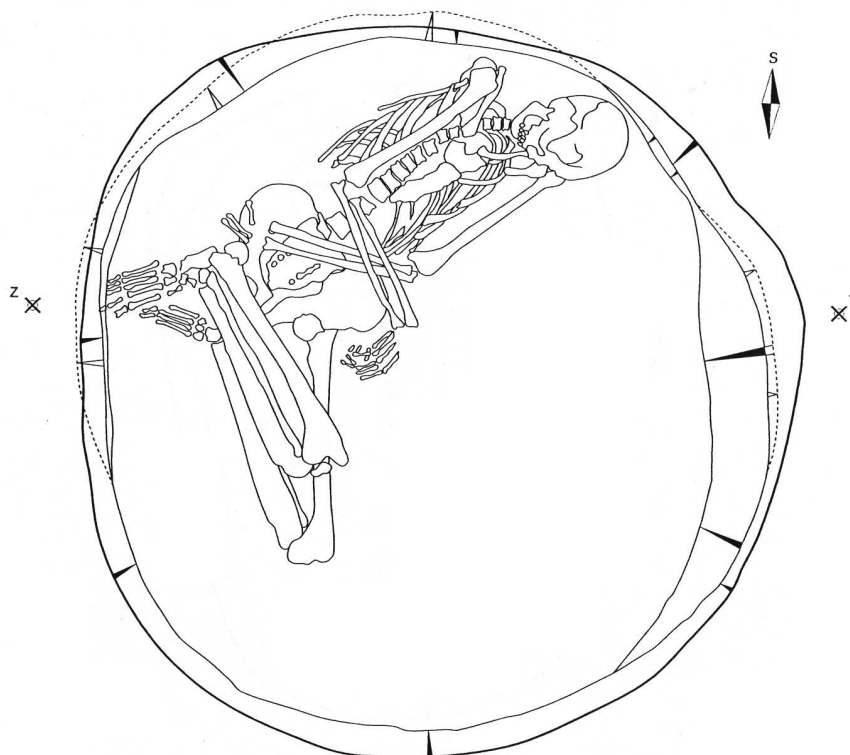
Jako první byl do jámy uložen dospělý jedinec (snad muž) ve věku 30-50 let ležící trupem na zádech („modrý“ jedinec). Částečně i přes dolní končetiny tohoto individua byl uložen jedinec ležící na břiše („červený“ jedinec) antropologicky určený jako dospělá žena zemřelá ve věku 30-50 let. Dalším individuem spočívajícím na břiše byl dospělý 30-40 let starý jedinec, u něhož bylo určení pohlaví velmi problematické a nejisté. Jednalo se snad o ženu („žlutý“ jedinec). Jako poslední byl do jámy uložen juvenilní jedinec neurčeného pohlaví, který zemřel ve věku 15-19 let („zelený“ jedinec).

pokus o rekonstrukci uložení jedinců v jámě č. 1953 z Hostivic (kresba K. Vytejčková)

Jáma č. 1999 - pravděpodobně zásobní jáma kruhového půdorysu o průměru 145 cm se svislými stěnami a rovným dnem, ve které byly nalezeny v severní části lidské kosterní pozůstatky muže ve věku 40-60 let, spočívajícího na levém boku ve skrčené poloze. Kostra byla orientována ve směru SV (hlava) – JZ. Z jámy pocházelo i několik jantarových korálků nalezených v oblasti horní poloviny těla a oválný závěsek z parohu.

Hostivice (PZ), obj. 1999 (podle I. Pleinerové).

Při antropologickém posuzování lidských kosterních pozůstatků nebyly identifikovány žádné stopy násilných zásahů.

Mimo již zmíněné nálezy lidských kosterních pozůstatků byly na lokalitě objeveny také jámy s deponovanými těly zvířat nebo jejich podstatnými částmi (např. v pravidelné kruhové jámě č. 273 byl na dně zjištěn „pohřeb“ dvou psů a v objektu č. 1990 byla na dně nalezena kostra ovce na pravém boku hlavou k východu).

Autor výzkumu: I. Pleinerová

Rok výzkumu: 2001-2004

Antropologické určení: RNDr. Miluše Dobisíková
z antropologického oddělení Národního muzea v Praze.

čísla objektů	pohlaví	věk	obsah
305	muž	30-50	kostra
384	žena	40-50	kostra
387	dítě	6-7	kostra
387	žena	40-50	kostra
897	muž	30-50	kostra
897	žena	20-30	kostra
1419	?	asi 20 let	skupina lidských kostí
1852	?	?	skrývkou poškozená kostra
1953	snad muž?	30-50	kostra
1953	žena	30-50	kostra
1953	snad žena???	30-40	kostra
1953	?	15-19	kostra
1999	muž	40-60	kostra

Označení a uložení antropologického materiálu: depozitář NM Horní Počernice

Literatura a prameny: Pleinerová, I. 2001: Zpráva o záchranném archeologickém výzkumu provedeném na základě smlouvy č. 18/00 na staveništi v Hostivici-Palouky, okr. Praha-západ, č. 497/03, Pleinerová, I. 2001: Zpráva o záchranném archeologickém výzkumu provedeném na základě smlouvy č. 10/03 na staveništi v Hostivici-Palouky, okr. Praha západ č. 140/04. Pleinerová, I. 2004: Hostivice-Palouky, Záchranný archeologický výzkum 2002, I.

Fotografie/Kresebná dokumentace: je prezentována u popisu jednotlivých objektů.

Katalogový záznam č.: 15

Lokalita: Chotutice

Okres: Kolín

Bližší lokalizace: Chotutice č. p. 172, zahrada pana Ladislava Jetenského

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: Na zahradě po levé straně silnice vedoucí z Radimě přes Chotutice na Skramníky narazili majitelé při kopání jámy na kompost na lidskou lebku. K. Motyková pak vykopala na místě jámu s tmavohnědou výplní, která se rýsovala ve spraši pod 80 cm mocnou vrstvou humusu. Jáma měla nahoře kolmé stěny, dole se šikmo nálevkovitě rozšiřující a ploché rovné dno kruhového půdorysu o průměru 180 cm, které se nacházelo v hloubce 160 cm od dnešního povrchu. V tmavé výplni asi 15 cm nade dnem odkryla zbytek kostry, která byla podle její interpretace do jámy pohozena a spočívala v „nerituální“ poloze, pootočená na pravém boku. Nohy měla mírně pokrčené v kolenou a levou paži ohnutou v lokti. Předloktí bylo částečně pod bederními obratli a částečně pod pánví. Hrudník, lebku a pravou paži *in situ* nenalezla, neboť tato část pohřbu byla poškozena nálezci. U kostry nebyly nalezeny žádné předměty, pouze ve výplni jámy byly objeveny 2 atypické pravěké střepey.

Komentář: K. Motyková datuje tuto jámu do období knovízské kultury „na základě nálezových okolností“. Je tedy zřejmé, že zařazení nálezů do tohoto období je nejisté.

Autor výzkumu: K. Motyková

Rok výzkumu: 1961

Antropologické určení: D. Malyková

Muž maturus (50-60 let). Byla zachována poškozená lebka se spodní čelistí a většina kostí postkraniálního skeletu, patřící pravděpodobně muži věkové skupiny maturus (50-60 let). Z postkraniálního skeletu se dochovaly zlomky hrudních a bederních obratlů, zlomky žeber, kosti křížové a pánve. Byly dochovány zlomky pravé klíční kosti a lopatky, pravá kost pažní, vřetenní a loketní, některé kůstky vlastní ruky, obě kosti stehenní, holení a lýtkové, zlomek česky a některé kosti nohy. Kostí byly značně poškozené kořínkovou erozí a okolním prostředím, navíc byly částečně slepeny a nakonzervovány. Identifikace případných intencionálních zásahů není vzhledem ke stavu kostí možná.

Uložení antropologického materiálu: Ao 3848, depozitář NM Horní Počernice

Ostatní nálezy: 2 atypické pravěké střepey

Literatura a prameny: Motyková, K. 1961: Archiv ArÚ Praha, č.j. 5040/1961.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 16

Lokalita: Chrást'any

Okres: Rakovník

Bližší lokalizace: chmelnice

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V. Spurný ve své disertaci uvádí lokalitu Chrást'any u Rakovníka, kde měl být nalezen kostrový hrob ve skrčené poloze, obsahující nezdobený koflík a bronzové spirálky. J. L. Píč popisuje šálek bez ozdob, který se dostal do musejní sbírky z pozůstalosti p. Jaroše a byl údajně nalezen u skrčené kostry při regalování pro chmelnici. Údaje o kostrovém hrobu jsou tak velmi sporné a jejich věrohodnost není možné ověřit.

Autor výzkumu: převzatý nález

Rok výzkumu: 19. století

Antropologické určení: neurčeno

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy: -

Literatura a prameny: *Píč, J. L. 1896/1897:* Hromadný nález bronzů u Jenišovic, *Památky archeologické XVII*, 693-702. *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nепublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha, 43.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 17

Lokalita: Chrustenice

Okres: Beroun

Bližší lokalizace: ppč. 219/1

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: Při kopání základů pro drůbežárnu státního statku v Chrustenicích byly v roce 1960 objeveny zbytky keramiky a lidské kosti. V době návštěvy K. Slepíčky byly keramika i kosti již vybrány ze země a uloženy do krabice. Podle sdělení vedoucího stavby byly nálezy učiněny v hloubce 60-100 cm pod povrchem. Bližší údaje o nálezu nejsou známy. K. Slepíčka konstatuje, že podle nalezené keramiky šlo o knovízské sídliště s kostrovými pohřby v jamách.

Autor výzkumu: K. Slepíčka – částečně převzatý nález

Rok výzkumu: 1960

Antropologické určení: D. Malyková

Pravděpodobně muž – senilit. V depozitáři antropologického oddělení se nacházejí některé části postkraniálního skeletu (zlomky levé lopatky a klíční kosti, pravé kosti pažní a loketní, zlomky levé i pravé kosti stehenní a celá pravá i větší část levé kosti holenní). Části lebky se nepodařilo nalézt. Vzhledem k tomu, že z původní zprávy nevyplývá, zda byla lebka při výzkumu nalezena, není možné určit zda došlo k její ztrátě (nebo odcizení), a nebo zda nebyla k antropologickému zhodnocení vůbec předána.

Označení a uložení antropologického materiálu: Ao 2644, depozitář NM Horní Počernice

Ostatní nálezy: keramika

Literatura a prameny: *Slepíčka, K. 1960:* Archiv ArÚ Praha, č.j. 2975/1960.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 18

Lokalita: Jiřice

Okres: Nymburk

Blíže lokalizace: výkop pro potrubí na katastru č. 175 a 176, majitel A. Zelenc-ký

Objekt: jáma 26

Datování: knovízská kultura

Popis: V červnu 1942 při výkopu pro potrubí bylo na jih od obce na poli ppč. 169-170 (dnes 175/1) objeveno knovízské sídliště. Prozkoumáno bylo 26 jam a žlábek s kůly představující palisádové ohrazení přerušené vchodem o šířce 480 cm. V jámě č. 26 se uvnitř obvodu nacházelo 10 kůlových jamek o průměru 10 cm a hloubce 4-8 cm. Ve výplni objektu byla nalezena etážovitá amfora, keramické střepy, uhlíky, zvířecí kosti a při stěně lidská lebka.

Etážovitá nádoba náleží podle J. Bouzka do stupně R, skupina I, který představuje vyvrcholení oblé profilace H A stylu v Čechách.

Autor výzkumu: J. Kabát

Rok výzkumu: 1942

Antropologické určení: D. Malyková

13 ks nakonzervovaných a částečně slepených fragmentů tenkostěnné dětské mozkovny (infans II).

Označení a uložení antropologického materiálu: Ao 1828, depozitář NM Horní Počernice

Ostatní nálezy: keramika, uhlíky, zvířecí kosti

Literatura a prameny: *Kabát, J. 1944:* Archiv ArÚ Praha, č.j. 1266/1944. *Filip, J. 1948:* Pravek Československa. Praha. *Spurný, V. 1952:* Přehled archeologických výzkumů za r. 1939-1946 (Knovízská kultura), Zprávy památkové péče XI-XII, 159-164, 233-235. *Bouzek, J. 1958:* Etážovité nádoby v Čechách, Archeologické rozhledy X, 345-348, 364-408.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 19

Lokalita: Klecany

Okres: Praha-východ

Bližší lokalizace: průkop pro kanalizaci na letišti v Klecanech, č. parcely 463

Objekt: I

Datování: kultura knovízská

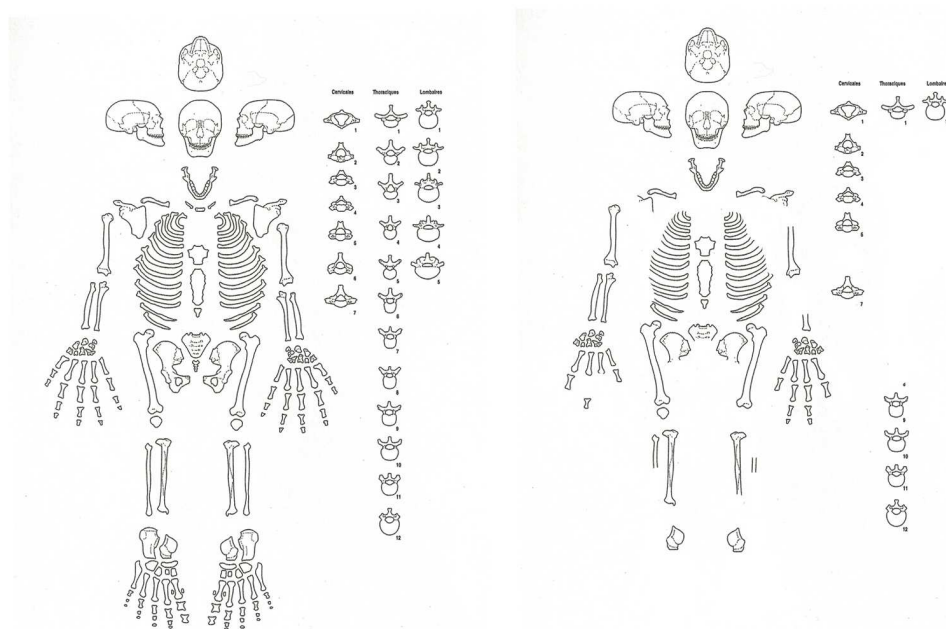
Popis: V květnu 1951 navštívil na základě hlášení SNB E. Plesl letiště v Klecanech. Tam byly v průkopu pro kanalizaci zachyceny dvě knovízské jámy široké v průměru 2 metry o hloubce 2,40 m měřené od povrchu. Vlastní hloubka jam byla 180 cm. Průkopem bylo zasaženo pouze 80 cm jam, zbylé části zůstaly neprozkoumány. V jedné z jam (jáma 2) byla v hloubce 160 cm od dnešního povrchu nalezena lidská kostra bohužel ve většině zničena dělníky a deštěm ještě před příchodem E. Plesla. Kostra ležela podle náznaků ve skrčené poloze na pravém boku v orientaci Z-V, s hlavou k západu, obličejem k jihu. Poloha kostry je pouze odhadovaná E. Pleslem. V původním hlášení z roku 1951 uvádí, že „podle náznaků byla jen pohozená“. U nalezených kostí nebyl ve výplni objeven žádný milodar. Výplň jámy byla do hloubky 1m tmavě hnědočerná, hlouběji více popelovitá a častěji promíšena cicváry, u dna pak do červena vypálená. Nalezený stře-pový materiál datoval E. Plesl do období knovízské kultury. Mimo již zmíněné kostry a zlomků keramiky jáma obsahovala i zvířecí kosti a křemencový úštěp. K prozkoumání celé jámy bohužel nedošlo.

Autor výzkumu: E. Plesl

Rok výzkumu: 1951

Antropologické určení: D. Malyková

Muž, maturus. Téměř kompletní lebka spleená z množství fragmentů i se spodní čelistí a většina kostí postkraniálního skeletu, zčásti ve fragmentárním stavu se známkami novodobých poškození. Kostí jsou nakonzervovány a částečně spleeny.

Zachovalost: vlevo vzorový kompletní skelet, vpravo dochované části kostry Ao 209.

Označení a uložení antropologického materiálu: Ao 209, depozitář NM Horní Počernice

Ostatní nálezy: zlomky keramiky, zvířecí kosti, křemencový úštěp

Literatura a prameny: *Plesl, E. 1951:* Archiv ArÚ Praha, č.j. 1904/1951. *Plesl, E. 1952:* Archiv ArÚ Praha, č.j. 3470/1952.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Zlomek keramiky z výplně jámy (Podle *E. Plesla*).

Katalogový záznam č.: 20

Lokalita: Kněževes

Okres: Praha-západ

1.Bližší lokalizace: průkop pro plynovod Most – Praha, parc. 560

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V průkopu pro plynovod na trase Most – Praha zjistil Státní archeologický ústav v roce 1946 šest porušených knovízských jam a kostrový dvojhrob. Jáma oválného půdorysu o rozměrech 200 x 100 cm se svislými stěnami a plochým dnem byla ve střední části prořata průkopem pro plynovod o šířce 75 cm. Ve východním zbytku jámy ležela skrčená kostra na levém boku, v západním zbytku jámy druhá kostra uložená v opačném směru na pravém boku. U stěny jámy před pravou rukou tohoto jedince ležela část spodní čelisti jedince třetího. Jáma měla černou výplň a kostry ležící na dně byly od horní části výplně odděleny asi 10 cm silnou vrstvou spraše. Ve výplni horní části jámy byly nalezeny střepy a kostěný hrůtek. V úrovni pánve západně uloženého pohřbu byl nalezen zlomek pazourkové čepelky. Nepočtený keramický materiál z objektů budí dojem jednodušnosti a podle A. Knora ukazuje na to, že v tomto místě bylo plynovodem porušeny doklady osídlení z období knovízské kultury.

Autor výzkumu: A. Knor

Rok výzkumu: 1946

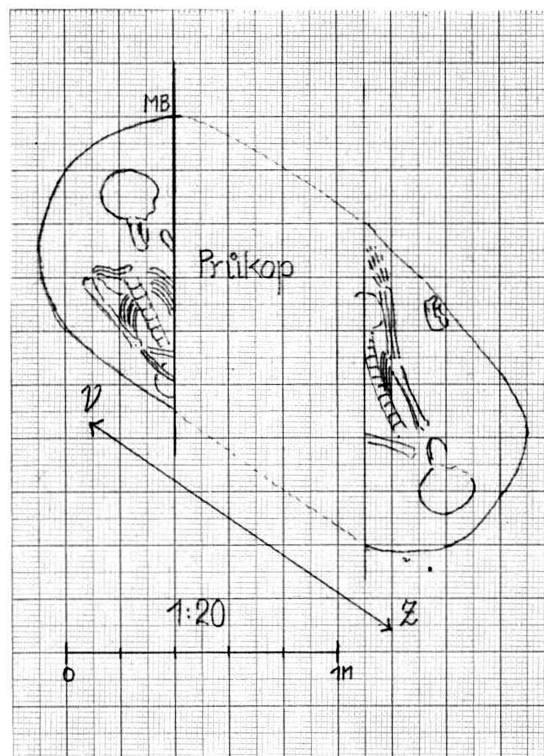
Antropologické určení: neurčeno

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy: horní část jámy: střepy, kostěný hrot, spodní část: zlomek pazourkové čepelky

Literatura a prameny: *Knor, A. 1946: Nálezy při stavbě plynovodu Most-Praha, Obzor praehistorický XIII 1946, 63-65. Knor, A. 1946: Archiv ArÚ Praha, č.j. 979/1946. Spurný, V. 1947/48: Kostrové pohřby v knovízské kultuře, Památky archeologické XLIII, 13-20. Spurný, V. 1948: Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha.*

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Kresebná dokumentace nálezu (podle A. Knora).

2. Bližší lokalizace: výstavba skladového areálu firmy Airport Logistic Park a.s.

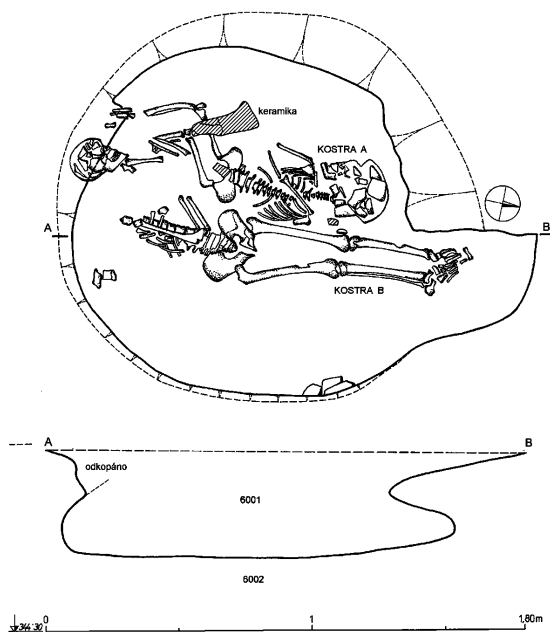
Objekt:

Datování: knovízská a štítarská kultura

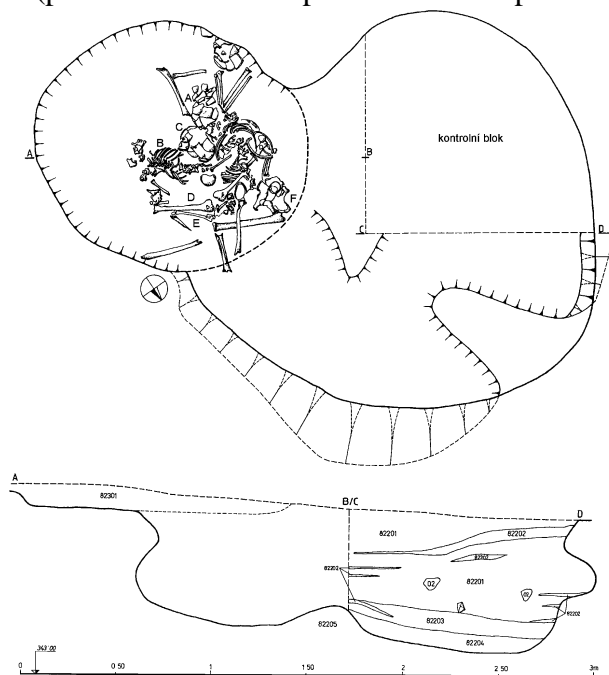
Popis: V dubnu až červnu 1998 provádělo občanské sdružení Archaia rozsáhlý záchranný archeologický výzkum na katastru obce Kněžves (okr. Praha-západ). Mimořádně technicky i časově náročný terénní výzkum probíhal na ploše o rozloze více než deset hektarů, určené k výstavbě skladového areálu firmy Airport Logistic Park a.s., souvisejících komunikací a inženýrských sítí. Po počáteční skrývce buldozerem, provedené investorem ještě před zahájením výzkumu, bylo po delším časovém úseku přistoupeno k dočištění ploch pomocí UDS na úroveň čistého sprašového podloží, kde bylo následně zkoumáno 2 939 objektů z různých období pravěku (neolitu, eneolitu, doby bronzové, laténské a patrně i hradištní). Největší rozmach osídlení této polohy nastal v průběhu mladší a pozdní doby bronzové (Bz D-Ha B3) kam odhadem spadá zhruba 95 % zkoumaných objektů. Jde především o tzv. zásobní jámy, koncentrující se v JV části plochy. Řada z nich obsahovala pozůstatky jednoho či více lidských jedinců. Celkem byly při archeologickém výzkumu knovízského a štítarského sídliště v Kněževsi zjištěny kosterní pozůstatky v 78 objektech náležející 107 jedincům. V řadě případů se však jednalo pouze o nálezy jednotlivých kostí, či jejich fragmentů, které byly dodatečně identifikovány antropologem během revize početného osteozoologického materiálu. Při antropologickém zpracování docházelo také k situaci, kdy byly rozlišeny pozůstatky více jedinců v daném objektu, než kolik jich bylo rozpoznáno a dokumentováno v terénu. V počátečních fázích výzkumu – před jeho převzetím společností Archaia – se stávaly i případy, že brigádníci vůbec lidské skelety nebo

jejich části nepoznali a ty skončily v sáčcích, aniž byly nakresleny či vyfotografovány „*in situ*“.

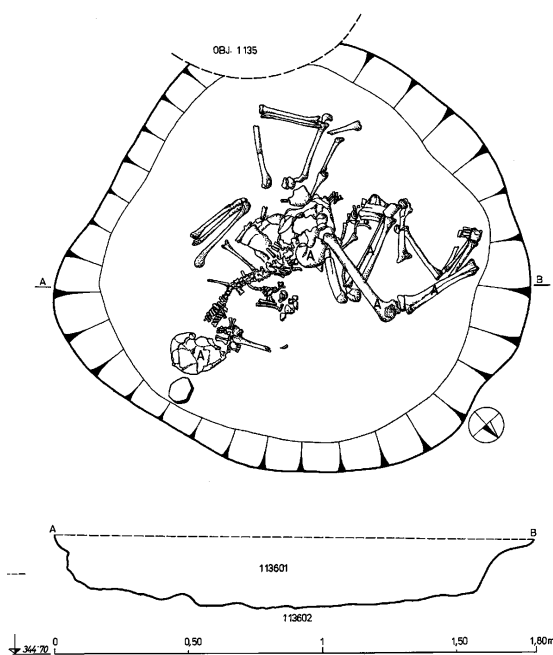
Objekt 60/98 - jáma (patrně obilnice) nepravidelně kruhového půdorysu průměr 175 cm hloubka 42 cm. Stěny esovitě a dno mírně konkávní. Na dně objektu se nacházely dvě lidské kostry v antipodické poloze.

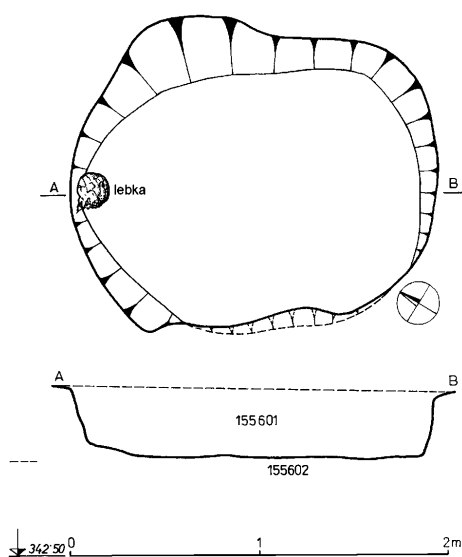
Objekt 823/98 - sídlištní blíže neurčitelná jáma kruhového půdorysu s šikmými stěnami a rovným dnem. Na dně objektu byly zjištěny kosterní pozůstatky nejméně 7 jedinců (4 dětí a 3 dospělých) v neanatomické poloze, které částečně proklesly do výplně starší jámy. Není však vyloučené, že nalezené kosti patří až 11 osobám (přičemž v terénu se podařilo rozlišit pouze 6 jedinců).

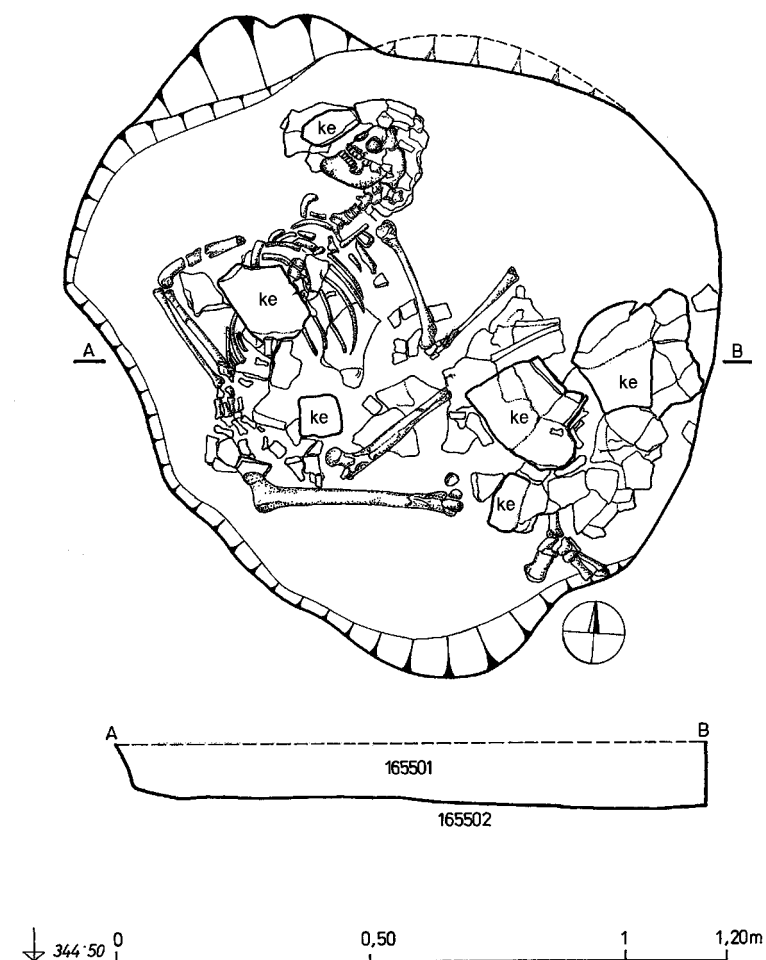
Objekt 1136/98 - sídlištní jáma (patrně obilnice) nepravidelně kruhového půdorysu se stupňovitými stěnami a nerovným dnem. Na JZ straně v superpozici s jiným objektem. Na dně objektu se nacházely pozůstatky jedince ženského pohlaví věkové skupiny adultus I (20-30 let) na pravém boku se silně rozrušenou horní částí trupu a další rozptýlené lidské kosti. Při antropologickém zpracování byly identifikovány ještě pozůstatky tří dětí infans II (6 let), infans III (8 let) a infans I (do 6 měsíců).

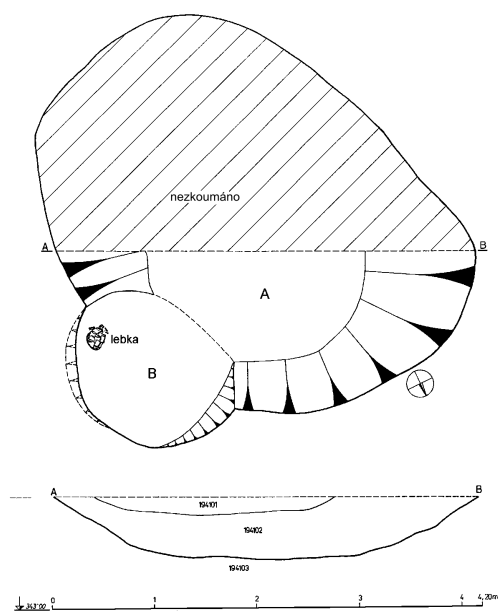
Objekt 1556/98 - sídlištní jáma (patrně obilnice) nepravidelně oválného půdorysu s mírně šikmými stěnami a rovným dnem. Na dně severozápadní stěny objektu ležela samostatně lebka jedince mužského pohlaví věkové skupiny adultus I (20-30 let). V zásypu byla zjištěna část lebky dítěte infans III (9 let).

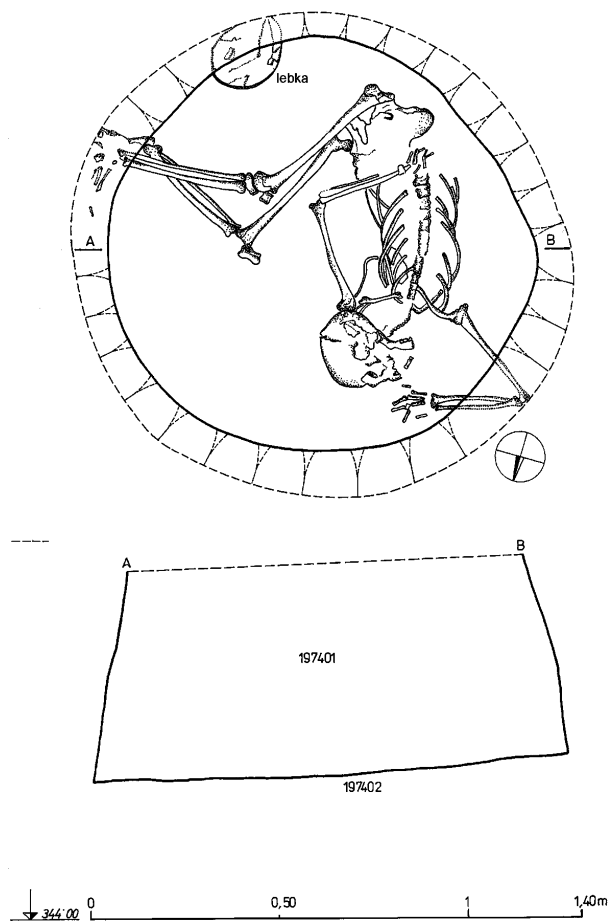
Objekt 1655/98 - sídlištní jáma (patrně obilnice) nepravidelně kruhového až oválného půdorysu se svislými až šikmými stěnami a plochým dnem, mírně skloněným k východu. V objektu se nacházel částečně rozptýlený skelet ženy věkové skupiny maturus I (40-50 let), který byl promíšen s množstvím keramických zlofků. Pravé rameno dolní čelisti bylo zeleně zbarveno, což indikuje kontakt s bronzovým předmětem. V zásypu objektu byl nalezen plochý bronzový kroužek čokkovitého průřezu.

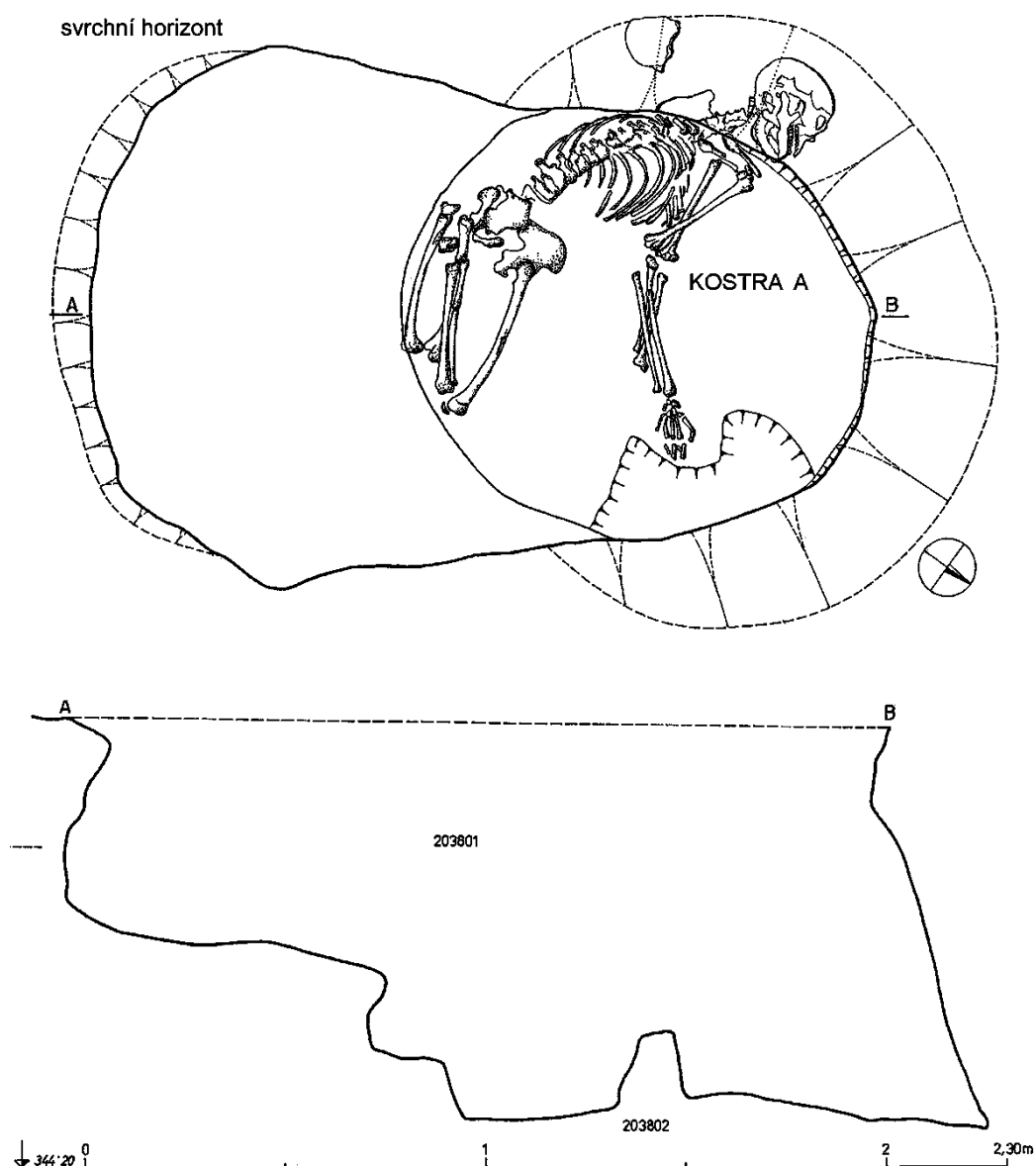
Objekt 1941/98 - sídlištní jáma (zřejmě hliník a obilnice) nepravidelného půdorysu s konkávními a místy esovitými stěnami a konkávním dnem. Jednalo se patrně o superpozici dvou objektů, a to hliníku a zásobní jámy, což ale nebylo v terénu rozlišeno a objekt byl očíslován jako jeden. Objekt byl navíc bohužel zkoumán pouze z poloviny, jeho JZ polovina zůstala neprozkoumána. Na dně u jihovýchodní stěny ležela značně poškozená samostatná lebka jedince mužského pohlaví věkové skupiny juvenis (13-20 let).

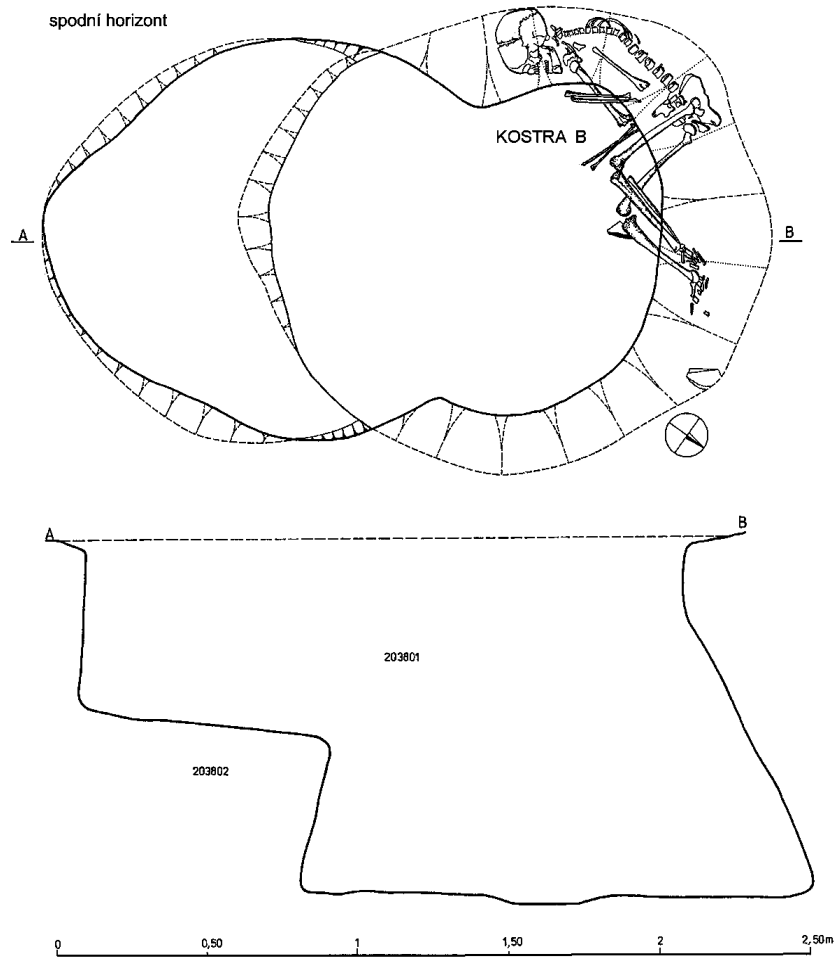

Objekt 1974/98 - zásobní jáma (obilnice) kruhového půdorysu s kónickými stěnami a plochým rovným dnem. Na dně se nacházela kostra muže věkové skupiny infans III (13 let) v pokroucené poloze. U jihovýchodní stěny objektu ležela na dně samostatná lebka jedince ženského pohlaví věkové skupiny juvenis (18 let). V zásypu objektu byl zjištěn přehnutý zlomek bronzové jehly či tenké jehlice

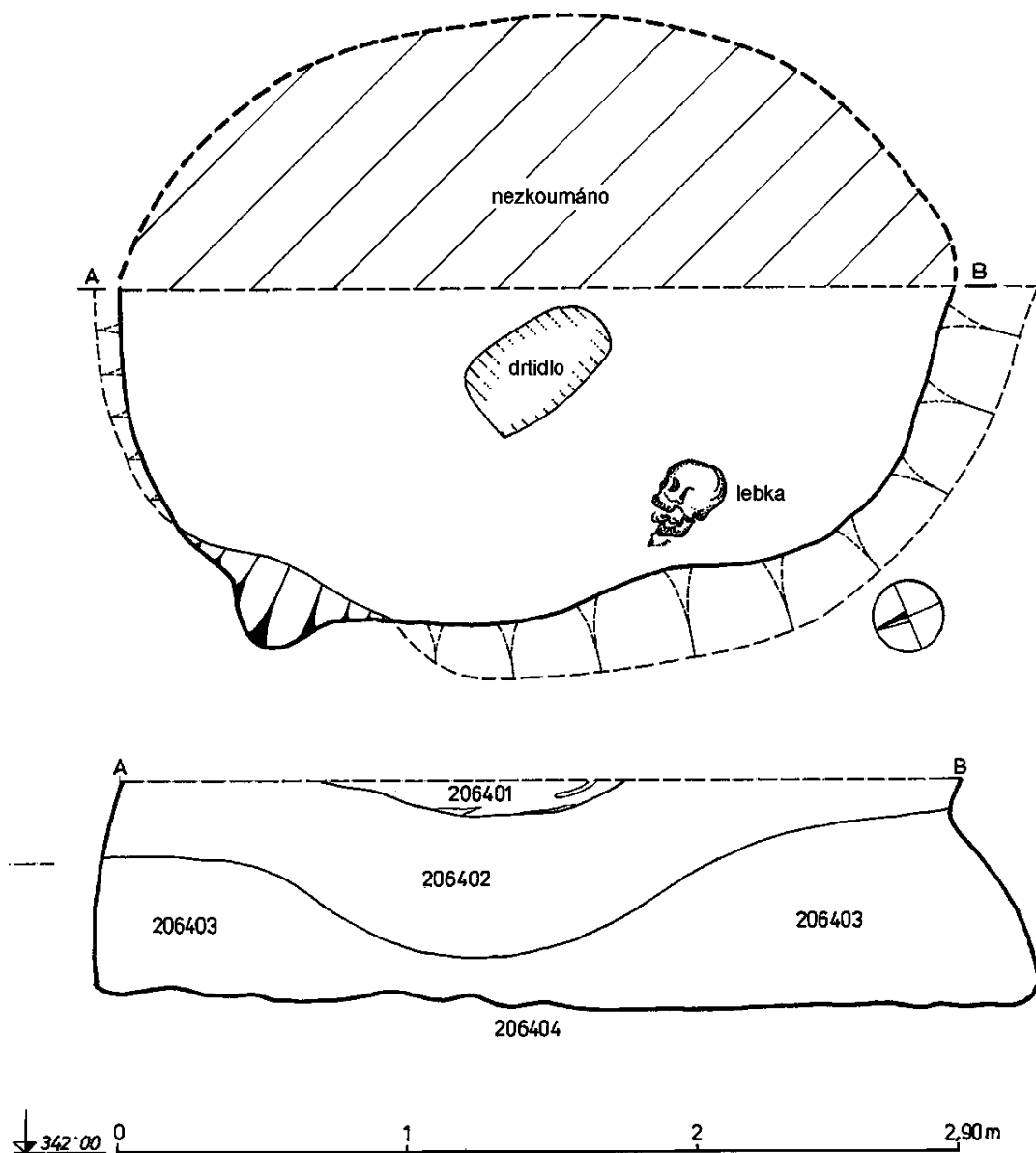

Objekt 2038/98 - zásobní jáma (obilnice) osmičkovitého půdorysu s kónickými až esovitými stěnami, místy stupňovitými s plochým dnem. Je možné, že se jedná o nerozlišenou superpozici dvou objektů případně o stupňovitou úpravu vstupu do zásobnice. U jihozápadní stěny hlubší části objektu ležela zhruba v 90 cm pod úroveň skrývky kostra ženy věkové skupiny maturus I (40-50 let), na levém boku s dolními končetinami silně ohnutými v kolenou. Zrcadlově obráceně se pod tímto skeletem nacházela na dně objektu kostra na pravém boku s mírně pokrčenými dolními i horními končetinami, patřící ženě věkové skupiny senilis (nad 60 let). V zásypu objektu byla objevena bronzová spirálka a otevřený kroužek spolu s přetrženým plochým kroužkem.

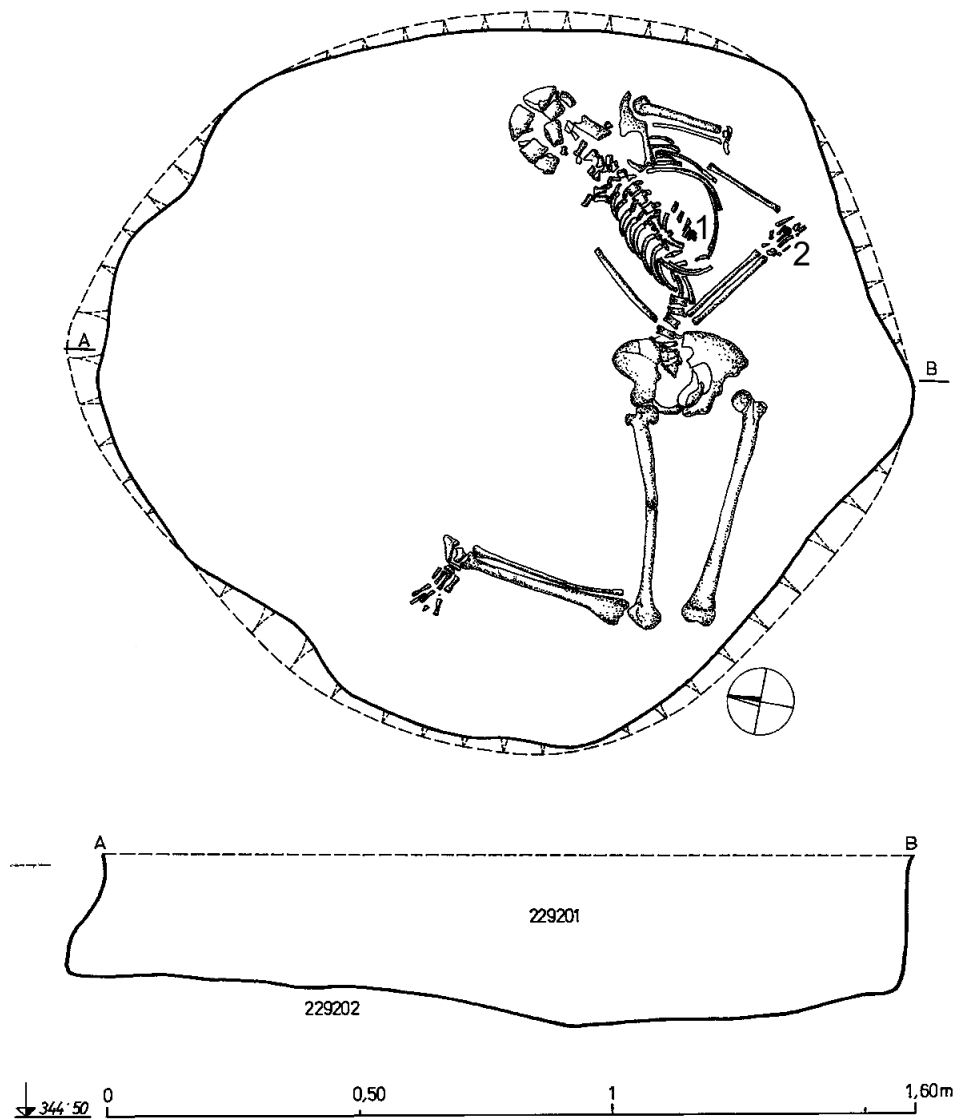

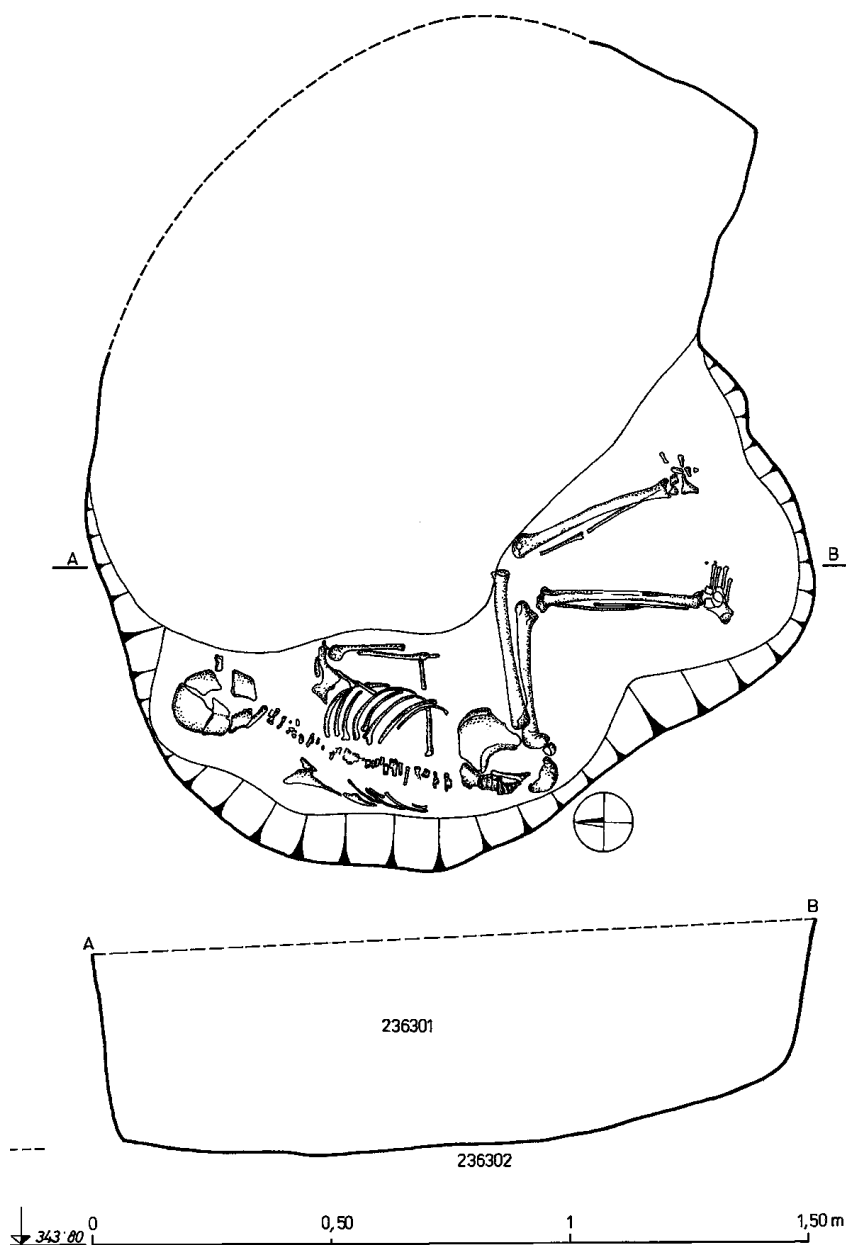
Objekt 2064/98 - sídlištní jáma nepravidelně oválného půdorysu s esovitými a místy konkávními, u dna rozšířenými stěnami a plochým nerovným dnem. Z jámy byla bohužel zkoumána pouze její polovina. U jihozápadní stěny objektu byla cca 50 cm nade dnem objevena lebka jedince ženského pohlaví věkové skupiny maturus I (40-50 let). V severovýchodním sousedství se nacházela kamenná podložka na drcení obilí.

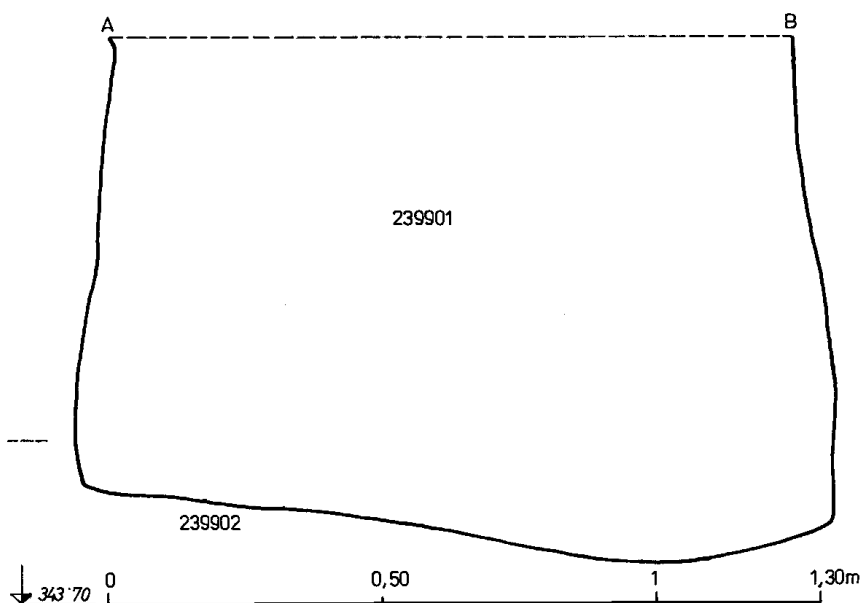
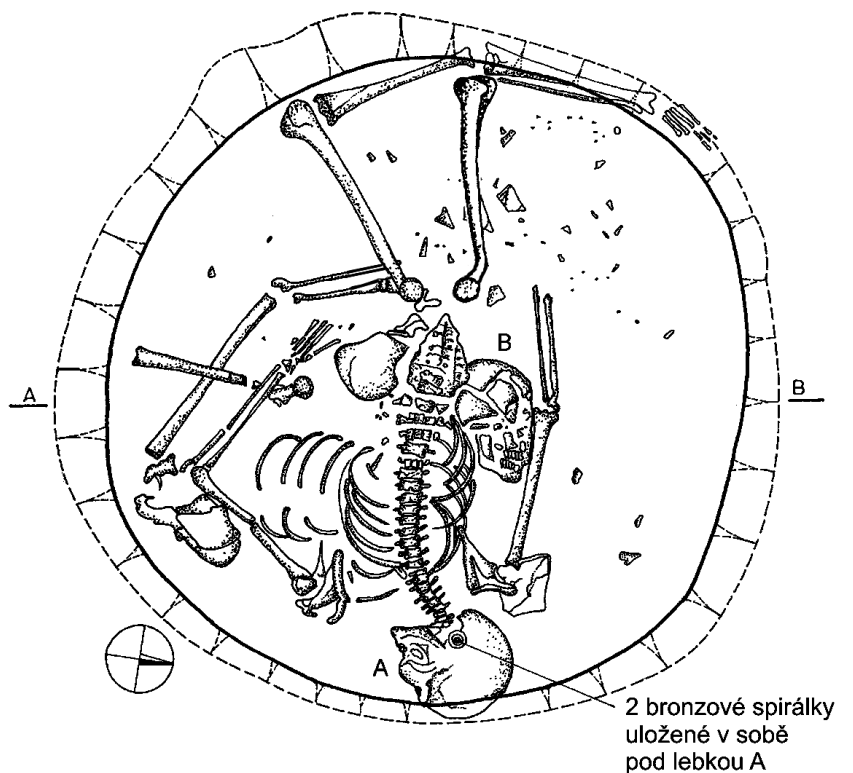
Objekt 2292/98 - sídlištní jáma (patrně obilnice) nepravidelně kruhového půdorysu s esovitými, místy svislými stěnami a nerovným dnem. Na dně objektu se u jeho jižní stěny nacházel skelet v „nerituální“ poloze, orientovaný hlavou k severovýchodu. Jednalo se o ženu věkové skupiny juvenis (18-19 let). Na prstech pravé ruky byly nalezeny tři spirálové prstěny z bronzového drátu. Zelené zbarvení na hrudním koši upomínalo na dřívější přítomnost bronzového předmětu, který však zcela podlehl korozi. Dva nalezené prstěny byly bohužel během výzkumu odcizeny.

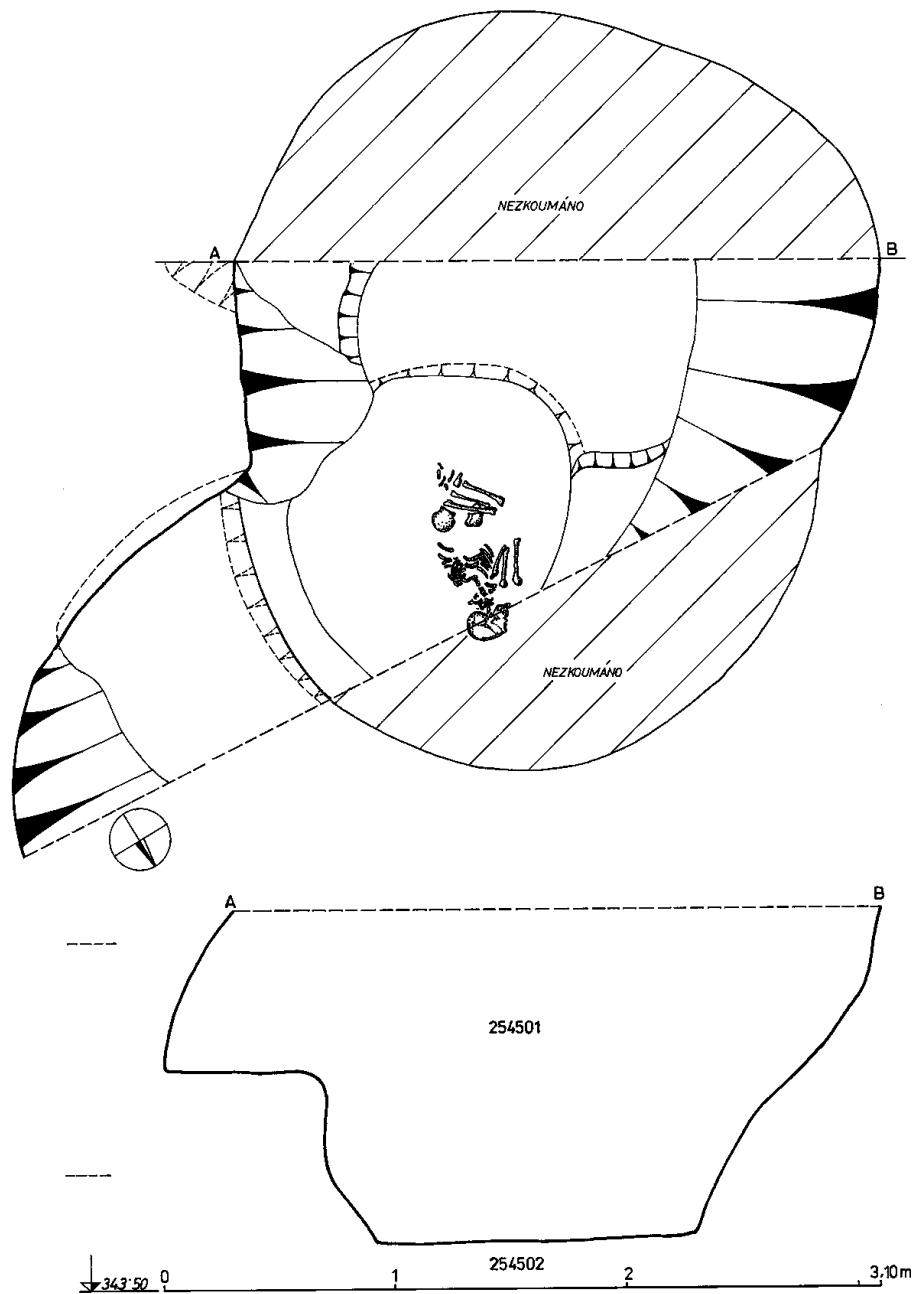
Objekt 2363/98 - sídlištní jáma (obilnice?) nepravidelného půdorysu s mírně šikmými až svislými stěnami a mírně konkávním až plochým dnem. V západní části objektu v hloubce 20 cm od úrovně skrývky byl nalezen skelet ženy věkové skupiny maturus II (50-60 let), ležící na levém boku hlavou k severu s mírně pokrčenými dolními končetinami. V zásypu objektu byla objevena bronzová drátěná ozdoba (snad fragment záušnice či prstýnku) a plochá zprohýbaná tyčinka nejasné funkce.

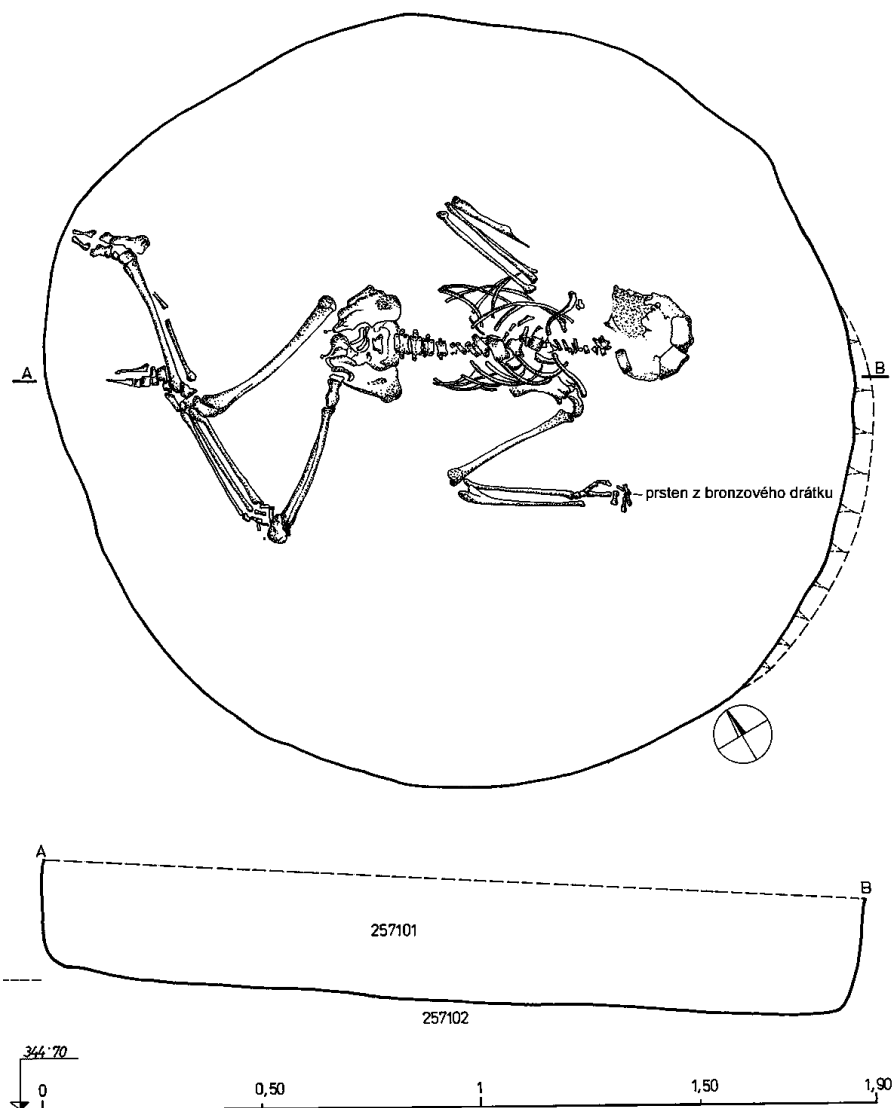
Objekt 2399/98 - zásobní jáma (obilnice) kruhového půdorysu s mírně kónickými stěnami a nerovným dnem. Zhruba 30 cm nad dnem objektu byly nalezeny dva nerituálně přes sebe uložené skelety s různě pokrčenými a dislokovanými končetinami. Svrchní jedinec ležel na břiše orientován hlavou k východu, spodní – méně úplný skelet, byl orientován hlavou k severu. Svrchní skelet náležel ženě ve věku maturus I (40-50 let), která měla pod lebkou dvě spirálové vlasové ozdoby (záušnice) z bronzového drátu. Spodní kostra patřila také ženě věkové skupiny adultus I (20-30 let).

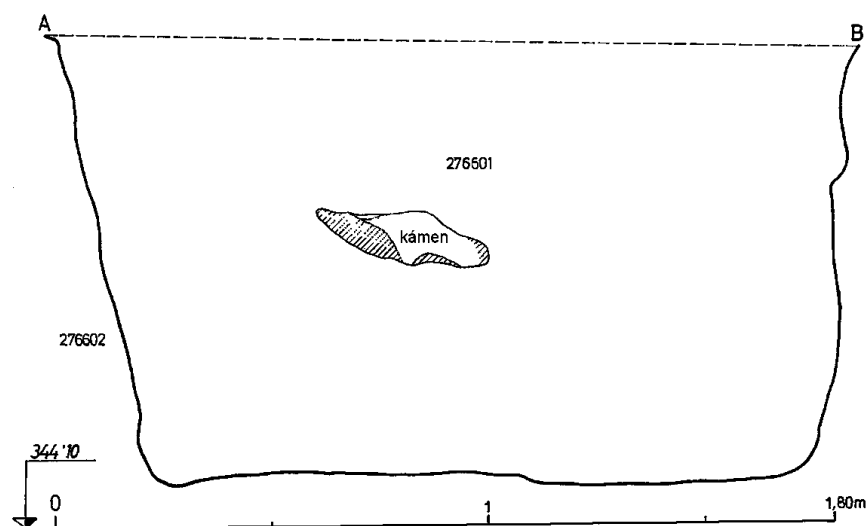
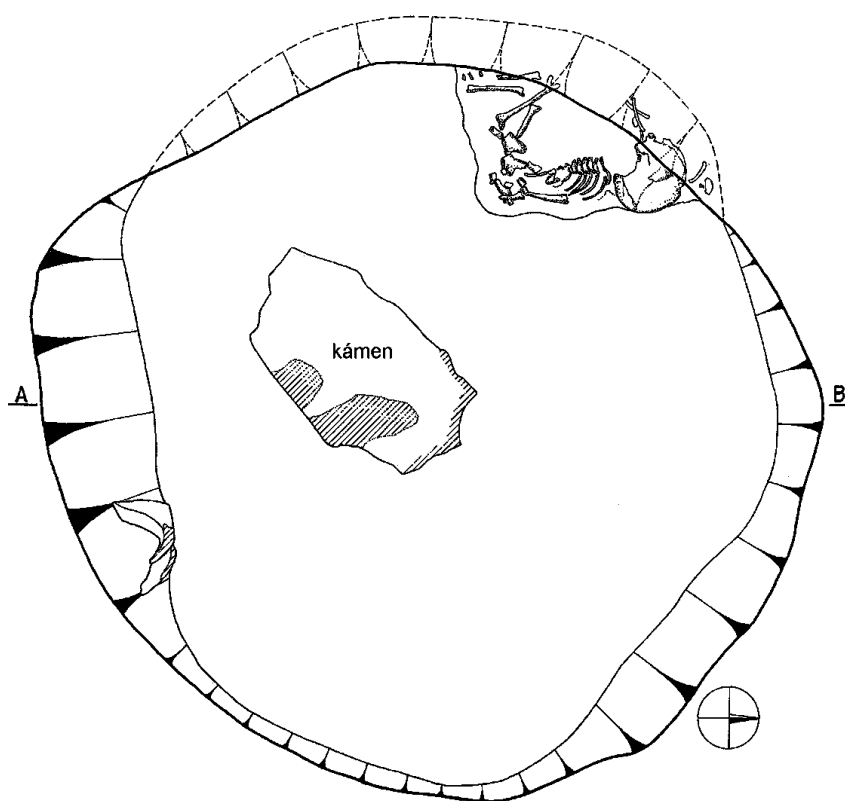
Objekt 2545/98 - jáma sídlištní (blíže neurčitelná) nepravidelně oválného půdorysu se stupňovitými stěnami a nerovným dnem. Jáma narušuje další velký objekt a byla zkoumána pouze její část. Na dně byla objevena kostra ve skrčené poloze ležící na pravém boku s hlavou směřující na severovýchod, která patřila dítěti věkové skupiny infans III (8 let). Ze zásypu objektu pocházejí také kosterní pozůstatky dospělého jedince, patrně mužského pohlaví, které ale nebyly bohužel při terénní části výzkumu rozeznány a zdokumentovány.

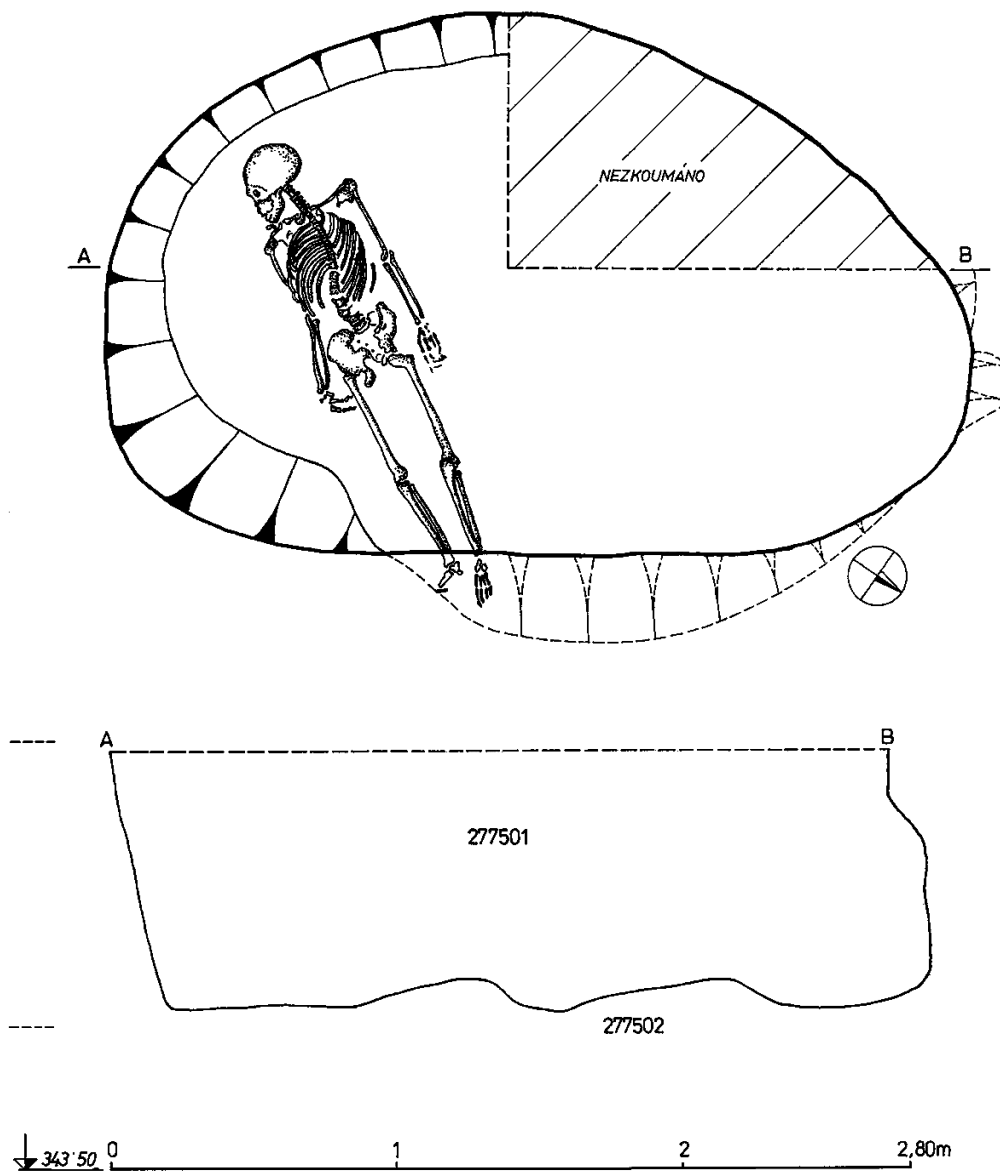
Objekt 2571/98 - sídlištní jáma (patrně obilnice) kruhového půdorysu s hladkými svislými stěnami a plochým dnem mírně skloněným k jihovýchodu. Na dně objektu ležela na zádech hlavou směrem na jihovýchod kostra mužského pohlaví věkové skupiny juvenis (13-20 let), s dolními končetinami pokrčenými vlevo a horními pokrčenými a rozpaženými. Na prstě levé ruky byl navlečen prstýnek z tenkého bronzového drátku.

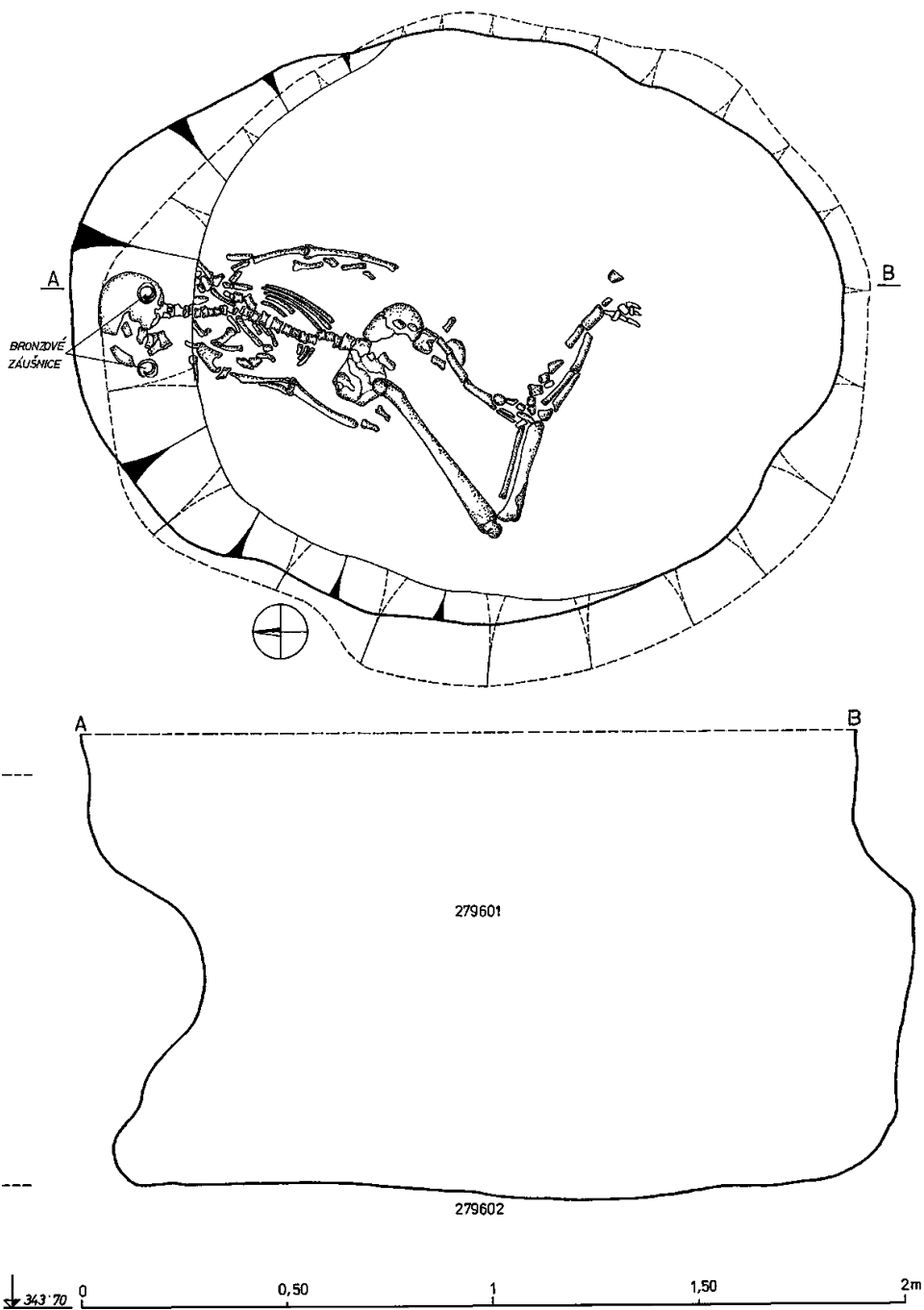
Objekt 2766/98 - zásobní jáma (obilnice), nepravidelně kruhového půdorysu s mírně šikmými stěnami a plochým rovným dnem. Asi 50 cm nade dnem se nacházela kostra dítěte ve skrčené poloze na pravém boku hlavou k severu, náležící jedinci věkové skupiny infans II (3 roky). U jeho lebky byly nalezeny dva malé bronzové kroužky. Při zpracování byly mezi kosterním materiálem identifikovány pozůstatky dalšího jedince věkové skupiny infans III (0,5-6 let), který nebyl při výzkumu rozpoznán a dokumentován.

Objekt 2775/98 - sídlištní jáma blíže neurčitelná, nepravidelně oválného půdorysu s nepravidelnými mírně šikmými až esovitými stěnami a nerovným dnem. Byly zkoumány pouze $\frac{3}{4}$ objektu. Zhruba 20 cm nade dnem v jihovýchodní části objektu se nacházela ženská kostra věkové skupiny adultus I (20-30 let) v poloze na zádech s hlavou směrem k JJZ.

Objekt 2796/98 - zásobní jáma (obilnice) nepravidelně oválného půdorysu s nepravidelnými až esovitými stěnami a plochým rovným dnem. Na dně objektu se nacházela kostra ležící na zádech hlavou k severu s horními končetinami podél trupu a s dolními pokrčenými směrem vpravo náležící ženě věkové skupiny maturus I (40-50 let). Kostí nesou stopy spalování asi při teplotě 400-500 °C. U lebky byly nalezeny dvě spirálové vlasové ozdoby (záušnice) z bronzového drátu. Během antropologického zpracování byly v kosterním materiálu rozpoznány ještě pozůstatky dítěte věkové skupiny infans III (7 let) které rovněž ukazují na spalování zhruba za teploty 400-600 °C.

Autor výzkumu: L. Smejtek
Rok výzkumu: 1998
Antropologické určení: P. Kubálek

číslo objektu	datace	věk	pohlaví
60	Kn 4	A infans II, 5let	neurčeno
		B juvenis, 16 let	žena
823	Kn 4	A infans III, 11 let	neurčeno
		B infans II, 6 let	neurčeno
		C infans III, 7 let	neurčeno
		D dospělý	žena
		E infans II, 6 let	neurčeno
		F maturus I, 40-50 let	žena
		G dospělý	neurčeno
		H maturus I, 40-50 let	muž?
		I maturus, 45-55 let	žena
		J dospělý	neurčeno
		K dospělý	neurčeno
		L infans III, 7let	neurčeno
		M infans II, 6 let	neurčeno
		N maturus I, 40-50 let	neurčeno
		Nezařaditelné	
1136	Kn 4b	A adultus I, 20-30 let	žena
		B infans II, 6 let	neurčeno
		C infans III, 8 let	neurčeno
		D infans I, do 6 měsíců	neurčeno
1556	Kn 3-4	A adultus I, 20-30 let	muž
		B infans III, 9 let	neurčeno
1655	Kn 4	maturus I, 40-50 let	žena
1941	Kn 4	juvenis, 13-20 let	muž
1974	Kn 4	A infans III, 13let	muž
		B juvenis, 18 let	žena
2038	Kn 4b	A maturus I, 40-50	žena
		B senilis, nad 60 let	žena
2064	Št 1	maturus I, 40-50	žena
2292	Kn 4a	juvenis, 18-19 let	žena
2363	Kn 4b	maturus II, 50-60	žena
2399	Kn 4b	A maturus I, 40-50 let	žena
		B adultus I, 20-30 let	žena
2545	Kn 4b	A infans III, 8let	neurčeno
		B dospělý	pravděpodobně muž
2571	Kn 4	juvenis, 13-20 let	muž
2766	Kn 3	A infans II, 3roky	neurčeno
		infans III, 0,5-6 let	neurčeno
2775	Kn 3	adultus I, 20-30 let	žena
2796	Kn 4b	A maturus I, 40-50 let	žena
		B infans III, 7let	neurčeno

Označení a uložení antropologického materiálu: depozitář UAPPSČ Benátky nad Jizerou

Uložení nálezů: depozitář UAPPSČ Benátky nad Jizerou

Literatura a prameny: *Smejtek, L.2011*: Osídlení z doby bronzové v Kněževsi u Prahy. Praha.

Fotografie/Kresebná dokumentace: Kresebná dokumentace případně fotografie je pro větší přehlednost přiřazena již k popisu každého jednotlivého objektu. Za poskytnutí dokumentace děkuji PhDr., Ing. L. Smejtkovi, Ph.D.

Katalogový záznam č.: 21

Lokalita: Knovíz

Okres: Kladno

1. Bližší lokalizace: Na Hrudném

Objekt: 3, 17, 21, 24, 30, 31, 32, 33, 36, 40, 44

Datování: knovízská kultura

Popis: V poloze „Na Hrudném“ na svahu nad Knovízským potokem bylo v letech 1892 a 1893 prokopáno J. Felcmanem a V. Schmidtem celkem 52 jam knovízské kultury, obsahujících kromě množství keramiky a dalších nálezů také lidské kosterní pozůstatky.

V jámě č. 3 byl identifikován pohřeb dítěte zemřelého ve věku 4-5 let ve skrčené poloze na pravém boku. Kostra ležela od jihu k severu s rukama mezi koleny, pod kterými stál koflík s ouškem. Lebka byla rozdrčena tíhou zeminy a spočívala na dvou střepech mísovité nádoby. Kromě lidských kosterních pozůstatků bylo v jámě nalezeno množství střepů, zvířecích kostí, část kamenného kadlubu, bronzový kroužek a mazanice. Uprostřed jámy byl větší bronzový kroužek a na něm navlečeny 4 menší kroužky. Přímo u kostry byl nalezen nevypálený hlíněný kruh.

V jámě č. 17 byla nalezena část levé kosti stehenní a na jiném místě této jámy celá lebka dítěte ve věku 9-10 let.

V jámě č. 21 zhruba v polovině výplně mezi zvířecími kostmi byla nalezena část pravé holenní kosti.

V jámě č. 24 byl ve spodních popelovitých vrstvách nalezen zlomek kloubu stehenní kosti mladého individua.

V jámě č. 30 byl ve spodních vrstvách nalezen opálený zlomek ramenní kosti.

V jámě č. 31 byla ve vrchních popelovitých vrstvách mezi zvířecími kostmi a keramickými střepy nalezena část dětské lebky.

Ve dvojité jámě č. 32 byla v horních vrstvách nalezena část temenní a týlní kosti staršího muže a levá lopatka, v jiných vrstvách pak část spodní čelisti s jedním zubem, dvě klíční kosti mladšího individua, o něco níže dvě části různých lebek a ve vrstvě u dna část opálené spodní čelisti muže s jedním zubem.

V jámě š. 33 byla uprostřed ve vrstvě popela nalezena schoulená kostra dítěte ve věku 20-24 měsíců. Na jiném místě v této jámě ve spodních vrstvách byl nalezen zlomek prstního článku, pravá polovina spodní čelisti asi 12-14 let starého dítěte a část spodní čelisti dítěte ve věku asi 7-10 let.

V jámě č. 36 byly ve vrchních vrstvách jámy nalezeny jeden krční obratel, 1 opálený zlomek prstního článku a 2 prstní články pravé nohy dospělého individua.

V dvojité jámě č. 40 byla ze spodních vrstev vrchní jámy vyzvednuta část pravé temenní kosti drobného individua.

V jámě č. 44 byly ve spodních vrstvách nalezeny části kosti čelní, spánkové a týlní dospělého muže, část temenní kosti a část spodiny lebeční mladšího individua a horní čelist individua staršího.

Autor výzkumu: J. Felcman, V. Schmidt

Rok výzkumu: 1892-1893

Antropologické určení: MUDr J. Matiegka

č. objektu	nález	věk	poznámka
3	dítě	4-5 let	
17	lebka dítěte	9-10 let	
17	část levé kosti stehenní		
21	část pravé holenní kosti		
24	zlomek stehenní kosti	mladý jedinec	
30	zlomek ramenní kosti		opálený
31	část dětské lebky		
32	část temenní a týlní kosti	starší muž	
32	levá lopatka		
32	část spodní čelisti		
32	2 klíční kosti	mladší jedinec	
32	část lebky		
32	část lebky		
32	část spodní čelisti		opálená
33	dítě	20-24 měsíců	
33	zlomek prstního článku		
33	Pravá polovina spodní čelisti	12-14 let	
33	část spodní čelisti	7-10 let	
36	1 krční obratel		
36	zlomek prstního článku		opálený
36	2 prstní články nohy	dospělý	
40	část pravé temenní kosti		
44	části kosti čelní, spánkové a týlní	dospělý muž	
44	část kosti temenní a spodiny lebeční	mladší jedinec	
44	horní čelist	starší jedinec	

Označení a uložení antropologického materiálu: -

Literatura a prameny: *Matiegka, J. 1893:* Lidožroutství v předhistorické osadě u Knovíze a v předhistorické době vůbec, Památky archeologické XVI, 285-292, 385-390, 495-500. *Schmidt, V. 1893:* Archeologický výzkum „Údolí Svatojiřského“. Praehistorické sídliště u Knovíze s popelovitými jamami. Památky archeologické XVI 243-278, tab XII-XIV.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

2. Bližší lokalizace: Na Hrudném, rýha pro plynovod, ve směru S-J.

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V roce 1966 provedl V. Moucha záchrannou akci v poloze Na Hrudném na západním okraji obce Knovíz. Ve směru sever-jih bylo známé eponymní naleziště prořato rýhou pro plynové potrubí. V profilu výkopu V. Moucha zdokumentoval čtyři objekty knovízské kultury a jeden objekt z větší části prozkoumal. Bohužel pouze podle ústního sdělení mohl zaznamenat, že v jedné jámě byla údajně uložena kostra dospělého jedince, která však byla před jeho příchodem úplně rozrušena, takže nebylo možné zjistit ani její polohu v objektu. Kromě toho byly některé části kostry (lebka) rozneseny místními občany.

Autor výzkumu: V. Moucha

Rok výzkumu: 1966

Antropologické určení: neurčeno

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Literatura a prameny: *Moucha, V. 1966: Archiv ArÚ Praha. č.j. 9949/1966.*

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 22

Lokalita: Kolín

Okres: Kolín

1. Bližší lokalizace: Kuchařova cihelna

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V. Spurný ve své disertační práci uvádí i Dvořákovy zmínky o tom, že prokopal v Kuchařově cihelně několik pohřbů s hliněnými nádobkami a bronzovými drobnostmi. Některé kostry byly prý údajně uloženy v jamách na sídlišti, jiné v rituálních hrobech opodál osady.

Komentář: Vzhledem k tomu, že v té době nebyl přístupný materiál ani Dvořákovy zápisky, nemohl V. Spurný sestavit nálezové celky ani materiál revidovat. Bohužel toto není vzhledem k osudu Dvořákovy sbírky možné asi dnes.

Autor výzkumu: F. Dvořák

Rok výzkumu: před 1936

Antropologické určení:

Označení a uložení antropologického materiálu:

Literatura a prameny: *Dvořák, F. 1936:* Pravěk Kolínska: soupis archaeologických památek Kolínska a Kouřimska. Kolín. *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

2. Bližší lokalizace: Hooverova ulice

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V. Spurný popisuje také Dvořákův záznam o tom, že v roce 1930 byly v Hooverově ulici objeveny zbytky knovízského sídliště. V jedné jámě v hloubce 90 cm pod povrchem byl údajně nalezen větší plochý kámen, pod kterým byla uložena trepanovaná lidská lebka. Okolo ní byly postaveny 4 jehlancovité podstavce („závaží“). Mimo tyto nálezy byly v jámě zjištěny knovízské střepy. Nalezená lebka byla podle F. Dvořáka zajímavá především rozsáhlostí vytrepanované plochy a měla v dolní části při levé straně stopy opálení.

Autor výzkumu: F. Dvořák

Rok výzkumu: 1930

Antropologické určení:

Označení a uložení antropologického materiálu:

Literatura a prameny: *Horáková-Jansová, L. 1932:* Prehistorické nálezy v roce 1930 a 1931, Památky archeologické XXXVIII, 92-98. *Dvořák, F. 1936:* Pravěk Kolínska: soupis archaeologických památek Kolínska a Kouřimska. Kolín. *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

3. Bližší lokalizace: n.p. Wellit v Kolíně IV- Kutnohorské předměstí

Objekt:

Datování: knovízská kultura (střední fáze podle J. Hraly)

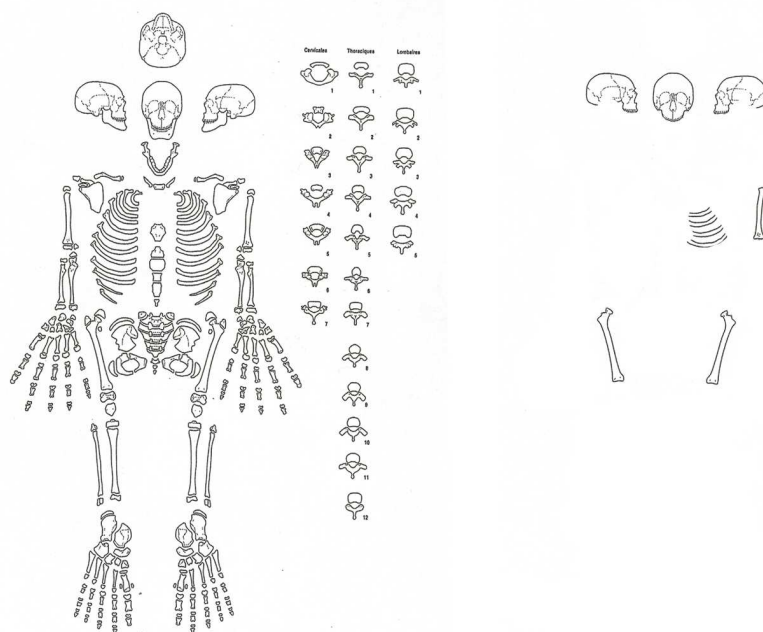
Popis: V dubnu 1958 identifikoval J. Hrala v prostoru n.p. Wellit v Kolíně IV na Kutnohorském předměstí knovízskou jámu. Jáma byla porušena při kopání sond pro položení topného potrubí pod základem stěny jedné ze tří továrních hal. Jáma obsahovala kromě silnostěnných keramických zlomků také zvířecí a lidské kosti. Lidské kosti pocházely podle J. Hraly pravděpodobně ze dvou jedinců. Okolí nálezu nemohlo být prozkoumáno, neboť další archeologická situace ležela pod již postavenými halami. V jámě byly nalezeny vesměs silnostěnné střepy z velkých nádob, několik okrajových střepů z amforovitých nebo hrncovitých tvarů, zlomek etážovitěho osudí, dna a dalších 12 keramických zlomků. J. Hrala datuje jámu na základě zlomků keramiky do střední fáze vývoje knovízské kultury.

Autor výzkumu: J. Hrala

Rok výzkumu: 1958

Antropologické určení: D. Malyková

V depozitáři jsou z tohoto výzkumu uloženy pozůstatky jednoho jedince věkové skupiny infans II (kolem 4 let). Zachována je poškozená lebka bez spodní čelisti, pravý i levý femur a levý humerus a 4 zomky žeber. Na kostech nebyly nalezeny žádné známky zářezů, záseků ani jiných prokazatelných násilných zásahů.

Zachovalost: vlevo vzorový kompletní skelet, vpravo dochované části Ao 2142.

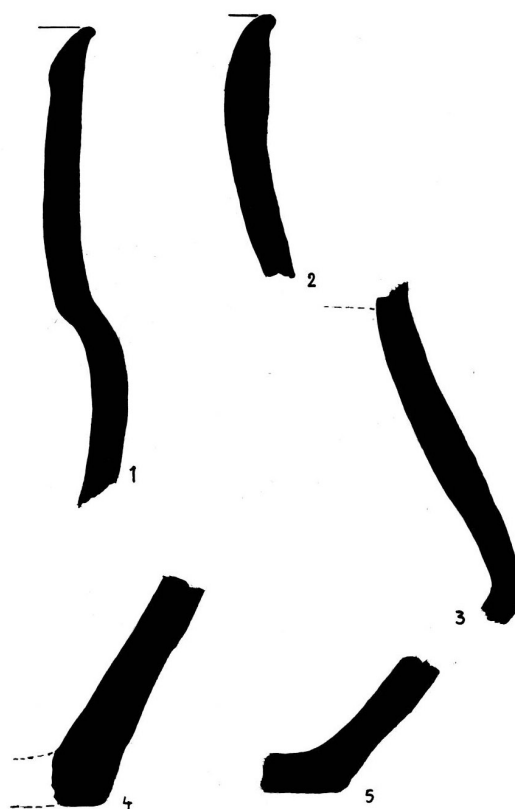
Uložení antropologického materiálu: Ao 2142, depozitář NM Horní Počernice

Ostatní nálezy: ke, zk

Uložení nálezů:

Literatura a prameny: Hrala, J. 1958: Archiv ArÚ Praha. č.j. 1985/1958. Hrala, J. 1958: Archiv ArÚ Praha. č.j. 2390/1958.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Kresebná dokumentace profilů keramických nálezů (podle *J. Hraly*). Vysvětlivky: 1-2 – amforovitě nebo hrncovitě tvary; 3 – zlomek etážovitěho osudí; 4-5 – dna.

Katalogový záznam č.: 23

Lokalita: Korno

Okres: Beroun

Bližší lokalizace: jeskyně Uzávěrová

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: Při speleologických pracích v jeskyni Uzávěrová byly v roce 1975 nalezeny lidské dlouhé kosti a lebka. Jeskyně je umístěná do strmé skalní stěny několik metrů pod úrovní horního okraje rokle a nemá žádnou plošinu před vchodem, takže k osídlení v pravěku nebyla nejspíš vhodná. Její vchod má rozměr asi 60 x 80 cm a po vybrání části sedimentů dosahuje jeskyně délky 7 metrů. V její výplni byly rozlišeny dvě vrstvy. Svrchní tmavohnědá hlína promíšená vápencovou drtí o mocnosti 10-30 cm, která obsahovala rozptýlené uhlíky a kosti drobných zvířat a spodní žlutookrová jílovitá hlína. V hloubce asi 15-20 cm od povrchu a asi ve vzdálenosti 2,5 m od vchodu byly ve svrchní vrstvě nalezeny lidská lebka a dlouhé kosti a v okolí ležely porůznu menší kosti. Ve vzdálenosti asi 1,25 m od lebky, o něco hlouběji v jeskyni, byla nalezena spodní čelist. Povrch jeskynní výplně se mírně sklání dovnitř, a proto je možné, že došlo k druhotným posunům kostí směrem do jeskyně. Dále obsahovala vrstva kromě rozpadlých uhlíků ještě zvířecí kosti a jediný mladohradištní střep. S. Vencl považuje tento ojedinělý hradištní střep za intrusi, která mohla proniknout do vchodu jeskyně splachem se sedimenty z horního okraje rokle. Původ a stáří uhlíků i zvířecích kostí považuje za problematické. Dále vylučuje možnost, že by se lidské pozůstatky dostaly do jeskyně náhodou. S. Vencl konstatuje, že archeologicky není možné tyto pozůstatky datovat, ale „*antropologický typ je natolik významný, že datování umožňuje*“. Uložení zřejmě neúplných pozůstatků ubité ženy v neobyvatelné jeskyňce považuje za doklad zločinu a nebo spíše rituální oběti.

Komentář: Jeho datování a interpretace se opírá výhradně o antropologickou analýzu provedenou J. Chocholem. Přijmout dnes bez výhrad datování na základě „antropologického typu“ není možné.

Autor výzkumu: S. Vencl

Rok výzkumu: 1975

Antropologické určení: J. Chochol

Lidské pozůstatky tvoří defektní lebka s dolní čelistí, několik zlomků žeber, levá klíční kost, levá vřetenní a pravá loketní kost a jeden prstový článek ruky. Pozůstatky patří mladé dospělé ženě drobné a nízkorostlé postavy.

J. Chochol identifikuje původní prolomení mozkovny v pravém spánku, zasahující i pravou část obličeje a lebeční bázi, přeražení dolní čelisti v bradě, částečné roztržení pravé poloviny těla, uražení zadní části levého ramene a odřezání úhlu pravého ramene dolní čelisti. Pravděpodobně rovněž roztržení žeber, uražení obou konců klíční a vřetenní a distálního konce loketní kosti. Podle J. Chochola byla žena ubita řadou ran tupým předmětem, nejspíše kamenem. J. Chochol také konstatuje, že typologickou formu v podobě kterou nález představuje známe pouze z populačního prostředí knovízské kultury. Na kosterních pozůstatcích konkrétně na horním i dolním okraji levé očnice, na odřezaném úseku pravého úhlu dolní čelisti a na prstovém článku byly identifikovány posthumní stopy hlodání drobných zvířat.

Komentář: Při revizi antropologického materiálu byla nalezena pouze lebka s dolní čelistí. Části postkraniálního skeletu evidované J. Chocholem (zlomky, žeber, levá klíční kost, levá vřetenní kost a pravá loketní kost a prstový článek ruky) se nalézt nepodařilo. Při revizi materiálu byly zjištěny četné původní lomy. Odřezání pravého ramene dolní čelisti se nepotvrdilo, neboť na kosti nejsou zachované stopy po případném řezu. Na několika místech lebky (okraj očníce, dolní čelist) bylo identifikováno poškození způsobené okusem hlodavce. Typologicky odpovídá lebky spíše pravěkému stáří, ale zařazení na základě naměřených hodnot do období knovízské kultury není možné.

Označení a uložení antropologického materiálu: Ao 8141, depozitář NM Horní Počernice

Ostatní nálezy: -

Uložení nálezů: depozitář NM Horní Počernice

Literatura a prameny: *Chochol, J. 1981:* Části lidské kostry z jeskyňky Uzávěrové v Českém Krasu, *Archeologické rozhledy* 33, 555-556. *Vencl, S. 1981:* Pozůstatky ubité ženy kultury knovízské v jeskyňce Uzávěrové v Českém krasu, *Archeologické rozhledy* 33, 553-555.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 24

Lokalita: Kosoř

Okres: Praha-západ

Bližší lokalizace: trať „Nad Staňkovkou“

Objekt: XXXVIII

Datování: knovízská kultura

Popis: V trati „Nad Staňkovkou“ u rozcestí silnic Radotín – Třebotov – Kosoř, ppč. 348, 350,351 byl v prostoru nově zakládané pískovny v létě 1970 proveden záchranný archeologický výzkum vedený M. Ličkou a M. Slabinou. Na ploše 4 hektarů byly zjištěny sídelní objekty náležící do období neolitické kultury s lineární keramikou, eneolitu, kultury knovízské a štítarské, do mladohalštatského období a raného středověku. Ze zkoumané plochy byla nejprve mechanizací odstraněna ornice a svrchní část podloží do hloubky přibližně 60 cm pod současný povrch. Na lokalitě bylo identifikováno 130 větších archeologických objektů a přes 300 kúlových jamek. Některé objekty byly prozkoumána zcela, většina pouze částečně. Do období knovízské kultury je možné zařadit 20 objektů (zásobní jámy se zbytky obilí, pec) a 7 objektů spadá do štítarského období. V jedné zásobní knovízské jámě XXXVIII o hloubce 80 cm byla ve výplni v hloubce 50 cm nalezena kostra nedospělého jedince stáří okolo 15 let, pravděpodobně ženy. Pozůstatky byly uloženy na zádech, hlava vytočena do pravé strany. Nález není možné pro nedostatek datovacího materiálu zařadit přesněji do rámce knovízské kultury.

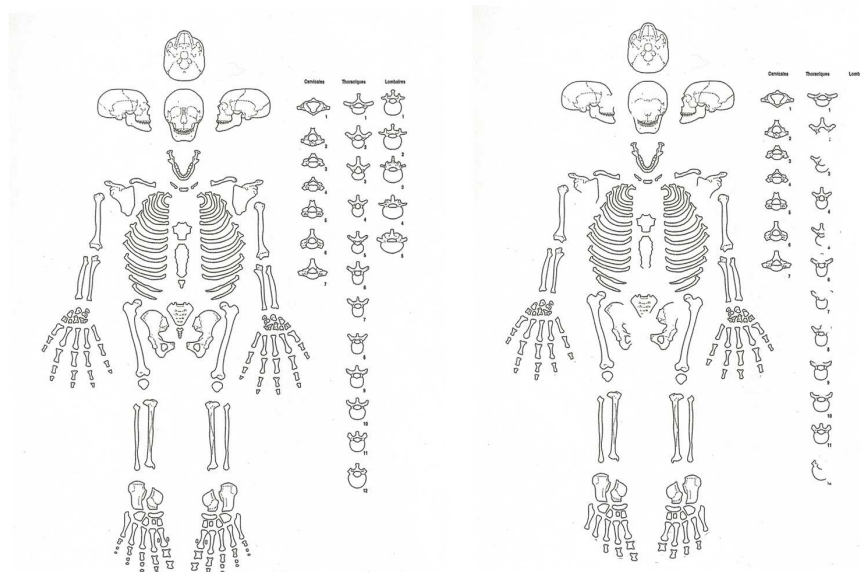
Autor výzkumu: M. Lička, M. Slabina

Rok výzkumu: 1970

Antropologické určení: H. Hanáková

Žena, juvenis 15 let. Kosterní pozůstatky byly vyzvednuty pracovníky antropologického oddělení NM v Praze H. Hanákovou a S. Karhanem. Z kostry se zachovala téměř celá lebka jen mírně poškozena. Zachovaly se krční a zlomky hrudních obratlů žebra a prsní kost. Zlomky obou lopatek, klíční kosti, ramenní, loketní, vřetenní a i kosti vlastní ruky. Z dolních končetin zlomky pánve, obě kosti stehenní, holenní, lýtkové a kosti nohy. Celkově byl postkranial jen mírně poškozen. Podle H. Hanákové jde o kosterní pozůstatky pravděpodobně velmi mladé ženy, zeměděle ve věku okolo 15 let.

Komentář: V původním posudku přiřadila H. Hanákové kostrové pozůstatky nedospělému jedinci, zemřelému ve věku 13-15 let (inf II-juv). Vzhledem k tomu, že se jedná o nedospělého jedince je určení pohlaví nejisté. Při revizi nebyly zjištěny žádné zářezy ani záseky ani prokazatelné doklady násilných zásahů. Jediné záseky jsou evidované na levé stehenní kosti a vznikly s největší pravděpodobností při terénním archeologickém výzkumu.

Zachovalost: vlevo vzorový kompletní skelet, vpravo dochované části P7A 6344.

Označení a uložení antropologického materiálu: P7A 6344, depozitář NM Horní Počernice

Ostatní nálezy:

Uložení nálezů:

Literatura a prameny: *Hanáková, H. 1972: Knovízská kostra z Kosoře u Radotína. Časopis Národního muzea, odd přírodovědný 140, 150-152. Hanáková, H. 1972: Antropologický posudek o knovízské kostře z Kosoře u Radotína uložený v archivu antropologického oddělení Národního Muzea. Slabina, M. – Lička, M. 1973: Kosoř, okr, Praha-západ. Výzkumy v Čechách 1970, 50-51. Čtverák, V. 1991: Štítarské a starší sídlištní objekty ze záchranného výzkumu v Ořechu, okr. Praha-západ, Archeologica Pragensia 11, 65-90.*

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Knovízská kostra z Kosoře u Radotína (podle *H. Hanákové*).

Katalogový záznam č.: 25

Lokalita: Kouřim

Okres: Kolín

Bližší lokalizace: Stará Kouřim parc. 769/2

Objekt: 39/55

Datování: štítarská kultura

Popis: V pozdní době bronzové zaujalo osídlení na Staré Kouřimi polohu výše nad severním svahem spadajícím k jezírku ve formě usedlosti, sestávající s polozemnice a řady zásobních jam, táhnoucích se v mírném půlkruhu ve stejné vzdálenosti od břehu jezírka. Polozemnice je orientovaná delší osou od západu k východu, je dlouhá 5m a široká 3m obdélného půdorysu se zaoblenými rohy a rovným dnem. Na jižní straně je výstupkem rozdělena na dvě části. Chata byla založena do svahu a četné kusy mazanice jsou dokladem vymazání stěn. Uvnitř polozemnice nebylo nalezeno žádné ohniště. Šolle usuzuje z více než 500 keramických zlomků podle různých okrajů na 184 různých nádob, 7 hliněných plochých podložek nebo poklic a 4 výrobky z parohů. Z nádob převládá užitková keramika v počtu 138 kusů v počtu 138 kusů, důležité je i bohaté zastoupení jemné na povrchu tuhované keramiky v počtu 46 kusů. O rituálních zvyklostech případně o násilném zániku chaty svědčí nález lidské hlavy dospělého jedince.

Komentář: Bohužel v tomto případě nedošlo k podchycení nálezové situace a není publikováno ani místo ani způsob uložení zmíněné „hlavy“. Zároveň není jasné, zda se jednalo o lebku se spodní čelistí či pouze o dochovanou mozkovnu, což je z hlediska interpretace nálezů velmi důležité.

Autor výzkumu: M. Šolle

Rok výzkumu: 1948-1955

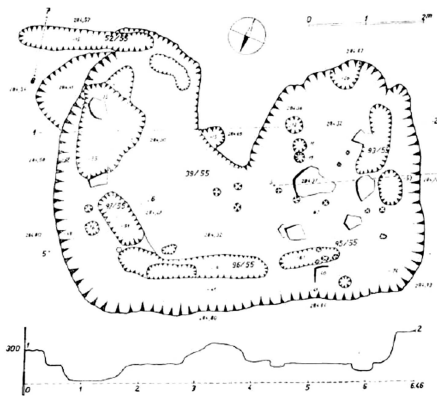
Antropologické určení:

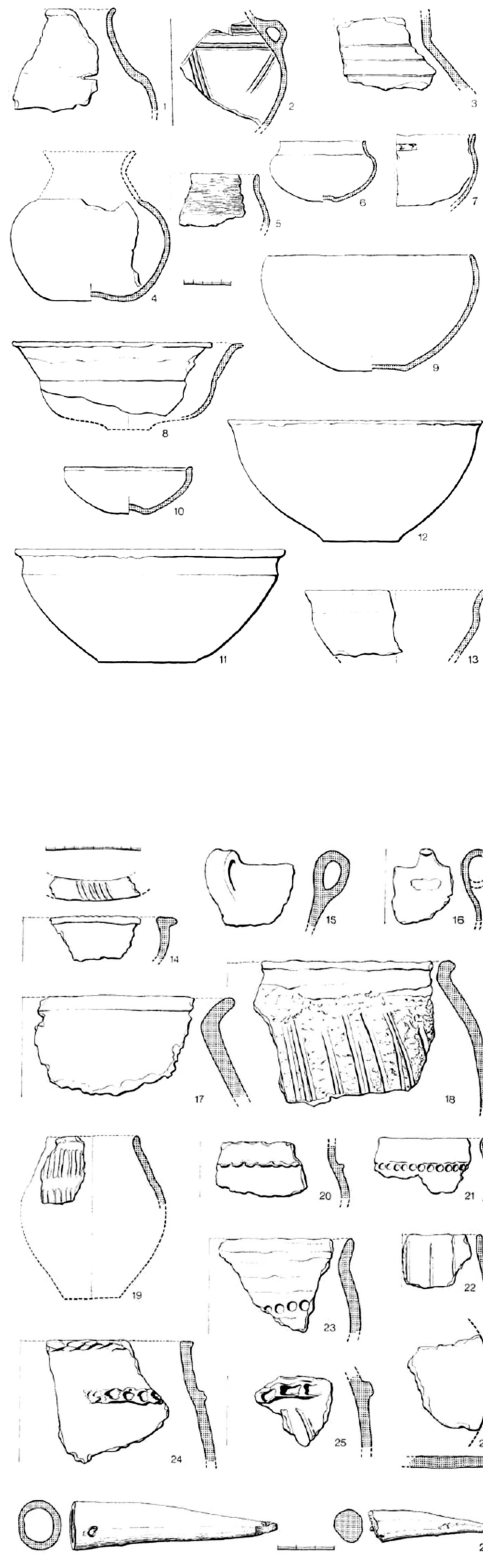
Zmiňovanou lebku se bohužel doposud nepodařilo v depozitáři NM v Horních Počernicích nalézt je proto možné se domnívat, že a) nebyla předána k antropologickému zpracování, b) byla předána bez bližšího označení společně s jinak datovanými nálezky a k jejímu vytřídění zatím nedošlo, c) došlo k její ztrátě.

Označení a uložení antropologického materiálu: nenalezen

Literatura: Šolle, M. 1980: Starolužická osada a štítarská usedlost na Staré Kouřimi, Archeologické rozhledy XXXII, 604-622.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Kresebná dokumentace objektu a nalezené keramiky (podle *M. Šolle 1980*)

Katalogový záznam č.: 26

Lokalita: Kralupy nad Vltavou

Okres: Mělník

1. Bližší lokalizace: Továrna na dýhy, základy pro sklad lepidel

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: Při záchranném archeologickém výzkumu Archeologického ústavu v červenci 1962 byla v prostoru skladu lepidel, 20-30 m od starého železničního mostu objevena sídlištní jáma o průměru 180 cm s hromadným pohřbem. V jámě ležel na břiše dospělý jedinec, který měl na chodidlech umístěný kámen, dále větší dítě skrčené na boku a malé děcko. Kromě již zmíněných lidských kostí byla v místě nalezena etážovitá nádoba, koflík, malá nádobka, zlomky keramiky, kameny a zvířecí kosti. Na lokalitě byly dále také nalezeny dva nejasné objekty a ohniště.

Autor výzkumu: O. Kytlicová

Rok výzkumu: 1962

Antropologické určení: D. Malyková

Ao 4952 Zachovalá kompletní lebka náležící jedinci věkové skupiny infans III (kolem 6 let). Lebka je nakonzervovaná a slepena. Případné původní lomy není možné identifikovat.

Ao 4953 Zachované části lebky a postkraniálního skeletu (zlomek kosti křížové, pravý radius a pravá ulna a zlomky tibie) dítěte věkové skupiny infans II (kolem 4 let). K pozůstatkům je přimíšen pravý radius většího dítěte a fragment mozkovny dospělé osoby.

Ao 4954 Zachovány části postkraniálního skeletu (6 hrudních a 5 bederních obratlů, levá i pravá scapula, levý i pravý humerus, kosti vlastní ruky, většina pánevních kostí, levý i pravý femur, patella, tibia i fibula a některé kosti nohy) jedince věkové skupiny infans III (kolem 6 let). Je pravděpodobné, že k tomuto postkraniálnímu skeletu náleží lebka označená Ao 4952.

Uprostřed hlavice pravého femuru byl identifikován hluboký zásek, podobný zásek byl identifikován i na nepřírostlé pravé epifyze. O stáří a původu zásahu nelze s určitostí rozhodnout.

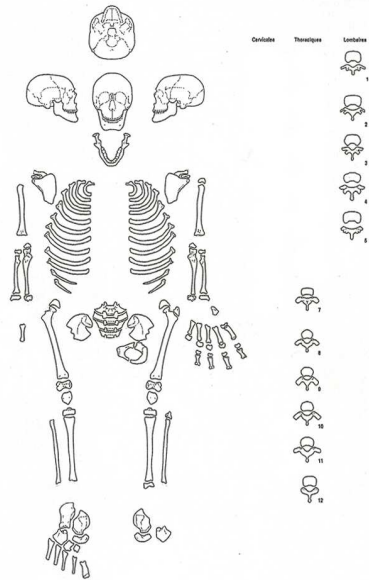
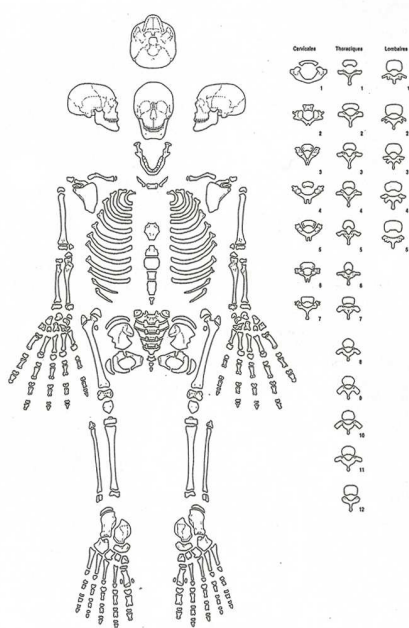
Ao 4955 Zachovaná téměř kompletní lebka a části postkraniálního skeletu (obratle, žebra, pravá i levá clavicula i scapula, levý humerus, zlomky levého radia a ulny, část pánve a levého femuru) jedince věkové skupiny juvenis (cca 12-14 let). Přimíšen je pravý humerus menšího dítěte.

Označení a uložení antropologického materiálu: Ao: 4952, 4953, 4954, 4955

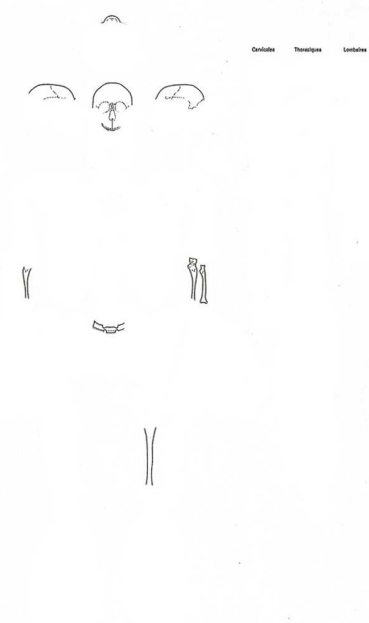
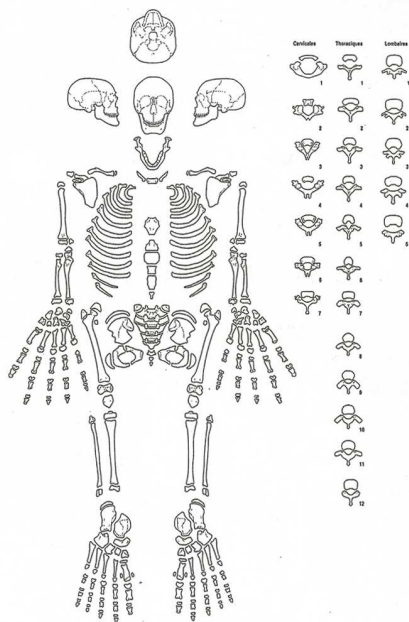
Ostatní nálezy: zlomky keramiky, zvířecí kosti

Literatura a prameny: Kytlicová, O. 1962: Archiv ArÚ Praha. č.j. 3774/1962. Sklenář, K. 1982: Pravěké nálezy na Mělnicku a Kralupsku. I–II. Archeologický místopis okresu Mělník v pravěku a rané době dějinné. Mělník, 50/11r, 164.

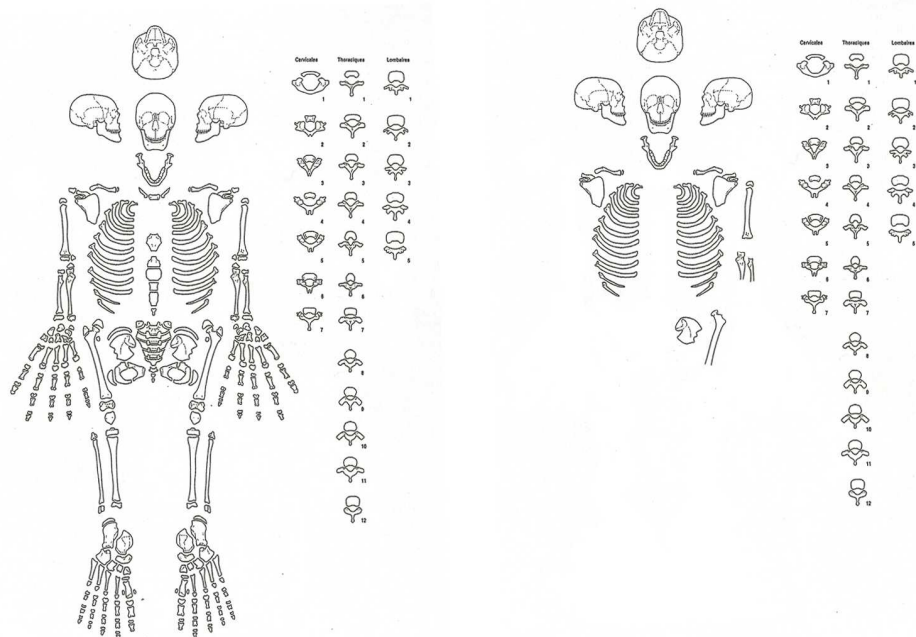
Fotografie/Kresebná dokumentace:

Zachovalost: vlevo vzorový kompletní skelet, vpravo dochované části Ao 4952 a 4954.

Zachovalost: vlevo vzorový kompletní skelet, vpravo dochované části Ao 4953.

Zachovalost: vlevo vzorový kompletní skelet, vpravo dochované části Ao 4955.

2. Bližší lokalizace: Základy nové tovární haly, České překližkárny, n.p. závod Orel, č. k. 76

Objekt: jáma č. 1

Datování: knovízská kultura

Popis: Při budování základů nové tovární haly byly zkoumány 3 sídlištní jámy označené I-III o rozměrech: I. – š. 180 cm, hl. 130 cm; II. – š. 160 cm, hl. 120 cm; III. – š. 150 cm, hl. 140 cm, náležící do období knovízské kultury, neboť v jamách byl podle F. Slance vesměs knovízský střeňový materiál. V silně poškozené jámě č. 1 byla dělníky objevena část lidské lebky.

Autor výzkumu: F. Slanec

Rok výzkumu: 1950

Antropologické určení: D. Malyková

Je zachována kalva (kost čelní a obě kosti temenní) jedince neurčeného pohlaví náležícího pravděpodobně do věkové skupiny juvenis – adultus I a část kosti čelní dalšího neurčeného jedince. Na kostech nejsou patrné žádné záseky ani zářezy.

Označení a uložení antropologického materiálu: Ao 54, depozitář NM Horní Počernice

Ostatní nálezy:

Uložení nálezů: Regionální muzeum Mělník

Literatura a prameny: *Slanec, F. 1950:* Archiv ArÚ Praha. č.j. 5913/1950. *Sklenář, K. 1966:* Vlastivědné muzeum v Mělníku – katalog pravěké sbírky, ZČSSA – Suppl. 2. Praha, 21 tab. XVI/550-1, 563-7, 570-1. *Sklenář, K. 1982:* Pravěké nálezy na Mělnicku a Kralupsku, I-II. Archeologický místopis okresu Mělník v pravěku a rané době dějinné. Mělník, 50/11m, 164.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

3. Bližší lokalizace: dvůr městské spořitelny na Palackého náměstí

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: Při výkopu základů přístavby spořitelny v roce 1948 byl na dvoře městské spořitelny na Palackého náměstí, 2 metry od budovy ve směru od železniční tratě, objeven kostrový hrob se dvěma skelety ve skrčené poloze, částečně obložen lomovými kameny. Tento objekt je řazen do knovízské kultury, ale datování do tohoto období je nejisté. Původní hlášení o tomto nálezů podal p. Masner, který popisuje hrob částečně obložen kamením, ve kterém byly uloženy „*Dvě usmrčené (zmrzačené) kostry, ležící na pevné půdě a přikryté kamením. V hrobě byly dvě rozrušené lebky i kosti koster, zvířecí čelist a malý střípek z hrubé nádoby poukazující na knovízskou kulturu (uvnitř hladký vrch slámou zvrásněný)*“.

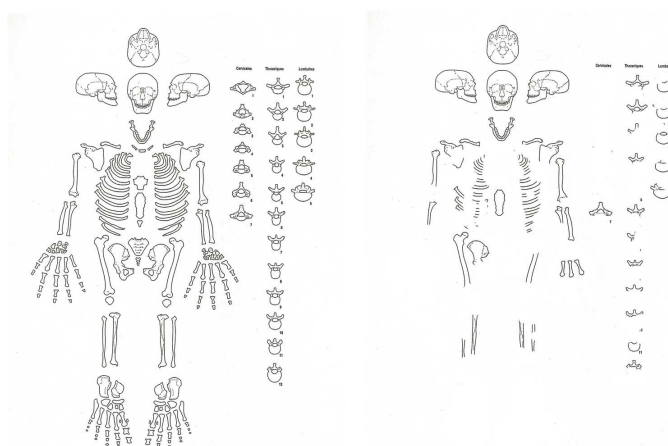
Komentář: Zda se původně jednalo skutečně o dva skelety není možné zjistit. Do antropologického depozitáře byly předány pouze pozůstatky jednoho jedince s příměsí fragmentu mozkovny jedince druhého. Podrobnější informace o počtu jedinců a uložení není možné získat ani na základě fotografie pořízené při výzkumu. Datování do období knovízské kultury provedené na základě jednoho malého fragmentu keramiky je nejisté. Zmiňovaný keramický fragment se nedochoval.

Autor výzkumu: P. F. Masner

Rok výzkumu: 1948

Antropologické určení: D. Malyková

Z výzkumu v Kralupech nad Vltavou z roku 1948 byly nalezeny poškozené pozůstatky jedince (spíše ženy), patřící do věkové skupiny maturus (50-60 let), ke kterým byl přimíšen fragment mozkovny staršího jedince. Z pozůstatků prvního jedince se zachovala poškozená lebka se spodní čelistí, zlomky krčních, hrudních a bederních obratlů, zlomky žeber, zlomky prsní kosti, levá a pravá klíční kost, části levé a pravé lopatky, levý a pravý humerus, levý radius, části levé a pravé ulny, 3 záprstní kůstky, část pravé kosti pánevní, části kostí stehenních a holených a zlomky kosti lýtkové. Kosti byly nakonzervovány a částečně slepeny. Na kostech nebyly identifikovány žádné známky původních násilných zásahů, zářezů ani záseků.

Zachovalost: vlevo vzorový kompletní skelet, vpravo dochované části kostry Ao 1760.

Označení a uložení antropologického materiálu: Ao 1760, depozitář NM Horní Počernice

Ostatní nálezy: zvířecí kosti – čelist, 1 zlomek keramiky

Literatura a prameny: *Masner, P. F. 1948:* Archiv ArÚ Praha. č.j. 6009/1948. *Sklenář, K. 1982:* Pravěké nálezy na Mělnicku a Kralupsku, I–II. Archeologický místopis okresu Mělník v pravěku a rané době dějinné. Mělník, 50/4w, 159.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Fotodokumentace objektu (foto p. Masner – Archiv ArÚ PrahaTX194806009).

4. Bližší lokalizace: Kralupy nad Vltavou

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V. Spurný eviduje ve své disertační práci, na základě informací v přírůstkovém katalogu Národního muzea, lebku a bronzový spirálový náramek údajně z kostrového hrobu. Eviduje také zprávu P. F. Massnera o porušení kostrového hrobu v Hájkově cihelně v roce 1940. Byly prý zachovány střepty a drtidlo na obilí. Nález je nerevidovatelný.

Autor výzkumu: -

Rok výzkumu: -

Antropologické určení: -

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy: -

Uložení nálezů: Národní Muzeum – část

Literatura a prameny: *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha. *Spurný, V. 1954:* Archiv ArÚ Praha. č.j. 1092/1954.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 27

Lokalita: Křivoklát

Okres: Rakovník

Bližší lokalizace: hrad Křivoklát

Objekt:

Datování: štítarská kultura

Popis: Výzkum hradu Křivoklát probíhá kontinuálně od roku 1973. Dvacátá čtvrtá sezóna výzkumu byla vyvolána rekonstrukcí inženýrských sítí. Mimo jiné byly doplněny poznatky o vývoji terénního reliéfu a štítarském hradišti včetně nálezů kumulace nepietně uložených roztříštěných lidských kostí.

Autor výzkumu: T. Durdík

Rok výzkumu: 1996

Antropologické určení: P. Stránská

K antropologickému zkoumání byly předány značně fragmentární lidské i zvířecí kosti.

Ao 9501 – několik fragmentů dvou jedinců dítěte a dospělého;

Ao 9502 – kosterní fragmenty minimálně tří jedinců;

Ao 9503 – lebeční fragmenty minimálně pěti jedinců různého stáří, celkově kosterní pozůstatky minimálně šesti jedinců, dvou dětí a čtyř dospělých;

Ao 9504 – fragmentární pozůstatky dvou dětí a několika dospělých;

Ao 9505 – zlomek kalvy – infans III-juvenis;

Ao 9506 – množství zvířecích kostí i lidských pozůstatků minimálně 4 jedinců (jednoho malého dítěte, jednoho dospívajícího jedince a dvou dospělých osob);

Ao 9507 – zlomky fragmentárního převážně zvířecího kosterního materiálu. Z lidských kostí se zachoval zlomek kalvy pravděpodobně dospělého jedince, zlomek pravé poloviny dětské maxilly infans III a zlomky dětských žeber infans II, celkem tedy fragmenty pozůstatků minimálně tří jedinců.

Komentář: Lidský kosterní materiál je ve značně fragmentárním stavu, z popisovaných jedinců jsou k dispozici pouze drobné zlomky, které nedovolují žádné bližší úvahy. K lidským kostem je přimíšeno velké množství kostí zvířecích.

Označení a uložení antropologického materiálu: Ao: 9501, 9502, 9503, 9504, 9505, 9506, 9507

Literatura a prameny: Durdík, T. 1997: BZO 96-97. Stránská, P. 1996: Archiv ArÚ Praha. č.j. 4933/96.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 28

Lokalita: Kutná Hora

Okres: Kutná Hora

Bližší lokalizace: na parcele č. k. 433/3 u Tylova divadla

Objekt:

Datování: štitarská kultura, HB

Popis: Při hloubení základů pro stavbu hornických domků byla identifikována větší jáma, která byla následně prozkoumána. Jáma měla zhruba kuželovitý tvar o průměru ústí 100 cm, mírně zaoblené dno a dosahovala hloubky 190 cm od současného povrchu. V půdorysu tvořila nepravidelnou elipsu o delší ose 170 cm. Výplň jámy byla tvořena hnědočernou sprašovou hlínou místy promíšenou se světlejší a místy se šterkem a drobnějšími i většími kameny. V celé výplni byly roztroušené malé kousky spáleného dřeva. Shluk zlomků spáleného dřeva v hloubce 130 cm s mírnými stopami po vypálení budil dojem nevelkého žároviště. Ve stejné hloubce jako toto místo a také v hloubce asi 110 cm byly po celé ploše jámy různě rozvrstveny celé kosti i jejich zlomky. Tyto kosti byly z největší části zvířecí, mezi nimi byl však identifikován i větší shluk kostí lidských, přičemž v těsné blízkosti žároviště byly nakupeny zlomky kostí lebečních a několik kostí dlouhých s ostatními kostmi leželo ve vzdálenosti asi 50 cm jižním směrem. Ve spodnějších vrstvách jámy bylo již kostí nacházeno méně, zato všechny vrstvy od svrchních po nejspodnější byly doslova naplněny keramikou. V jámě leželo také několik zlomků mazanice s otisky prutů. Na základě rozboru keramických zlomků v jámě je možné konstatovat, že objekt náleží chronologicky štitarskému stupni, tedy HB.

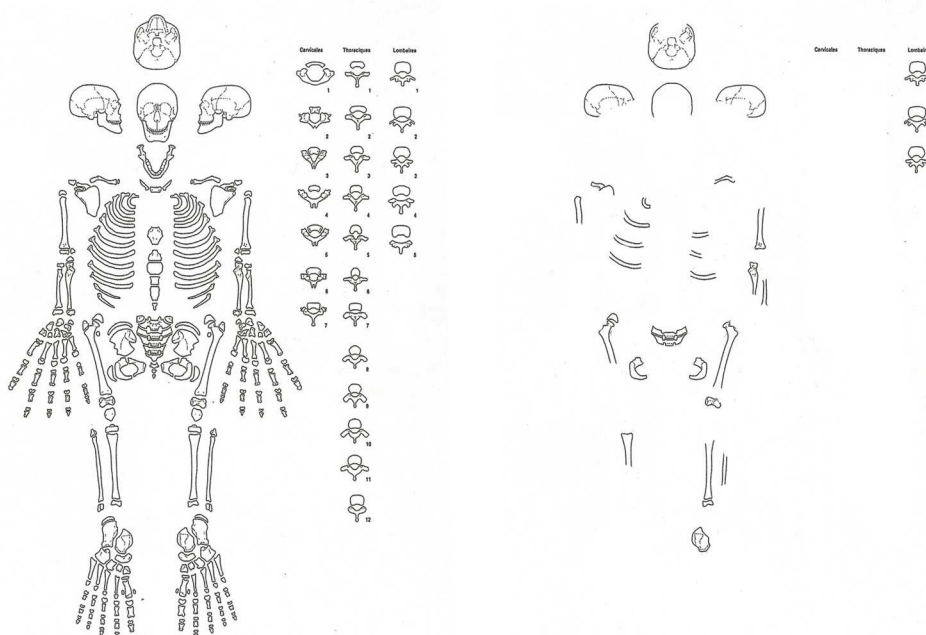
Autor výzkumu: E. Jílková

Rok výzkumu: 1952

Antropologické určení: J. Chochol

V jámě byly uloženy pozůstatky dvou jedinců. Z jednoho byla nalezena jen část týlní kosti lebky, z druhého téměř celá kostra. První jedinec byl muž, zemřelý asi ve dvacátém roce svého života. Druhým jedincem pak bylo dítě zemřelé asi ve věku 6 let. Z této kostry se dochovalo: přes 30 zlomků lebky, levá klíční kost, části tří obratlů, dva obratle křížové kosti, zlomek pravé lopatky, sedm zlomků žeber, zlomky obou ramenních a levé loketní i vřetenní kosti, obě kosti sedací z pánve, zlomky obou kostí stehenních, holenních, jedné lýtkové a levá kost hleznová. Podle J. Chochola byly na kostře identifikovány stopy poškození dvojího druhu. Jednak vzniklo působením prostředí, ve kterém byly pozůstatky uloženy, nebo nešetrným zacházením při vyzvedávání a jednak je záměrné. Ve větší míře jde podle jeho názoru o druhý případ. Druh lomu údajně svědčí o záměrném násilném přerážení a tříštění lebky i dlouhých kostí. Mimo to je podle J. Chochola na levé stehenní kosti zachována stopa pravidelného zřejmě ne náhodného řezu ostrým řezným nebo sečným nástrojem: dolní část těla kosti je vpředu seříznuta shora šikmo dolů dozadu. Ostatní drobné stopy, které by mohly snad být způsobeny řeznými nástroji, nejsou natolik markantní, aby mohly být odlišeny od poškození vzniklých přirozenou cestou. J. Chochol konstatuje, že kosti obou jedinců byly pravděpodobně před uložením v jámě rozbity a zpřeráženy a v jednom případě byla část kosti odseknuta a není tedy možno vyloučit, že stará poškození kostí obou jedinců vznikla v souvislosti s antropofagií.

Komentář: Při revizi antropologického materiálu bylo zjištěno, že část levé stehenní kosti na které evidoval J. Chochol řez ostrým řezným nebo sečným nástrojem se nedochovala v celku a novodobě odlomená část se ztratila. Přesto je možné konstatovat podle zbývající části, že odříznutí nebo odseknutí ostrým nástrojem je velmi nepravděpodobné. Na kosti nejsou zachovány zřetelné stopy po sekání nebo řezání, které by jinak na čerstvé kosti vznikly. Ostatní drobné stopy po údajných řezech jsou také spíše přirozeného původu. Pokud jde o lomy na kostech jsou dvojího druhu, jednak čerstvé vzniklé nejspíše nešetrným zacházením v současné době a pak staré, původní, vzniklé ještě na tzv. „čerstvé“ kosti. Nako-lik by tyto lomy mohly přímo souviset se smrtí jedince však není možné zjistit. Z lebky je dochovaná pouze část ve fragmentárním stavu a zlomky lebky jsou často vlivem postdepozických procesů deformované.

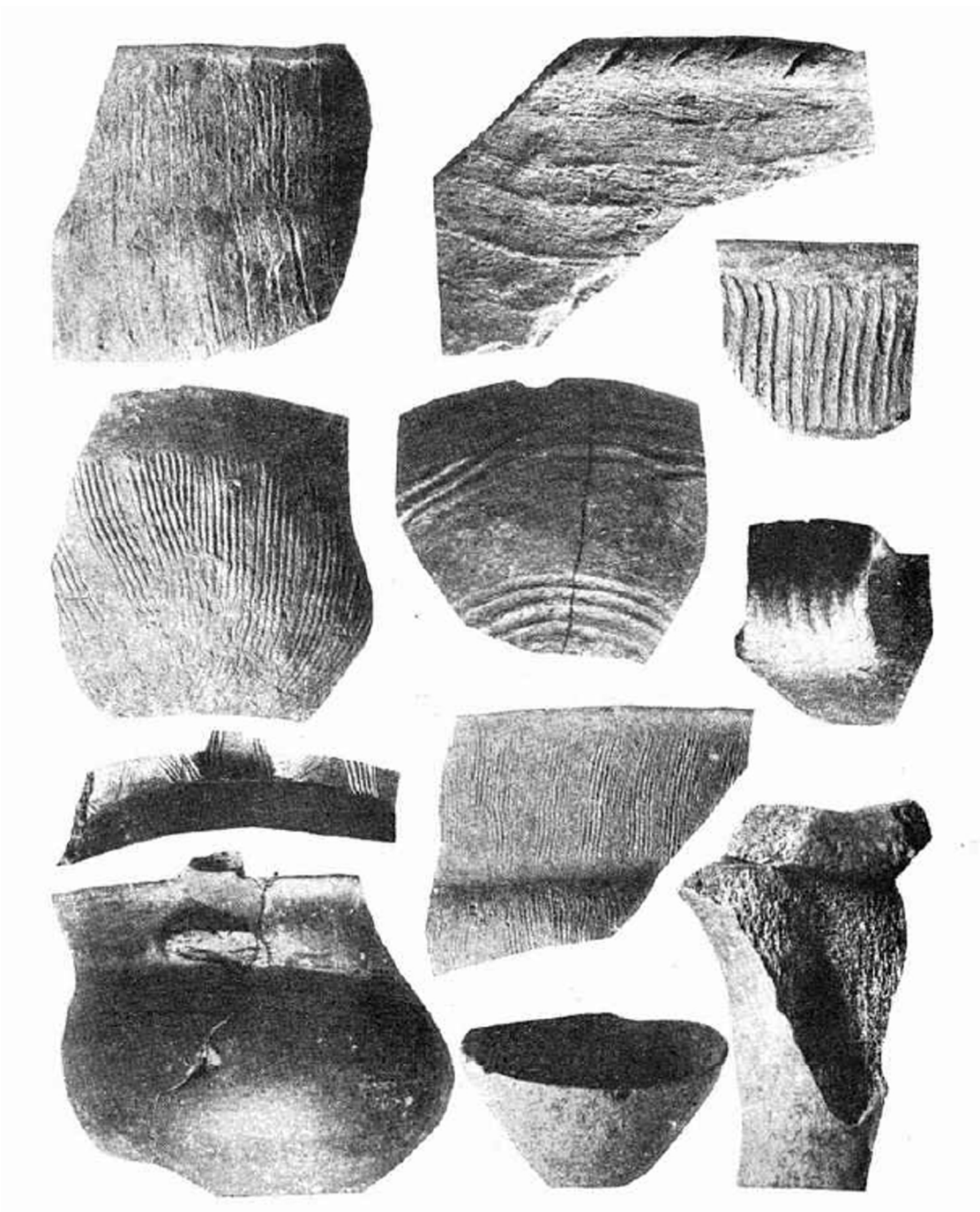

Zachovalost: vlevo vzorový kompletní skelet, vpravo dochované části kostry Ao 338.

Označení a uložení antropologického materiálu: Ao 338, depozitář NM Horní Počernice

Literatura a prameny: Chochol, J. 1953: Archiv ArÚ Praha. č.j. 10355/2005. Chochol, J. 1954: Antropologický charakter lidských pozůstatků z knovízské jámy v Kutné Hoře, Archeologické rozhledy 6, 50-52. Jílková, E. 1953: Archiv ArÚ Praha. č.j. 1736/1953. Jílková, E. 1954: Knovízská jáma s lidskými pozůstatky v Kutné hoře, Archeologické rozhledy 6, 31-32, 43, 49-50, 124, 131.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Keramika z knovízské jámy a detail odříznuté lidské kosti (podle *E. Jílkové*).

Katalogový záznam č.: 29

Lokalita: Květnice

Okres: Praha-východ

Bližší lokalizace: poloha „Za mlýnem“, ppč. 695/388

Objekt: 312

Datování: knovízská kultura, Kno III

Popis: Naleziště se nachází na mírném, jihovýchodním směrem klesajícím svahu v severovýchodní části extravilánu obce v poloze „Za mlýnem“ na ppč. 695/388 a je ohraničeno při severní straně Sibřinským potokem a na opačné straně říčkou Výmolkou. V rámci rozsáhlé výstavby nových obytných zón provádělo záchranný archeologický výzkum v Květnici Městské Muzeum v Čelákovících. Dosud bylo zdokumentováno množství objektů z období neolitu až raného novověku. V roce 2005 byl objeven objekt č. 312 který byl zpracován přednostně. Byl téměř kruhového půdorysu, o průměru 150 cm, s mírně šikmými, ke dnu se místy rozšiřujícími stěnami a nepatrně zaobleným dnem a dosahoval hloubky 65 cm a byl zaplněn rozbitou knovízskou keramikou z několika desítek nádob a z jeho obsahu byly získány i četné zlomky a několik částí lidských koster, zvířecí kosti, drtidlo, zlomky mazanice a uhlíky.

Jeho výplň v podstatě tvořily na sebe kladené poměrně velké keramické střepy z nádob a v jeho západní polovině větší propálený mazanicový útvar. Při sejmutí jedné z vrstev byl odkryt celý okřín, jehož obsah ale nenasvědčoval tomu, že by byl použit pro žárový pohřeb. Zlomky střepů z velkých nádob byla obložena celá stěna objektu kolem dokola a k nim přiléhalo postavené drtidlo. Ve výplni se vyskytovaly zlomky nebo části ohořelých i neohořelých lidských kostí. Po odstranění velkých střepů a drtidla byly při dně odkryty uložené lidské kosti nedospělého jedince ve zvláštní poloze. Jednalo se o část partie hrudníku tvořenou několika při sobě ležícími žebry, část pánevní a křížové kosti s odlomenou částí kosti stehenní a za nimi uloženou pokrčenou levou horní končetinu včetně lopatky. Vpravo od těchto pozůstatků byly odkryty místy ohořelé zlomky lidské lebky, vlevo při stěně neohořelá část kosti týlní. Odkrytá situace podle autora nasvědčuje tomu, že v době uložení do jámy muselo žebra, část pánevní partie i dlouhé kosti pravé horní končetiny včetně lopatky držet vazivo pohromadě. Uložení těchto kostí do jámy bylo provedeno ještě před jejím vyplněním rozbitými nádobami. Na značné části keramického inventáře pocházejícího z tohoto objektu, byly patrné stopy po druhotném přepálení způsobeném vysokým žářem. V objektu byly nalezeny dvě celé a ve střepech přes 40 typově a velikostí různých nádob. Nejvyšším počtem (17 ks) byly zastoupeny amforovité zásobnice. Silná koncentrace uhlíků a stopy po velkém žáru svědčí o lokálních ohních. J. Špaček klade objekt mezi kultovní s rituálními stopami, které pokládá nejspíš za projev kanibalismu. V objektu byl nalezen také nevelký osteologický soubor kde nebyly zaznamenány náznaky výskytu souvislých částí skeletů. Většina materiálu byla spálena a nebyly zaznamenány žádné „kuchyňské zásahy“ ani okus. Druhově byly zastoupeny kosti tura domácího, prasete, ovce/kozy, psa, srnce, kachny a ryby. Pokud jde o bližší chronologické zařazení tvoří keramické tvary z jámy v Květnici jednotný soubor typický pro fázi K III (podle J. Bouzka) a jsou uloženy v zásobní jámě tvaru typického pro obilnice. J. Bouzek předpokládá, že se jedná o keramický depot který jako takový představuje finální fázi nějakého

Autorní výzkum: J. Špaček

Rok výzkumu: 2005

Antropologické určení: M. Stloukal

V objektu 312 byly nalezeny pozůstatky nejméně šesti osob, většinou ve značně fragmentárním stavu. V žádném z případů nejde o kompletní kostru, do objektu byly záměrně uloženy pouze části koster (či těl) několika jedinců. Nález obsahuje několik žeber, kosti levé horní končetiny, šest hrudních obratlů, zlomky levé pánevní a levé stehenní kosti nedospělého člověka zemřelého asi ve věku 13-14 let. Je pravděpodobné, že část těchto pozůstatků byla do země uložena nedlouho po smrti, kdy ještě držely pohromadě měkké části. Dále je v nálezů zastoupena levá polovina lebky mladého člověka, jejíž příslušnost k již zmíněným částem skeletu sice nelze vyloučit, ale není příliš pravděpodobná. V levé šupině spánkové je identifikovatelný zřejmě nezhojený zásek ostrým předmětem. Další části nálezů tvoří zlomky lebky, lopatka, klíční kost pažní kost a předloketní kost z levé strany, pravá stehenní a holenní kost dítěte, zemřelého ve věku 2-3 roky. K tomuto nálezů mohou patřit také zlomky žeber a obratlů (na obloucích 3. a 4. krčního a 1. a 2. hrudního obratle je pozorovatelný vrozený srůst v oblouku). Další zlomky obratlů patří několika dospělým i nedospělým osobám. V objektu byly nalezeny také z části opálené zlomky lebek nejméně čtyř dalších osob, většinou dospělých, ale i nejméně jedné nedospělé.

Označení a uložení antropologického materiálu: P7A 18576, depozitář NM Horní Počernice

Ostatní nálezy: keramika, zvířecí kosti, uhlíky

Uložení nálezů: Městské muzeum v Čelákovících přír. č. 52/2005

Literatura a prameny: Špaček, J. 2006: Kanibalové v Květnici, In: www.muzeum-celakovice.com. Špaček, J. – Snítily, P. 2006: Archeologické výzkumy Městského muzea v Čelákovících v roce 2005, Středočeský vlastivědný sborník 24, 152-157. Špaček, J. – Bouzek, J. – Koutecký, J. – Kyselý, R. – Stloukal, M. 2008: Nález kultovního objektu z Květnice, okr. Praha-východ, In: Archeologie ve středních Čechách 12/1, 253-277.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Terénní výzkum (podle J. Špačka).

Terénní výzkum (podle *J. Špačka*).

Terénní výzkum (podle *J. Špačka*).

Spálené části postkraniálního skeletu a lebečních kostí.

Levá spánková kost – zásek.

Katalogový záznam č.: 30

Lokalita: Kvíc, část obce Kvíc, Slaný

Okres: Kladno

1. Blíže lokalizace: Mezi Kvící a Přelící, na severním svahu údolí mezi oběma obcemi

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: Mezi Kvící a Přelící na severním svahu údolí mezi oběma obcemi byly prokopány dvě jámy datované do období knovízské kultury. Jedna z nich kruhového půdorysu měla kónický tvar s průměrem okraje 200 cm a průměrem dna 216 cm a hloubkou 26 cm. Ihned pod vrstvou ornice byly objeveny tuhované střepy a rozštípané a opálené zvířecí kosti. Poté byla nalezena lidská kostra, která však byla před příchodem odborníků značně rozrušena, proto bylo obtížné určit způsob uložení. Zdá se, že ležela ve skrčené poloze hlavou k jihu, obličejem k východu. U nohou kostry pak ležela část lebky mladšího individua. U kostry bylo objeveno několik (celkem 10 kusů) jehlancovitých závaží průměrné výšky 17 cm. Druhá z jam byla téměř úplně vyplněna šedým popelem a byly v ní nalezeny střepy nádob knovízské kultury.

Autor výzkumu: J. Žofka

Rok výzkumu: 1935

Antropologické určení:

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy:

Uložení nálezů: Muzeum Kladno

Literatura a prameny: *Žebera, K. 1935: Stopy kanibalismu a hromadný nález hliněných závaží na Slánsku, Podřipský kraj II/3, 77-78. Spurný, V. 1947/48: Kostrové pohřby v knovízské kultuře, Památky archeologické 43, 13-20. Spurný, V. 1948: Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertační práce. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha.*

Fotografie/Kresebná dokumentace:

2. Blíže lokalizace: Poloha „Na Vyhlídce“ č. kat. 373/3, stavba rodinných domů, okraj osady Kvíček

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: Archeologický výzkum v poloze „Na Vyhlídce“ („Na Vejrovně“) č. kat. 373/3 probíhal v několika etapách v letech 2000-2002. Lokalita se rozkládá na mírném k jihovýchodu a jihu orientovaném svahu, na jehož patě protéká Šternberský potok. Kromě nálezů z různých období pravěku (neolit: kultura s lineární keramikou, lengyel; eneolit: kultura nálevkovitých pohárů; únětická kultura) bylo na místě odkryto sídliště knovízské kultury (Ha A1-Ha A2). Celkem bylo z tohoto období v roce 2000 prozkoumáno 247 jam, které obsahovaly keramické nádoby a jejich zlomky, mazanici, zvířecí kosti, jehlancovitá závaží, drtidla i jejich zlomky, jednu jehlici s profilovanou hlavicí a ve čtyřech případech také lidské skelety v jamách. Výzkum pokračoval v roce 2001, kdy v byly v prostoru „jižní“ komunikace zaznamenány tři případy nálezů lidských kostí, bohužel zničených bagrem při skrývce.

V roce 2002 pak na tyto výzkumy navazoval výzkum v místě rodinných domů o půdorysu 10 x 10 metrů. V prostoru domu označeného písmenem C byl identifikován knovízský objekt 365, obsahující kosterní pozůstatky nejméně tří jedinců. Na skryté ploše se objevila i skupinka dislokovaných kostí (snad lidských) z mladšího jedince (označeno jako objekt 393), ovšem bez možnosti chronologického zařazení. Také objekt 389 obsahoval zbytky “pohozeného“ lidského skeletu, bohužel značně zdevastovaného skrývkou.

Ve třech sezónách výzkumu se podařilo zdokumentovat větší část sídliště z mladší a pozdní doby bronzové (kultura knovízská). Poměrně spolehlivě byl zachycen severozápadní, západní a jihozápadní okraj sídliště a dá se předpokládat, že východní část zasahovala jistě až k železničnímu zářezu trati Praha – Most.

Autor výzkumu: Moucha, V., Chytráček, M.

Rok výzkumu: 2000-2002

Antropologické určení: neurčeno

Označení a uložení antropologického materiálu: nezjištěno

Literatura a prameny: Chytráček, M. – Moucha, V. 2000: Archiv ArÚ Praha. č.j. 9680/2000. Chytráček, M. 2001: Archiv ArÚ Praha. č.j. 8646/2001. Moucha, V. 2001: Archiv ArÚ Praha, č.j. 9146/2001. Moucha, V. 2002: Archiv ArÚ Praha, č.j. 8380/2002.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 31

Lokalita: Lázně Toušeň

Okres: Praha-východ

Bližší lokalizace: Hlavní ulice, před domem čp. 138

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V průběhu rozsáhlé rekonstrukce vodovodu v obci byl prováděn záchranný archeologický výzkum, v rámci kterého došlo na Hlavní ulici před domem čp. 138, ppč. 818 k narušení zásobní jámy z období knovízské kultury. V této jámě byla v neanatomické poloze uložena neúplná kostra dospělé ženy a části kosterních pozůstatků dalšího dospělého jedince.

Autor výzkumu: J. Špaček

Rok výzkumu: 2003

Antropologické určení: autor neznámý

Dospělá žena a dospělý jedinec neurčeného pohlaví.

Označení a uložení antropologického materiálu: nezjištěno

Ostatní nálezy: zlomky, keramiky, zvířecí kosti

Uložení nálezů: Městské muzeum Čelákovice

Literatura a prameny: *Špaček J. – Snítily P. 2004: Archeologické výzkumy Městského muzea v Čelákovících v roce 2003, Středočeský vlastivědný sborník 22, 221-228.*

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 32

Lokalita: Libčice nad Vltavou (Chýnov)

Okres: Praha-západ

Bližší lokalizace: poloha „Na Špičce“, pole nad statkem čp. 7

Objekt: 27/93

Datování: pozdně štítarské období, závěr štítarského stupně

Popis: V roce 1993 provedla I. Vojtěchovská ze Středočeského muzea v Roztokách u Prahy záchranný archeologický výzkum v Libčicích n. Vltavou - Chýnově v poloze „Na Špičce“, kde byla rozšiřována stávající pískovna. Všechny prozkoumané plochy vykazovaly husté stopy osídlení (od střední doby bronzové až po stupeň LT A a ojedinělý nálezy chaty z období stěhování národů). Celkem bylo prozkoumáno 26 sídlištních objektů a 1 hrob. Vzhledem k tomu, že se na lokalitě téměř nevyskytovaly superpozice, bylo možné rozeznat uspořádání objektů v jednotlivých obdobích a také část objektů štítarské kultury. Ty se nacházely na volné ploše rovněž bez příměsí objektů mladších období. Ve vzdálenosti 28 m od nejsevernějšího objektu štítarské usedlosti směrem na sever byl prozkoumán kostrový hrob orientace V-Z, s pohřbem v natažené poloze, s levou rukou pokrčenou v lokti a pravou rukou nataženou. Podle antropologického posudku V. Kuželky jde o muže zeměděle ve věku 40-50 let, u kterého byla zjištěna na pravé ruce stará zlomenina druhé zápěstní kosti. Na levé straně vedle hlavy byla nalezena miska o průměru 25 a výšce 10 cm s ouškem, která je víceméně typická pro pozdně štítarské období a za zásypu hrobu byl získán blíže nelokalizovaný okrajový zlomek hrubého svisle hřebenovaného hrnce, který se objevuje v závěru štítarského stupně. V nejbližším okolí hrobu se do vzdálenosti 20 m nevyskytoval žádný další objekt. I. Vojtěchovská nadále podotýká, že i když rozbor keramického inventáře může ukazovat na reálnou chronologickou souvislost mezi štítarskou usedlostí a nedalekým kostrovým hrobem, nelze samozřejmě prokázat přímou souvislost těchto objektů.

Autor výzkumu: I. Vojtěchovská

Rok výzkumu: 1993

Antropologické určení: V. Kuželka

Muž, 40-50let. Kosterní nálezy byly ke zpracování předány ve formě několika bloků hlíny s kostmi. Kostí byly velmi špatně zachovalé, křehké a částečně rozpadlé a na mnoha místech rozrušené kořínky rostlin. Přední polovina lebky byla značně poškozena patrně orbou. Horní a přední polovina lebky byla značně poškozena, podařilo se zrekonstruovat zadní polovinu mozkovny, dále bylo nalezeno několik zlomků z klenby lební, které nebylo možné připojit ke zbytku mozkovny. Dále se zachovala horní čelist s pravou lící kostí a téměř kompletní dolní čelist. Mnoho obratlů je rozrušených a z některých se dochovaly pouze oblouky. Zachovala se část značně poškozené kosti křížové, poškozené lopaty kyčelní a oblasti okolí kyčelní jámy, žebra ve zlomcích a malý zlomek prsní kosti. Na obou klíčních kostech chybí koncové partie a na lopatkách jsou poškozeny zejména dolní úhly. Na pažních kostech jsou poškozeny hlavice, jsou dochovány loketní a vřetení kosti. Pravá loketní kost je výrazně silnější. Jsou zachovány stehenní kosti přičemž pravá kost je výrazně slabší než levá. Jsou zachovány obě kosti holenní, téměř úplná levá lýtková kost a pravá s odlomenými konci a neúplné kosti nohou. Na pravé ruce byla identifikována pravděpodobně stará zlomenina druhé zápěstní kosti.

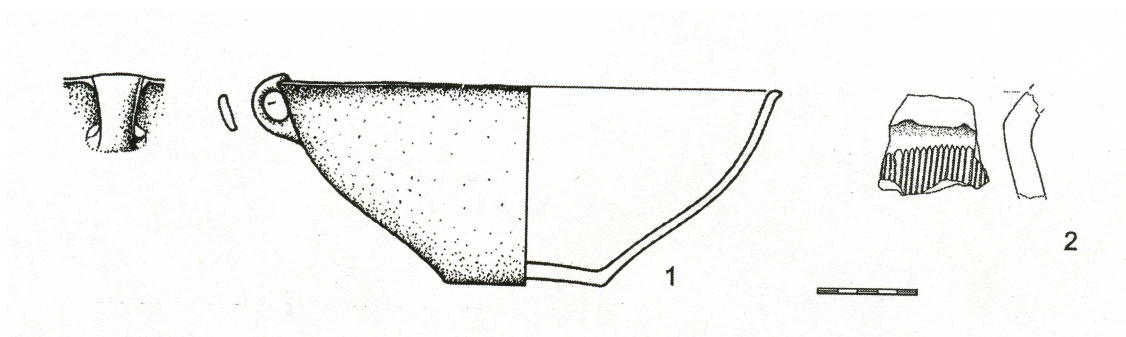
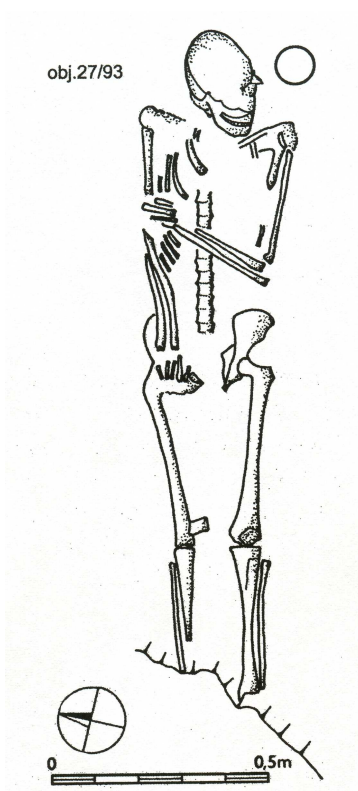
Komentář: Na kostech nebyly identifikovány žádné zářezy ani záseky, ale vzhledem ke špatné zachovalosti není možné učinit žádné závěry.

Označení a uložení antropologického materiálu: P7A 15362, depozitář NM Horní Počernice

Uložení nálezů: Středočeské muzeum v Roztokách u Prahy

Literatura a prameny: *Vojtěchovská, I. 1994:* Archiv ArÚ Praha. č.j. 743/1994.
Vojtěchovská, I. 2000: Štítarské sídliště a kostrový hrob z Libčic n. Vlt.-Chýnova, okr. Praha-západ, Sborník Miroslavu Buchvaldkovi Most: Ústav archeologické památkové péče severozápadních Čech, 273-277.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Kostrový hrob (podle *I. Vojtěchovská, 2000*)

Katalogový záznam č.: 33

Lokalita: Líbeznice

Okres: Praha-východ

Bližší lokalizace: dvůr domu č. p. 1 (dům pana Černého)

Objekt:

Datování: knovízská kultura

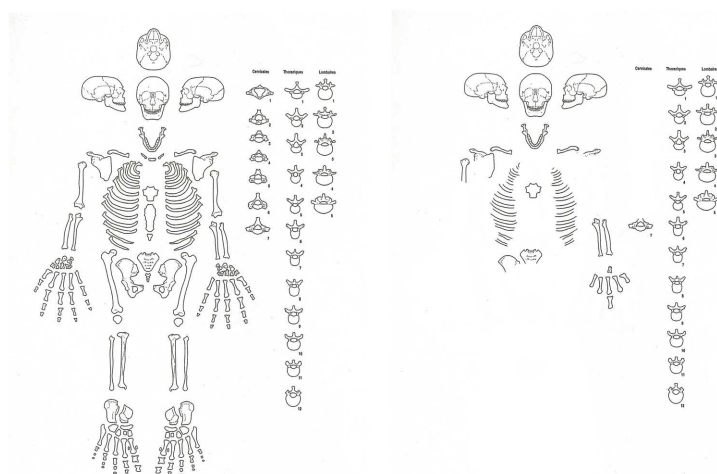
Popis: V srpnu 1956 provedl J. Hrala záchranný archeologický výzkum v Líbeznicích, kde na dvoře domu č. p. 1 byla při hloubení jímky rozrušena větší část knovízské jámy. Jáma byla hluboká asi 120 cm o šířce ústí 75 cm a dna 110 cm. Zbytek jámy byl kotlovitého tvaru s kónicky se zužujícími stěnami směrem k ústí. Výplň byla tvrdší hlinitá a obsahovala zvířecí kosti a zlomky knovízské keramiky a v hloubce 80 cm od ústí vypálenou mazanicovou vrstvu silnou až 8 cm. Při dně jámy byl objeven kostrový pohřeb, jehož část byla vybrána již během hloubení jímky. J. Hrala usuzuje, že se jednalo o úplný pohřeb nejspíše v natažené poloze na zádech a zároveň připouští, že nelze bezpečně říci, zda pohřeb souvisí s knovízskou jamou, neboť pod mazanicovou vrstvou nebyly objeveny již žádné knovízské keramické nálezy.

Autor výzkumu: J. Hrala

Rok výzkumu: 1956

Antropologické určení: D. Malyková

Pozůstatky jedince věkové skupiny senilis pravděpodobně ženského pohlaví. Zachována zůstala lebka, slepená, sestávající z velkého množství malých fragmentů, které byly ošetřeny pomocí blíže neurčeného prostředku, jenž zanechal na kostech silný povlak a pokrývá i lomy na kosti natolik, že není možné identifikovat případná původní poškození. Lebka i části postkraniálního skeletu jsou konzervovány. Z postkraniálního skeletu ze dochovaly 1 zlomek krčního obratle, 12 hrudních a 5 bederních obratlů, zlomky žeber, část kosti křížové, část kosti hrudní, levá a pravá klíční kost, větší část pravé a zlomek levé lopatky, část pravé kosti pažní, levá kost loketní a vřetenní, kost hlavatá, 4 kosti záprstní, 6 článků prstů ruky a zlomek pánve.

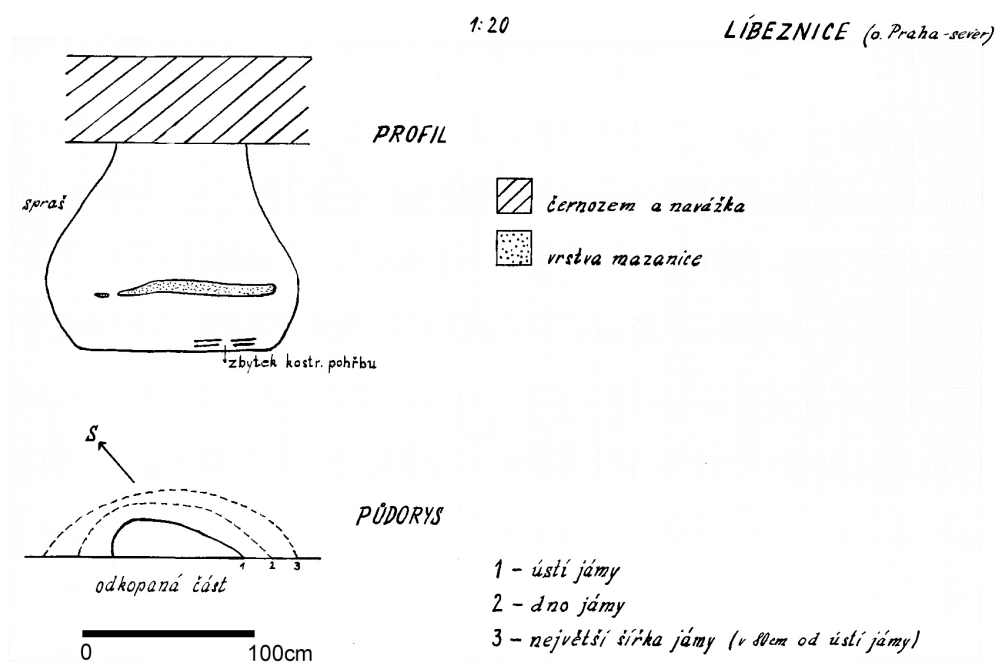
Zachovalost: vlevo vzorový kompletní skelet, vpravo dochované části kostry Ao 1695.

Označení a uložení antropologického materiálu: Ao 1695, depozitář NM Horní Počernice

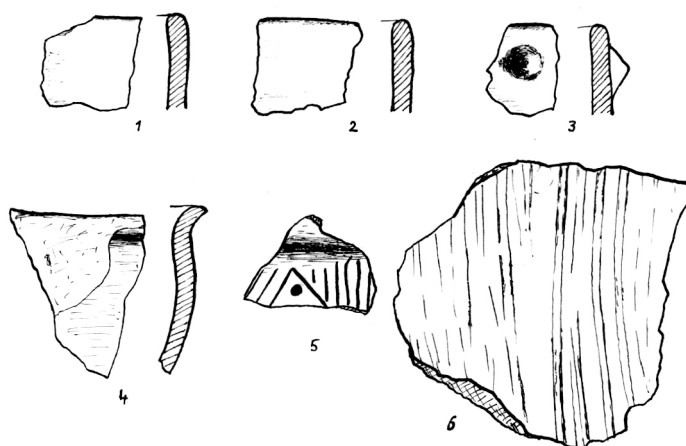
Ostatní nálezy: ke, mz, zk

Literatura a prameny: Hrala, J. 1956: Archiv ArÚ Praha. č.j. 3379/1956. Hrala, J. 1956: Archiv ArÚ Praha. č.j. 3083/1956. Mašek, N. 1957: Nové nálezy knovízských sídlištních pohřbů, Archeologické rozhledy 9, 322-327.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Dokumentace zkoumaného objektu (podle J. Hraly).

Dokumentace keramiky z jámy (podle J. Hraly).

Katalogový záznam č.: 34

Lokalita: Lobeček

Okres: Mělník

Bližší lokalizace: Výkop základů domku p. Kettnera mezi obytnou kolonií železničních zaměstnanců a Spořilovem, Revoluční ulice čp. 540

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: Při výkopu základů domku byla nalezena zřejmě sídlištní jáma s kostrovým pohřbem. Kostra byla porušena. V jámě byly nalezeny také keramické střepy a hliněný přeslen.

Autor výzkumu: P. F. Masner

Rok výzkumu: kolem roku 1952

Antropologické určení: neurčeno

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy: zlomky keramiky (údajně 3 střepy z velké zásobnice), přeslen

Uložení nálezů: Regionální muzeum Mělník

Literatura a prameny: *Sklenář, K. 1966:* Vlastivědné muzeum v Mělníku – katalog pravěké sbírky, ZČSSA – Suppl. 2. Praha. (20 tab XV/512). *Sklenář, K. 1982:* Pravěké nálezy na Mělnicku a Kralupsku, I-II. Archeologický místopis okresu Mělník v pravěku a rané době dějinné. Mělník. (65/1a, 213). *Masner, P. F. 1952:* Archiv ArÚ Praha. č.j. 291/1952.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 35

Lokalita: Lužec nad Vltavou

Okres: Mělník

Bližší lokalizace: severozápadně od obce, na jihozápadním okraji závodu Tubeco (Prefa)

Objekt: I

Datování: knovízská kultura

Popis: V roce 1973 byly v prostorách závodu Tubeco (Prefa) při výkopových pracích narušeny archeologické situace a objeveno několik lidských kostí.

Objekt I se jevil jako kotlovitá jáma o hloubce 75 cm, vyplněná jemnou hnědou písčitou hlínou která obsahovala jednotlivé střepy, zlomky mazanice a uhlíky. V hloubce 110-130 cm od povrchu asi 30 cm nade dnem jámy ležela lidská kostěra, jejíž dolní končetiny, údajně v pokrčené poloze, dělníci vybrali. Sl. Vencel pak vybral ještě dělníky obnaženou pánev v jihozápadní stěně objektu. Horní část těla pohřbeného jedince zůstala nevyzvednuta. Ve stejném výkopu byl ještě objeven a vzorkován knovízský objekt č. II.

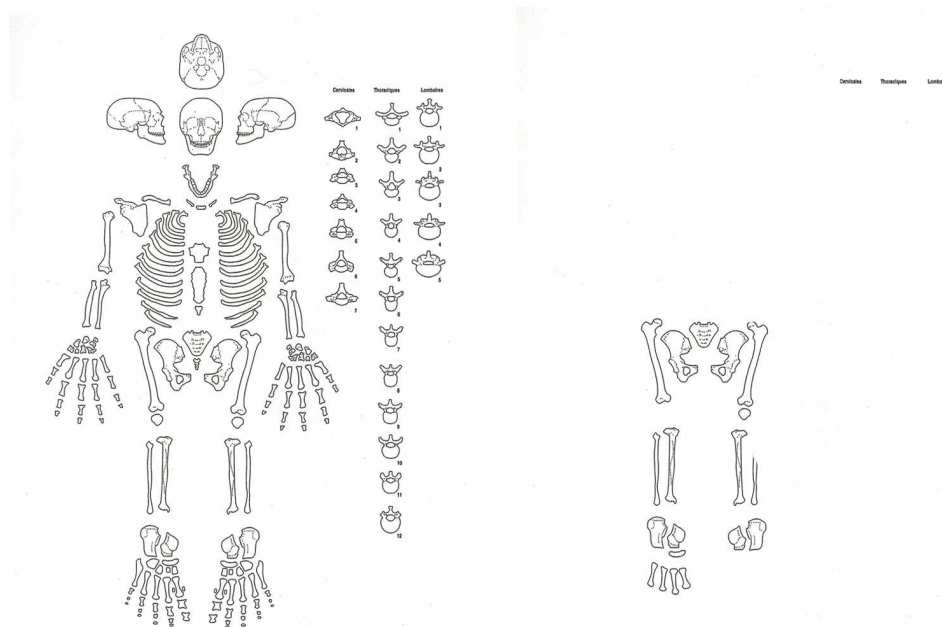
Autor výzkumu: Sl. Vencel

Rok výzkumu: 1973

Antropologické určení: J. Chochol

Z kosterních pozůstatků byla vybrána pánev s kostí křížovou, obě stehenní, holenní a lýtkové kosti, levá česčka, několik kůstek nártu a pravého zánártí. Kosti jsou velmi dobře zachovány a náleží mladšímu dospělému jedinci (věkový stupeň adultus), pravděpodobně ženě. Na kostech nejsou zachovány žádné známky násilných zásahů.

Komentář: Při revizi nebyly na kostech zjištěny žádné zářezy, záseky ani další případné násilné zásahy nebo poškození

Zachovalost: vlevo vzorový kompletní skelet, vpravo dochované části kostry Ao 6708.

Označení a uložení antropologického materiálu: Ao 6708, depozitář NM Horní Počernice

Ostatní nálezy: ke, mz, uhlíky

Literatura a prameny: *Vencl, Sl. 1973:* Archiv ArÚ Praha. č.j. 6392/1973.
Vencl, Sl. 1973: Archiv ArÚ Praha. č.j. 6875/1973. *Chochol, J. 1977:* Část lidské kostry z knovízské jámy v Lužci nad Vltavou. Archiv ArÚ Praha. č.j. 1203/1977.
Sklenář, K. 1982: Pravěké nálezy na Mělnicku a Kralupsku, I-I. Archeologický místopis okresu Mělník v pravěku a rané době dějinné. Mělník, 67/4e, 229.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 36

Lokalita: Makotřasy

Okres: Kladno

Bližší lokalizace: trať Divišov, parcela 460, 461

Objekt: hrob 2

Datování: knovízská kultura

Popis: Průkopem pro plynovod Most – Praha bylo na katastru Makotřasy protnuto několik pravěkých objektů v různých polohách. Mezi nimi také kostrový hrob knovízské kultury označen jako hrob 2. Kostra ležela silně skrčena na pravém boku s hlavou k JJV a nohama k SSZ. Pohřeb byl kryt vrstvou velkých kusů mazanice, nad hrudním košem ležela na mazanici část velké mísovité nádoby. Výplň jámy byla sypká, popelovitá a obsahovala nad touto vrstvou jen několik střepek. Jáma nebyla dokopána, neboť vedla dále do pole.

Autor výzkumu: A. Knor

Rok výzkumu: 1946

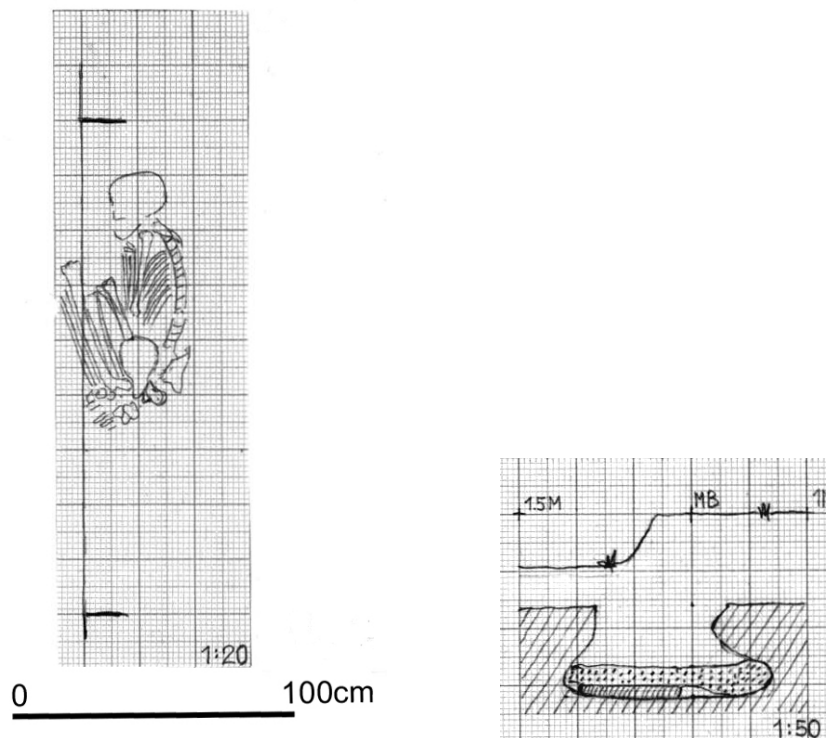
Antropologické určení: -

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy: mazanice, část mísovité nádoby, střepy

Literatura a prameny: Knor, A. 1946: Nálezy při stavbě plynovodu Most – Praha, *Obzor praehistorický* XIII, 63-65. (64). Knor, A. 1946: Archiv ArÚ Praha. č.j. 1066/1946. Spurný, V. 1947/48: Kostrové pohřby v knovízské kultuře, *Památky archeologické* 43, 13-20. Spurný, V. 1948: Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Kresebná dokumentace A. Knora.

Katalogový záznam č.: 37

Lokalita: Máslovice

Okres: Praha-východ

Bližší lokalizace: zahrada vily Dr. Julia Grégra

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: Na tomto místě byly údajně objeveny dva kostrové hroby s bronzovými a keramickými milodary. Informace o tomto nálezů jsou však velmi nedostačující. L. Niederle se o nálezů dozvěděl až po jeho vykopání a tak jen dodatečně zjišťoval nálezové okolnosti. Není zřejmé zda se jednalo o dva samostatné hroby, nebo o jeden hrob dvojitý. Milodary od obou koster byly předloženy k posouzení již pomíchaný a mohly být tedy popsány pouze jako celek. Obě kostry patří podle L. Niederla mladým ženám, z nichž jedna byla údajně pohřbena naznak, v natažené poloze a druhá v poloze skrčené. U koster byly nalezeny tři zachované nádoby a na krku jedné masivní bronzový tordovaný kruh, bronzové náušnice a tři jednoduché otevřené náramky. V hrudní oblasti kostry byly údajně nalezeny dva velké bronzové terčovité knoflíky, na spodní straně s malým ouškem a jeden menší knoflík téhož tvaru na spodní straně se dvěma oušky. Dále prý byly u koster nalezeny dvě dvojspirálové ozdoby z bronzového drátu, z nichž jedna měla středový spojující drát mezi oběma spirálami navinutý na zlaté rource. Druhá byla zajímavá tím, že na její patině zůstaly zachovány otisky tkaniny. Za nejzajímavější předmět z celého nálezů pokládá L. Niederle úzkou podlouhlou sekeru nebo motyku(?) z měkké bílé horniny, opatřenou uprostřed otvorem. Z keramiky byla v hrobě údajně zastoupena etážová nádoba, tuhovaný koflík, typický pro vyspělou fázi knovízské kultury, bezuchý hrnek vejčitého tvaru a miska. Část nálezů je uložena ve sbírce Ústavu pro pravěk a ranou dobu dějinnou FFUK, část nálezů je neznámá. Jakékoliv podrobnější informace o nálezové situaci není již dnes možné zjistit.

Autor výzkumu: převzatý nález

Rok výzkumu: 1893

Antropologické určení: L. Niederle

Dvě dospělé ženy.

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy: -

Uložení nálezů: Ústav pro pravěk a ranou dobu dějinnou FFUK – část

Literatura a prameny: *Píč, J. L. 1903:* Starožitnosti země české I-1. Praha, 195. *Schránil, J. 1928:* Die Vorgeschichte Böhmens und Mährens. Berlin und Leipzig, 171. Archiv ArÚ Praha. č.j.1271/1937. *Spurný, V. 1947/48:* Kostrové pohřby v knovízské kultuře, Památky archeologické 43, 13-20. *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 38

Lokalita: Mutějovice

Okres: Rakovník

Bližší lokalizace: poloha „Ve Struhách“

Objekt:

Datování: knovízská kultura, pozdní fáze před počátkem štítarského stupně

Popis: J. Fridrich provedl 15. 2. 1968 záchranný výzkum v poloze „Ve struhách“. V popisu uvádí, že v hloubce asi 55 cm pod povrchem, těsně pod hlubokou orbou, která částečně zasáhla objekt, vykopal knovízský kostrový pohřeb. Na ploše 80 x 70 cm byly údajně rozházeny zbytky tří jedinců, z toho jedna téměř celá dětská kostra. Na stejném místě byly rozházené zlomky keramiky, zvířecí kosti (pes) a na okraji jílovité zeminy byla nalezena část brýlovité ozdoby.

26. 3. 1968 byl pak zahájen záchranný výzkum knovízského sídliště, kde byly hlubokou orbou, která byla přípravou pro výsadbu chmelnice, narušeny archeologické objekty. Mimo jiné byl také dokončen výzkum jámy s kostrovým pohřbem (jáma č. 7) a v jeho okolí. Všechny jámy na ploše byly oválného půdorysu, v profilu kotlovité nebo ke dnu se kónicky rozšiřující. Jejich hloubka se od úrovně podloží pohybovala v rozmezí 50-60 cm, max. 85 cm. Sprašové podloží bylo zachyceno v hloubce 50-60 cm od dnešního povrchu. Průměr ústí jam se pohyboval v rozmezí 120-140 cm, max. 180 cm. Jámy obsahovaly kromě množství keramiky (silnostěnné zásobnicové tvary, koflíky, misky s „tordovaným“ okrajem, etážovité nádoby) také jehlancovité podstavce a hliněné kruhy. Objekty je možné datovat do pozdní fáze knovízské kultury, před počátek štítarského stupně. V jámě č. 30 byla mimo jiné nalezena také část lidské lebeční kosti.

Výzkum byl ukončen aniž se podařilo pro nedostatek času prozkoumat všechny objekty.

Autor výzkumu: J. Fridrich

Rok výzkumu: 1968

Antropologické určení: J. Chochol

Objekt 30 - nalezen jediný fragment mozkovny (část kosti čelní a části obou kostí temenních), který patřil nejspíše dospělému muži (věkový stupeň ad II-mat I zhruba 30-50 let). Fragment je podle posudku J. Chochola ohraničen původními tříšňnatými lomy. V čelní kosti se nachází úderová prasklina a na jednom místě je znatelný vpáčený úsek tabulka interna. Tento stav uvádí J. Chochol jako typický pro roztržení mozkovny údery tupého předmětu. Dochovaná část mozkovny má téměř „anatomický“ vzhled následkem neúměrně vysokého obsahu organické kostní substance. Autor nevylučuje, že organická složka byla v kosti fixována tepelnou úpravou (např. opékání).

Objekt 7 - v tomto objektu bylo nalezeno větší množství defektních až fragmentárních kostí převážně postkraniálního skeletu. Ojedinele jsou zastoupeny kosti s vysokým podílem organické hmoty. Zkoumané pozůstatky náleží nejméně čtyřem jedincům. Dospělému muži (ad II-mat I., 30-50 let) náleží atlas a tři další krční obratle, fragmenty žeber a zlomek pánve. Plně dospělé ženě (mat I, 40-50 let) patří část mandibuly, hrudní a bederní obratle, fragmenty křížové kosti, žeber, levé lopatky, levé klíční kosti, obou kostí pažních, všech kostí předloketních, několik kůstek ruky, zlomky pánve, obou kostí stehenních, holenních a lýtkových a levý talus. Případná původní poškození nejsou na kostře zřetelná, neboť mohou být překryta posthumními defekty.

Nedospělému jedinci (infans III, přibližně 6-8 let) náleží některé krční, hrudní a bederní obratle, fragmenty žeber, levé lopatky, pravé kosti pažní, obou kostí pravého předloktí, pánve, křížové kosti, obou kostí stehenních, pravé kosti holenní. Znamky násilných zásahů nebyly zjištěny, nelze je ovšem vyloučit.

Nedospělému jedinci (infans III, asi 10 let) patří zlomky žeber, obou kostí pažních, pravého předloktí, drobné kůstky ruky, zlomek pánve, části obou kostí stehenních a holenních. Na pravé pažní a levé vřetenní kosti se nacházejí podle autora posudku typické tříšťnaté lomy s úderovými prasklinami, zřejmě původní. Obdobná poškození na ostatních kostech zjištěna nebyla, ale celkový stav zachovalosti nedovoluje tuto možnost zcela vyloučit.

objekt 30	
fragment mozkovny	muž 30-50 let
objekt 7	
atlas, tři krční obratle, fragmenty žeber, zlomek pánve	muž 30-50 let
část mandibuly, hrudní a bederní obratle, fragmenty kosti křížové, žeber, levé lopatky, levé klíční kosti, obou kostí pažních, všech kostí předloketních, několik kůstek ruky, zlomky pánve, obou kostí stehenních, holenních a lýtkových a levý talus	žena 40-50 let
některé krční, hrudní a bederní obratle, fragmenty žeber, levé lopatky, pravé kosti pažní, obou kostí pravého předloktí pánve, křížové kosti, obou kostí stehenních, pravé kosti holenní	dítě 6-8 let
zlomky žeber, obou kostí pažních, pravého předloktí, drobné kůstky ruky, zlomek pánve, části obou kostí stehenních a holenních	dítě asi 10 let

Komentář: Při revizi antropologického materiálu bylo zjištěno:

Objekt 30 - dochoval se pouze fragment mozkovny dospělého jedince, pohlaví neurčeno, žádné záseky ani zářezy nebyly zjištěny.

Objekt 7 –

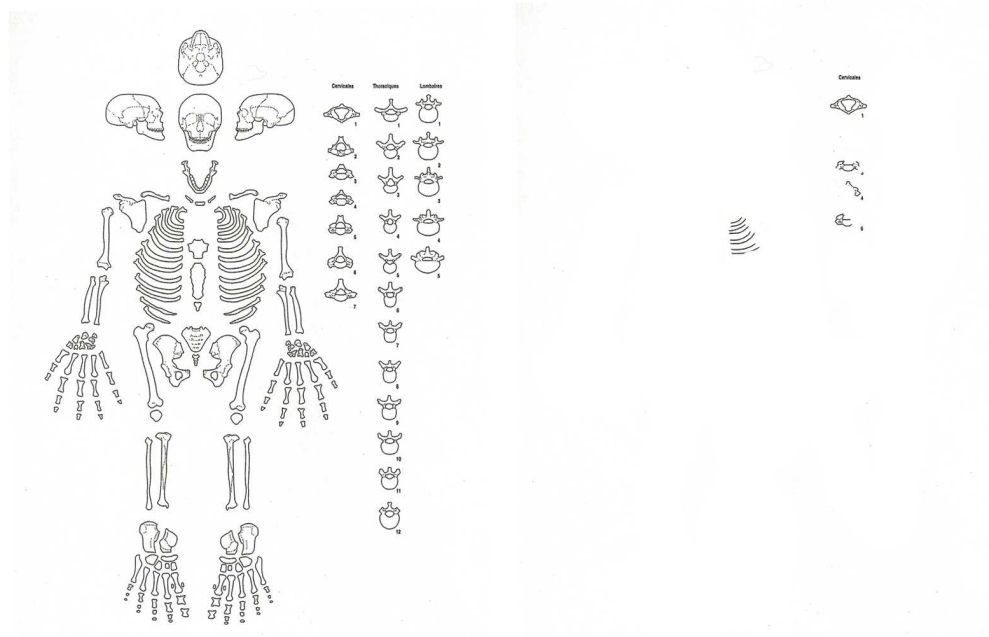
a) atlas, 3 zlomky krčních obratlů, 4 zlomky žeber, bez zářezů záseků, nankonzervováno, dospělý jedinec. Zlomek pánve popisovaný J. Chocholem se nepodařilo nalézt.

b) kompletnost skeletu je znárodněna graficky, dospělý jedinec

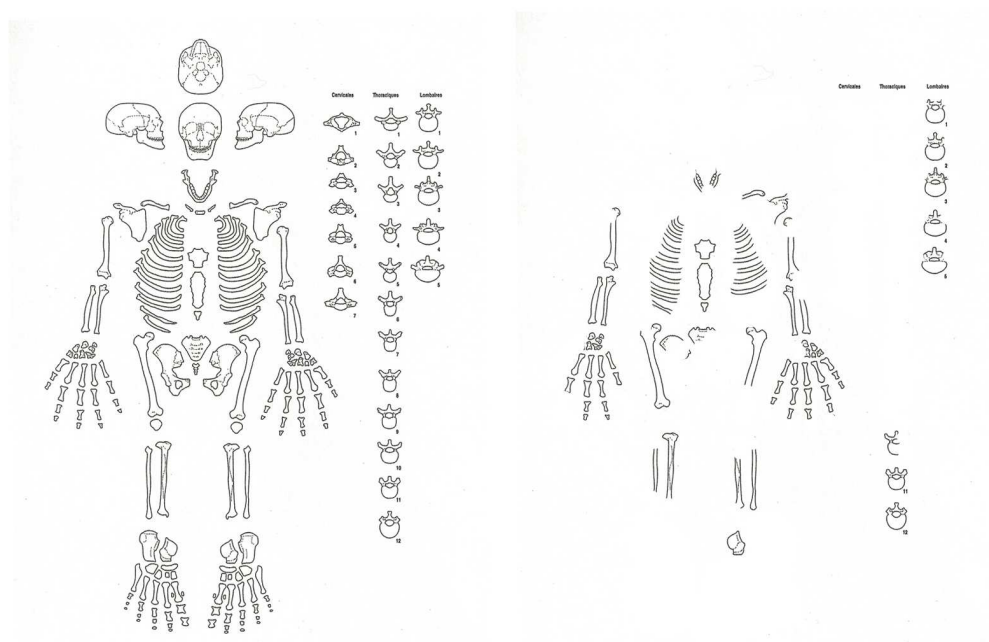
c) dítě

d) dítě

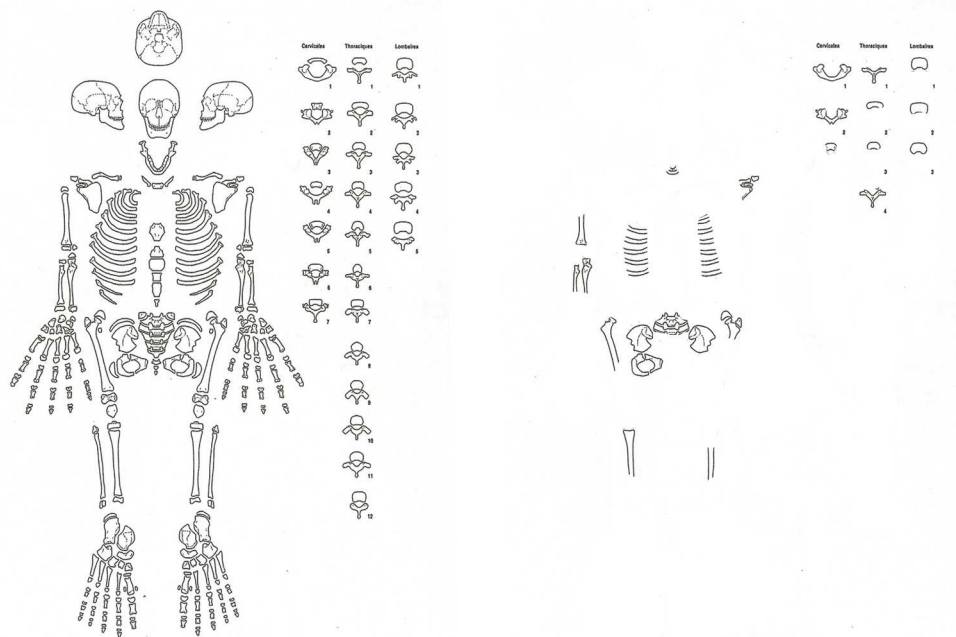
Ani na kostech z objektu 7 nebyly zjištěny žádné zářezy ani záseky.

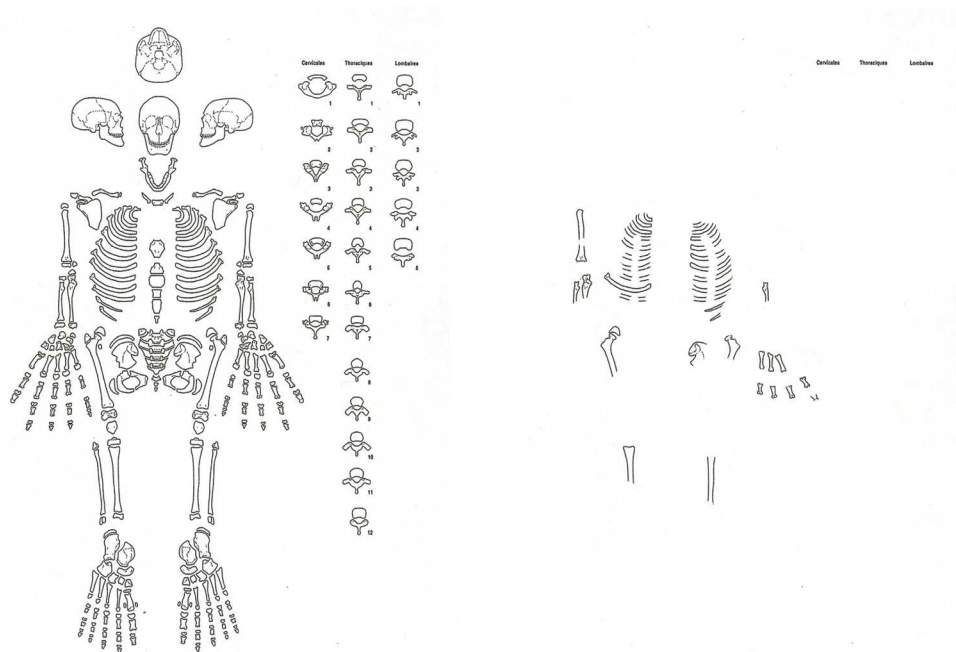
Zachovalost: vlevo vzorový kompletní skelet, vpravo dochované části jedince a) Ao 5746.

Zachovalost: vlevo vzorový kompletní skelet, vpravo dochované části jedince b) Ao 5746.

Zachovalost: vlevo vzorový kompletní skelet, vpravo dochované části jedince c) Ao 5746.

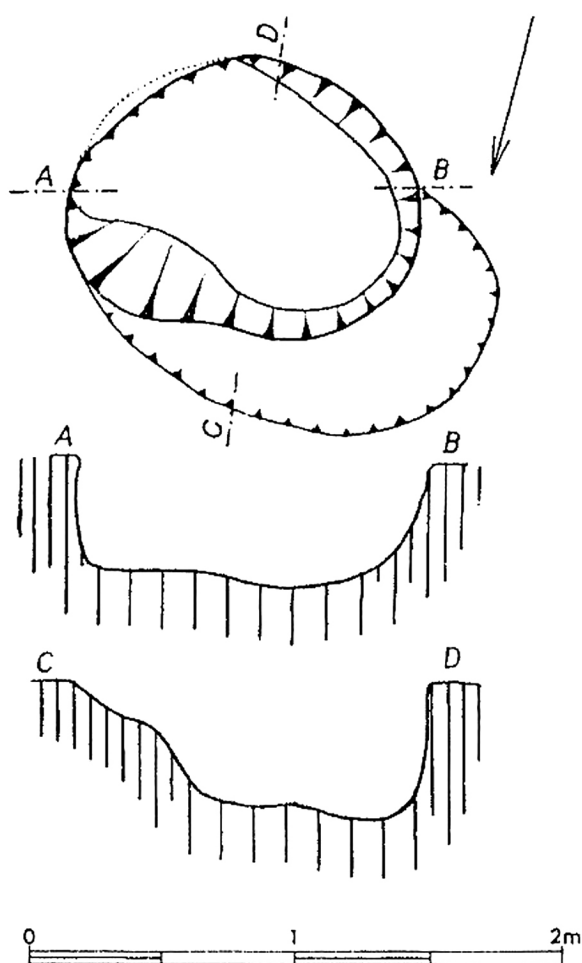
Zachovalost: vlevo vzorový kompletní skelet, vpravo dochované části jedince d) Ao 5746.

Označení a uložení antropologického materiálu: Ao 5745, 5746, depozitář NM Horní Počernice

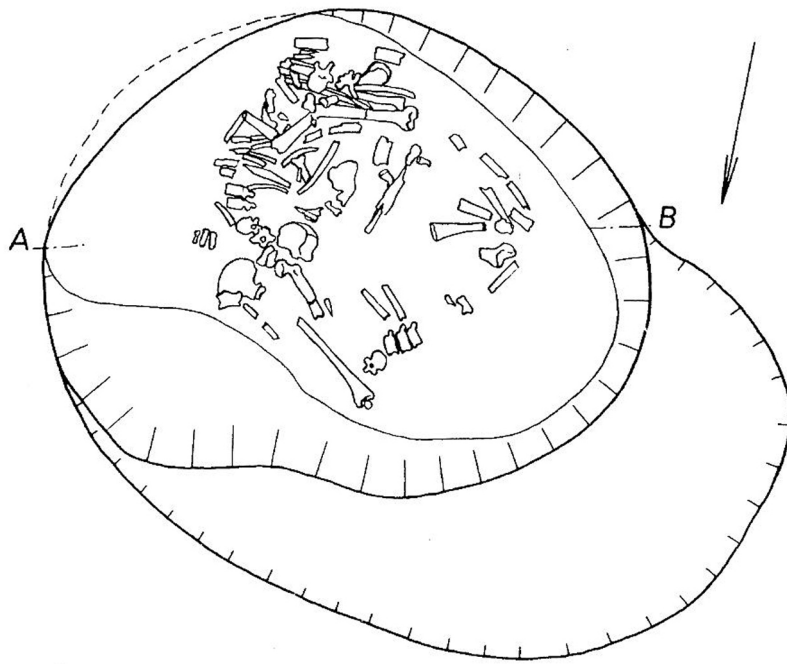
Ostatní nálezy:

Literatura a prameny: *Fridrich, J. 1968:* Archiv ArÚ Praha č.j. 1823/1968. *Fridrich, J. 1968:* Archiv ArÚ Praha č.j. 1419/1968. *Chochol, J. 1972:* Antropologické zhodnocení kosterných pozůstatků z Mutějovic (kultura knovízská), Archiv ArÚ Praha č.j. 4409/1972. *Hrala, J. – Fridrich, J. 1972:* Kultovní objekt v knovízské osadě u Mutějovic, Archeologické rozhledy 24, 601-614, 685-688.

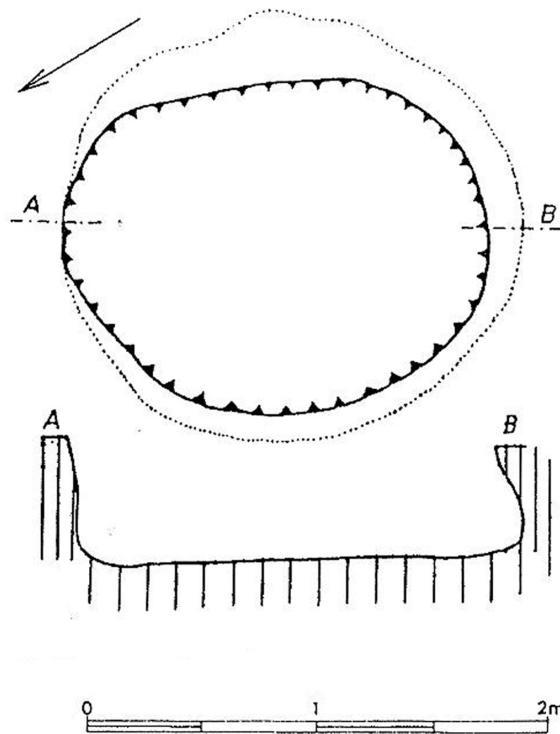
Fotografie/Kresebná dokumentace:

Objekt 7 (podle *J. Hraly* a *J. Fridricha*).

Objekt 7 (podle *J. Hraly* a *J. Fridricha*).

Objekt 30 (podle *J. Hraly* a *J. Fridricha*).

Katalogový záznam č.: 39

Lokalita: Mužský

Okres: Mladá Boleslav

Bližší lokalizace: Hrada

Objekt:

Datování: knovízská kultura

IV. skupina; Ha A/B, předchází štítarskému stupni knovízské kultury

Popis: Obj. 22. Objekt 22 představovala mírně oválná jáma, patrně obilnice, u dna poněkud rozšířená. o rozměrech 1,72 x 1,26 m a hloubce 1,10 m včetně 18 cm ornice. Na dně jámy byla identifikována asi 2 cm mocná vypálená vrstva s uhlíky. V hloubce 70 cm byla nalezena lidská kostra v poloze na zádech, s hlavou otočenou k jihu. U kostry byly nalezeny bronzové spirálky po obou stranách lebky, kladívko z jeleního parohu a tři výrazné shluky střepů.

Obj. 308. V objektu 308 mezi zvířecími kostmi a dalším materiálem byla nalezena část lidské stehenní kosti.

Obj. 229. V objektu 229 byl nalezen fragment lebky dospělého jedince.

Autor výzkumu: E. Pleslová-Štiková

Rok výzkumu:

Antropologické určení: J. Chochol

Objekt 22 - dospělý mladý muž, až na hlavu nebyla porušena přirozená souvislost jednotlivých částí těla; lebka byla ale jasně dislokována a ležela na pravé straně hrudníku na horní hlavici pravé pažní kosti obličejem ke dnu jámy; hlava byla asi původně oddělena a pak znovu přiložena do jámy k tělu.

Komentář: Na kostech nebyly shledány žádné násilné zásahy

Objekt 308 - dospívající nebo již dospělý jedinec; na kosti byly patrné stopy úderů tvrdého těžkého předmětu, jímž byly rozbity obě epifyzy, stopy sekání, zbarvení kosti ukazuje na záměrnou přípravu asi celého stehna ke konzumním účelům; po upečení odřezány měkké části stehna, vyškrábání, vytloukání morku.

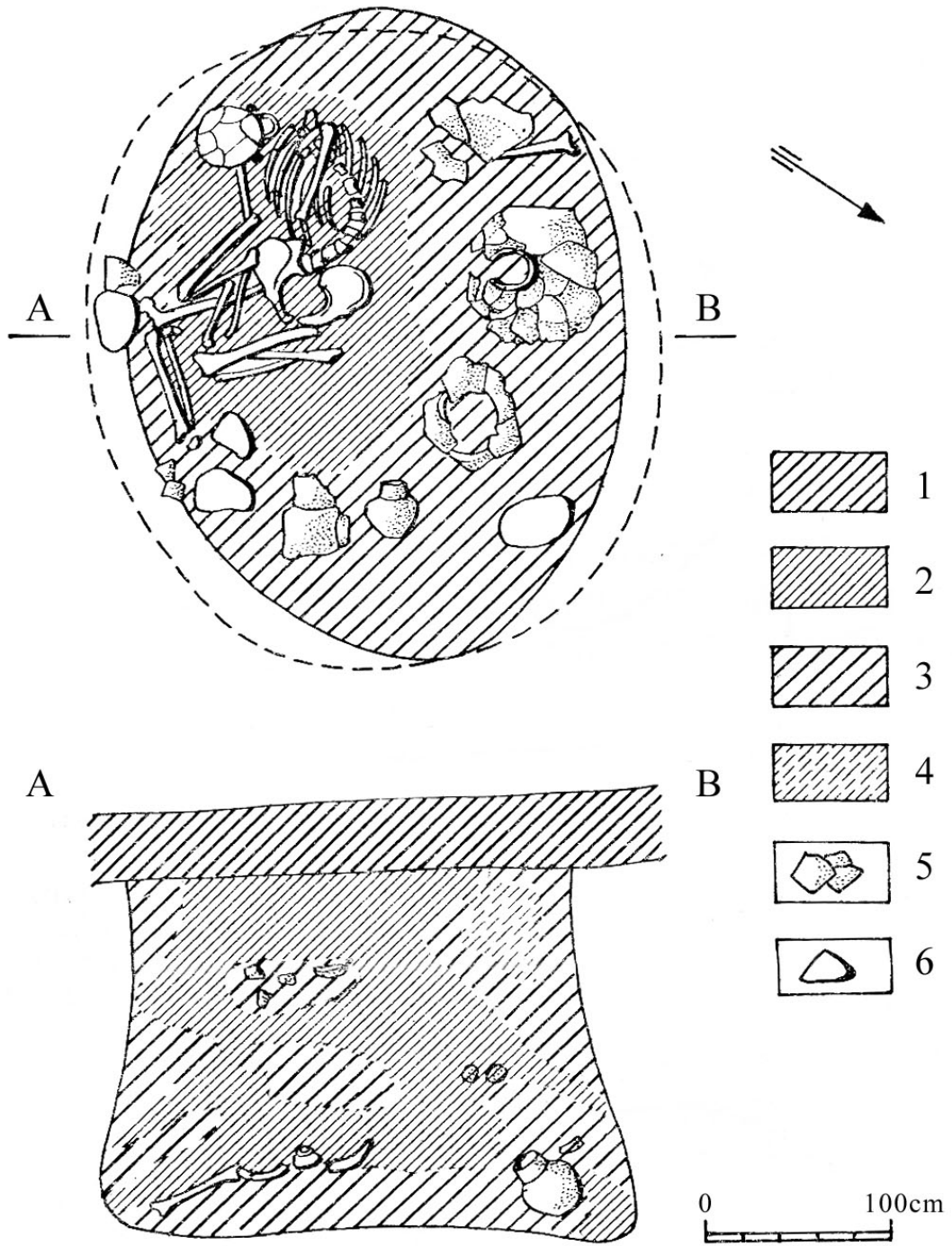
Komentář: Tuto část stehenní kosti se bohužel nepodařilo v depozitáři nalézt.

Objekt 229 - fragment lebky senilního individua, patrně muže. Fragment nejspíše vznikl rozsekáváním a rozštěpením mozkovny, což je také v knovízské kultuře obvyklým jevem.

Označení a uložení antropologického materiálu: Ao 1120, Ao 1680, Ao 1682, depozitář NM Horní Počernice

Literatura a prameny: *Chochol, J. 1954:* Archiv ArÚ Praha č.j.:10392/2005. *Chochol, J. 1956:* Archiv ArÚ Praha č.j.:10417/2005. *Chochol, J. 1957:* Archiv ArÚ Praha č.j.:10425/2005. *Pleslová-Štiková, E. 1981:* Mužský u Mnichova Hradiště, Pravěká skalní pevnost. Památníky naší minulosti. Academia.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 40

Lokalita: Nebovidy

Okres: Kolín

Bližší lokalizace: Nebovidy

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: Z katastru obce údajně pochází ojedinělý kostrový hrob s nádobkou a bronzovým drátkem k němuž žádné bližší informace nejsou známe.

Autor výzkumu:

Rok výzkumu: před 1936

Antropologické určení:

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy:

Literatura a prameny: *Dvořák, F. 1936:* Pravěk Kolínska: soupis archaeologických památek Kolínska a Kouřimska. Kolín. *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 41

Lokalita: Nelahozeves

Okres: Mělník

1. Blíží lokalizace: Elektrická rozvodná stanice

Objekt: 3

Datování: knovízská kultura

Popis: V roce 1956 provedla O. Kytlicová v místě kopání základů pro rozvodnou stanici výzkum tří kulturních jam.

Jáma č. 1 - čtverhranného půdorysu, o rozměrech 130 x 130 cm, byla po celém povrchu pokryta vrstvou červené mazanice. Do podloží byla zahloubena pouze 20 cm. Obsahovala velké množství knovízských střepů.

Jáma č. 2 - oválného tvaru, o rozměrech 150 x 160 cm, s tmavou sypkou výplní měla při dně naskládány velké kamenné bloky. Obsahovala množství keramiky a bylo zde zachyceno několik velkých hrud mazanice s otisky prutů.

Jáma č. 3 - pravidelného kruhového půdorysu, o průměru 150 cm, byla zahloubena do podloží 40 cm, měla tmavou sypkou výplň. Svým obsahem se od ostatních odlišovala množstvím zvířecích kostí, mezi nimiž byl nalezen zlomek lidské lebky, na níž je podle autorky hlášení patrné násilné rozštěpení. Jiné lidské kosti v jámě nalezeny nebyly. Z tohoto objektu pochází údajně také velké množství keramiky.

Autor výzkumu: O. Kytlicová

Rok výzkumu: 1956

Antropologické určení: D. Malyková

Jediný fragment mozkovny zahrnující téměř úplnou týlní kost a části přilehlých kostí temenních a levé kosti skalní dospělého jedince neurčeného pohlaví, pravděpodobně věkové skupiny adultus. Stopy řezání, sekání nebo škrábání na kosti zjištěny nebyly.

Uložení antropologického materiálu: Ao 1586, depozitář NM Horní Počernice

Ostatní nálezy: keramika, zvířecí kosti

Literatura a prameny: *Kytlicová, O. 1956:* Archiv ArÚ Praha č.j. 483/1956. *Sklenář, K. 1982:* Pravěké nálezy na Mělnicku a Kralupsku, I-II. Archeologický místopis okresu Mělník v pravěku a rané době dějinné. Mělník, 82/3i, 298.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

2. Blíží lokalizace: Rampa na stáčení oleje

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: Při výkopu šachty vedle kolejí železniční vlečky a základů rampy na stáčení oleje byly porušeny sídlištní jámy knovízské kultury. V místě prováděl sběr V. Fencel a kromě zlomků keramiky, mazanice, strusky a zvířecích kosti identifikoval také lidské kosti – údajně zničený kostrový pohřeb.

Autor výzkumu: V. Fencel

Rok výzkumu: 1970, 1971

Antropologické určení: -

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy: zlomky, keramiky, mazanice, zvířecí kosti, struska

Uložení nálezů: Regionální muzeum Mělník, inv. č. Pr 14787-90, 14791-815, 14733-8, 14816-43

Literatura a prameny: *Sklenář, K. 1982: Pravěké nálezy na Mělnicku a Kralupsku, I-II. Archeologický místopis okresu Mělník v pravěku a rané době dějinné. Mělník, 82/3z, 300-1.*

Fotografie/Kresebná dokumentace:

3. Bližší lokalizace: Sklad olejů

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V roce 1969 a 1970 při skrývce a výkopu základů pro sklad olejů severně od bloku nádrží na olej provedl V. Fencel a K. Sklenář sběry a průzkum profilů porušených jam. Mezi nimi byl i údajně kostrový hrob silně porušený bez průvodního materiálu. Lidské kosti se prý vyskytovaly i mimo hrob.

Autor výzkumu: V. Fencel, K. Sklenář

Rok výzkumu: 1969, 1970

Antropologické určení: -

Označení a uložení antropologického materiálu: nezjištěno

Literatura a prameny: *Sklenář, K. 1973: Vlastivědné muzeum v Mělníku – katalog pravěké sbírky II, ZČSSA – Suppl. 10. Praha. Sklenář, K. 1982: Pravěké nálezy na Mělnicku a Kralupsku, I-II. Archeologický místopis okresu Mělník v pravěku a rané době dějinné. Mělník, 299-300, 82/3u.*

Fotografie/Kresebná dokumentace:

4. Bližší lokalizace: u severní stěny rafinerie

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V roce 1972 zachránil V. Fencel u starého závodu mezi rafinerií a margarinkou, těsně při severní stěně rafinerie, výkopem poškozený pravděpodobně knovízský kostrový hrob či pohřeb v jámě. Kostra ležela asi ve skrčené poloze na levém boku obličejem k východu v hloubce 150 cm a patřila asi 20-30 letému muži. Zlomky keramiky se ve výplni nacházely nad i pod kostrou.

Autor výzkumu: V. Fencel

Rok výzkumu: 1972

Antropologické určení:

Označení a uložení antropologického materiálu: P7A 6815, depozitář NM Horní Počernice - nenalezeno

Ostatní nálezy: ke

Literatura a prameny: *Fencel, V. 1975: Archiv ArÚ Praha 7908/75. Sklenář, K. 1982: Pravěké nálezy na Mělnicku a Kralupsku, I-II. Archeologický místopis okresu Mělník v pravěku a rané době dějinné. Mělník, 82/3dd, 301.*

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 42

Lokalita: Noutonice, část obce Noutonice, Lichoceves

Okres: Praha-západ

1. Bližší lokalizace: vodovodní potrubí Podmoráň-Kladenské železářny

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: Výkopem pro vodovodní potrubí Podmoráň-Kladenské železářny bylo prořato knovízské sídliště. Východní část sídliště tvoří kotlovitě a hluboce miskovitě jámy, jejichž hloubka zpravidla nepřesahuje 130 cm. V jedné z jam byla výkopem porušena bezpečně lidská kostra. Nacházela se na vrchu jámy v hloubce asi 45 cm, tedy přímo pod ornici. Velký počet jam poskytoval velmi málo střepového materiálu.

Autor výzkumu: A. Knor

Rok výzkumu: 1950

Antropologické určení: -

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Literatura a prameny: *Knor, A. 1950:* Archiv ArÚ Praha č.j. 6894/1950.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

2. Bližší lokalizace: plynovod ve směru Okoř – Noutonice – Svrkyně

Objekt: jáma 1

Datování: štitarská kultura

Popis: V dubnu v roce 1961 objevil Sl. Vencl v průkopu plynovodu, vedoucího ve směru Okoř – Noutonice – Svrkyně, v úseku mezi železniční tratí a silnicí z Noutonice do Svrkyně několik jam. Jáma 1 byla typická zásobní jáma kuželovitého tvaru s vodorovným dnem a zasahovala do hloubky 150 cm. Výplň jámy byla drobná a ve spodní části promíšená se zlomky červeně vypálené mazanice. Těsně nade dnem byla objevena lebka obličejem k jihozápadu, kde leželo několik štitarských střepů a hrudek mazanice. V jámě nebyly objeveny jiné kosti. Je ale možné, že mohly zmizet v průkopu, neboť lebka byla obnažena z bazální strany. Vzhledem k situaci nebyl výzkum celé jámy možný. V průkopu pro plynovod byly identifikovány ještě další dvě jámy označené č. 2 a 3.

Autor výzkumu: Sl. Vencl

Rok výzkumu: 1961

Antropologické určení: D. Malyková

Z kostrového materiálu byla dochována pouze lebka náležící juvenilnímu jedinci zemřelému ve věku 12-14 let neurčeného pohlaví. Na kostech nebyly zjištěny žádné záseky ani zářezy.

Označení a uložení antropologického materiálu: Ao 5238, depozitář NM Horní Počernice

Literatura a prameny: *Vencl, Sl. 1961:* Archiv ArÚ Praha č.j. 6430/1961.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 43

Lokalita: Nová Ves

Okres: Praha-východ

Bližší lokalizace: Nová Ves

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: Ve sbírkách Národního muzea je uložen koflík, který podle záznamů pochází údajně z kostrového hrobu. Nález eviduje jako knovízský ve své disertační práci V. Spurný. Bližší informace jsou dnes již nezjistitelné.

Autor výzkumu: převzatý nález

Rok výzkumu: 1925

Antropologické určení: -

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Uložení nálezů: NM č.inv. 33.274

Literatura a prameny: *Spurný, V. 1948: Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha, 72, 115, tab XI, 5.*

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 44

Lokalita: Nová Ves I, Ohrada

Okres: Kolín

Bližší lokalizace: Ohrada, Mrzenova pískovna

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: F. Dvořák uvádí z této lokality nález dvou skrčených koster v jedné jámě. Jiná zmínka uvádí, že v roce 1940 F. Dvořák prokopal knovízský kostrový hrob. Zprávu pod číslem jednacím 1241/41, které uvádí V. Spurný, není možné v archivu Archeologického ústavu nalézt. Jakékoliv bližší informace o nálezech jsou dnes nezjistitelné.

Autor výzkumu: F. Dvořák

Rok výzkumu: 1940

Antropologické určení:-

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Literatura a prameny: *Dvořák, F. 1936:* Pravěk Kolínska: soupis archaeologických památek Kolínska a Kouřimska, Kolín. *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha, 115.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 45

Lokalita: Pchery

Okres: Kladno

Bližší lokalizace: „poloha u Kodřic“

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V. Spurný eviduje ve své disertační práci baňatý koflík, při okraji konvovitě rozevřený, s ulomeným ouškem, šedohnědého hladkého povrchu, který podle záznamů v inventáři pochází z kostrového knovízského hrobu a je uložen ve slánském muzeu. Žádné bližší informace o nálezů však není možné zjistit.

Autor výzkumu:

Rok výzkumu:

Antropologické určení: -

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy: -

Uložení nálezů: Vlastivědné muzeum ve Slaném, č.inv. 2850

Literatura a prameny: *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha, 116.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 46

Lokalita: Plchov

Okres: Kladno

Bližší lokalizace:

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V roce 1922 J. A. Jíra prokopal hrob, v němž byla v hloubce asi 30 cm uložena kostra ve skrčené poloze. U hlavy a pánve byly nalezeny velmi křehké a poškozené knovízské střepy.

Autor výzkumu: J. A. Jíra

Rok výzkumu: 1922

Antropologické určení: -

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy: zlomky keramiky

Literatura a prameny: *Jíra, J. A. 1922: Archiv ArÚ Praha, č.j. 346/1922. Böhm, J. 1923: Zprávy, společnosti a sjezdy, Obzor praehistorický II, 71-74. Spurný, V. 1948: Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nепublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha, 116.*

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 47

Lokalita: Polní Voděradý

Okres: Kolín

Bližší lokalizace: na poli pana Komárka, v poloze u Břízky

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: Podle zprávy F. Dvořáka byly na tomto místě knovízské kostrové hroby v jamách. V tomto místě se nacházelo údajně sídliště s keramikou nejmladšího knovízského stupně a s keramikou z období bylanské kultury.

Autor výzkumu:

Rok výzkumu:

Antropologické určení: -

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy:

Literatura a prameny: *Píč, J. L. 1896:* Archaeologický výzkum ve středních Čechách, Památky archeologické XVII, 175-192, 367-410, 479-538, 671-694. *Dvořák, F. 1936:* Pravěk Kolínska: soupis archeologických památek Kolínska a Kouřimska, Kolín. *Böhm, J. 1937:* Základy hallstattské periody v Čechách. Praha. *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha, 117.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 48

Lokalita: Poříčany

Okres: Kolín

Bližší lokalizace: poloha Černá Obora, ppč. 959/4-5a

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V roce 1953 proběhl archeologický výzkum v poloze Černá Obora pod vedením V. Spurného. Žádné zprávy o průběhu tohoto výzkumu se ale nepodařilo zjistit. V antropologickém oddělení Arú Praha je však uložen antropologický posudek vypracovaný J. Chocholem v roce 1953, který se týká nálezů lidských kosterních pozůstatků z této lokality. Antropologický rozbor byl také publikován v rámci Antropologické problematiky kostrových hrobů knovízské kultury v Čechách. Na základě tohoto posudku, publikace a několika fotografií uložených v archivu Arú je možné se domnívat, že V. Spurný a H. Olmerová v roce 1953 vykopali několik objektů obsahujících lidské kosterní pozůstatky. Lokalita byla v rámci možností sledována i v dalších letech a případné archeologické nálezy dokumentovány.

V roce 1955 objevil J. Kudrnáč ve střední části pískovny zničenou vakovitou jámu knovízské kultury, obsahující množství zlomků nádob a spálená obilná zrna. Podle výpovědi dělníků byl údajně ve vzdálenosti asi 60 m od této jámy zničen kostrový hrob. Z jámy, ve které byla kostra uložena, získal J. Kudrnáč 3 hliněná válcovitá závaží a zlomky nádob knovízské kultury. Místní bagrista vypověděl, že v průběhu ledna téhož roku byly pryč při těžbě písku zničeny ještě dva další kostrové hroby.

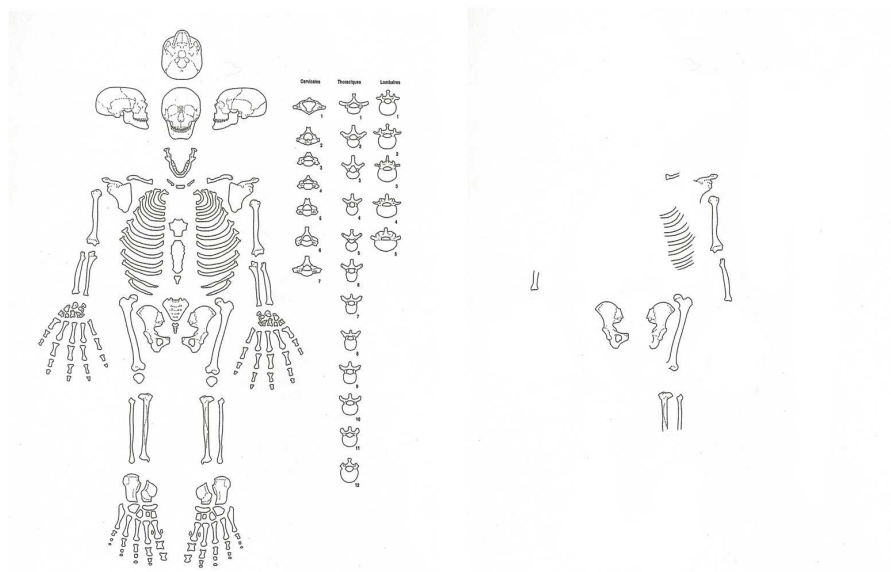
Autor výzkumu: V. Spurný, H. Olmerová, J. Kudrnáč

Rok výzkumu: 1953-1955

Antropologické určení: J. Chochol

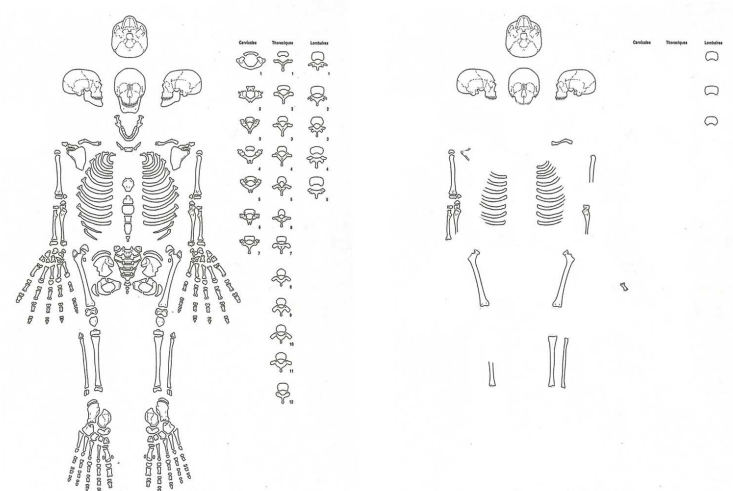
Jáma č. 2 - z lidských kostí (Ao 448) bylo nalezeno několik zlomků žeber, zlomek levé klíční kosti a lopatky, levá pažní a vřetenní kost, dolní třetina pravé vřetenní kosti, obě kosti pánevní, levá stehenní kost a horní polovina levé holenní a lýtkové kosti. Dále dva zlomky levé stehenní kosti a hrudní obratel, které náleží patrně jinému dospělému jedinci, pravděpodobně muži. Tři zlomky náleží kostem zvířecím. Prvně jmenované neúplné pozůstatky náleží ženě zemřelé v dospělém věku, který je možné odhadnout přibližně na 40 let.

Na kostech zvířecích i lidských jsou identifikovány čerstvé lomy. J. Chochol v záznamu podotýká, že kostra byla porušena bagrem. Vedle nich jsou na zvířecích kostech a na zlomcích přimíšeného femuru staré lomné plochy, místy pokryté nepravidelným povlakem sintru. Zdá se, že tyto kosti byly do jámy uloženy už roztržštěny ve zlomcích. Staré lomné plochy na žebrech mohly lehce vzniknout i později tlakem a sesedáváním půdy.

Zachovalost: vlevo vzorový kompletní skelet, vpravo dochované části skeletu Ao 448.

Jáma č. 4 - byly nalezeny pozůstatky dítěte (Ao 449), zemřelého ve věku asi 1,5 roku, společně s pěti roztržitými zlomky zvířecích kostí. Z dětské kostry se dochovaly části lebky, tři těla obratlů, levá klíční kost, zlomek pravé lopatky, zlomky asi šestnácti žeber z obou stran, zbytky dvou pažních, předloketních, stehenních kostí z levého bérce a jeden prstový článek, patrně z palce ruky a čtyři nezařaditelné zlomky. Lomy na kostech jsou starého i nového původu a vznikly nejspíše tlakem zeminy a při vyzvedávání pozůstatků. Celkově byly kosti ve velmi špatném stupni zachovalosti.

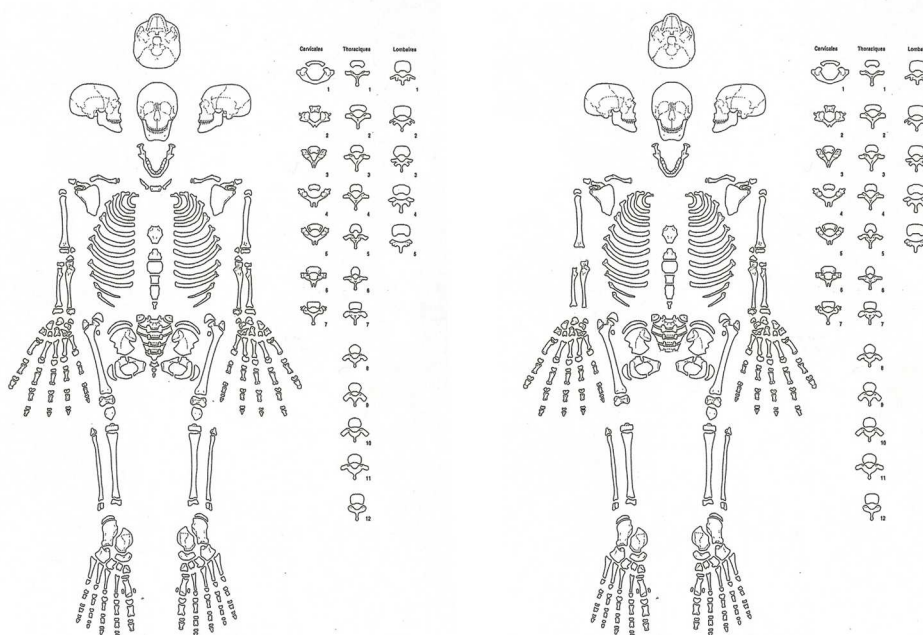
Zachovalost: vlevo vzorový kompletní skelet, vpravo dochované části skeletu Ao 449.

Jáma č. 8 - z této jámy byly vyzvednuty dva zlomky kostí (Ao 450). První z nich je část zvířecí lebky, druhý část pravé poloviny horní čelisti pravděpodobně dospělého jedince.

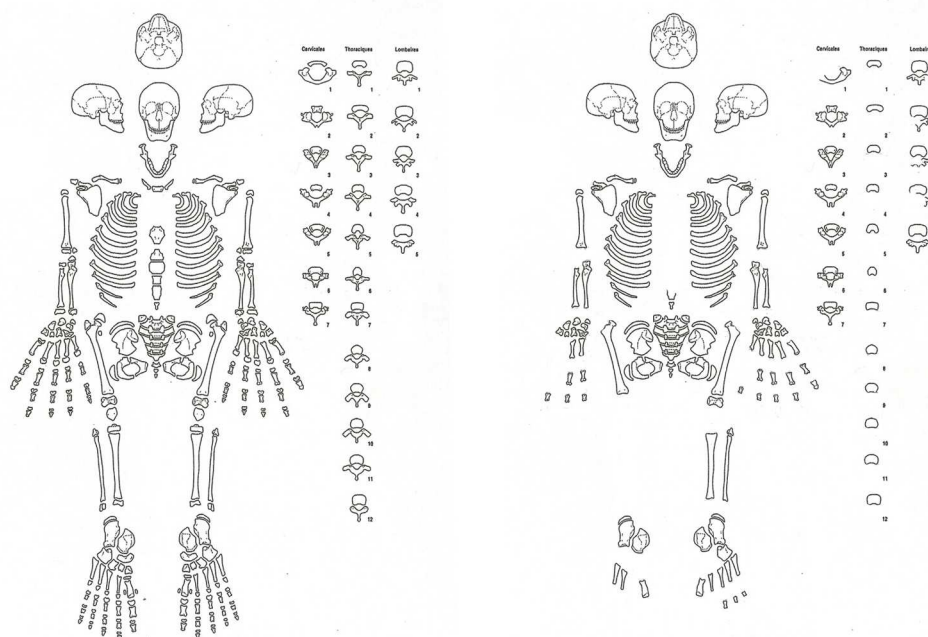
Jáma č. 10 - těsně nade dnem jámy číslo 10 byly nalezeny dvě lidské kosti v polohách „vylučujících normální pohřeb“.

kostra I - (Ao 447) se zachovala lebka s dolní čelistí, páteř s křížovou kostí, žebra, hrudní kost a klíční kosti, lopatky a téměř úplné kosti pánve a horních i dolních končetin. K lidským pozůstatkům bylo přimíšeno devět zlomků zvířecích kostí. V jámě spočívala lebka na vystupujícím kameni, jenž byl do ní vtačen. Zdá se proto, že k rozbití lebky došlo v místě uložení. Pozůstatky náleží jedinci zemřelému asi mezi dvanáctým až čtrnáctým rokem.

kostra II - (Ao 445) se zachovala lebka s dolní čelistí, páteř, zbytky křížové kosti, hrudní kost, žebra, klíční kosti, lopatky, kosti pažní, předloketní i kosti rukou, kosti pánevní, stehenní pravá kost holenní obě kosti patní i hleznové a několik drobných kůstek nohy. Přimíšeno bylo několik zvířecích zlomků. Určení stáří jedince je obtížné, jeho věk se mohl pohybovat mezi pátým až šestým rokem, ale některé znaky odpovídají nejméně šesti, spíše sedmi až osmi rokům.

Zachovalost: vlevo vzorový kompletní skelet, vpravo dochované části skeletu Ao 447.

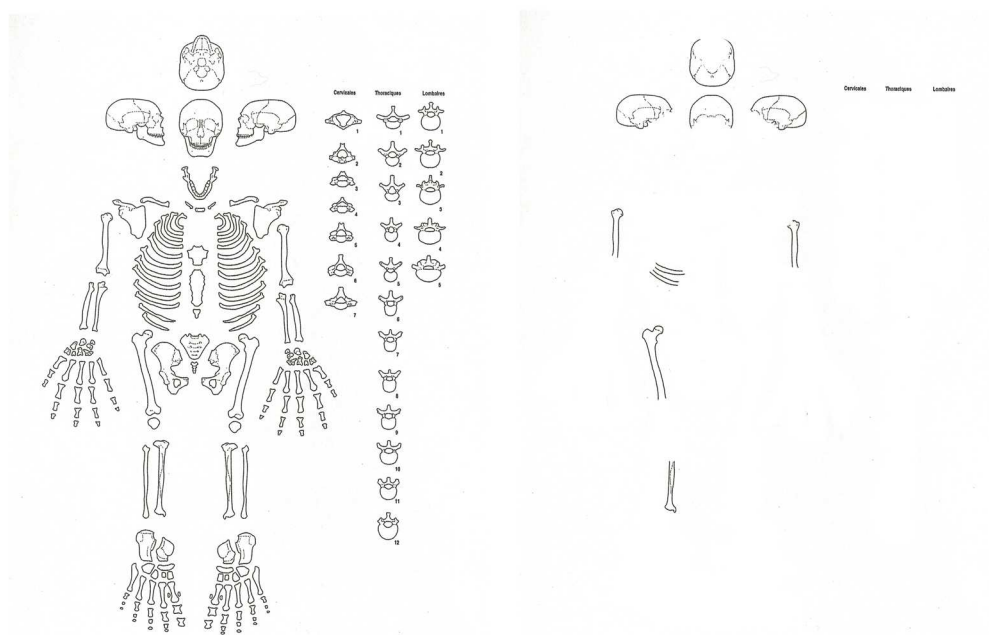
Zachovalost: vlevo vzorový kompletní skelet, vpravo dochované části skeletu Ao 445.

Jáma č. 12 - v této jámě byla naznak uložena dětská kostra (Ao 446), ze které se zachovaly téměř všechny části kostry, místy v silně poškozeném stavu. Věk dítěte příliš nepřesáhl jeden rok.

Jáma č. 14 - z této jámy pochází malé množství zlomků lebečních kostí velmi mladého jedince (Ao 479) zemřelého ve věku asi 5 let. Jsou zastoupeny zlomky čelní kosti, téměř úplná horní čelist s jařmovými kostmi, levé křídlo kosti klínové s nasedajícími malými zlomky kosti temenní a spánkové. Lomné plošky jsou ve většině případů staré a potažené vápnitou krustou, takže lebka byla s největší pravděpodobností rozbita před uložením do jámy. J. Chochol se domnívá, že lebka byla oddělena od trupu, který nebyl pohřben a vzbuzuje podezření, zda nešlo o antropofagii.

Komentář: Na malém množství zlomků lebečních kostí jsou znatelné staré a v malém množství i čerstvé lomy. Žádné záseky ani zářezy nebyly zjištěny. Lebka byla rozbita ještě před tím, než se dostala do jámy, a to ve chvíli kdy obsahovala ještě organickou složku. Zda byla úmyslně oddělena od těla není možné dokázat. Nepravděpodobnou se jeví i myšlenka o souvislosti s antropofagií.

Jáma 56 - z této jámy se zachovala mozkovna a části některých kostí končetin plně dospělého (40-50 let) muže (Ao 715).

Zachovalost: vlevo vzorový kompletní skelet, vpravo dochované části skeletu Ao 715.

číslo jámy	věk	pohlaví	nález	poznámka
jáma č. 2	40 let	žena	téměř celá kostra bez lebky	příměs ZK
jáma č. 4	1,5 r	dítě	kostra	příměs ZK
jáma č. 8	40 let	?	zlomek horní čelisti	
jáma č. 10	12-14 let	?	kostra	příměs ZK
jáma č. 10	5-6 let	dítě	kostra	
jáma č. 12	přes 1 rok	dítě	kostra	
jáma č. 14	asi 5 let	dítě	přední část lebky	
jáma č. 56	40-50 let	muž	mozkovna a části končetin	

Označení a uložení antropologického materiálu: Ao 448, 449, 450, 447, 445, 446, 479, 715

Ostatní nálezy:

Literatura a prameny: *Chochol, J. 1953:* Lidské kostrové pozůstatky nalezené v jamách knovízského sídliště u Poříčan. ArÚ Praha, č.j. 10367/2005. Archiv ArÚ Praha, č.j. 421/1955. *Kudrnáč, J. 1959:* Archiv ArÚ Praha, č.j. 2601/1959. *Chochol, J. 1971:* Antropologická problematika kostrových hrobů knovízské kultury v Čechách, Památky archeologické LXII, 324-363.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 49

Lokalita: Praha

Lokalita: Běchovice (Praha-Běchovice)

Okres: hlavní město Praha

Blíže lokalizace: v poli jižně od obce, č. kat. 367

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V roce 1955 našla H. Olmerová v Běchovicích v poli jižně od obce (č. kat. 367) nevelkou pískovnu s pravěkou vrstvou a jámou s knovízským materiálem. Kromě toho obdržela na tehdejších MNV několik větších střepů, rovněž údajně také z tmavé vrstvy v pískovně. Mezi nimi bylo také několik lidských kostí. Jedna z nich, část kosti stehenní s kloubní hlavicí, nese podle H. Olmerové stopy umělého zásahu, pravděpodobně ořezávání a navrtávání. Na základě tohoto zjištění předpokládá, že je možné, že se v pískovně vyskytl knovízský pohřeb v jámě. Ve sbírkách antropologického oddělení Archeologického ústavu se nachází několik zlomků kostí, které pravděpodobně pochází z této akce. Vzhledem k tomu, že v běchovické pískovně byla identifikována řada nálezů z různých období pravěku až středověku (např. kultura mohylová, bylanská, nálezy z doby římské, středohradištní pohřebiště) je zařazení tohoto nálezu do období knovízské kultury značně nejisté.

Autor výzkumu: H. Olmerová – převzatý nález

Rok výzkumu: 1955

Antropologické určení: D. Malyková

Ve sbírkách antropologického oddělení se nachází zlomky dvou kostí stehenních a jedné holenní kosti dospělých jedinců. Na kostech jsou patrné druhotné zásahy. Na části kosti stehenní jsou znatelné stopy odseknutí části kompakty a na druhé stehenní kosti okrouhlý otvor v kloubní hlavicí. Původ zásahů je nejasný.

Označení a uložení antropologického materiálu: ArÚ Praha

Literatura a prameny: *Nechvátal, N. 1962:* Archiv ArÚ Praha, č.j. 1973/1962. *Olmerová, H. 1955:* Archiv ArÚ Praha, č.j. 1388/1955. *Olmerová, H. 1956:* Archiv ArÚ Praha, č.j. 3567/1956. *Vencl, Sl. 1969:* Archiv ArÚ Praha, č.j. 1118/69. *Likovský, J. – Stranská, P. – Velemínský, P. 2005:* An assortment of paleopathological findings from the anthropological collection of the Institute of Archaeology in Prague in funds of National Museum, Acta Musei Nationalis Pragae, Series B, Historia Naturalis 61, 81-140.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 50

Lokalita: Bohnice (Praha 8)

Okres: Praha

1. Bližší lokalizace: Nekvasilova pískovna, pískovna ústavu pro choromyslné

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V pískovně ústavu pro choromyslné byla údajně v roce 1921 vykopána knovízská jáma s kostrovým pohřbem a 4 nádobami (dvojkónické okříny a koflík).

Autor výzkumu:

Rok výzkumu: 1921

Antropologické určení: -

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy: keramika

Uložení nálezů: NM č.inv. 22.065-22.067

Literatura a prameny: *Stocký, A. 1922:* Zpráva o výkopech prehistorického oddělení Národního musea v r. 1921, Památky archeologické XXXIII, 132-133. *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nепublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha, 92.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

2. Bližší lokalizace: pozemek zemského ústavu pro choromyslné

Objekt:

Datování:

Popis: Při úpravě pozemku tehdejšího zemského ústavu pro choromyslné byla objevena kostra asi 35letého muže v poloze na zádech s roztaženými rukama a nohama podél sebe, který měl v týle poraněnou hlavu. Přesný obrys jámy nebylo možné zachytit, neboť bylo okolí kostry před výzkumem porušeno. V zásypu kostry byly nalezeny četné zlomky knovízské keramiky (zásobnice, „květináče“, mísovité tvary, zlomek výduti spodní části patrně etážovité nádoby, zlomky tuhaných misek a koflíků).

Autor výzkumu:

Rok výzkumu: 1937

Antropologické určení: autor neznámý

Muž, asi 35 let.

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy: keramika

Literatura a prameny: *Svoboda, B. 1938:* Nové nálezy. Přehled výzkumů prehistorického oddělení Národního musea v Praze v letech 1935-1938, Obzor praehistorický XI, 139-141. *Spurný, V. 1947/48:* Kostrové pohřby v knovízské kultuře, Památky archeologické 43, 13-20. *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nепublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha, 93. *Hrala, J. 1973:* Knovízská kultura ve středních Čechách. Archeologické studijní materiály 11.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

3. Bližší lokalizace: Zámka

Objekt:

Datování: štítarská kultura

Popis: Výzkum, probíhající v roce 1962, odkryl vesměs řivnáčské a knovízské (štítarské) objekty. V okolí řivnáčské chaty, v níž byla nalezena pohozená lidská kostra, byl proveden rozsáhlejší odkryv. V kulturní vrstvě nad objektem byla nalezena lebka, uložená obličejem dolů a obklopená zvířecími kostmi a zlomky štítarské keramiky.

Autor výzkumu: N. Mašek

Rok výzkumu: 1962

Antropologické určení: H. Hanáková

Lebka bez dolní čelisti, muž? adultus 30-40 let.

Uložení antropologického materiálu: P7A 6624, depozitář NM Horní Počenicce

Ostatní nálezy: zlomky keramiky a zvířecí kosti

Uložení nálezů: NM

Literatura a prameny: *Mašek, N. 1962: Archiv ArÚ Praha, č.j. 3045/1962.*

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 51

Lokalita: Bubeneč (Praha 6, Praha 7)

Okres: hlavní město Praha

1. Blíže lokalizace: Panské pole, za hostincem u Modré Růže, za hřbitovem (zhruba prostor mezi dnešními ulicemi Albánskou, Terronskou, Vietnamskou a bubenečským hřbitovem na východě).

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V roce 1899 na tomto místě J. A. Jíra prokopal čtyři knovízské sídlištní jámy s kostrovými pohřby.

V jámě označené jako hrob I ležela na dně asi v hloubce 70 cm kostra dítěte v poloze na zádech s poněkud pokrčenýma nohama, v orientaci S-J. Jáma měla kulatý tvar s výklenkem a byla vyplněná tmavým velice sypkým popelem. Podle J. A. Jíry bylo dítě původně pohřbeno v sedící poloze, opřené o stěnu jámy a teprve později se kostra tlakem hlíny sesula do polohy na zádech.

Další jáma označená jako hrob II měla kruhový půdorys o průměru asi 140 cm a kromě zvířecích kostí, zlomků keramiky, mazanice, říční škeble a kostěného šídla obsahovala rozptýlené pozůstatky nejméně tří osob, jejichž původní polohu nebylo možné zjistit. Při okraji jámy bylo složeno několik kamenů. Lidské kosti byly nalezeny v hloubce mezi 23-49 cm. Na jedné z kostí zjistil J. A. Jíra stopy opálení a udává, že blízko této kosti (ramenní) ležely spálené kůstky, snad lidské. Jíra dále uvádí, že podle jeho názoru byly osoby pohřbeny v chatě a původně uloženy v poloze sedící a teprve když se po čase zřítla stěna chaty, způsobila, že se jednotlivé kosti dostaly od sebe. Rozptýlení kostí prý dovršila novodobá orba. Přítomnost spálených kostí nevysvětluje.

Jáma označená jako hrob III obsahovala skrčenou kostru dospělé osoby v poloze na břiše, s hlavou obrácenou do země, která ležela na spodku jámy v hloubce 35 cm v orientaci J-S. Tuto polohu Jíra vysvětluje tak, že kostra byla původně uložena na boku, ale převrátila se tlakem hlíny.

V témže roce prokopal J. A. Jíra nedaleko bubenečského hřbitova další pohřeb. Dětská kostra ležela ve skrčené poloze na levém boku. Jíra se domnívá, že byla původně uložena v poloze sedící. Ve svém deníku uvádí, že se jedná o „pohřeb volutový“, určený tak na základě střepu z volutové nádoby, který našel u hlavy kostry. Také konstatuje, že vrstva, v níž kostra ležela, byla neporušená. Teprve později, v roce 1923, ve stručné zmínce o knovízských kostrových hrobech, pokládá tento hrob „podle zvláštních příznaků na kostře“ za kostrový pohřeb knovízský uložený náhodně do volutové jámy.

Autor výzkumu: J. A. Jíra

Rok výzkumu: 1899

Antropologické určení: neurčeno

Označení a uložení antropologického materiálu:

Literatura a prameny: *Jíra, J. A. 1921:* Stručný průvodce archeologickými sbírkami v Dejvicích na Hanspaulce, Praha. *Jíra, J. A. 1923:* Nová pohřebiště předúnětického typu v Bubenci, *Obzor praehistorický* II, 9-30, 81-103. *Jíra, J. A. 1924:* Nové pohřebiště předúnětického typu v Bubenci, *Obzor praehistorický* III, 1-19. *Spurný, V. 1947/48:* Kostrové pohřby v knovízské kultuře, *Památky archeologické* 43, 13-20. *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha. *Smej-*

tek, L. 2005: Praha bronzová. In: Lutovský, M. – Smejtek, L. a kol.: Pravěká Praha. Praha, 349-590, 536.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

2. Bližší lokalizace: V Rooseveltově (dříve Bučkova) ulici, proti Urbánkově vile čp. 169

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V Rooseveltově ulici proti Urbánkově vile čp. 169 eviduje J. A. Jíra nález knovízské nádoby, ve které byla uložena dětská kostra

Autor výzkumu: J. A. Jíra

Rok výzkumu: 1909

Antropologické určení:

Označení a uložení antropologického materiálu:

Literatura a prameny: *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha, 117. *Smejtek, L. 2005:* Praha bronzová. In: Lutovský, M. – Smejtek, L. a kol.: Pravěká Praha. Praha, 349-590, 538.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

3. Bližší lokalizace: Na rohu tehdejší Bučkovy (nyní Rooseveltova) a tehdy ještě bezejmenné (nyní U Zeměpisného ústavu) ulice, na pozemku ppč. 240/189, v místech současného domu čp. 507/21

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: Na rohu Bučkovy ulice na pozemku V. Buršíka a K. Hermanna ppč. 240/189 (v místech současného domu čp. 507/21) provedl v roce 1921 J. A. Jíra výzkum, na kterém mimo jiné odkryl množství knovízských jam. Podle jeho záznamů byly jámy obklopeny příkopem a rozkládaly se těsně vedle sebe. Podle J. A. Jíry měly být některé objekty obytné, v jiných se vyskytovaly hrnčířské pece a objevily se i jámy s lidskými pohřby.

V jednom objektu ležela nepravidelně skrčená kostra dítěte u šikmé stěny a byla celá zasypaná kameny. Jinde na téže parcele byl v jámě údajně prokopán dvojitý pohřeb. Dvě kostry ležely vedle sebe, první (I) v poloze na břiše, druhá (II) v poloze na zádech. Oběma údajně chyběly ruce, nohy byly uťaty v polovině stehů, přičemž na lomu stehenních kostí byly znatelné stopy opálení. Kostře I chyběla lebka, která byla podle Jírových údajů do černa spálena a její část ležela pod krčními obratli. Kostře II pak chyběla část páteře a před její lebkou ležela lebka dětská a některé další kůstky. Ve výšce asi 10 cm nad oběma kostrami byl nalezen mlýnský kámen.

Stejnou lokalizaci má i další dvojitý kostrový pohřeb v jámě, kde podle J. A. Jíry ležely dvě kostry dospělých osob na sobě s vyvrácenými údy.

Autor výzkumu: J. A. Jíra

Rok výzkumu: 1921

Antropologické určení:

Označení a uložení antropologického materiálu:

Literatura a prameny: *Jíra, J. A. 1923:* Nová pohřebiště předúnětického typu v Bubenči, *Obzor praehistorický* II, 9-30, 81-103. *Spurný, V. 1947/48:* Kostrové

pohřby v knovízské kultuře, Památky archeologické 43, 13-20. *Spurný, V. 1948*: Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha. *Smejtek, L. 2005*: Praha bronzová. In: Lutovský, M. – Smejtek, L. a kol.: Praveká Praha. Praha, 349-590, 538.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

4. Bližší lokalizace: ulice Na Piavě (nyní Charlese de Gaulla)

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V ulici na Piavě byl někdy v letech 1921-1922 nalezen dětský kostrový pohřeb. U „nedbale“ natažené dětské kostry (v poloze na břiše?) ležela horní část velké knovízské zásobnice.

Autor výzkumu: J. A. Jíra

Rok výzkumu: 1921-22

Antropologické určení: -

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Literatura a prameny: *Spurný, V. 1947/48*: Kostrové pohřby v knovízské kultuře, Památky archeologické 43, 13-20. *Spurný, V. 1948*: Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha. *Smejtek, L. 2005*: Praha bronzová. In: Lutovský, M. – Smejtek, L. a kol.: Praveká Praha. Praha, 349-590, 540.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Archiv ArÚ Praha FT000000223.

Archiv ArÚ Praha FT000000440.

5. Bližší lokalizace: V Jiráskově (nyní Eliášova) ulici, před domem architekta Petráka

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V roce 1923 byl v Jiráskově ulici před domem architekta Petráka prokopán knovízský kostrový pohřeb v jámě. Podle popisu ležela kostra v popelovité vrstvě, v poloze na zádech s rozpaženými rukama a pokrčenými nohama. Pod kosterou i přímo vedle ní byly nalezeny četné zlomky knovízské keramiky pravděpodobně velmi mladého rázu. Jáma údajně obsahovala také zvířecí kosti a kamenné nástroje.

Autor výzkumu: J. A. Jíra

Rok výzkumu: 1923

Antropologické určení:

Označení a uložení antropologického materiálu:

Literatura a prameny: *Spurný, V. 1947/48:* Kostrové pohřby v knovízské kultuře, *Památky archeologické* 43, 13-20. *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha. *Smejtek, L. 2005:* Praha bronzová. In: Lutofský, M. – Smejtek, L. a kol.: *Pravěká Praha*. Praha, 349-590, 539.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

6. Bližší lokalizace: Na Piavě 22 (nyní Charlese de Gaulla), při stavbě domu čp. 816

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V roce 1927 v místě stavby domu čp. 816 (křižovatka ulic Na Piavě a Na Marně) byly ve dvou jamách objeveny kostrové pohřby.

V případě objektu označeného jako hrob I, byla kostra zničena od dělníků. Hrob podle záznamů obsahoval knovízský tenkostěnný tuhovaný koflík se šikmo seříznutým okrajem, vyšší koflík s páskovým uchem a loďkovitou nádobu upomínající na zjednodušené lužické exempláře.

Jáma označená jako hrob II objevená nedaleko prvního nálezu byla oválného tvaru o rozměrech 180 x 120 cm a hloubce 140 cm. Na jejím dně ležely dvě kostry orientované proti sobě ve směru Z-V, V-Z. Kostry ležely na pravém boku ve skrčené poloze, nohama proti sobě. Jedna měla hlavu k západu a obličej k jihu, druhá hlavu k východu a obličej k severu. Z druhé kostry se dochovala pouze polovina spodní čelisti. U pohřbených nebyly zjištěny žádné milodary. I přes absenci nálezů je objekt datován do období knovízské kultury.

Autor výzkumu: J. A. Jíra

Rok výzkumu: 1927

Antropologické určení:

Označení a uložení antropologického materiálu:

Literatura a prameny: *Filip, J. 1935:* Hallstattská kultura v Čechách, Památky archeologické XL, 34-72. *Böhm, J. 1937:* Základy hallstattské periody v Čechách. Praha. *Spurný, V. 1947/48:* Kostrové pohřby v knovízské kultuře, Památky archeologické 43, 13-20. *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha. *Smejtek, L. 2005:* Praha bronzová. In: Lutovský, M. – Smejtek, L. a kol.: Pravěká Praha. Praha, 349-590, 540.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

7. Bližší lokalizace: mezi rohovým domem čp. 585 v Rooseveltově ulici 11 a čp. 516 v dnešní ulici Českomalínské

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V roce 1928 byla mezi rohovým domem čp. 585 v Rooseveltově ulici 11 a čp. 516 v dnešní ulici Českomalínské (dříve Na Magistrále), na parcele architekta Orta, objevena knovízská sídlištní jáma, na jejímž dně v hloubce 240 cm ležela lidská kostra ve skrčené poloze na levém boku. V jámě bylo kromě kostry několik knovízských střepů.

Autor výzkumu: Pracovníci tehdejšího Staú

Rok výzkumu: 1928

Antropologické určení:

Označení a uložení antropologického materiálu:

Literatura a prameny: *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha. *Smejtek, L. 2005:* Praha bronzová. In: Lutovský, M. – Smejtek, L. a kol.: Pravěká Praha. Praha, 349-590, 539.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

8. Bližší lokalizace: Rooseveltova (dříve Bučkova) ulice 13 u domu čp. 381

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V Bučkově (nyní Rooseveltova) ulici u čp. 381 objevil v roce 1923 J. Pasternak knovízský objekt a ve stejném místě byl později objeven i kostrový pohřeb, popsaný jako kostra „hrozená hlavou dolů do jámy“.

Autor výzkumu:

Rok výzkumu:

Antropologické určení:-

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy:

Literatura a prameny: *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha, 139. *Smejtek, L. 2005:* Praha bronzová. In: Lutovský, M. – Smejtek, L. a kol.: Pravěká Praha. Praha, 349-590, 538.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

9. Bližší lokalizace: prodloužení Jiráskovy (nyní Eliášova) ulice severním směrem

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V místě prodloužení Jiráskovy ulice severním směrem, (v prostoru bývalé Kubíkovy parcely), prokopal Státní archeologický ústav knovízskou jámu téměř kruhového půdorysu o rozměrech 145 x 150 cm a hloubce 135 cm, která se ke dnu nepatrně rozšiřovala. Na dně ležela v natažené poloze na zádech kostra orientovaná směrem S-J, její nohy byly zvednuty o 60 cm výše. Pod levým ramenem pohřbeného jedince ležely kůstky – snad zbytek dětské kostry. Při povrchu jámy ležela ojedinělá lidská lebka. V zásypu jámy bylo objeveno více zlomků keramiky, množství mazanice, kameny, zvířecí kosti a nad hlavou kostry velké hliněné závaží (podle V. Spurného je jako jediné uloženo ve sbírkách Národního Muzea – č.inv. 66.346, ostatní nálezy jsou neznámé).

Autor výzkumu: pracovníci tehdejšího Státního archeologického ústavu

Rok výzkumu: 1923-1931

Antropologické určení:-

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy:

Uložení nálezů: NM č.inv. 66.346

Literatura a prameny: *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha, 138. *Smejtek, L. 2005:* Praha bronzová. In: Lutovský, M. – Smejtek, L. a kol.: Pravěká Praha. Praha, 349-590, 539.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

10. Bližší lokalizace: Terronská ulice

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V Terronské ulici bylo postupně prokopáno 6 knovízských jam. V jámě č. 4 objevil A. Jeništa dětský kostrový pohřeb. Jáma měla kruhový půdorys o průměru 2 metry, kónický profil a ploché dno, v hloubce 110 cm pod povrchem. Na dně objektu ležela dětská kostra ve skrčené poloze na pravém boku, obličejem k východu. Na prsou kostry byla objevena bronzová jehlice s hlavičkou stočenou

v očko, za hlavou pak polovina cedníčku a polovina dvojuchého hrnce ovoidního tvaru. Opodál při stěně stála spodní část etážovité nádoby a svrchní část velké typicky knovízské zásobnice, zdobené od kořene hrdla až k výduti svislými 6-8 mm širokými pásy malovanými černou, patrně smolnou barvou. Kromě zlomků keramických nádob byly ve výplni objektu objeveny zlomky spálených i nespálených kostí, kousky mazanice a při severním okraji jámy několik hrubších střepů, kameny a popel. Při povrchu jámy ležely také střepy nádobky, která byla po slepení identifikována jako baňatá šňůrová amforka.

Autor výzkumu: A. Jeništa

Rok výzkumu: 1927-34

Antropologické určení: -

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Uložení nálezů: NM č.inv. 46.261-47.270

Literatura a prameny: *Spurný, V. 1947/48:* Kostrové pohřby v knovízské kultuře, Památky archeologické 43, 13-20. *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha. *Smejtek, L. 2005:* Praha bronzová. In: Lutovský, M. – Smejtek, L. a kol.: Praveká Praha. Praha, 349-590, 540-541.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

11. Bližší lokalizace: ulice Ve Struhách

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V ulici Ve Struhách, na severovýchodní straně bubenečského hřbitova, nedaleko domu čp. 95 byla Státním archeologickým ústavem zkoumána jáma s kostrovým pohřbem. Jáma se skládala ze dvou kónických částí a zasahovala do hloubky 260 cm. V hlubší části jámy byla položena kostra, v mělčí pak keramika a ostatní nálezy. Výkopem dělníků byla bohužel horní část jámy ve většině zničena. Spojení mezi oběma částmi se ale ještě podařilo zachytit. Ve zbylé hlubší části s charakteristickou popelovitou výplní ležela v hloubce 240 cm, tedy 20 cm nade dnem silně skrčená, špatně zachovalá kostra na pravém boku. U kostry nebyly nalezeny žádné milodary, v obsahu zbylé části jámy bylo několik knovízských střepů, mezi nimi jeden vypíchaný střep, jenž se sem dostal sekundárně z kulturní vrstvy. V horní části jámy, hluboké 160 cm, ležela nad slabou popelovitou vrstvou (ode dna) přes 20 cm silná vrstva s četnými milodary. Většina nádob byla tlakem rozdrčena a roztažena po celém prostoru. Kolem kostry samotné bylo střepů poměrně málo, ale zcela stejného rázu jako materiál nalezený v této vrstvě. Vzhledem k tomu, že byl nález ohlášen pozdě, nemohl být zcela prozkoumán a vztah nálezů zjištěn. Variant výkladu je proto několik. Buď je hrob starší a jáma s nádobami mladší, nebo jsou obě součástí jednoho celku, nebo je hrob mladší a zapuštěný do starší knovízské jámy. Celková situace však svědčí spíše pro to, že obě jámy tvoří součást jednoho celku, což může potvrzovat také shodný materiál z obou jam. Autor proto považuje tento nález za knovízský kostrový pohřeb v jámě s bohatým keramickým inventářem.

Autor výzkumu:

Rok výzkumu:

Antropologické určení:

Označení a uložení antropologického materiálu:

Ostatní nálezy:**Uložení nálezů:** NM č.inv. 45.289-45.353**Literatura a prameny:** *J. Böhm:* Knovízská kulturní jáma se skrčenou kostrou v Praze XIX-Bubenči, Zprávy V-VII, (v rukopise). *Böhm, J. 1937:* Základy hallstattské periody v Čechách. Praha. *Spurný, V. 1947/48:* Kostrové pohřby v knovízské kultuře, Památky archeologické 43, 13-20. *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha.**Fotografie/Kresebná dokumentace:****12. Bližší lokalizace:** Na rohu Čínské ulice a ulice Ve Struhách**Objekt:****Datování:** knovízská kultura**Popis:** Na rohu Čínské ulice (v době nálezů Arraská) a ulice Ve Struhách, za domem čp. 780, byla objevena sídlištní jáma s knovízskou keramikou a lidskými(?) kostmi. Údajně byl zjištěn také knovízský kostrový hrob.**Autor výzkumu:****Rok výzkumu:****Antropologické určení:** -**Označení a uložení antropologického materiálu:** nedochoval se**Literatura a prameny:** *Charvátová, K. – Spurný, V. – Venclová, N. 1992:* Nálezy zprávy Státního Archeologického ústavu v Praze 1919-1952. Praha. *Smejtek, L. 2005:* Praha bronzová. In: Lutovský, M. – Smejtek, L. a kol.: Praveká Praha. Praha.**Fotografie/Kresebná dokumentace:****13. Bližší lokalizace:** Praha-Bubeneč (Praha-Královská Obora nebo Praha-Stromovka), přípravné práce Zemské výstavy**Objekt:****Datování:** knovízská kultura**Popis:** V Praze Bubenči (též uváděno jako Praha-Královská Obora nebo Praha-Stromovka) bylo v roce 1890 v rámci přípravných prací Zemské výstavy odkryto na ploše 180 arů asi 170 pravěkých objektů, náležících převážně do období knovízské kultury. Z celkového počtu objektů bylo asi 139 prokopáno a zbytek zničen. Sídlištní jámy byly údajně většinou kruhového půdorysu a většina z nich byla prokopána za dohledu Bř. Jelínka. Je uváděn nález kostry v jámě, při jehož výzkumu Bř. Jelínek nebyl. Přesto soudí, že kostra byla ve skrčené poloze. Dále je zmiňován Jelínkem označený kostrový hrob I, k němuž ale žádné bližší okolnosti nejsou známy. Jelínkem označený kostrový hrob II obsahoval asi 80 cm pod povrchem kostru muže ve slabě skrčené poloze na pravém boku, orientovanou S-J. Jako milodar byla u kostry nalezena dvojchá hrcovitá nádoba svisle prstovaná (květináč) a zlomek bronzové jehlice. Zbarvení na lebce svědčí o dřívější přítomnosti dalšího bronzového předmětu (patrně náušnice), který ale nebyl při výzkumu nalezen. Dále se údajně v horní části jednoho objektu našla kostra psa a v jiných dvou pak lidská lebka, v jednom případě spolu s vlasovým kroužkem. J. L. Píč uvádí mezi sídlištními jamami i nálezy několika knovízských žárových hrobů.**Autor výzkumu:** B. Jelínek**Rok výzkumu:** 1890

Antropologické určení:**Označení a uložení antropologického materiálu:**

Literatura a prameny: *Jelínek, Bř. 1891:* Ausgrabungen der Anthropologischen Gessellschaft. Urgeschichtliche Forschung in Böhmen, Mitteilung der Anthropologischen Gesellschaft XXI, 11-17. *Jelínek, Bř. 1894:* Materialien zur Vorgeschichte und Volkskunde Böhmens, Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft XXIV, 20-23. *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nепublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha. *Smejtek, L. 2005:* Praha bronzová. In: Lutovský, M. – Smejtek, L. a kol.: Praveká Praha. Praha, 349-590, 535-536.

Fotografie/Kresebná dokumentace:**14. Bližší lokalizace:** Bubeneč – různé**Objekt:**

Datování: knovízská kultura

Popis: V. Spurný ve své disertační práci uvádí ještě mnoho dalších nálezů knovízských kostrových pozůstatků. Ve většině případů vychází z informací získaných v denících J. A. Jíry, uložených v té době v Jírově muzeu na Hanspaulce. Dalším zdrojem jsou informace z Pasternakových deníků a informace získané v archivu Státního Archeologického ústavu v Praze. Bohužel většinu těchto informací již není možné dnes ověřit ani přesněji lokalizovat. Navíc je zřejmé, že v mnoha případech je zařazení do období knovízské kultury nesprávné.

Při výkopu pro vodovod u domu čp. 991 byla údajně nalezena lidská kostra a knovízské střepy. V Bučkově ulici byla prý objevena jáma, ve které byla nalezena skrčená kostra obličejem k východu. Na jiném místě Jíra zaznamenává, že střepy byly obyčejné knovízské. U Hoyermannovy továrny v místě řadového únětického pohřebiště byl prokopán pohřeb č. 12. Hrob se nacházel opodál celého hřbitova. Kostra ležela v hloubce 95 cm na břiše, s obličejem otočeným do země, stehenní kosti byly mírně přikrčeny. Kostra byla obložena 10 kameny. V obsahu hrobového zásypu byl nalezen volutový střep, zlomek únětického závaží, mazanice, zlomek kostěného kladiva, který ležel pod kostrou a okrajový střep knovízské nádoby, podle něho a podle polohy kostry zařadil J. A. Jíra hrob do tohoto období.

Na parcele architekta Petráka byla nalezena ve spodku popelovité jámy dětská kostra a dále byl prokopán kostrový pohřeb v knovízské jámě. Kostra ležela patrně v poloze na břiše, obličejem obrácena do země, v orientaci S-J. Poloha nohou se nedala zjistit, mohla být snad pokrčená. Kostra byla zavalena kameny, v nichž bylo identifikováno větší množství kamenných drtidel. V Bučkově ulici byla údajně prokopána jáma č. 2T, která byla podle J. A. Jíry knovízská, a ve které ležela na dně mezi dvěma balvany skrčená dětská kostra. V jámě č. 15 ležela na dně značně porušená silně skrčená kostra na pravém boku, v orientaci V-Z. Kolem kostry bylo několik kamenů. J. A. Jíra také zaznamenal, že objevil tři knovízské jámy, z nichž v jámě č. 2 našel rozmačkanou lidskou lebku a klíční kost.

Pracovníci tehdejšího Státního Archeologického ústavu údajně prokopali na parcele architekta Zimy knovízskou jámu, na jejímž dně ležela skrčená dětská kostra v orientaci Z-V. Za zády kostry byly v řadě srovnány větší kameny. Na rohu Bučkovy ulice a „prodloužené“ ulice Jiráskovy byla prozkoumána knovízská jáma nepatrně oválného půdorysu 210 x 230 cm, hluboká 125 cm, kónického tva-

ru, ve které prý původně ležela lidská kostra, která však byla zničena při výkopu dělníky. Z obsahu jámy se podařilo zachránit několik drobných knovízských střepů, větší kus mazanice a 2 zvířecí kůstky. V místě základů pro vilu Dr. Polívky v Bučkově ulici na parc.č. 253/7 bylo objeveno několik knovízských jam. Ve dvou se údajně nacházely kostrové pohřby, které dělníci při výkopu zničili. U vojenského Zeměpisného ústavu byla v roce 1927 na základě hlášení policie o nálezu kostry identifikována knovízská jáma, ze které bylo získáno několik střepů.

V archivu Archeologického ústavu v Praze jsou uloženy negativy snímků kostrových hrobů údajně knovízské kultury. Na jednom z nich je kostra bez levé dolní končetiny a pánve, ležící nznak na dně jámy oválného půdorysu, přičemž její pravá noha je zvednuta do výše. Snímek je i publikován, ale bez bližších údajů. Další snímek kostrového pohřbu s poznámkou J. A. Jíry “knovízská kostra v obrácené poloze kopaná p. Ševčíkem“ pochází z blíže neurčeného místa Bučkovy ulice.

Autor výzkumu: J. A. Jíra, pracovníci Arú Praha

Rok výzkumu:

Antropologické určení: neurčeno

Označení a uložení antropologického materiálu:

Literatura a prameny: *Neústupný, J. 1940: Náboženství pravěkého lidstva v Čechách a na Moravě. Praha. Böhm, J. 1941: Kronika objeveného věku. Praha. Neústupný, J. 1946: Pravěk lidstva. Praha. Spurný, V. 1948: Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha, 133.*

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 52

Lokalita: Čakovice (Praha-Čakovice)

Okres: Hlavní město Praha

1. Bližší lokalizace: jihovýchodní okraj obce

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: Na ploše o velikosti zhruba 1 hektaru byla odkryta část knovízské osady a prozkoumáno celkem 173 sídlištních jam, 2 chaty a 5 hrnčírských pecí. Opodál sídliště byl identifikován kruhový areál obklopený dvěma příkopy. Fotografický materiál uložený v archivu Archeologického ústavu v Praze napovídá, že na lokalitě byly objeveny také lidské kosterní pozůstatky v jamách. Také v Muzeu hlavního města Prahy jsou pod inventárními čísly uloženy „lidské kosti v knovízských objektech“. Nálezová situace a materiál z tohoto výzkumu zůstaly dodnes bohužel nezpracovány a nepublikovány.

Autor výzkumu: B. Soudský

Rok výzkumu: 1954

Antropologické určení: neurčeno

Označení a uložení antropologického materiálu: Muzeum hlavního města Prahy inv. č. A 34103, A 34104, A 34107, A 34108, A 34109 (vše objekt J 16), inv. č. A 34018, A 34023 (vše objekt J 15) – lidské kosti v knovízských objektech

Ostatní nálezy:

Uložení nálezů: Muzeum hlavního města Prahy

Literatura a prameny: *Soudský, B. 1966: Habitat de la civilisation de Knovíz à Čakovice près de Prague (Bohême). In: J. (ed.), Investigations archéologiques en Tchécoslovaquie. Prague, 159. Archiv Arú Praha FT000017839, FT000017840*

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Archiv Arú Praha FT000017840

2. Blíže lokalizace: rýha pro teplovod ve Vrchlického ulici

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: Sl. Vencl v rýze pro teplovod v tehdejší Vrchlického ulici objevil asi 20 objektů, které ovzorkoval a zjistil, že se jedná o doklady knovízského a snad i bylanského osídlení. V krátké odbočce do Něvské (Sokolské) ulice byl prý narušen ženský, patrně knovízský kostrový hrob s bronzovým náramkem, ze kterého se podařilo vyzvednout pouze jeho zbytek. Výzkum nebyl vzhledem k postupujícím pracím proveden a plocha byla zničena zástavbou a inženýrskou sítí.

Autor výzkumu: Sl. Vencl

Rok výzkumu: 1967

Antropologické určení: neznámý autor

Žena.

Označení a uložení antropologického materiálu: nezjištěno

Literatura a prameny a prameny: *Vencl, Sl. 1967:* Archiv ArÚ Praha, č.j. 5770/1967.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 53

Lokalita: Ďáblice (Praha-Ďáblice)

Okres: Hlavní město Praha

1. Bližší lokalizace: u domu čp. 100 v ulici U Prefy 11

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V roce 1924 objevil J. Pasternak knovízskou sídlištní jámu, ve které ležela kostra v poloze na zádech s pokrčenýma nohama hlavou k východu, která měla na pravém rameni provrtanou kostěnou jehlici s plochou kruhovou hlavicí. Na levé straně lebky byly nalezeny zlomky nádob, další zlomky keramiky a zvířecí kosti se nacházely v zásypu okolo kostry. Podle záznamů byly v okolí pohřbu v kulturní vrstvě pohozeny kosti dítěte.

Autor výzkumu: J. Pasternak

Rok výzkumu: 1924

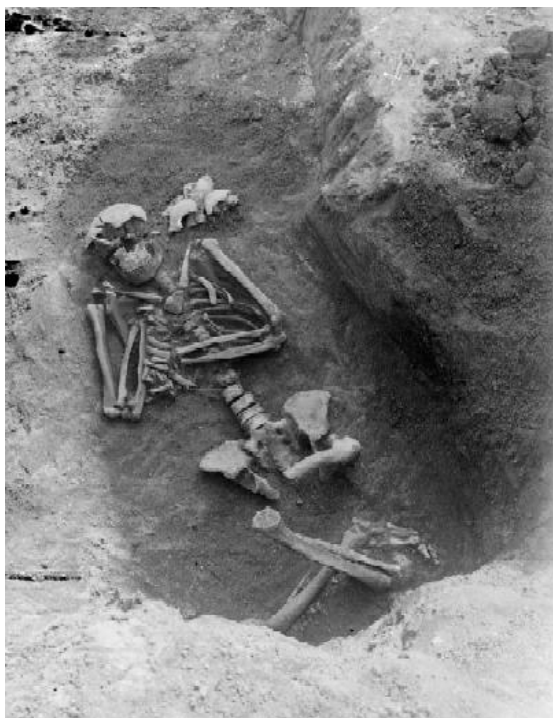
Antropologické určení:

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy:

Literatura a prameny: *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha, 28. *Smejtek, L. 2005:* Praha bronzová. In: Lutovský, M. – Smejtek, L. a kol.: *Pra-
věká praha.* Praha, 349-590.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Archiv Arú Praha FT000000343, FT000000342

2. Bližší lokalizace: Ďáblice u Prahy

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V Národním muzeu je uložena nádobka (malé osudíčko se dvěma oušky na výduti), která údajně pochází z dětského kostrového hrobu. Zařazení do období

knovízské kultury je však nejisté. Jako místo nálezu jsou uvedeny Ďáblice u Prahy.

Autor výzkumu: zakoupilo Národní muzeum někdy kolem roku 1922 z Hlavsovy sbírky

Rok výzkumu:

Antropologické určení:

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy:

Uložení nálezů: NM Invč = 21345

Literatura a prameny: *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha. (29)

Fotografie/Kresebná dokumentace:

3. Bližší lokalizace: domek pana Truhláře, čp. 239

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: Z blíže nedokumentované akce, která proběhla u domku pana Truhláře čp. 239 někdy před rokem 1945, pocházejí zlomky knovízské a štítarské keramiky, nacházející se dnes v Národním muzeu. Zároveň jsou v depozitáři NM uloženy i kosti (lebka i postkraniální skelet) většího dítěte kolem 10 let (infans II), které pocházejí údajně ze stejného místa a náleží knovízské kultuře.

Autor výzkumu:

Rok výzkumu: před rokem 1945

Antropologické určení: lebka i postkraniální skelet neměřitelné, větší dítě kolem 10 let, inf II, (H. Hanáková 1971)

Označení a uložení antropologického materiálu: P7A 6560

Ostatní nálezy:

Uložení nálezů:

Literatura a prameny: *Smejtek, L. 2005:* Praha bronzová. In: Lutovský, M. – Smejtek, L. a kol.: *Pravěká Praha.* Praha, 349-590, 547.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

4. Bližší lokalizace: radiála Praha-Zdiby, mimoúrovňová křižovatka Cínovecká – Kostelecká, ppč. 1710/1,8,9, 1729/133, 134, 135.

Objekt: 195

Datování: štítarská kultura

Popis: Při plošném výzkumu v rozsahu asi 1,6 ha, prováděném při stavbě mimoúrovňové křižovatky mezi Cínoveckou a Kosteleckou ulicí, bylo odkryto ve třech samostatných částech 656 zahloubených objektů z různých období pravěku. 474 z nich byly sloupové jámy. Podařilo se prostorově odlišit sídelní areály jednotlivých epoch a v místě byly nalezeny i ojedinělé hrobové nálezy. Mezi jamami se štítarskou keramikou, které odkryl M. Kostka v roce 2001, a které obsahovaly také mazanici, zvířecí kosti a zlomky bronzových předmětů, byla jáma, která obsahovala i lidskou lebku. V další jámě č. 195 pak byly nalezeny dvě dětské kostry. Jedinec A – kostra malého dítěte v poloze na pravém boku a jedinec B – téměř úplná kostra dítěte, uložená na břiše.

Autor výzkumu: M. Kostka

Rok výzkumu: 2001

Antropologické určení: V. Kuželka

Jedinec A – dítě zemřelé ve věku 3 ± 1 roky

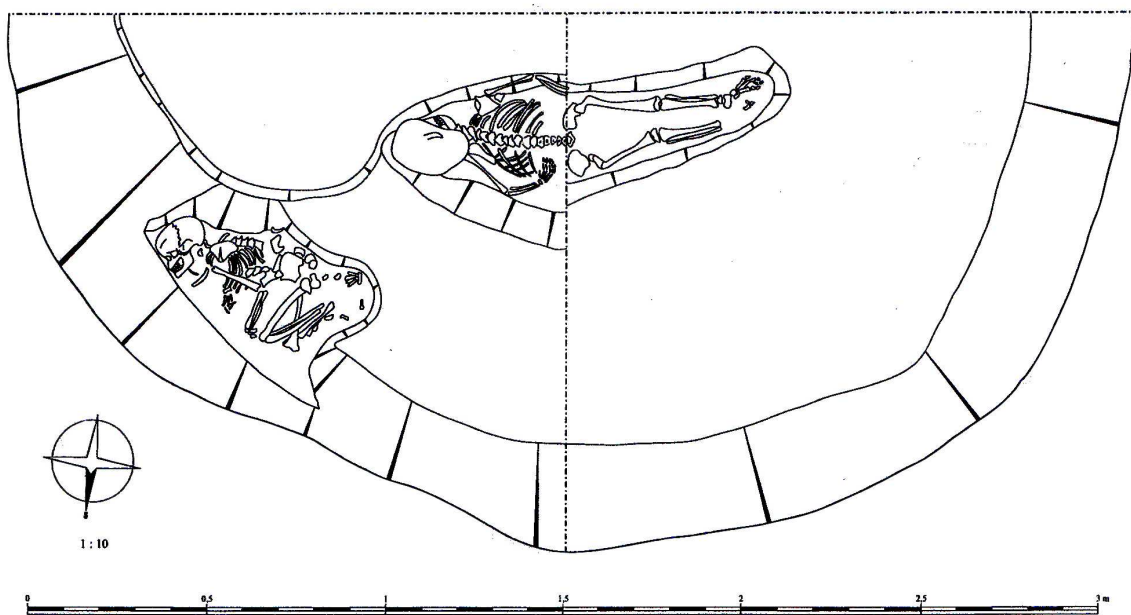
Jedinec B – téměř úplná kostra s posmrtně deformovanou mozkovnou náleží dítěti zemřelému ve věku asi 5 let. Na vnitřní straně týlní šupiny jsou stopy po zánětu nebo krváčení. Nálezy v očníchích (cribra orbitalia) se pokládají za doklad chudokrevnosti a na hrudní páteři se vyskytuje vrozená anomálie, která ale patrně neměla vliv na držení těla a pohyblivost.

Mezi kostmi nohou byl nalezen i střední článek třetího pravého prstu dospělého jedince.

Uložení antropologického materiálu: materiál nenalazen

Literatura a prameny: *Kostka M. 2002: Archiv ArÚ Praha, č.j. 132/2002. Kostka M. – Smejtek L. 2002: Tři dětské hroby z doby bronzové v Praze-Ďáblicích, Archaeologica Pragensia 16, 23-26. Smejtek, L. 2005: Praha bronzová. In: Lutovský, M. – Smejtek, L. a kol.: Právěká Praha. Praha, 349-590.*

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Kresebná dokumentace objektu č. 195 (podle *M. Kostky*).

Fotografická dokumentace objektu č. 195 (podle *M. Kostky*).

Katalogový záznam č.: 54

Lokalita: Hloubětín (Praha 10, Praha 14, Praha 9)

Okres: Hlavní město Praha

1. Bližší lokalizace:

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: Z blíže neurčeného knovízského kostrového hrobu údajně pochází malá nádoba a trepanovaná lebka uložená v Národním muzeu, ve kterém jsou dále uloženy také předměty převážně sídlištního charakteru. Nálezy byly zakoupeny z Hlavsovy sbírky pravděpodobně v roce 1922. Jako naleziště je uveden Hloubětín u Prahy.

Autor výzkumu:

Rok výzkumu:

Antropologické určení: J. Schráníl

Lebku s postmortální trepanací na levé straně.

V depozitářích nebyla v současné době nalezena.

Označení a uložení antropologického materiálu: NM č.inv. 21.443, 21.444 (lebka s trepanací), 21.444a (spodní čelist), nenalezeno

Ostatní nálezy:

Uložení nálezů:

Literatura a prameny: *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha, 110. *Hartl, J. 1971/1972:* Eponyme Fundstelle Knovíz. *Fontes Archaeologici Pragenses* 15. Pragae. Databáze archeologické sbírky, Oddělení prehistorie a protohistorie Národního muzea.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

2. Bližší lokalizace: Kejřova pískovna

poznámka: prostor několika hloubětínských pískoven (např. Farkačova, Kejřova, Armabetonu) je možné vymezit na východní straně Kejřovým mlýnem, na jihu jižní částí ulice Nademlejnské, na západě čarou jdoucí východním průčelím budovy továrny Tesla a na severu ulicí Poděbradskou.

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V pískovně pana Kejře bylo vykopáno mimo jiné 7 knovízských jam. V jedné z nich ležela údajně kostra ženy s dítětem. Tento pohřeb byl podle Spurného vybaven 2 bronzovými kroužky. Z ostatních objektů pocházely 3 bronzové jehlice, kostěná zdobená jehlice, 6 nádob a množství keramických zlomků.

Dále byl na tomto místě vykopán hrob, v němž byla uložena kostra ve skrčené poloze, na levém boku hlavou k jihu. Za hlavou byla nalezena etážovitá nádoba ve střepích a v ní pazourkové křesadlo. U krku kostry se pak nacházel bronzový kroužek. U hlavy byly uloženy kosti kozy, u pánve se nacházel koflík a mezi chodidly pohřbeného miska.

A. Stocký popisuje, že v pískovně byly prokopány kulturní jámy a knovízský kostrový hrob, ve kterém byla nalezena kostra ve skrčené poloze na levém boku, která měla pod levým ramenem zlomek mísovité nádoby.

Autor výzkumu:

Rok výzkumu:

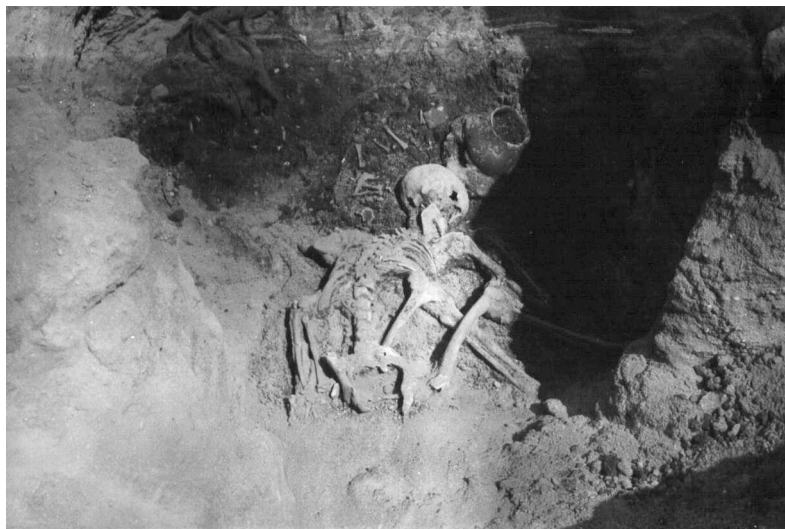
Antropologické určení: neurčeno

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Uložení nálezů: NM č.inv. 16.722 NM 22.XI.1922

Literatura a prameny: *Stocký, A. 1922:* Zpráva o výkopech prehistorického oddělení Národního musea v r. 1921, Památky archeologické XXXIII, 132-133. *Schránil, J. 1928:* Die Vorgeschichte Böhmens und Mährens. Berlin – Leipzig. Archiv ArÚ Praha, č.j. 2488/1940. Archiv ArÚ Praha, č.j. 5643/1940. *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha. *Hrala, J. 1973:* Knovízská kultura v Čechách. Praha.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Archiv ArÚ Praha TX194002488

3. Blíže lokalizace: Hloubětín

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V. Spurný eviduje ve své disertační práci několik nálezů, jejichž bližší nálezové okolnosti nejsou známé. Informace pocházejí z inventáře Národního muzea. Podle zápisu J. Schránila pochází z kostrového hrobu koflík, parohové kladívko, kostěné dlátko, kostěné šídlo a lebka bez spodní čelisti. Uvedený inventář byl původně označen jako bylanský, ale V. Spurný jej řadí do nejmladší fáze knovízské kultury.

Další lebka bez spodní čelisti pochází podle zápisu v inventáři NM z kostrového pohřbu ve skrčené poloze.

Podle dalšího záznamu byl u pohřbu v jámě nalezen knovízský koflík a dva shodné bronzové oválné otevřené náramky se zúženými konci, zdobené střídavě skupinami příčných a krátkých vstříčných rýžek.

Údajně byla také v knovízské jámě nalezena natažená kostra a při ní miska, dále je evidovaný kostrový knovízský pohřeb ve skrčené poloze, u kterého byl nalezen bronzový kroužek. Ve sbírkách Národního muzea je také uložen bronzový náramek z tenké hraněné tyčinky pětiúhelného průřezu, který údajně pochází z kostrového hrobu.

Autor výzkumu:

Rok výzkumu:

Antropologické určení: neurčeno

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Uložení nálezů: (NM přír.č.24/1920, NM č.inv. 19.670) NM přír.č. 42/1920 (NM č.inv. 21.320, + zápis J. Schránila v inventáři NM)

Literatura a prameny: *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha, 95, 96, 99, 101, 102, 103.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

4. Bližší lokalizace: vozovna Dopravních podniků na rohu Kolbenovy (v době nálezů Fučíkovy) a Kbelské ulice

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: Pravěké oddělení Muzea hlavního města Prahy provedlo v roce 1950 záchranný výzkum kostrového hrobu narušeného při výkopu pro kanalizaci na stavbě vozovny Dopravních podniků. Pohřeb byl umístěn v hrobové jámě přibližně eliptického tvaru, hloubka pohřbu je odhadována na 150 cm od dnešní úrovně povrchu. Kostra ležela na pravém boku, v přísně pokrčené poloze, s rukama před obličejem a hlavou směřovala k jihu. Za hlavou ležel větší kámen a další byl objeven za jejími zády. Asi 70 cm nad kostrou byla vrstva velkých kamenů, které tvořily souvislou plochu. V hrobovém zásypu i v těsném sousedství hrobu byly nalezeny četné zlomky keramiky knovízské kultury.

Autor výzkumu: B. Novotný

Rok výzkumu: 1950

Antropologické určení:

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Literatura a prameny: *Novotný, B. 1950:* Archiv ArÚ Praha č.j. 2871/1950. *Novotný, B. 1950:* Archiv ArÚ Praha č.j. 2872/1950. *Novotný, B. 1950:* Archiv ArÚ Praha č.j. 4666/1950. *Hartl, J. 1971/1972:* Eponyme Fundstelle Knovíz. *Fontes Archaeologici Pragenses 15. Pragae. Farkač, Z. 1976:* Soupis archeologických

lokalit Velké Prahy. Nepublikovaný rukopis uložený v knihovně Oddělení archeologických sbírek Muzea hlavního města Prahy. *Charvátová, K. – Spurný, V. – Venclová, N. 1992: Nálezové zprávy Státního Archeologického ústavu v Praze 1919-1952.*

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Archiv ArÚ Praha TX195002871.

5. Bližší lokalizace: Hloubětínská ulice, východně od hřiště Slavoj (dříve hřiště Tesly Hloubětín)

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V roce 1956 byl při bližší nedokumentované akci zjištěn knovízský (kostrový?) pohřeb v sídlištním kontextu se třemi keramickými nádobami a bronzovým náramkem.

Autor výzkumu:

Rok výzkumu: 1956

Antropologické určení: -

Označení a uložení antropologického materiálu: -

Uložení nálezů: Muzeum hlavního města Prahy

Literatura a prameny: *Smejtek, L. 2005: Praha bronzová. In: Lutovský, M. – Smejtek, L. a kol.: Pravěká Praha. Praha, 349-590.*

Fotografie/Kresebná dokumentace:

6. Bližší lokalizace:

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V roce 1958 proběhl v Praze-Hloubětíně na parcelách č. kat. 1718,1717 a 1720 archeologický výzkum Archeologického ústavu v Praze na ploše 380 m², kde byly identifikovány doklady knovízského a bylanského osídlení a eneoliotické střepy v kulturní vrstvě. Byly zachyceny části chat, jámy a žárové hroby náležící knovízské (štítarské) a bylanské kultuře. Byl zkoumán také 1 kostrový hrob ve skrčené poloze a na parcele 1720 byly vybrány zbytky 2 kostrových hrobů bez milodarů v natažené poloze.

Autor výzkumu: Z. Jelínková

Rok výzkumu: 1958

Antropologické určení:

Komentář: v depozitáři NM v Horních Počernicích jsou zaevidovány lidské kosti z tohoto výzkumu jako knovízské, ale vzhledem k archeologické situaci je toto zařazení nejisté.

Označení a uložení antropologického materiálu: Ao 2432, 2433, 2434, 2435 depozitář NM Horní Počernice

Literatura a prameny: *Jelínková, Z. 1958: Archiv ArÚ Praha č.j. 3413/1958. Jelínková, Z. 1958: Archiv ArÚ Praha č.j. 2765/1958.*

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 55

Lokalita: Horní Počernice (Praha 20)

Okres: Hlavní město Praha

1. Bližší lokalizace: bývalá osada Svěpravice

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V roce 1936 získal archeologický ústav obsah knovízské jámy, v níž byly lidské kosti a velká knovízská zásobnice ve střepech. Nález je zapsán jako knovízský kostrový(?) hrob. Bližší údaje o nálezových okolnostech jsou již nezjistitelné. Zároveň není zřejmé, zda šlo o kompletní pozůstatky nebo pouze o jednotlivé kosti. Antropologický materiál se nedochoval.

Autor výzkumu:

Rok výzkumu: před 1937

Antropologické určení:

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy: knovízská zásobnice ve střepech

Literatura a prameny: *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

2. Bližší lokalizace: bývalá osada Svěpravice, ppč. 121/1-2 "u Rálků"

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V červnu v roce 1946 ve Svěpravicích amatérsky prokopali J. Žatecký v hloubce 70-75 cm kostrový pohřeb. Kostra ležela na levém boku, obličejem k jihu a hlavou k východu. J. Žatecký se domnívá, na základě přítomnosti kostěné ozdoby u krku pohřbeného jedince, že jde o ženu ve věku 20-30 let. Kostra měla okolo hlavy kamenné obložení, které ale bohužel nebylo možné odhalit v plném rozsahu, jelikož v místě bylo velké množství kořenů stromů. Nad kostrou bylo v hloubce asi 50 cm nalezeno množství keramických zlomků spadajících údajně nejvíce do období štítarské kultury. Mezi keramickými střepy byla i část nádoby kultury zvoncovitých pohárů a nad těmito nálezy bylo i několik střepů hradištních. J. Žatecký datoval hrob původně do únětické kultury, ale podle V. Spurného jde o hrob knovízský.

Komentář: Vzhledem k tomu, že neexistuje terénní dokumentace a není známo uložení keramických zlomků není možné určit chronologické zařazení.

Autor výzkumu: J. Žatecký

Rok výzkumu: 1946

Antropologické určení:

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Literatura a prameny: *Žatecký, J. 1947:* Archiv ArÚ Praha č.j. 7861/1947. *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

3. Bližší lokalizace: Přeložka inženýrských sítí pro trasu IV B metra (souběžně s Chlumeckou ul., po severní straně)

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V souvislosti s přeložkou inženýrských sítí pro trasu metra prozkoumala M. Fridrichová mimo jiné i 1 sídlištní objekt knovízské kultury, který obsahoval zlomky nádob, mazanici a několik kusů zvířecích a lidských kostí. V místě byla také zachycena kulturní vrstva se štítarskou keramikou.

Autor výzkumu: M. Fridrichová

Rok výzkumu: 1991

Antropologické určení:

Označení a uložení antropologického materiálu:

Ostatní nálezy: zlomky keramiky, mazanice, zvířecí kosti, lidské kosti

Literatura a prameny: *Smejtek, L. 2005: Praha bronzová.* In: Lutovský, M. – Smejtek, L. a kol.: *Pravěká Praha.* Praha, 349-590.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 56

Lokalita: Hostivař (Praha 15)

Okres: Hlavní město Praha

Bližší lokalizace: Mírný svah mezi pravým břehem Botiče na jihu a ulicí Práčskou a Švehlovou na severu (ppč. 1769, 1772-1775, 1780/2).

Objekt:

Datování: osídlení v průběhu celé mladší doby bronzové (BD/HaA1 – HaA2/HaB1)

Popis: Výstavbě Střediska obchodu a služeb předcházela rozsáhlý záchranný archeologický výzkum, který v roce 1999 prováděla společnost Archaia. Na skryté ploše 100 x 100 m byly zachyceny doklady intenzivního knovízského osídlení. Kulturní vrstva měla v jižní části výzkumu mocnost okolo půl metru a směrem do mírného svahu k severu se ztenčovala až na zhruba 20 cm. Pod ní se nacházel v průměru 30 cm mocný půdní typ, nasedající na sprašové podloží, do něhož však zasahovaly jen spodní části největších objektů. Menší jámy se zahluhovaly výhradně do kulturního souvrství a půdního typu. Bylo zde zkoumáno souvrství knovízské kultury dochované na ploše více než 7 000 m². (pp s. 553). Z lidských pozůstatků bylo při výzkumu zjištěno jen několik zlomků lebečních kostí, nalezených v kulturním souvrství.

Autor výzkumu: P. Vařeka

Rok výzkumu: 1999

Antropologické určení: neurčeno

Několik zlomků lebečních kostí.

Označení a uložení antropologického materiálu:

Literatura a prameny: *Vařeka, P. 2003:* Archeologie pravěkých jam. Typologie zahloubených objektů na sídlišti knovízské kultury v Praze-Hostivaři. In: Šmejda, L. – Vařeka, P. (eds.): Sedmdesát neustupných let. Sborník k životnímu jubileu prof. Evžena Neustupného. Plzeň, 219-256. *Vařeka, P. (ed.) 2003:* Struktura sídlištního areálu z mladší doby bronzové. Závěrečná zpráva grantového projektu GAČR (404/01/1407), rukopis. Praha. *Smejtek, L. 2005:* Praha bronzová. In: Lutovský, M. – Smejtek, L. a kol.: Pravěká Praha. Praha, 349-590, 553.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 57

Lokalita: Hrdlořezy (Praha 9, Praha 10)

Okres:

Bližší lokalizace:

Objekt:

Datování: knovízská kultura, opraveno: středodunajská mohylová

Popis: B. Svoboda uvádí, že v roce 1937 byla na katastru obce prozkoumána knovízská sídlištní jáma s kostrovým pohřbem, doprovázeným jen několika střepy. Nálezy z této jámy byly uloženy v Národním muzeu (*Svoboda 1938*, 140). V. Spurný provedl v rámci své disertační práce revizi materiálu a konstatuje, že keramický materiál z této jámy patří středodunajské mohylové kultuře a nalezené kosti jsou zvířecí.

Komentář: Vzhledem k tomu, že oprava zařazení původně knovízského kostrového hrobu do období středodunajské mohylové kultury a identifikace nalezených kostí jako zvířecích byla prezentovaná pouze v rámci disertační práce V. Spurného a nebyla nikde publikována je lokalita zařazena i do tohoto katalogu.

Autor výzkumu: 1937

Rok výzkumu: B. Svoboda

Antropologické určení: -

Označení a uložení antropologického materiálu: -

Ostatní nálezy:

Uložení nálezů: NM přír.č. 56/37

Literatura a prameny: *Svoboda, B. 1938*: Nové nálezy. Přehled výzkumů prehistorického oddělení Národního musea v Praze v letech 1935-1938, *Obzor praehistorický* 11, 139-141. *Spurný, V. 1948*: Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha. Archiv ArÚ Praha č.j. 1169/1954.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 58

Lokalita: Kbely (Praha 19)

Okres:

Bližší lokalizace: bývalá Nekvasilova cihelna severně od rybníčku v obci, zhruba v prostoru dnešních ulic Semilská, Toužimská, Jilemnická a Sovenická (osou naleziště byla přibližně současná ulice Bakovská)

Objekt:

Datování: knovízská a štítarská kultura

Popis: V denících J. A. Jíry jsou zmínky o pravěkých nálezech z tohoto prostoru zaznamenávány od roku 1898 do roku 1909. Je evidováno bohaté knovízské a štítarské osídlení včetně kostrových pohřbů v jamách. V roce 1898 byl podle J. A. Jíry vykopán v cihelně ve Kbelích údajně knovízský kostrový hrob. V roce 1899 eviduje J. A. Jíra hromadný pohřeb v jámě s částmi těl několika jedinců i několik samostatných lebek. Bližší informace o těchto nálezech není dnes již možné zjistit.

V roce 1909 pak byla objevena v jihozápadní části cihelny narušená kulturní jáma. V této jámě byla odkryta kostra dospělé ženy v natažené poloze na břiše, hlavou k severovýchodu a nohama k jihozápadu. Ruce měla odtaženy šikmo od těla a nohy ohnuty v kolenu. V okolí kostry leželo několik větších zlomků štítarské keramiky. Kromě keramických zlomků byla ve výplni jámy objevena také bronzová jehlice s ulomenou hlavicí, mazanice a zvířecí kosti pocházející údajně z jelena, psa, koně a ovce či kozy.

Autor výzkumu: J.A.Jíra

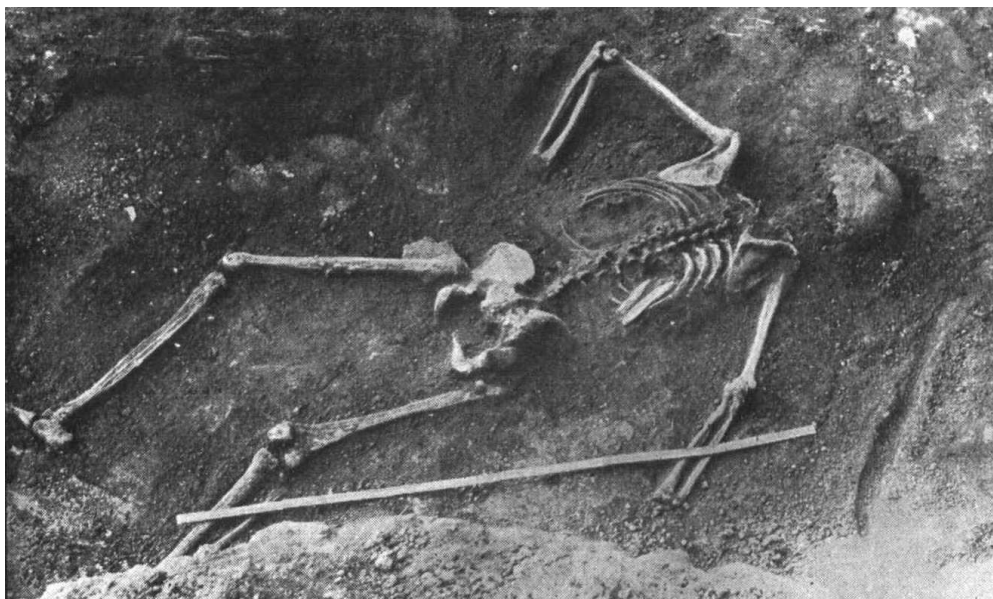
Rok výzkumu: 1898-1909

Antropologické určení:

Označení a uložení antropologického materiálu:

Literatura a prameny: *Prokop, K. – Matiegka, J. 1909:* Kulturní jáma s kostrou ve Kbelích, *Časopis Společnosti přátel starožitností českých* 17, 122-127. *Böhm, J. 1937:* Základy hallstattské periody v Čechách. Praha. *Archiv ArÚ Praha* č.j. 1082/1954. *Filip, J. 1936-37:* Popelnicová pole a počátky železné doby v Čechách. Praha. *Spurný, V. 1947/48:* Kostrové pohřby v knovízské kultuře, *Památky archeologické* 43, 13-20. *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha, 184, 185. *Filip, J. 1949:* Praha Pravěká: Praha, stavební a umělecký vývoj města. I. Praha. *Hartl, J. 1971/1972:* Eponyme Fundstelle Knovíz. *Fontes Archaeologici Pragenses* 15. Pragae. *Farkač, Z. 1976:* Soupis archeologických lokalit Velké Prahy. Nepublikovaný rukopis uložený v knihovně Oddělení archeologických sbírek Muzea hlavního města Prahy. *Smejtek, L. 2005:* Praha bronzová. In: *Lutovský, M. – Smejtek, L. a kol.: Pravěká Praha. Praha, 349-590, 555-556.*

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Archiv ArÚ Praha FT000007089.

Katalogový záznam č.: 59

Lokalita: Kobylišy (Praha 8)

Okres: hlavní město Praha

Bližší lokalizace: Kobylišy

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: J. Filip uvádí z tohoto katastru nález knovízské jámy s ženskou kostrou položenou na bříše bez dalších podrobností. Tuto informaci přebírá do soupisu i J. Hartl. L. Smejtek se domnívá, že nelze vyloučit záměnu lokality Kobylišy s lokalitou Kbely, kde je evidován také nález ženské kostry v poloze na bříše, vzhledem k tomu, že o nálezu není možné zjistit žádné jiné údaje nelze rozhodnout.

Autor výzkumu: -

Rok výzkumu: -

Antropologické určení: -

Označení a uložení antropologického materiálu: -

Ostatní nálezy: -

Uložení nálezů: -

Literatura a prameny: *Filip, J. 1949:* Praha Pravěká: Praha, stavební a umělecký vývoj města. I. Praha. *Hartl, J. 1971/1972:* Eponyme Fundstelle Knovíz. *Fontes Archaeologici Pragenses 15. Pragae. Smejtek, L. 2005:* Praha bronzová. In: Lutovský, M. – Smejtek, L. a kol.: *Pravěká Praha. Praha, 349-590, 556.*

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 60

Lokalita: Košíře (Praha 5)

Okres:

Bližší lokalizace: Bečkova cihelna a cihelna pana Plavého (neboli cihelna Kotlářka)

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V. Spurný eviduje ve své disertační práci zmínku o tom, že v tehdejší Jírově muzeu na Hanspaulce a v Národním muzeu jsou uloženy některé nálezy z cihelny Plavého i Bečkovy, ale bez bližších nálezových okolností. Podle Jelínkovy zprávy je prý možné se domnívat, že na knovízském sídlišti byly nalezeny i kostrové pohřby v jamách. O případných nálezích již není dnes možné zjistit žádné informace.

Autor výzkumu:

Rok výzkumu:

Antropologické určení:

Označení a uložení antropologického materiálu:

Ostatní nálezy:

Uložení nálezů:

Literatura a prameny: *Jelínek, Bř. 1891:* Ausgrabungen der Anthropologischen Gessellschaft. Urgeschichtliche Forschung in Böhmen, Mitteilung der Anthropologischen Gesellschaft XXI, 11-17. *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nепublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha, 108.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 61

Lokalita: Krč (Praha 4)

Okres:

1. Bližší lokalizace: dnešní Thomayerova nemocnice

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V průběhu stavby původního Ústředního zaopatřovacího ústavu byl údajně odkryt knovízský kostrový hrob s bronzovým náramkem a zlomky keramiky.

Autor výzkumu:

Rok výzkumu: 1926

Antropologické určení:

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy: bronzový náramek, zlomky keramiky

Uložení nálezů: NM č.inv. 37.855

Literatura a prameny: *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha, 107. *Spurný, V. 1949:* Archiv ArÚ Praha č.j. 2931/19.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

2. Bližší lokalizace: areál tzv. Společenské zahrady a nejbližšího okolí v prostoru mezi dnešními ulicemi Vídeňská, U Krčského nádraží a U Společenské zahrady

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V souvislosti s plánovanou výstavbou obchodního centra provedl v roce 2001 Ústav archeologické památkové péče předstihový archeologický výzkum, jehož zpracování a odborné vyhodnocení není dosud ukončeno. Na skryté ploše o velikosti zhruba 1,6 ha byly mimo jiné v její severnější části zjištěny sídlištní objekty knovízské kultury, které obsahovaly množství keramických zlomků, kusy mazanice, zvířecí kosti i jednotlivé kosti lidské.

Autor výzkumu: L. Smejtek

Rok výzkumu: 2001

Antropologické určení: neurčeno

Označení a uložení antropologického materiálu: Ústav archeologické památkové péče středních Čech

Ostatní nálezy:

Uložení nálezů: Ústav archeologické památkové péče středních Čech

Literatura a prameny: *Smejtek, L. 2005:* Praha bronzová. In: Lutovský, M. – Smejtek, L. a kol.: *Pravěká Praha*. Praha, 349-590, 557-558.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 62

Lokalita: Kyje (Praha 14)

Okres:

Bližší lokalizace: bývalý statek čp. 9 ve Strupské ulici

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: Na staveništi nového zařízení Spojů bylo zjištěno v roce 1988 16 sídlištních objektů knovízské kultury s keramikou, mazanicí a zvířecími kostmi. Kromě toho byla prozkoumána jáma obsahující kostrový pohřeb.

Autor výzkumu: J. Kovářík

Rok výzkumu: 1988

Antropologické určení:

Označení a uložení antropologického materiálu: Muzeum hlavního města Prahy, neinventováno (přír. č. 124/2002) – část kostry z knovízského sídlištního objektu

Ostatní nálezy:

Literatura a prameny: *Kovářík J. 1989: Přehled výzkumů archeologického oddělení MMP v roce 1988, Archaeologica Pragensia 10, 282. Smejtek, L. 2005: Praha bronzová. In: Lutovský, M. – Smejtek, L. a kol.: Pravěká Praha. Praha, 349-590, 559.*

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 63

Lokalita: Libeň (Praha 7, Praha 8, Praha 9)

Okres:

1. Blíže lokalizace: staveniště domu čp. 885

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: J. Axamit uvádí z blízkého okolí nálezy tří koster. Jedna z nich byla údajně zavalena množstvím kamene, pod níž seděla. Ve druhém případě se jednalo o kostru bezzubého starce v knovízské jámě a ve třetím případě popisuje nález kostry na hromadě škeblí bez milodarů.

Komentář: tyto nálezy uvádí ve svém soupisu i V. Spurný, ale materiál z hrobů se nedochoval a neexistuje ani žádná dokumentace a přiřazení ke knovízské kultuře nelze potvrdit.

Autor výzkumu: J. Axamit

Rok výzkumu: před 1915

Antropologické určení:

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Literatura a prameny: *Axamit, J. 1915:* Příspěvky k praehistorické topografii Prahy a okolí, *Obzor praehistorický* III, 9-14. *Štorch, E. 1921:* Praha v době předhistorické. Praha. *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha. Archiv ArÚ Praha č.j. 1112/1954

Fotografie/Kresebná dokumentace:

2. Blíže lokalizace: Na Palmovce

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: Zaměstnanci Národního muzea prozkoumali "Na Palmovce" v Libni knovízský kostrový pohřeb v jámě. V obsahu jámy byly nalezeny zlomky keramiky (koflíky, amforovitá zásobnice) další podrobnosti nejsou známy. Kostra byla údajně předána Antropologickému ústavu Karlovy univerzity. Místo jejího současného uložení se nepodařilo zjistit.

Autor výzkumu:

Rok výzkumu: 1925

Antropologické určení:

Označení a uložení antropologického materiálu: nezjištěno

Ostatní nálezy:

Uložení nálezů: NM č.inv. 35.461- 35.477

Literatura a prameny: *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

3. Blíže lokalizace: na rohu ulice Na Žertvách a Bratrská (zanikla 1990)

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V průběhu pokládky vodovodního potrubí prozkoumali pracovníci Národního muzea na rohu ulic Na Žertvách a Bratrská údajně hrob s kostrou ve skrčené

poloze a keramikou knovízské kultury, z něhož zachránili zlomek velké zásobnice.

Autor výzkumu: pracovníci NM

Rok výzkumu: 1930

Antropologické určení:

Označení a uložení antropologického materiálu:

Ostatní nálezy:

Uložení nálezů: NM č.inv. 66.430

Literatura a prameny: Archiv ArÚ Praha, č.j. 642/1930. *Horáková-Jansová, L. 1932: Prehistorické nálezy v roce 1930 a 1931, Památky archeologické XXXVIII, 92-98. Spurný, V. 1948: Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha. Archiv ArÚ Praha, č.j. 1112/1954.*

Fotografie/Kresebná dokumentace:

4. Bližší lokalizace: roh Erbenovy a Poděbradovy ulice (Vacínovy a Novákových)

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: Na rohu Erbenovy a Poděbradovy ulice v Libni byl v květnu 1931 objeven údajně dvojitý kostrový hrob. Hrob byl před příchodem odborníků rozrušen a podařilo se zachránit pouze kónický koflík s ulomeným uchem.

Autor výzkumu: pracovníci tehdejšího Státního archeologického ústavu

Rok výzkumu: 1931

Antropologické určení:

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy:

Uložení nálezů: NM č.inv. 41.891

Literatura a prameny: Archiv ArÚ Praha, č.j. 1102/1931. Archiv ArÚ Praha, č.j. 1138/1931. *Spurný, V. 1948: Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha, 90. Archiv ArÚ Praha, č.j. 1112/1954.*

Fotografie/Kresebná dokumentace:

5. Bližší lokalizace: Poděbradova ulice v Libni, pozemek u domu čp. 856

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: Pracovníci Národního muzea zjistili v dubnu 1932 na pozemku u domu čp. 856 dvojitý zčásti rozrušený kostrový hrob, zbytek snad žárového hrobu a knovízské kulturní jámy. Hrob měl rozměry 170 x 160 cm a kolmé stěny a hloubku 200 cm. V hrobě byly nalezeny dvě kostry ležící nad sebou napříč na pravém boku. Spodní kostra byla porušena (chyběla pánev a část stehenních kostí), ležel u ní velký zvířecí roh a střep patrně knovízské nádoby. Horní kostra byla položena o 40 cm výše než kostra spodní a byla také v rozrušeném stavu. Patrně ležela hlavou k východu.

Autor výzkumu: pracovníci Národního muzea

Rok výzkumu: 1932

Antropologické určení:

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy:

Uložení nálezů: NM přír.č. 22/1932

Literatura a prameny: *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha. Archiv ArÚ Praha, č.j. 1112/1954.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 64

Lokalita: Lipence (Praha-Lipence)

Okres: hlavní město Praha

Bližší lokalizace: poloha „Na dlouhých“, pískovna

Objekt:

Datování: knovízská kultura (III. A IV. stupeň)

Popis: Při výzkumu byly zachyceny objekty únětické a knovízské kultury. Do období knovízské kultury bylo zařazeno 12 sídlištních objektů – jam, které obsahovaly zlomky keramiky a zvířecí kosti. V průběhu osteologického zpracování vytřídil L. Peške ze zvířecích kostí opálenou část lidského neurokrania.

Autor výzkumu: V. Čtverák

Rok výzkumu: 1977

Antropologické určení:

Označení a uložení antropologického materiálu:

Literatura a prameny: *Peške, L. 1977: Archiv ArÚ Praha, č.j. 3125/1977. Čtverák, V. 1978: BZO, 76-77, 556.*

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 65

Lokalita: Michle (Praha 4, Praha 10)

Okres: hlavní město Praha

Bližší lokalizace: Nad Sokolovnou čp. 36 v ulici pod Stárkou 4

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V roce 1937 zde byl objeven dětský kostrový hrob v „ohništní jámě“ bez milodarů. Jeho příslušnost ke knovízské kultuře je nejistá.

Autor výzkumu:

Rok výzkumu: 1937

Antropologické určení:

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy:

Literatura a prameny: *Farkač, Z. 1976: Soupis archeologických lokalit Velké Prahy. Rukopis uložený v Muzeu hlavního města Prahy.*

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 66

Lokalita: Motol (Praha 5)

Okres: hlavní město Praha

1. Bližší lokalizace:

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V. Spurný eviduje na základě záznamu v přírůstkovém katalogu Národního muzea informaci o nálezů kostry v hloubce 3 m a u ní nalezených knovízských střepů.

Autor výzkumu:

Rok výzkumu: 1920

Antropologické určení:

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy:

Uložení nálezů: NM přír. č.40/1920

Literatura a prameny: *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha, 109.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

2. Bližší lokalizace: stavba budovy Elektrických podniků, parc.č.178

Objekt:

Datování: knovízská kultura?

Popis: V disertaci V. Spurného je evidována zmínka o nálezů z roku 1936, kdy byla při stavbě budovy objevena kostra bez milodarů, ležící nznak, s roztaženýma rukama i nohama. Přes levou ruku jedince údajně ležely kosti jiného individua.

Autor výzkumu:

Rok výzkumu: 1936

Antropologické určení:

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy:

Literatura a prameny: *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha, 110. Archiv ArÚ Praha, č.j. 1174/1954.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

3. Bližší lokalizace: stavba vozovky Elektrických podniků, parc.č.178

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V jámě oválného půdorysu v hloubce 150 cm byla nalezena kostra orientovaná J-S, na levém boku s pokrčenýma nohama. Jáma byla bohužel z větší části odkopána ještě před příchodem odborníka a podle informace od dělníka, ležely u pánve kostry keramické střepy. Mezi nimi byl identifikován zlomek velké knovízské zásobnice s hrubým svisle prstovaným povrchem, dále dva střepy silnostěnné nádoby neolitické a zlomek kopytovitého klínu.

Autor výzkumu:

Rok výzkumu:

Antropologické určení:

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy:

Literatura a prameny: *Svoboda, B. 1939:* Nové nálezy. Přehled výzkumů prehistorického oddělení Národního musea v Praze v letech 1935-1938, *Obzor prehistorický* XI, 139-141. *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha, 110. Archiv ArÚ Praha, č.j. 1174/1954.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

4. Bližší lokalizace: Motol, plánování svahu

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V roce 1937 byla při úpravě svahu nalezena v jámě zvonovitého tvaru na dně v hloubce 130 cm kostra v poloze na zádech s pokrčenýma nohama a rukama vlevo před obličejem, v orientaci SZ-JV, patřící muži ve věku 25-30 let. Ve výplni objektu bylo nalezeno několik knovízských střepů.

Autor výzkumu:

Rok výzkumu: 1937

Antropologické určení: autor neznámý

Muž, 25-30 let.

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy:

Uložení nálezů: NM přír.č. 76/37

Literatura a prameny: *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 67

Lokalita: Nové Město (Praha 1, Praha 2, Praha 8)

Okres: Hlavní město Praha

Bližší lokalizace: poloha ve Slupech, v prostoru zhruba mezi dnešními ulicemi Na Slupi, Vyšehradská a Botičská, jižní část Vyšehradské ulice.

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V místech zbořeného kostela sv. Bartoloměje byly v roce 1885 při stavbě městského chudobince (dnes budova čp. 424 ve Vyšehradské ulici) objeveny knovízské sídlištní jámy. Kromě množství keramiky byly nalezeny i hliněné přesleny, kostěné nástroje a bronzové předměty. V jednom objektu byla uložena kostra muže ve věku 40-45 let ve skrčené poloze na pravém boku, orientace V-Z a s tuhanou mísou u hlavy.

Autor výzkumu:

Rok výzkumu: 1885

Antropologické určení: autor neznámý

Muž, 40-45 let.

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy:

Uložení nálezů: Muzeum hlavního města Prahy

Literatura a prameny: *Jelínek, Bř. 1886:* Die Funde zu Slup in Prag, Mitteilungen Der Anthropologischen Gesellschaft in Wien 20, 136-147. *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha, 81.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 68

Lokalita: Ruzyně (Praha 6)

Okres: hlavní město Praha

Bližší lokalizace: Ppč.1217/1, 1291/1, 1224/3, 1224/5, bývalý areál Pražských uhelných skladů, dnes Karlovarská Business Park.

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V této lokalitě, jinak zničené předchozími stavbami, proběhlo v roce 2003 předstihový záchranný výzkum, který odhalil sídliště kultury s vypíchanou keramikou s rondelem a doložil osídlení z období knovízské kultury, reprezentované dvěma zahloubenými objekty. První nevýrazný objekt se nacházel ve střední části zkoumané plochy a palisádový žlábek ve vnitřní ploše neolitického rondelu byl porušen druhým objektem knovízské kultury. Prostorná jáma bez výrazného datovacího materiálu obsahovala kostrové pozůstatky tří pohřbených jedinců. Ve výplni objektu byly bez zvláštních úprav uloženy dvě kostry dospělých individuí a ve výklenku v severní stěně jámy ležela dětská kostra orientovaná hlavou k západu.

Komentář: Na základě sdělení autora výzkumu, je datování objektu do období knovízské kultury nepotvrzené. Ke kompletnímu zpracování výzkumu zatím nedošlo.

Autor výzkumu: M. Kostka

Rok výzkumu: 2003

Antropologické určení: neurčeno

Označení a uložení antropologického materiálu: Muzeum hlavního města Prahy

Ostatní nálezy:

Uložení nálezů:

Literatura a prameny: *Kostka, M. 2004: Praha-Ruzyně, sídliště kultury s vypíchanou keramikou včetně rondelu a knovízské osídlení s pohřby v bývalém areálu Pražských uhelných skladů, Archeologické výzkumy v Čechách 2003, Zprávy České archeologické společnosti 20.*

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 69

Lokalita: Řeporyje (Praha-Řeporyje, Praha 13)

Okres: hlavní město Praha

1. Bližší lokalizace: cihelna pana Štěpánka

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V soupisu knovízských nálezů z pražsko-slánské oblasti uvádí J. Hartl nálezy z bývalé Štěpánkovy cihelny, kde byly nalezeny také sídlištní jámy knovízské kultury, z nichž dvě měly obsahovat mimo jiné také lidské kosti. Jáma č. 3 obsahovala lidský obratel a jáma č. 10 holenní kost.

Komentář: Materiál z těchto jam je dnes neznámý a původní zpráva E. Neumanna uvádí z těchto jam převážně nálezy neolitické. Zařazení těchto nálezů do knovízské kultury je přinejmenším sporné.

Autor výzkumu:

Rok výzkumu:

Antropologické určení:

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy:

Uložení nálezů:

Literatura a prameny: *Neuman, E. 1899:* Sídliště v Řeporyjích, Památky archeologické XIX, 509-512. *Hartl, J. 1971:* Eponyme Fundstelle Knovíz. *Fontes Archaeologici Pragenses* 15. Praha. *Čtverák, V. 1991:* Štítarské a starší sídlištní objekty ze záchranného výzkumu v Ořechu, okr. Praha-západ. *Archeologica Pragensia* 11. *Smejtek, L. 2005:* Praha bronzová. In: *Lutovský, M. – Smejtek, L. a kol.: Praveká Praha.* Praha, 349-590, 574.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

2. Bližší lokalizace: křížení ul. Ořešské a Novořeporyjské, poloha Prsníče (ppč. 88/3), výstavba silničního okruhu v úseku Slivenec – Třebonice; poznámka: část lokality zasahuje na kat. ú. Ořech (okres Praha-západ)

Objekt: 75, 84

Datování: štítarská kultura

Popis: V souvislosti se stavbou budoucího dálničního okruhu kolem Prahy proběhl záchranný archeologický výzkum v poloze „Prsníče“. Ve značně poškozeném terénu byly archeologické situace ničeny těžkou mechanizací. Podařilo se identifikovat 24 archeologických objektů nebo jejich částí převážně sídlištního charakteru. Plocha byla označena jako plocha II a objekty číslovány v návaznosti na číslování objektů z plochy I, která byla prozkoumána v letech 1977-78. Jelikož hustota pravěkého osídlení byla poměrně velká a časové možnosti omezené, bylo možno zkoumat jen vybrané objekty a ostatní pouze registrovat. Objekty obsahovaly keramiku z různých období pravěku (např. neolit, eneolit, řivnáčská kultura, mohylová, knovízská a štítarská).

Objekt 75 - kruhová jáma o průměru 180 cm s velkými kameny, patrnými už po skrývce buldozerem byla od povrchu skrývky do hloubky 65 cm vyplněna hnědočernou zeminou s množstvím vápencových kamenů. V hloubce 65-70 cm ležela na vrstvě spraše, která pokrývala téměř celou plochu, pod čtyřmi velkými kameny lidská kostra, v silně pokrčené poloze na pravém boku hlavou k východu a obličejem k jihu. Za páteří kostry byl nalezen malý koflík a další nádoba ve

střepech. Po vyzdvižení skeletu a odebrání sprašové vrstvy pokračovala hnědočerná výplň se štítarskými střepy sahající do hloubky 82 cm, kde bylo dno. Všechny zlomky keramiky nalezené v zásypu nad kostrou, na úrovni skeletu i ve zbytku jámy je možné podle V. Čtveráka datovat do průběhu H B1. Jednoduchý kónický koflík má analogii z hrobu 4 ve Zdicích, který je J. Hralou řazen do 1. fáze štítarského „typu“.

Objekt 84 - obdélníkovitá jáma se zaoblenými rohy o rozměrech 340 x 320 cm s delší osou orientovanou V-Z. Jáma se zahlubovala mísovitě do sprašového podloží a byla zkoumaná pouze její jižní polovina. V jihozápadním rohu byla objevena téměř ihned pod úrovní skryté zeminy lidská lebka, obrácená obličejovou částí dolů a silně rozmačkaná. Vzhledem k tomu, že objekt byl zkoumán pouze z poloviny, nelze vyloučit možnost výskytu dalších kosterních pozůstatků v jeho severní nezkoumané polovině. Zachovaná hloubka objektu dosahovala 48 cm a jeho výplň tvořila hnědočerná zemina. Keramický soubor z jižní poloviny objektu datuje V. Čtverák do H B2 a konstatuje, že ve výplni byly také prstované střepy patrně z H A2.

Objekt 70 - v tomto objektu, jehož datování je ale nejisté (eneolit, HB?) a který byl zkoumán pouze zčásti, byly při osteologickém zpracování, které provedl L. Peške, dodatečně identifikovány lidské pozůstatky, pocházející z povrchové vrstvy. Při tomto rozboru byly identifikovány lidské kosti také mezi zvířecími kostmi z objektů 75 a 84.

Autor výzkumu: K. Motyková

Rok výzkumu: 1979-80

Antropologické určení: J. Chochol, J. Pavelková

Objekt 75 – antropologické určení J. Chochol - v tomto objektu byla nalezena téměř kompletní kostra ženy zemřelé ve věku asi 18 let (adultus I). V materiálu byl dále přimíšen krční obratel pravděpodobně mladé ženy. Na lebce nelze vyloučit původní rozbití mozkovny a uražení levého zygomatica úderem tupého nástroje. J. Chochol dále uvádí nález funkční indicie – dvojitý pruhový vtisk na temeni hlavy (pokrývka nebo ozdoba hlavy, případně nošení břemene).

Komentář: Na kostech byly identifikovány původní lomy v distální oblasti obou femurů vzniklé nejspíš v důsledku pádu nebo tlaku velkých kamenů, které byly umístěny na kostře. Na páteři byla identifikována synostosa druhého a třetího krčního obratle. Původní rozbití lebky je ale nepravděpodobné. Průběh linií lomů je ve většině případů shodný na lamina externa i lamina interna a lomy tak nejspíše vznikly na kosti již postrádající organickou složku. Původní uražení levého zygomatica úderem tupého nástroje nelze spolehlivě potvrdit ani vyvrátit. Kosti obličejové části lebky (s výjimkou mandibuly) jsou velmi křehké a na pravěkém materiálu je rozpoznání jakýchkoliv násilných zásahů velmi obtížné a ve většině případů nemožné.

Objekt 84 – antropologické určení J. Pavelková - poškozená lidská lebka s obličejovou částí ve fragmentárním stavu. Lebka náležela dospívajícímu jedinci (věkový stupeň juvenis), pravděpodobně muži. Na mozkovně i na fragmentech obličejové části byly nalezeny staré lomné plochy s úderovými prasklinami. Lebka byla rozbita větším počtem úderů tupým předmětem, vedených na čelo, temeno i týl. Obličej byl patrně roztržštěn.

Komentář: Podle původního antropologického určení J. Pavelkové se měla dochovat poškozená lidská lebka s obličejovou částí ve fragmentárním stavu. Pod

číslem Ao 8418 byly v depozitáři antropologického oddělení NM nalezeny pouze drobné zlomky obličejové části a týlní kosti. Mozkovnu se bohužel nalézt nepodařilo a případné údery vedené údajně na čelo temeno a týl není možné revidovat.

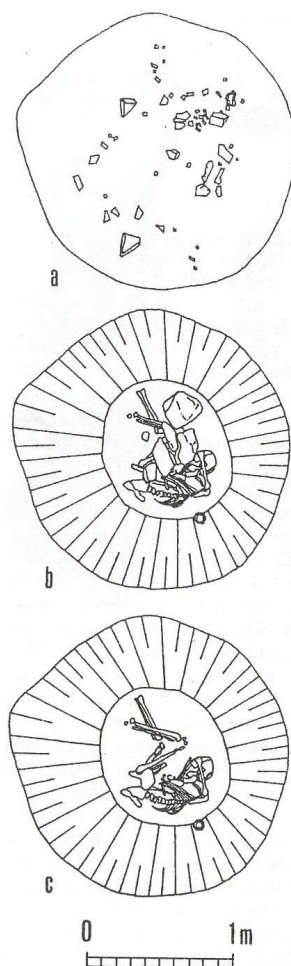
Označení a uložení antropologického materiálu: Ao 7985 (obj. 75), Ao 8418 (obj. 84), depozitář NM Horní Počernice

Ostatní nálezy:

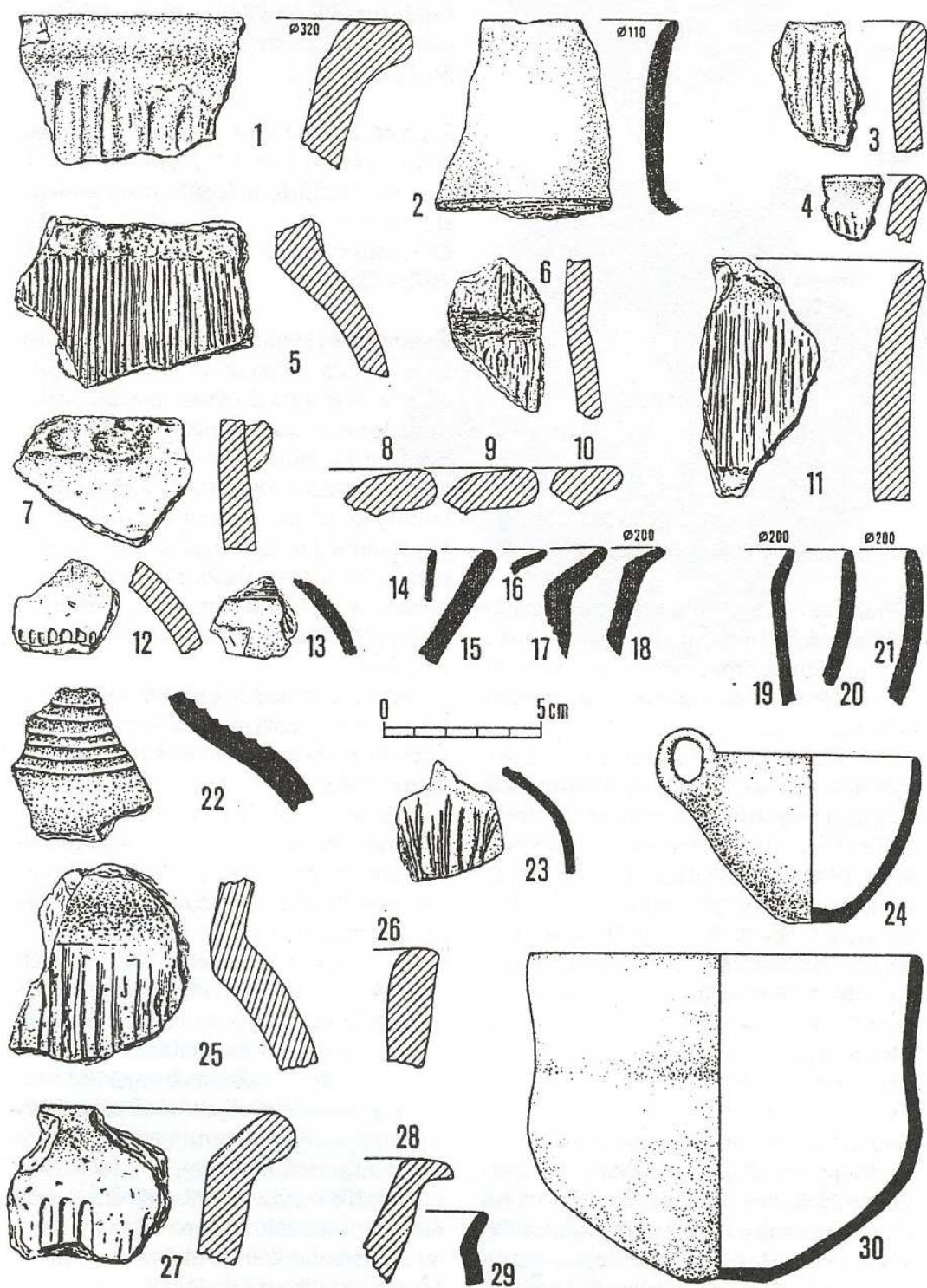
Uložení nálezů:

Literatura a prameny: Čtverák, V. 1991: Štítarské a starší sídlištní objekty ze záchranného výzkumu v Ořechu, okr. Praha-západ, *Archeologica Pragensia* 11, 65-90. Chochol, J. – Pavelková, J. 1991: Antropologický posudek kostry ze štítarského objektu v Ořechu, okr. Praha-západ. *Archeologica Pragensia* 11, 90. Peške, L. 1991: Paleoosteologický rozbor lokality Ořech, okr. Praha-západ, *Archeologica Pragensia* 11, 91. Smejtek, L. 2005: Praha bronzová. In: Lutovský, M. – Smejtek, L. a kol.: *Pravěká Praha*. Praha, 349-590, 574-575.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Objekt 75, kresebná dokumentace jednotlivých fází odkryvu (podle V. Čtveráka).

Objekt 75, štítarská keramika 1-23 výplň jámy nad kostrou, 24-26,30 nálezy u kostry, 27-29 nálezy pod kostrou (podle V. Čtveráka).

Katalogový záznam č.: 70

Lokalita: Staré Město (Praha 1)

Okres: Hlavní město Praha

Bližší lokalizace: dům u Vejvodů čp. 355 (dnes 353) v Jilské ul. 4

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V roce 1908 při bourání nádvorního stavení v domě „U Vejvodů“ byla pod mělkými základy odkryta kostra ženy ležící na zádech hlavou k západu. V jejím klíně spočívala dětská kostra, přes kterou měla přehozenou ruku. Pod pravým ramenem ženy byl nalezen bronzový náramek.

Autor výzkumu:

Rok výzkumu: 1908

Antropologické určení:

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy:

Uložení nálezů:

Literatura a prameny: *Jelínek, B. 1912:* Pravěká Praha. Zpráva Kuratoria Městského musea pražského za rok 1911. Praha, 3-18. *Štorch, E. 1921:* Praha v době předhistorické. Praha. *Schránil, J. 1928:* Die Vorgeschichte Böhmens und Mährens. Berlin – Leipzig. *Stocký, A. 1931:* Praha pravěká II. Praha. *Spurný, V. 1947-48:* Kostrové pohřby v knovízské kultuře, Památky archeologické 43, 13-20. *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nепublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 71

Lokalita: Stodůlky (Praha 13, Praha-Řeporyje)

Okres: Hlavní město Praha

1. Bližší lokalizace: poloha „Na Dolnici“ u bývalého zahradnictví na severním břehu Prokopského potoka (ppč. 2010). Výstavba sběrače dešťové vody pro sídliště Lužiny na Jihozápadním městě

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V místě byla skryta ornice zhruba na ploše 40 x 80 metrů a proveden záchranný archeologický výzkum, při kterém byly zjištěny sídlištní objekty knovízské a štítarské kultury a také osídlení z doby halštatské a latéské. Uvnitř palisádového ohrazení byla vybrána zahluobená chata č. 4, oválného půdorysu o rozměrech 5 x 2,70 m, hl. 25-35 cm. Ve dně, při východní straně chaty, se rýsoval ovál černé mastné hlíny o rozměrech 160 x 124 cm. Při vybírání se ukázalo, že jde o jiný, stratigraficky starší objekt, patrně pohřeb v jámě. V hl. 60 cm od povrchu byla zachycena lebka. Kostra měla silně pokrčené dolní končetiny a ležela na levém boku s rukama podél těla orientovaného S-J. Po vyzdvihnutí kostry byl ve výplni nalezen zlomek kamene a hrudka mazanice. Přestože objekt neobsahoval žádný průkazný datovací materiál, můžeme se domnívat, že s největší pravděpodobností jde o pohřeb v jámě, náležející knovízské kultuře objevený v superpozici s latéskou chatou. Knovízské osídlení je z okolí doloženo a zlomky keramiky z tohoto období se objevují jako intruse v latéských objektech.

Autor výzkumu: V. Čtverák, Arú

Rok výzkumu: 1978-1979

Antropologické určení: J. Chochol

Zachována byla téměř celá kostra (chybí levá polovina horní čelisti a drobné části postkraniálního skeletu) staršího muže (maturus II, 50-60 let). Přimíšena byla týlní kost malého dítěte a velmi drobná tarsální kůstka dospělé osoby, pravděpodobně ženy.

Komentář: Na článku metacarpu je možné identifikovat plně zhojenou zlomeninu, při které došlo k dislokaci fragmentů a následně k jejich posunutí proti sobě. Na kostech skeletu nebyly identifikovány žádné násilné zásahy ani zářezy nebo záseky.

Zhojená zlomenina na článku metacarpu.

Označení a uložení antropologického materiálu: Ao 7982, depozitář NM Horní Počernice

Ostatní nálezy: zlomek kamene, hrudka mazanice

Uložení nálezů:

Literatura a prameny: *Motyková, K. 1979:* Archiv ArÚ Praha, č.j. 1953/1979. *Motyková, K. 1979:* Archiv ArÚ Praha, č.j. 8003/1979. *Chochol, J. 1980:* Kostra z knovízské jámy v chatě č. 4 v Praze-Stodůlkách. Archiv ArÚ Praha, č.j. 213/1980. *Smejtek, L. 2005:* Praha bronzová. In: Lutovský, M. – Smejtek, L. a kol.: *Pravěká Praha*. Praha, 349-590, 579.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

2. Bližší lokalizace: Jihozápadní město, jihozápadní okraj obce, ppč. 151, 155/1, 162, 279 (prostor dnes zhruba vymezený na západě a jihu ulicí Jeremiášovou, na východě Oistrachovou a na severu starou zástavbou).

Objekt: 6C

Datování: knovízská kultura

Popis: V důsledku první etapy výstavby Jihozápadního Města (obytný soubor Stodůlky) proběhla skrývka ornice na rozloze zhruba 13 hektarů. Na několika místech zkoumaných ploch se nacházely objekty knovízské kultury. Zhruba uprostřed celého staveniště byla odkryta sídlištní jáma s lidskou kostrou.

Autor výzkumu: M. Fridrichová

Rok výzkumu: 1978

Antropologické určení: neurčeno

Označení a uložení antropologického materiálu: inv. č. A 242440/001 Muzeum hlavního města Prahy

Ostatní nálezy:

Uložení nálezů: Muzeum hlavního města Prahy

Literatura a prameny: *Fridrichová, M. 1981:* Praha 5-Jinonice, Řeporyjská ul., Praha 5-Řeporyje, Velká Ohrada, Praha 5-Stodůlky, Pražský sborník historický 13, 182-184. *Fridrich, J. – Fridrichová, I. – Zikmundová, E. 1997:* Osteologický materiál z knovízských sídlištních jam v Praze- Stodůlkách, *Archaeologica Pragensia* 13, 39-48. *Smejtek, L. 2005:* Praha bronzová. In: Lutovský, M. – Smejtek, L. a kol.: *Pravěká Praha*. Praha, 349-590, 578.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

3. Bližší lokalizace: obytný soubor Lužiny severozápadně od Malé Ohrady, severně od současné Jeremiášovy ulice (na pravém břehu Prokopského potoka č. kat. 2166); poznámka: Ve druhé polovině 70. let 20. století se měnily v důsledku vzniku nových rozsáhlých bytových komplexů hranice dotčených katastrálních území. Z tohoto důvodu bývají ve starších zprávách tyto polohy uváděny pod lokalitou Malá Ohrada nebo Řeporyje.

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: Stavební aktivitou zasažená plocha dosahovala výměry více než 11 hektarů, ale vzhledem k postupu stavebních prací mohla být prozkoumána jen plocha o velikosti asi 1,5 hektaru. Bylo zdokumentováno na 500 sídlištních objektů a 52 kostrových hrobů z různých období pravěku. Největší počet prozkoumaných objektů náležel knovízské kultuře, přičemž zde byly údajně poměrně často doloženy

i kostrové pohřby v sídlištních jamách. Výsledek výzkumu je do současné doby s výjimkou několika informativních zmínek nepublikován.

Autor výzkumu: J. Kovářík

Rok výzkumu: 1979-1981

Antropologické určení: neurčeno

Označení a uložení antropologického materiálu: je pravděpodobné, že kostrové pozůstatky jsou uloženy s ostatním materiálem výzkumu v Muzeu hlavního města Prahy a částečně i v depozitáři NM v Horních Počernicích

Ostatní nálezy:

Uložení nálezů: Muzeum hlavního města Prahy

Literatura a prameny: *Kovářík, J. 1981:* Praha 4-Modřany, ul Na Havránce, Praha 5 – Malá Ohrada, Pražský sborník historický 13, 180-184. *Kovářík, J. 1984:* Praha 5- Řeporyje, Malá Ohrada, Pražský sborník historický 17, 173-174. *Fridrichová, M. – Fridrich, J. – Havel, J. – Kovářík, J. 1995:* Praha v Pravěku. Praha, 171, obr. 103. *Smejtek, L. 2005:* Praha bronzová. In: Lutovský, M. – Smejtek, L. a kol.: Pravěká Praha. Praha, 349-590, 579.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Kostrový pohřeb knovízské kultura v sídlištní jámě foto J. Kovářík (podle *M. Fridrichové*).

Katalogový záznam č.: 72

Lokalita: Troja (Praha-Troja, Praha 8)

Okres: Hlavní město Praha

Bližší lokalizace: čp. 195 nad Pomologickým ústavem; poznámka: Je pravděpodobné, že se jedná o stejné místo jako uvádí M.S. Slabina při publikaci tohoto hrobu, kde cituje z Friedrichovi knihy nálezů a uvádí jako lokalitu vilu čp. 175 za Pomologickým ústavem. Zřejmě se však jedná o již zmiňovanou vilu čp. 195 nad Pomologickým ústavem. Z Troje je ovšem evidovaný i záznam o výzkumu u vily čp. 125.

Objekt:

Datování: přelom štítarské a bylanské kultury

Popis: Při kopání základů vily byla porušena kulturní jáma knovízské kultury. Nedaleko této jámy, při stavbě garáže, byl dělníky rozkopán kostrový hrob. Zprostředkovaně od mistra dělníků bylo zjištěno, že v jámě se nacházela skrčená mužská kostra, u které byla keramická mísa. Z této mísy se dochoval střep s vyhrnutým okrajem náležející podle M. Slabiny na přelom štítarské a bylanské kultury.

Autor výzkumu:

Rok výzkumu: 1926

Antropologické určení: H. Hanáková

Dospělý muž, 30-40 let.

Označení a uložení antropologického materiálu: Ao 6563 depozitář NM Horní Počernice

Literatura a prameny: *Friedrich, Fr. 1939:* Knovízská kulturní jáma v Praze VIII-Troji, Památky archeologické XLI, 126-127. *Lutovský, M. – Slabina, M. 2004:* Archeologické dílo Františka C. Friedricha, Archeologie ve středních Čechách 8/1, 9-61. *Hanáková, H. 2004:* Antropologické určení lidských pozůstatků ze sbírky F. C. Friedricha, Archeologie ve středních Čechách 8/1, 62-64.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 73

Lokalita: Veleslavín (Praha 6)

Okres: Hlavní město Praha

1. Bližší lokalizace: Pod Dvorem

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: Při průkopu pro kanalizaci byla zachycena jáma o délce 150 cm, s kostrovým pohřbem. Kostí byly vyzvednuty ještě před příchodem pracovníka z Muzea hlavního města Prahy, ale podle výpovědi dělníků a dodatečných pozorování se dá předpokládat, že kostra ležela pravděpodobně ve skrčené poloze na pravém boku hlavou k severu, obličejem k západu. Podle nalezených zlomků keramiky je možné zařadit pohřeb do počátku střední fáze knovízské kultury (podle J. Bouzka).

Autor výzkumu:

Rok výzkumu: 1956

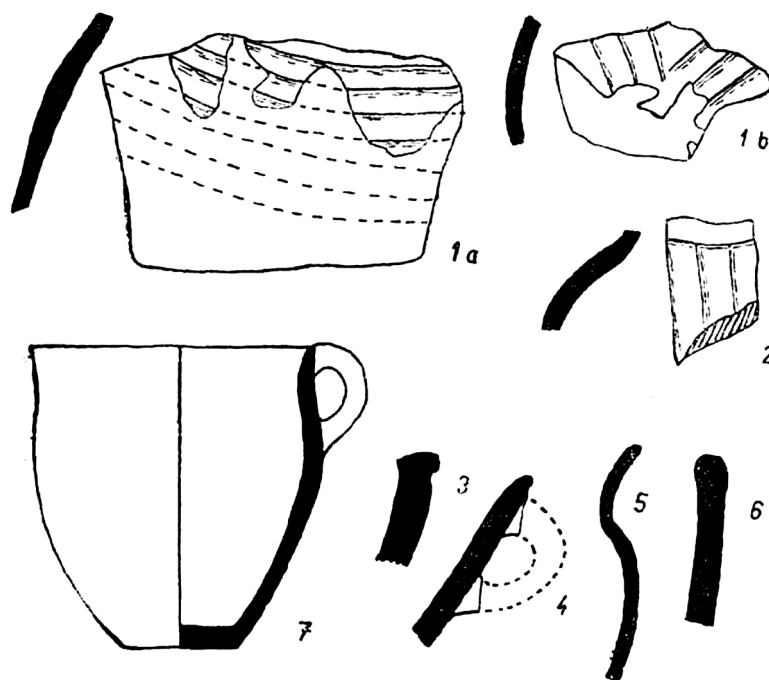
Antropologické určení: autor neznámý

Muž zemřelý ve stařeckém věku, zachována je poškozená lebka s dolní čelistí, část obratlů a žeber a části nebo zlomky dlouhých kostí končetin

Uložení antropologického materiálu: Ao 1596 depozitář NM Horní Počernice

Literatura a prameny: *Chochol, J. 1957: Anthropologický posudek o kostře z Prahy-Veleslavína. Archiv ArÚ Praha TP200510482. Bouzek, J. 1958: Knovízský kostrový pohřeb v Praze XIX-Veleslavíně, Archeologické rozhledy 10, 117-119.*

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Keramika z kostrového hrobu (podle J. Bouzka).

2. Bližší lokalizace: areál garáží bývalého Federálního ministerstva vnitra, ul. José Martího

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: Při stavebních pracích v areálu garáží Federálního ministerstva vnitra byla výkopem porušena jáma knovízské kultury. Na profilu výkopu se rýsoval zbytek kuželovité jámy s plochým dnem, které se nacházelo v hloubce 105 cm od úrovní dvora garáží. Další rozměry byly vzhledem k narušenosti objektu výkopem nezjistitelné. Na dně jámy ležela ve skrčené poloze kostra orientovaná hlavou k S, kterou překrývala vrstva žluté spraše o mocnosti 10-30 cm. Zbytek jámy vyplňovala hnědá hlína se sporadickými nálezy drobných zlomků keramiky a hrudek mazanice. Z technických důvodů nebylo možné prozkoumat jámu v úplnosti, neboť hrozilo zřícení výkopu a poškození zařízení stavby.

Autor výzkumu: M. Fridrichová

Rok výzkumu: 1975

Antropologické určení: neurčeno

Označení a uložení antropologického materiálu: inv. č. A 146642 Muzeum hlavního města Prahy

Ostatní nálezy: zl. ke, mz. hrudky

Literatura a prameny: *Fridrichová, M. 1979: Archiv ArÚ Praha, č.j. 6490/1979.*

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 74

Lokalita: Záběhlice (Praha 4, Praha 10)

Okres: Hlavní město Praha

Bližší lokalizace: levý břeh Botiče, v sousedství zahradnictví Práče (ppč. 647)

Objekt:

Datování: štitarská kultura

Popis: V březnu 1973 provedli pracovníci Muzea hlavního města Prahy záchranný výzkum v Praze 10-Záběhlicích v místě, kde byla pro staveniště Jižního města otevřena pískovna (Záběhlice č. kat. 647) a při skrývce došlo k narušení sídlištních objektů. Bylo prozkoumáno celkem 10 zahloubených objektů štitarské kultury, z nichž většinu tvořily jámy, pouze jeden objekt je možné interpretovat jako zahloubenou chatu. Jedna z jam obsahovala zřejmě destruovanou pec, přičemž mezi fragmenty mazanice byl zjištěn dětský kostrový pohřeb. Je pravděpodobné, že byl zachycen jižní okraj osady, která pokračuje dále na pozemcích zahradnictví.

Komentář: L. Smejtek popisuje nález v Pravěké Praze kde uvádí, že byla „zjištěna patrně destruovaná pec, mezi jejímiž mazanicovými fragmenty se nacházely části dětské kostry“. Z popisů není možné zjistit, zda se jednalo o kompletního jedince nebo pouze o části kostry. Kresebná nebo fotografická dokumentace nebyla publikována, antropologický materiál se nepodařilo nalézt.

Autor výzkumu: M. Fridrichová

Rok výzkumu: 1973

Antropologické určení: neurčeno

Označení a uložení antropologického materiálu: nezjištěno

Ostatní nálezy:

Literatura a prameny: *Fridrichová, M. 1977: Praha 10-Záběhlice, Pražský sborník historický 10, 220-221. Smejtek, L. 2005: Praha bronzová. In: Lutovský, M. – Smejtek, L. a kol.: Pravěká Praha. Praha, 349-590, 587.*

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 75

Lokalita: Zličín (Praha-Zličín)

Okres: Hlavní město Praha

Bližší lokalizace: Mezi obcemi Zličín a Sobín (ppč.684), na jihu tvoří hranici ulice Hrozenkovská a na severu polní cesta. Podnětem pro záchranný archeologický výzkum byl záměr stavby silničního okruhu kolem Prahy.

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: Archeologický výzkum proběhl celkem na 5 plochách, kde byla odkryta část dosud neznámého polykulturního naleziště a v místě byl také zachycen relikt kulturní vrstvy. Některé objekty nemohly být z technických a časových důvodů zkoumány v celku a byly pouze ovzorkovány. Na lokalitě byly nalezeny pozůstatky osídlení z období kultury s vypíchanou keramikou, kultury nálevkovitých pohárů, řivnáčské kultury, kultury zvoncovitých pohárů, ale nejčastěji byly zachyceny stopy osídlení z období knovízské kultury. Některé jámy z tohoto období obsahovaly celé lidské kostry nebo jejich části. Např. na dně jednoho objektu ležela kostra dítěte ve věku 11-13 let, v jiném byl nalezen jedinec neurčitelného pohlaví starý 15-18 let. Vyskytl se i případ dvou koster v téže jámě okrouhlého tvaru, a to muže starého 30-50 let a mladého jedince zřejmě také mužského pohlaví ve věku 15-18 let. V jednom objektu byla objevena samostatná lebka náležící patrně ženě a 4 další obsahovaly pouze části lebek (čelní kost, týlní kost, část lebeční klenby, horní čelist). Jednotlivě se však v jamách našla i část stehenní kosti či chodidlo s částí kosti holenní.

Autor výzkumu: D. Baštová, M. Šmolíková

Rok výzkumu: 1998

Antropologické určení: P. Velemínský

P7A 16361	105	dítě	infans II, 11-13 let	
P7A 16742	353	?	juvenis, 15-18 let	L+P+
P7A 16743	363a	muž	ad/mat., 30-50 let	L+P++
P7A 16744	363b	?(muž?)	juvenis, 15-18let	L++P++
P7A 16745	406	?(žena?)	dospělý (nad 30let)	L-P+
	168	spíše žena	dospělý	čelní kost
P7A 16633	203	? (žena?)	adultus, 20-40 let	lebka
	309	neurčeno	dospělý (č.s. 415)	část týlní kosti
	368	neurčeno	(č.s. 1753)	část stehenní kosti
	99/13	neurčeno	infans II-juvenis	část lebeční klenby/temenní kost
	99/17	neurčeno	dospělý ad (č.s.336)	horní čelist téměř kompletní

Označení a uložení antropologického materiálu: depozitář Národního muzea Horní Počernice - část

Ostatní nálezy:

Uložení nálezů:

Literatura a prameny: *Smejtek, L. 2005: Praha bronzová. In: Lutovský, M. – Smejtek, L. a kol.: Pravěká Praha. Praha, 349-590, 590.*

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 76

Lokalita: Přemyšlení (část obce Přemyšlení, Zdiby)

Okres: Praha-východ

1. Bližší lokalizace: na levé straně cesty vedoucí z Přemyšlení do Klecan, nedaleko cihelny

Objekt: č. 29

Datování:

Popis: V roce 1884 bylo na poli pana Nováka (na levé straně cesty vedoucí z Přemyšlení do Klecan nedaleko cihelny) prokopáno pod dohledem Č. Ryznera čtyřicet jam. Ve výplni jam byly nalezeny zlomky ručních mlýnů, velké množství střepů, zvířecí kosti, několik zlomků kamenných nástrojů a bronzových jehlic. V jediné jámě č. 29 byly ve zvláštní prohlubni objeveny dvě lidské kostry.

Ve dně na levé straně objektu byla objevena jamka o rozměrech 72 x 65 cm a hloubce 40 cm, ve které byly složeny dvě lidské kostry i s lebkami bez milodarů. Jáma dále obsahovala pouze 4-5 střípků a několik plátků slídy. Autor poznamenává, že bylo zřejmé, že těla nemohla být stlačena do tak malého prostoru, a proto se domnívá, že kostry byly přinesené odjinud a teprve poté složeny na toto místo. Dále poznamenává, že v jamách byly objeveny též lidské kosti – tři spodní čelisti se zuby a tři kusy ze spodní části různých lebek. Konkrétní údaje ale neuvádí, pouze podotýká, že byly “nalezeny porůznu”.

Autor výzkumu: Č. Ryzner

Rok výzkumu: 1884

Antropologické určení: neurčeno

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy:

Literatura a prameny: *Schulz, V. 1889: Jámy u Přemyšlení, Památky archeologické XIV, 517-527. Píč, J. L. 1903: Starožitnosti země české I-1. Praha, 213. Spurný, V. 1948: Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha, 152.*

Fotografie/Kresebná dokumentace:

2. Bližší lokalizace: Přemyšlení - sídliště

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: Při dalším výzkumu sídliště v Přemyšlení byla prozkoumána jáma, která byla zapuštěná do hloubky 140 cm pod ornici a v 80 cm pod povrchem. Asi v poloviční hloubce byla nalezena zachovalá lidská kostra náležící starší dospělé osobě ve skrčené poloze na pravém boku, orientovaná ve směru S-J, která byla pokryta spoře kladenými kameny. U kostry nebyly nalezeny žádné milodary.

Autor výzkumu: J. Felcman

Rok výzkumu: před 1900

Antropologické určení: neurčeno

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy: -

Uložení nálezů: -

Literatura a prameny: *Felcman, J. 1900: Kulturní vrstvy a jámy v Přemyšlení, Památky archeologické XIX, 161-163. Píč, J. L. 1903: Starožitnosti země české I-1. Praha, 213. Schráníl, J. 1928: Die Vorgeschichte Böhmens und Mährens. Ber-*

lin und Leipzig, 171. *Spurný, V. 1948: Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nепublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha, 153-155.*

Fotografie/Kresebná dokumentace:

3. Bližší lokalizace: Přemyšlení - sídliště

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V zimě roku 1898 byla odkryta jáma obsahující ve výplni zlomky střepů z nádob a menší množství kamínků. V hloubce 130 cm pod povrchem na spodku jámy byla nalezena kostra ležící v poloze na zádech, ve směru východ-západ. Dolní končetiny byly ohnuty od sebe, pravá ruka zvednuta k hlavě, levá natažená přes tělo. I když autor popisuje některé nálezy, není zřejmé, z jakého objektu pochází. Lokalita v Přemyšlení je zjevně polykulturní.

Autor výzkumu: J. Felcman

Rok výzkumu: 1898

Antropologické určení: neurčeno

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy:

Uložení nálezů:

Literatura a prameny: *Felcman, J. 1898: Kulturní vrstvy a jámy v Přemyšlení, Památky archeologické XVIII, 34-40. Felcman, J. 1900: Kulturní vrstvy a jámy v Přemyšlení, Památky archeologické XIX, 161-163. Píč, J. L. 1903: Starožitnosti země české I-1. Praha. (213) Schráníl, J. 1928: Die Vorgeschichte Böhmens und Mährens, Berlin und Leipzig. (170, 171) Spurný, V. 1948: Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nепublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha, 153, 154.*

Fotografie/Kresebná dokumentace:

4. Bližší lokalizace: Přemyšlení - sídliště

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: J. L. Píč se stručně zmiňuje o 1,5 m mocné knovízské vrstvě v Přemyšlení, která obsahovala hrubé i tuhované střepy a zvířecí kosti. U jednoho ohniště v této vrstvě údajně ležela skrčená kostra.

Autor výzkumu:

Rok výzkumu:

Antropologické určení:

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy:

Uložení nálezů:

Literatura a prameny: *Felcman, J. 1898: Kulturní vrstvy a jámy v Přemyšlení, Památky archeologické XVIII, 34-40. Felcman, J. 1900: Kulturní vrstvy a jámy v Přemyšlení, Památky archeologické XIX, 161-163. Píč, J. L. 1903: Starožitnosti země české I-1. Praha, 213. Schráníl, J. 1928: Die Vorgeschichte Böhmens und Mährens, Berlin und Leipzig, 170, 171. Spurný, V. 1948: Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nепublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha, 153-155.*

Fotografie/Kresebná dokumentace:**Katalogový záznam č.:** 77**Lokalita:** Radim**Okres:** Kolín**1. Bližší lokalizace:** Radim – blíže nelokalizováno**Objekt:****Datování:** knovízská kultura

Popis: J. L. Píč popisuje z Radimi hromadný pohřeb v jámě. Podle jeho pozorování byly v jámě pohřbeny dvě dospělé osoby, muž a žena, v sedící poloze opřeny o stěnu jámy, téměř v klíně muže pak byla nalezena kostra dítěte ve věku 13-14 let a poblíž další kostra dítěte ve věku 6-7 let, které bylo patrně pohřbeno také v sedící poloze. U staršího dítěte byla nalezena bronzová spirálka, bronzový kroužek z drátu a asi 50 kostěných korálek, mezi kterými bylo podle Píčova pozorování dříve asi více bronzových kroužků. J. L. Píč tento nález interpretuje jako pohřeb rodiny.

Komentář: Z dokumentace tohoto hromadného pohřbu v jámě se dochovala fotografie, na které nejsou znatelné indicie, které by nasvědčovaly původnímu uložení v sedě.

Autor výzkumu: J. L. Píč**Rok výzkumu:** 1891**Antropologické určení:** autor neznámý

muž dospělý

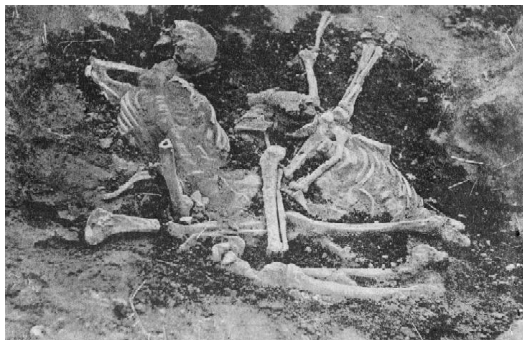
žena dospělý

dítě 13-14 let

dítě 6-7 let

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se**Ostatní nálezy:****Uložení nálezů:**

Literatura a prameny: *Píč, J. L. 1903: Starožitnosti země české I-1. Praha, 214, tab. IV 7-9. Schráníl, J. 1928: Die Vorgeschichte Böhmens und Mährens, Berlin und Leipzig, 171. Böhm, J. 1941: Kronika objeveného věku, Praha, 297. Spurný, V. 1947/48: Kostrové pohřby v knovízské kultuře, Památky archeologické XLIII, 13-20. Spurný, V. 1948: Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha, 156.*

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Archiv ArÚ Praha FT000004413.

2. Bližší lokalizace: knovízské sídliště u Výravky

Objekt:

Datování: štítarská kultura

Popis: Podle pozorování J. L. Píče se v místě našla jáma I, kde v popelovité hlíně, 40 cm pod povrchem, ležela kostra na pravém boku hlavou k severu. Její hlava ležela na kameni a nohy byly porušeny rádlím při orbě. Vedle této kostry byly nalezeny pozůstatky dalšího jedince sestávající z lebky, několika obratlů a dlouhých kostí uložených téměř na hromádce. Na západní straně jámy bylo vedle koster identifikováno ohniště a popelovitá vrstva se střepy, zvířecími kostmi, opálenými kameny a do červena vypálenou hlínou. Zlomky keramiky zařadil V. Spurný podle vyobrazení do štítarské kultury.

V květnu stejného roku byly zkoumány další jámy, z nichž jedna měla průměr 2 m a obsahovala podle popisu J. L. Píče skrčenou kostru, ležící od severu k jihu ve špatném stavu a bez milodarů. V popelovité výplni jámy bylo nalezeno množství zvířecích kostí a zlomků keramiky náležejících štítarské kultuře

Další jáma měla v průměru 3 m a v popelovité výplni byly kromě zvířecích kostí a zlomků keramiky nalezeny dvě kostry. První z nich ležela ve skrčené poloze hlavou k severu a na jejích nohou spočíval trup druhé kostry, která měla pánev před obličejem kostry první a hlavu položenou před její pánví směrem k jihu. Nohy byly porušeny dělníky při výkopu. J. L. Píč uvádí, že oba jedinci byli „pochováni v sedě vedle sebe“, avšak klesly jeden směrem k severu a druhý opačným směrem. Tuto interpretaci připouští jako jediný možný výklad. Keramické zlomky nalezené v objektu náležejí štítarské kultuře.

Autor výzkumu: J. L. Píč

Rok výzkumu: 1895

Antropologické určení:

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy:

Uložení nálezů:

Literatura a prameny: *Píč, J. L. 1896:* Archaeologický výzkum ve středních Čechách, Památky archeologické XVII, 175-192. *Filip, J. 1935:* Hallstattská kultura v Čechách, Památky archeologické XL, 34-72. *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha, 157-159.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 78

Lokalita: Rostoklaty

Okres: Kolín

Bližší lokalizace: parcela č. 368

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: Do okresního muzea v Českém Brodě byl ohlášen nález skrčené kostry učiněný při hloubení silážní jámy u státního statku na parcele č. 368 v květnu 1959. Podle tří střepů, zdobených žlábků, tzv. prstováním, které se prý nacházely u kostry, J. Kudrnáč usuzuje, že se patrně jednalo o knovízský kostrový hrob v jámě.

Autor výzkumu: J. Kudrnáč – převzatý nález, rozrušený hrob

Rok výzkumu: 1959

Antropologické určení: D. Malyková

V depozitáři NM se nachází pod číslem Ao 2490 nakonzervované a částečně slepené kosterní pozůstatky muže zemřelého ve věku 50-60 let (maturus). Lebka se spodní čelistí ve fragmentárním stavu, část levé pánve, zlomky žeber a lopatek a 2 prstní články. Mezi lidskými kostmi jsou přimíšeny 2 zvířecí zuby. Na kostech nebyly nalezeny žádné zářezy ani záseky případně známky intencionálních násilných zásahu.

Označení a uložení antropologického materiálu: Ao 2490 depozitář NM Horní Počernice

Literatura a prameny: *Kudrnáč, J. 1959:* Archiv ArÚ Praha, č.j. 6441/1959. *Kudrnáč, J. 1961:* Archiv ArÚ Praha, č.j. 1987/1961.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 79

Lokalita: Roztoky

Okres: Praha-západ

Bližší lokalizace:

Objekt: 250, 256.2, 363.2, 371.2, 749, 800, 810

Datování: pozdní doba bronzová

Popis: V sídlištní komponentě pozdní doby bronzové v Roztokách byly části lidského skeletu objeveny v sedmi objektech. Nálezy ze tří objektů (256.2; 749 a 810) byly jako antropologický materiál rozeznány již během terénního výzkumu. Nálezy ze čtyř dalších objektů (250; 363.2; 800 a 832) byly zjištěny dodatečně v souborech zvířecích kostí. Celkem jsou v nálezech pozdní doby bronzové z Roztok tři jedinci, u kterých se zachovala více než 1-2 kosti (kostra I a II v objektu 749, kosti z objektu 810), a sedm samostatných kostí, které patřily nejspíše 5-7 jedincům.

V případě dvou zlomků z objektu 363.2 je jejich souvislost pravděpodobná, neboť pocházejí ze stejného kontextu, zároveň však není zcela nesporné jejich zařazení. Objekt 363.2 totiž svým dnem bezprostředně překrývá zbytek eneolitické jámy 363.1, ve které byl uložen pohřeb.

Ve výčtu kosterních pozůstatků z eneolitického pohřbu je ovšem levá stehenní kost výslovně uvedena, buď tedy jde v případě nálezu z obj. 363.2 o jiný zlomek téže kosti, odlomený při hloubení jámy v pozdní době bronzové, nebo jde kost jinou, v takovém případě patrně patřící do pozdní doby bronzové.

Objekt 250 – v objektu, v sektoru C, v hloubce 40-50 cm byl nalezen celý zub dospělého jedince (asi adultus), v sektoru B, v hloubce 50-90 cm pak celý prstní článek jedince subadultního stáří.

Objekt 256.2 - v tomto objektu byl v mechanické vrstvě 100 cm – dno nalezen zlomek lebeční kosti.

Objekt 363.2 - v hloubce 50-70 cm byla nalezena distální část levé stehenní kosti a malý zlomek diafýzy neurčené dlouhé kosti. Kosti patrně patří k eneolitickému pohřbu v obj. 363.1.

Objekt 371.2 – v hloubce 120-170 cm byla nalezena pravá stehenní kost, která zřejmě patří k eneolitickému pohřbu v obj. 363.1.

Objekt 749 - zásobní jáma s kónickými stěnami, rovným dnem a homogenní výplní. Ve svrchní partii výplně byly nalezeny nekompletní lidské kosterní pozůstatky dvou jedinců.

Kostra I - kosterní pozůstatky dítěte (infans III, 8-10 let) ve fragmentárním stavu. Zachovalo se několik obratlů, zlomky žeber, části pánve, několik epifyz kosti pažní, stehenní a holenní, pravá kost temenní, tělo levé pažní kosti, hlavice kosti stehenní a patní kost, zlomek lebky a obou lýtkových kostí, části kosti pažní, holenní a několik kůstek ruky a nohy. Část pánve a několik obratlů a žeber se nacházely téměř v anatomické vazbě. Ostatní kosti byly dislokované. Mezi kostmi byl identifikován také zlomek těla vřetenní kosti jiného staršího jedince.

Kostra II - mladá dospělá žena (adultus I). Kosterní pozůstatky představovaly pouze jednotlivé kosti postkraniálního skeletu. Zachovány byly fragmenty obratlů, žeber, pravé lopatky, levé loketní kosti, pravé stehenní a levé holenní a lýtkové kosti. Pozůstatky se nacházely v dislokovaném formě a vykazovaly značnou míru novodobých poškození, která pravděpodobně vznikla někdy v době výzkumu, patrně vlivem mechanizované skrývky.

Objekt 800 - ve vrstvě objektu v hloubce 0-20 cm od povrchu skrývky byla nalezena pravá strana horní čelisti blíže neurčeného jedince se zuby.

Objekt 810- sdištní jáma větších rozměrů. Výplň objektu byla nehomogenní a na dně objektu se nacházel destrukční kužel s bohatým sídlištním materiálem. V destrukční (odpadové) vrstvě v hloubce 20-50 cm byly zjištěny neúplné kosterní pozůstatky mladého dospělého muže (adultus I, 20-25 let). Z kostry se zachovala téměř nepoškozená dolní čelist a obě pánevní kosti s výrazně mužskými znaky. Objekt 832- v hloubce 0-20 cm od povrchu skrývky byla nalezena diafýza pravé kosti pažní pravděpodobně dospělého jedince neurčeného pohlaví.

Na kosterním materiálu nebyly zjištěny žádné stopy původních násilných zásahů, zářezů ani záseků.

Autor výzkumu: M. Kuna

Rok výzkumu:

Antropologické určení: J. Chochol, L. Kováčková, D. Malyková

250	dospělý	?	zub
250	dospívající	?	prstní článek
256.2	?	?	zlomek lebeční kosti
749	dítě (inf III, 8-10let)	?	kostra
749	adultus I	žena	jednotlivé kosti postkraniálního skeletu, poškozeno
800	dospělý	?	pravá strana horní čelisti se zuby
810	dospělý (ad I, 20-25let)	muž	dolní čelist, obě kosti pánevní
832	dospělý	?	diafýza pravé pažní kosti

Označení a uložení antropologického materiálu: depozitář NM, Horní Počernice

Ostatní nálezy:

Uložení nálezů:

Literatura a prameny: Kuna, M. – Němcová, A. a kolektiv 2012: Výpověď sídlištního odpadu. Funkční a formační analýza sídliště pozdní doby bronzové v Roztokách. V tisku.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 80

Lokalita: Rudná (Dušníky); poznámka: Dušníky, nadřazená obec Rudná. Bývalá samostatná obec Dušníky byla přejmenovaná na Rudná

Okres: Praha-západ

Bližší lokalizace: poloha „za Světicí“

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V Památkách archeologických je publikována zmínka o lokalitě Dušníky, kde se na sever od obce často nalézaly jámy a hroby, údajně kostrové. Z těchto míst koupil kdysi p. Choc dva bronzové náramky, a z téhož místa získal tehdejší Státní Archeologický Ústav Praha dvě knovízské nádoby ve střepích. Lokalitu uvádí ve své disertační práci i V. Spurný. Situace je dnes nerevidovatelná. Zda se mohlo jednat o kostrové hroby knovízské kultury nelze potvrdit.

Autor výzkumu:

Rok výzkumu:

Antropologické určení:

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy:

Uložení nálezů:

Literatura a prameny: *Böhm, J. 1926:* Drobné prehistorické nálezy I., Památky archeologické XXXV, 46-63. *Spurný, V. 1947/48:* Kostrové pohřby v knovízské kultuře, Památky archeologické 43, 13-20. *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nепublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 81

Lokalita: Skramníky

Okres: Kolín

Bližší lokalizace: Pískovna JZD u západního okraje obce

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: Při práci v pískovně bylo porušeno knovízské sídliště. Z jámy porušené buldozerem pocházejí zlomky nádob, zvířecí kosti, škeble a uhlíky. Na sídlišti byla podle J. Kudrnáče identifikována také pohozená kostra a u ní střepy z nádob knovízské kultury.

Autor výzkumu: J. Kudrnáč

Rok výzkumu: 1977

Antropologické určení: J. Chochol

K antropologickému zpracování byly dodány promíšené fragmenty tří jedinců

A – malého dítěte ve věku kolem tří let (infans II)

B – většího, asi pěti až šestiletého dítěte (infans II)

C – mladého muže (adultus I, 20-30 let)

Materiál označený Skramníky 1 obsahoval kosti levého antebrachia, části levé pánevní kosti, obou kostí stehenních i holeních – jedinec C, dále zlomek humeru jedince A.

V materiálu označeném Skramníky 2 byly části lebek, obratlů, žeber pánví a některých kostí končetin jedince A i B, dále zlomek mozkovny, části obratlů, žeber, lopatek, pánve a dolních končetin (tibie, fibula, kůstky nohy) jedince C.

V materiálu označeném Skramníky 3 se nacházely fragmenty obratlů, žeber, lopatek, humeru, jeden prstový článek ruky a části dlouhých končetin jedince C.

J. Chochol předpokládá podle některých úseků lomných ploch původní rozbití lebek, možná i hrubé členění trupu a končetin, zároveň připouští, že špatná zachovalost fragmentů nedovoluje spolehlivé zjištění.

Mezi fragmenty lidských kostí byly přimíšeny rovněž zlomky kostí zvířecích, podle určení L. Peškeho krávy, kozy a ovce.

Komentář: Kostrové pozůstatky většinou ve velmi špatném fragmentárním stavu. Části lebek identifikované J. Chocholem v materiálu označeném Skramníky 2 se nepodařilo nalézt. V tomto materiálu byly identifikovány srostlé tři krční obratle. Povrch kostí je většinou velmi erodován. Jedná se o nekompletní pozůstatky minimálně tří jedinců (jeden dospělý, dvě děti). Na kostech nebyly zjištěny žádné prokazatelné násilné zásahy, zářezy ani záseky. Vzhledem k současnému stavu zachovalosti jednotlivých kostí je případná identifikace násilných zásahů nemožná. Nakolik souvisí tento antropologický materiál s údajně „pohozenou kosterou“ není možné zjistit.

Označení a uložení antropologického materiálu: Ao 8325 depozitář NM Horní Počernice

Uložení nálezů: muzeum Český Brod

Literatura a prameny: Kudrnáč, J. 1978: Archiv ArÚ Praha, č.j. 3943/1982. Chochol, J. 1986: Archiv ArÚ Praha, č. j. 902/1986.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 82

Lokalita: Slaný

Okres: Kladno

Bližší lokalizace: poloha „pod Slánskou horou“

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V roce 1978 prováděl V. Moucha dohled v poloze „pod Slánskou horou“ při zemních pracích prováděných na projektovaném novém sídlišti. Osídlení knovízkou kulturou bylo na nalezišti reprezentováno jamami většinou kónického průřezu. Z 25ti registrovaných jam obsahovaly 3 zbytky lidských koster, jejichž poloha však nebyla vzhledem k rychle postupujícím pracím přesněji zjištěna. (č.j. 6320/78). Ve dvou případech byly zjištěny kostrové pohřby blíže neurčené. První z nich byla skrčená kostra ve směru J-S, na pravém boku, ale bez inventáře, druhá kostra byla získána dělníky při bagrování. O třetím objektu s kostrovými pozůstatky není v hlášení zmínka. Větší množství keramického materiálu poskytlo 12 jam, ve zbývajícím počtu objektů bylo keramiky velice málo nebo chyběla úplně. Objekty bez nálezů lze však podle tvaru a výplně s největší pravděpodobností přiřít též kultuře knovízké. V jamách nechyběla jehlancovitá hliněná závaží, zvířecí kosti a zlomky mazanice, uhlíky byly zastoupeny jen nepatrně. Na lokalitě byly nalezeny také stopy slovanského osídlení. Podrobnější informace k výzkumu nejsou k dispozici.

Komentář: Do antropologického oddělení Archeologického ústavu byly ke zpracování předány tři celky. Z toho jediný, označený jako hr. 2 byl určen jako knovízský. Z jakých důvodů ale není zřejmé.

Autor výzkumu: V. Moucha

Rok výzkumu: 1978

Antropologické určení: D. Malyková

V depozitáři v Horních Počernicích se nachází z tohoto výzkumu tři celky kostí označené různými čísly antropologického oddělení. Pouze celek s číslem Ao 8360 označující hrob 2 je zařazen do období knovízké kultury. Důvody pro toto určení nejsou známé. Pod tímto číslem jsou zaevidovány nakonzervované zlomky lebek dvou jedinců a téměř celá lebka se spodní čelistí a také dobře zachované kosti pravé horní končetiny (humerus, radius, ulna) nedospělého individua. Vzhledem k absenci terénní dokumentace není možné vyvodit žádné další závěry.

Označení a uložení antropologického materiálu: Ao 8360 depozitář NM Horní Počernice

Literatura a prameny: *Moucha, V. 1978: Archiv ArÚ Praha, č.j. 6320/1978.*

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 83

Lokalita: Slatina

Okres: Kladno

Bližší lokalizace: pozemek JZD

Objekt: 1/81

Datování: knovízská kultura

Popis: Koncem dubna byly na pozemku JZD při hloubení základů nádrže pro mazut porušeny nejméně 3 kostrové hroby (jeden se dvěma jedinci) ze staršího období kultury únětické. V profilu výkopu základů se dále rýsovaly dvě zahloubené kónické jámy (kultura knovízská?). V jedné z nich byl pod kamenným závalcem, který byl zčásti tvořen kamennými drtidly, pohřben mladý jedinec ve skrčené poloze. Ve druhé jámě bylo několik atypických pravěkých střípků.

Komentář: zařazení nálezu do období knovízské kultury je nejisté

Autor výzkumu: V. Moucha

Rok výzkumu: 1981

Antropologické určení: J. Chochol

Z kosterních pozůstatků se zachovala defektní lebka a fragmentární zbytky postkraniálního skeletu dospělého muže zemřelého ve věku 30-40 let (adultus II).

Označení a uložení antropologického materiálu: Ao 8354 depozitář NM Horní Počernice

Literatura a prameny: *Moucha, V. 1981:* Archiv ArÚ Praha, č.j. 4702/1981.

Chochol, J. 1984: Archiv ArÚ Praha, č.j. 3093/1984.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 84

Lokalita: Stehelčevy

Okres: Kladno

1. Bližší lokalizace: poloha u Zájezda, pole V. Knora

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: A. Knor provedl na poli svého otce Václava Knora v září 1928 výzkum v místě, kde mu jeho bratr Stanislav nahlásil nález dvou lebek, z nichž jedna byla rozorána motorovým pluhem. Rozdrcená lebka označená č. 3 se nalézala podle výpovědi bratra A. Knora nad lebkou č. 2. K Lebce č. 2 pravděpodobně náležel i hrudní koš s částí páteře. Lebka č. 3 byla oddělena od lebky č. 2 nevelkým kamenem z červeného hrubozrnného pískovce. Lebce č. 2 chyběla větší část těla, ostatní dvě lebky byly nalezeny bez postkraniálního skeletu. Kosterní pozůstatky ležely v hloubce 35-40 cm, uloženy snad v mělké jámě, která byla poškozena již zmíněnou orbou. Mezi těmito tělesnými pozůstatky se vyskytlo několik knovízských střepů. Místo nálezů je situováno na jižním okraji knovízského sídliště, jehož centrum je na poli Václava Knora a přesahuje na jednu stranu na pole Václava Kokošky a na druhé straně na pole pánů Tomáše Bayera a Jana Žáka.

Autor výzkumu: A. Knor

Rok výzkumu: 1928

Antropologické určení: neurčeno

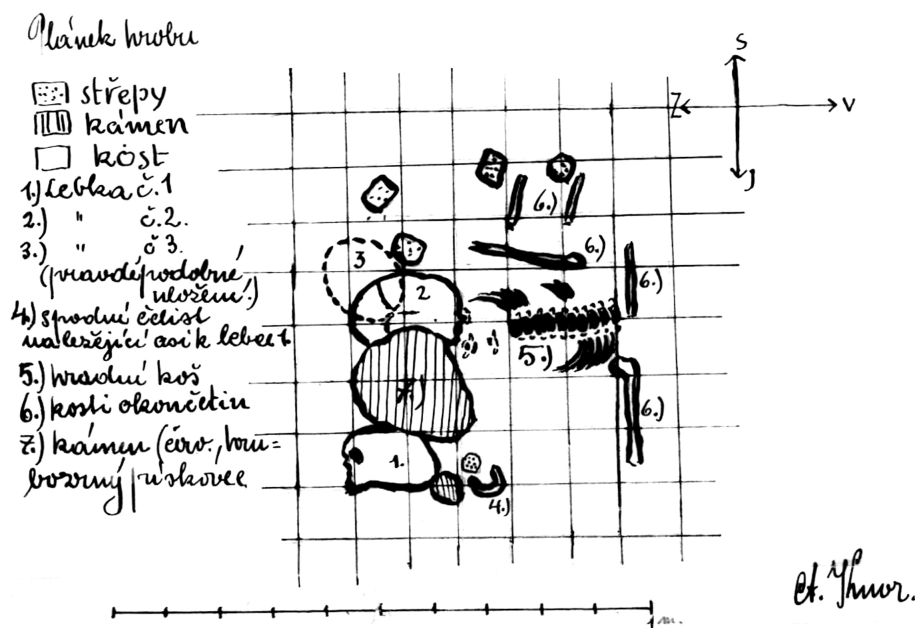
Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy:

Uložení nálezů:

Literatura a prameny: Knor, A. 1928: Archiv ArÚ Praha, č.j. 1264/1928. Spurný, V. 1948: Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha, 162.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Dokumentace nálezů (podle A. Knora).

2. Bližší lokalizace: poloha u Zájezda, Kokoškovo pole, výkop americké expedice

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: Členové americké archeologické expedice zde v roce 1934, mimo jiné, objevili ve vrstvě, údajně knovízskou kostru dítěte, kolem které ležely zlomky keramiky a kladivo z jeleního parohu.

Autor výzkumu:

Rok výzkumu: 1934

Antropologické určení:

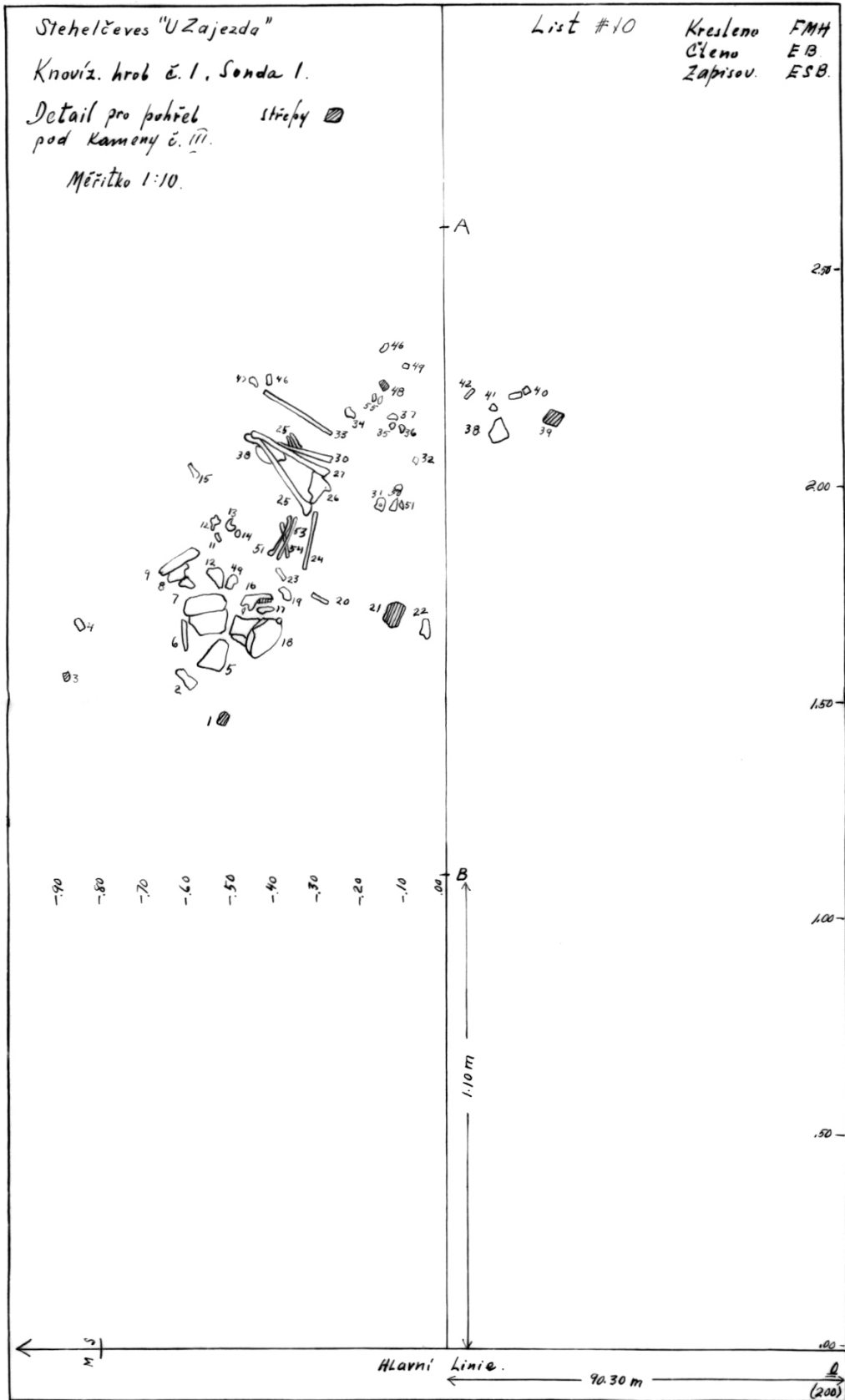
Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Literatura a prameny: Archiv ArÚ Praha, č.j. 2441/1937. *Spurný, V. 1948: Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře.* Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha. (163)

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Nálezová situace, sonda I, knovízský hrob I (pole p. Bendy). Fotografie z pozůstalosti A. Knora (podle Archiv ArÚ Praha, č.j. 2441/1937).

Dokumentace nálezů (podle Archiv ArÚ Praha, č.j. 2441/1937).

Katalogový záznam č.: 85

Lokalita: Štítary

Okres: Kolín

Bližší lokalizace:

Objekt:

Datování: štítarská kultura

Popis: Tento všeobecně známý eponymní nález ze Štítar u Kolína zůstane nejspíš pro nedostatek informací navždy nevyjasněn. Okolnosti, za kterých k nálezu souboru 16 keramických nádob bez kovových milodarů došlo, jsou velmi nejasné. Materiál byl získán spolupracovníkem J. L. Píče A. Formánkem zřejmě v roce 1895. Údajně se jednalo o kostrový dvojhrob a F. Dvořák později zjistil, že kostry snad ležely v prosté zemi ve skrčené poloze na levém boku, ve směru J-S. Nález nebyl nikdy publikován.

Autor výzkumu:

Rok výzkumu: před 1895?

Antropologické určení:

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy:

Uložení nálezů:

Literatura a prameny: *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha, 166. *Sklenář, K. – Sklenářová, Z. – Slabina, M. 2002:* Encyklopedie pravěku v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha, 348, 349.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 86

Lokalita: Štolmíř

Okres: Kolín

Bližší lokalizace: Štolmíř

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: Na základě telefonického hlášení odjel v roce 1960 J. Kudrnáč do Štolmíře u Českého Brodu, kde zjistil, že při odebírání hlíny byl objeven hromadný hrob, podle jeho názoru s pozůstatky aspoň sedmi jedinců. Údajně se v hrobové jámě nacházely také nádoby, které byly však ještě před jeho příchodem rozbity a odneseny. Podle několika zlomků, které se nakonec podařilo získat, datoval J. Kudrnáč nález do období knovízské kultury. Měl být zahájen záchranný výzkum zbytku jámy, ale informace o této plánované akci se nepodařilo nikde získat.

Autor výzkumu: J. Kudrnáč

Rok výzkumu: 1960

Antropologické určení: D. Malyková

Antropologický materiál pocházející z jámy ve Štolmíři je uložen ve dvou bednách, nakonzervován a některé části jsou slepeny.

Bedna 1 - sáček 1 - obsahuje části lebek minimálně tří jedinců, na jednom z nich patrný zářezy a záseky novodobého rázu, vzniklé pravděpodobně při vyvedávání z jámy, Sáček 2- zlomky lebek tří jedinců, sáček 3 - části lebky a celá mandibula. Na zlomku lebeční kosti je patrný novodobý zásah – zaražení hrotu čtvercového průřezu, sáček 4 - obsahuje 39 zlomků žeber z neznámého počtu jedinců a zlomky lebečních kostí minimálně dvou jedinců a 7 zlomků prstních článků, sáček 5 - zlomky lebky, na jednom místě jsou patrné stopy okousání hlodavcem, sáček 6 - zlomky lebečních kostí a část horní čelisti a 1 zub, sáček 7 - zlomky lebky a zuby.

Bedna 2 – obsahuje části postkraniálního skeletu. Kosti konzervované a částečně slepené. Ve většině případů mají značně poškozený a erodovaný povrch. Na těchto kostech nebyly shledány žádné prokazatelné násilné zásahy záseky nebo zářezy. Hodnocení bylo značně omezené špatnou zachovalostí povrchu kostí.

Do antropologického depozitáře byly předány kosterní pozůstatky ve značně fragmentárním stavu s mnoha stopami novodobého poškození, které náležely minimálně třem osobám. Je pravděpodobné, že se jednalo vesměs o dospělé muže.

Označení a uložení antropologického materiálu: Ao 2631 (P7A32631) depozitář NM Horní Počernice

Literatura a prameny: Kudrnáč, J. 1960: Archiv ArÚ Praha, č.j. 2711/1960.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 87

Lokalita: Tetín

Okres: Beroun

1. Bližší lokalizace: sídliště nad jeskyněmi

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: J. Axamit píše o knovízském sídlišti nad jeskyněmi na Tetíně, kde objevil zbytky lidské kostry, bez rukou a nohou, ležící na levém boku, obličejem k východu, u které byl úplně zachovalý bronzový srpek. Lebka byla nalezena celá i se spodní čelistí, ale byla pokryta již jen tenkou vrstvou hlíny. Podle J. Axamita byly scházející kosti pravděpodobně odplaveny. V. Spurný uvádí, že v Axamitově sbírce uložené v Národním muzeu je zachováno 23 srpů, ale není možné zjistit, který z nich pochází z tohoto hrobu.

V Národním muzeu je skutečně uložena sbírka J. Axamita, ve které je obsaženo 23 srpů pocházejících z „hromadného nálezu“ evidovaných po inventárním čísly: 45674-45681, 45663-45673, 45662, 45659, 45660, 45661, ale také bronzový srp se žlábkem podél hřbetu a vykrojenou rukojetí pod inventárním číslem 46659, který není součástí tohoto hromadného nálezu a je tedy možné, že pochází právě z onoho zmíněného kostrového hrobu.

Autor výzkumu: J. Axamit

Rok výzkumu: před 1912

Antropologické určení:

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy:

Uložení nálezů: Národní muzeum

Literatura a prameny: *Axamit, J. 1912:* Nálezy na Tetíně, Obzor praehistorický III, 22-24. *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Ne publikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha, 167.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

2. Bližší lokalizace: Sisyfova propast

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: Na lokalitě Sisyfova propast, což je vertikální propast zaujímající prostor na severovýchodním úpatí Tobolského vrchu, proběhl v roce 1974 speleologický průzkum provedený A. Komaškem, během kterého došlo v hloubce přibližně 6 metrů k objevu kosterních pozůstatků tří lidí. Nález je datován podle keramického zlomku, který náleží patrně knovízské kultuře. Proběhla také antropologická analýza těchto lidských kosterních pozůstatků. Z důvodu hrozby zřícení skalních bloků nebyl však probíhající speleologický průzkum dokončen a archeologický výzkum na této lokalitě nikdy neproběhl.

Komentář: Chronologické zařazení do období knovízské kultury provedené pouze na základě jediného keramického fragmentu navíc určeného s jistou pochybností je problematické a zařazení do mladší doby bronzové je velmi nejisté.

Autor výzkumu: převzatý nález (S. Vencel)

Rok výzkumu: 1974

Antropologické určení: J. Chochol

Kosterní materiál obsahuje defektní až fragmentární pozůstatky tří osob.

Kostra I – dochována defektní lebka s dolní čelistí a defektní až fragmentární části kostry. Neúplná kostra staršího muže (maturus II, 50-60 let). Na lebce a kostře četná původní poškození, vzniklá buď v souvislosti se smrtí jedince, nebo v poměrně krátké době po ní. Příčinou smrti bylo pravděpodobně prolomení mozkovny jednak na temeni okrouhlým otvorem o průměru 40 mm, jednak v pruhu o šířce asi 60 mm od temene přes levý spánek až k basi. Snad v souvislosti s tím byl uražen levý jařmový oblouk a část levého ramene dolní čelisti. Stopy tříštění a další poškození na většině kostí postkraniálního skeletu i na lebce nejsou již tak průkazné a mohly vzniknout případně i posthumně, ale dlouhou dobu před vyzvednutím.

Kostra II – dochována defektní lebka a neúplná defektní až fragmentární kostra. Pozůstatky dospělého muže (adultus II, 35-40 let). Pravá temporální oblast a celá base lebky vylomena, levé zygomaticum uraženo. Nepravidelné narušení horní hlavice pažní kosti a horní hlavice vřetenní kosti, uražení dolního konce vřetenní kosti, okrouhlý průraz o průměru 10-12 mm na dolní hlavici loketní kosti. Žlabovité narušení hlavice stehenní kosti, uražení dolní hlavice a kónické vyhloubení dřeňové dutiny. V Některých kostech (klíční kost, pažní obě předloketní a stehenní kost) zachován vysoký oddíl organické kostní hmoty, není vyloučena tepelná úprava např. opékání. Na některých kostech (hlavně lebka, žebra, pánev) usazeniny huminových látek, vzniklých tlením rostlinných částí. Opálení dolního konce hrudní kosti a horní části těla prvního bederního obratle.

Kostra III – dochováno několik kostí postkraniálního skeletu (dva obratle, dva zlomky žeber, obě klíční kosti, levá lopatka, pravá kost pažní, část levé loketní, levá holenní, levá a část pravé lýtkové kosti, česka). Fragmentární pozůstatky pravděpodobně dospělého muže (nejspíš adultus II). Narušení kostí většinou starého původu, ale nejisté interpretace.

Mezi pozůstatky, které nebylo možno přiřadit kostrám I, II, III byl přimíšen větší počet fragmentů zvířecích kostí. Dále bylo nalezeno několik lidských kostních fragmentů, které popisovaným kostrám nepatří. Čtyři zlomky poměrně tenkostěnné mozkovny, z nich tři s vysokým obsahem organické hmoty, dále část krčního obratle a zlomek žebra se stopami opálení.

Příčinou smrti osob bylo pravděpodobně ubití, další násilné zásahy jsou nejisté, protože jejich známky mohly být překryty poškozeními, ke kterým došlo při svržení pozůstatků do propasti a kamenným závalem. Snad jedinou výjimkou je okrouhlý otvor na dolním konci loketní kosti kostry II, dokládající probití předloktí nad zápěstím ostrým předmětem okrouhlého průřezu (např. šíp, hřebík, kopy).

Vysoký obsah organické hmoty v některých kostech předpokládá buď uložení v prostředí s přebytkem živočišných, hlavně tukovitých látek, nebo fixaci tepelnou úpravou, nejspíše opékáním. Na takto zachovaných kostech však nejsou žádné stopy opálení. Možnost antropofagie, například rituální, je dosti pravděpodobná.

Komentář: Lomy na kostech jsou starého původu, vzniklé ještě v přítomnosti organické složky a množství lomů je novodobých. Na lebkách byly identifikovány lomné linie obojího druhu. Souvislost starých lomů se smrtí jedinců však není možné prokázat. Je hypoteticky možné, že mohly vzniknout následkem pádu z výšky. Na kostech nebyly identifikovány žádné zářezy ani záseky. Zbarvení kostí je značně různorodé, způsobené vlivem prostředí, ve kterém byly

uloženy. Lokalizace a vzhled stop opálení na několika fragmentech dokládají s velkou pravděpodobností, že vznikly až druhotně na kostech již zbavených organických částí a dislokovaných. Na několika kostech jsou znatelné stopy po okusu hlodavcem. To se týká také loketní kosti kostry II, u které J. Chochol dokládá probití předloktí nad zápěstím ostrým předmětem okrouhlého průřezu. Okus na okraji tohoto defektu znesnadňuje hodnocení natolik, že tuto hypotézu nelze potvrdit ani spolehlivě vyvrátit.

Označení a uložení antropologického materiálu: Ao 8315-8317, depozitář NM Horní Počernice

Literatura a prameny: *Vencl, Sl. 1974:* Archiv ArÚ Praha, č.j. 6342/1974. *Chochol, J. 1981:* Kosterné pozůstatky z období knovízské kultury, nalezené v Sisyfově propasti na Tobolském vrchu u Tetína. Archiv ArÚ Praha, č.j. 2470/1981. *Sklenář, K. – Matoušek, V. 1992:* Osídlení jeskyní Českého krasu od neolitu po středověk, Zprávy České archeologické společnosti při ČSAV. Supplément 14. *Sklenář, K. – Matoušek, V. 1994:* Die Höhlenbesiedlung des Böhmischen Karstes vom Neolithikum bis zum Mittelalter. Fontes Archaeologici Pragenses 20. *Matoušek, V. – Jenč, P. – Peša, V. 2005:* Jeskyně Čech, Moravy a Slezska s archeologickými nálezy. Praha.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

3.Bližší lokalizace: Jeskyně Ve stráni

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis:

Jeskyně je blíže lokalizovaná ve východní části Kodské rokly a je umístěna v Údolí děsu na strmé severní stráni. Náhodný objev pravěké keramiky učiněný roku 1980 během speleologického průzkumu dal podnět k archeologickému výzkumu, který zde proběhl v letech 1981–1984. Jeskyně je přístupná trojicí vchodů a z výsledků výzkumu se usuzuje, že je pravděpodobně nejvyšší úrovní složitějšího (vícepatrového) jeskynního systému. V chodbě označené č. 1 bylo nalezeno množství zvířecích kostí (konkrétně se jedná o 197 zlomků), keramika a zlomky parohů (celkem 48). Kromě nálezů z paleolitické a neolitické vrstvy byla zastoupena také mladší fáze knovízské kultury. Do tohoto období spadalo pět zlomků neurčitelných opálených kostí z prostoru ohniště, kumulace („sklad“) parohů a část lidské kosti.

Autor výzkumu: V. Matoušek

Rok výzkumu: 1981-1984

Antropologické určení:

Pozůstatek lidské kosti tvoří distální část velké robustní hrubě modelované loketní kosti. Ze vzhledu lomových ploch a jejich pokrytí sintrem je možné usoudit, že k přeražení došlo již v pravěku.

Označení a uložení antropologického materiálu: -

Literatura:

Sklenář, K. – Matoušek, V. 1994: Die Höhlenbesiedlung des Böhmischen Karstes vom Neolithikum bis zum Mittelalter, FAP 20, Praha

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 88

Lokalita: Tuchoměřice

Okres: Praha-západ

Blíže lokalizace: Tuchoměřice-Kněžívka výstavba komunikace pro obchodní centrum „OUTLET AIRPORT PRAHA“

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V roce 2007 byl archeologickým oddělením Středočeského muzea v Roztokách u Prahy proveden záchranný archeologický výzkum, vyvolaný výstavbou komunikace pro obchodní centrum „OUTLET AIRPORT PRAHA“. Po skrytce ornice na podloží probíhal odkryv jednotlivých archeologických objektů. Na skryté ploše budoucí komunikace bylo zachyceno celkem 145 archeologických objektů z různých období pravěku, z toho 127 spadá do období knovízské kultury. Ve výplni 8 objektů z doby bronzové byly zachyceny lidské kosterní pozůstatky. Z toho jeden objekt (č. 32) náleží únětické kultuře, ostatní (č. 6, 8, 10, 16, 24, 73, 80) spadají do období kultury knovízské. Ve čtyřech případech byly nalezeny celé skelety. Do objektu č. 73 knovízské kultury byla společně s ostatky dítěte ve věku dožití 3-4 let uložena keramická miska. Ve zbývajících objektech byla odkryta pouze neúplná lidská torza, nebo jen jednotlivé kosti.

Objekt č. 6 - jáma lehce nepravidelného téměř kruhového půdorysu, o rozměrech 140 x 134 cm a hloubce 40 cm. Stěny poměrně pravidelné, podhloubené, dno rovné.

Na dně objektu byly uloženy ostatky středně robustního jedince ve věku 40-50 let v částečně dekomponovaném a neúplném stavu. Kostra byla velmi poškozená a byly nalezeny pouze zlomek končetin a dva zlomky žeber.

Objekt č. 8 - jáma pravidelného kruhového půdorysu, o průměru 110 a hloubce 20-24 cm. Stěny přímé šikmé – podhloubené, dno lehce nepravidelné. Ve výplni objektu nalezena část lidské lebeční klenby (zlomek čelní kosti a zlomky obou temenních kostí), který by mohla patřit mladšímu dospělému nebo dospívajícímu jedinci.

Objekt č. 10 - jáma lehce nepravidelného oválného půdorysu, o rozměrech 166 x 138 cm a hloubce 45 cm. Stěny místy stupňovité místy podhloubené. Dno rovné. Ve výplni objektu byla zachycena druhotně upravená a při okraji částečně opálená část robustní lidské lebky (zlomek čelní a týlní kosti, zlomky obou temenních kostí). Lebka náležela mladšímu dospělému jedinci. Úprava lebky by mohla odpovídat jejímu dalšímu využití (v podobě nádoby/číše?).

Komentář: Část lebky (zlomek čelní a týlní kosti a zlomky obou kostí temenních) nevykazuje žádné známky intencionálních zásahů nebo úpravy.

Objekt č. 16 - jáma nepravidelného oválného půdorysu, o rozměrech 203 x 192 cm a hloubce 37-44 cm. Stěny mírně podhloubené, dno rovné. Západní část objektu byla narušena bioturbací. Na dno byly uloženy tělesné ostatky nedospělého jedince ve věku dožití 3-4 let. Skelet byl uložen v tzv. „rituální“ poloze na levém boku, s hlavou orientovanou k západu. Dolní končetiny mírně pokrčené, horní končetiny složené v prostoru nad hrudním košem. V blízkosti skeletu byla nalezena keramická miska.

Objekt č. 24 - zásobní jáma nepravidelného kruhového půdorysu, o průměru 110 cm a hloubce 80 cm. Stěny pravidelné ve spodních partiích podhloubené, dno lehce konkávní. Na dno objektu byly uloženy ostatky juvenilního (16-18 let)

jedince ženského? pohlaví, v tzv. "rituální" poloze na pravém boku, hlavou orientovanou k JV. Dolní končetiny silně pokrčené horní lehce přitažené k hrudnímu koši. Kromě keramického materiálu, datujícího objekt do mladší doby bronzové (knovízská kultura), byly ve výplni zachyceny zlomky keramiky kultury zvoncovitých pohárů intruzivního charakteru.

Objekt č. 73 - jáma lehce nepravidelného kruhového půdorysu, o průměru 160 cm a hloubce 18-40 cm. Stěny lehce podhloubené, dno konkávní. Do zásypu, již částečně zaplněného objektu, byly uloženy ostatky nedospělého jedince (infans I, 3-4 roky). Skelet byl uložen na pravém boku ve směru Z-V, hlava směřuje k V. Dolní končetiny velmi mírně pokrčené v kolenou, horní končetiny pravděpodobně ohnuty v loktech a přitaženy k hrudnímu koši. V oblasti břišní dutiny, resp. před ní, byla uložena keramická miska. Ne zcela prokazatelná je pak souvislost nalezeného očka z rukojeti bronzové břitvy nalezené v oblasti krční páteře.

Objekt č. 80 - jáma oválného půdorysu, o rozměrech 180 x 130 cm a hloubce 52 cm. Stěny objektu podhloubené, dno rovné. Ve výplni byla zachycena pravá temenní kost, která patrně náležela mladému dospělému nebo dospívajícímu jedinci.

Autor výzkumu: J. Hložek, K. Smíšek

Rok výzkumu: 2007

Antropologické určení: M. Dobisíková

6	?	40-50	nekompletní skelet
8	?	mladší dospělý	část lebky
10	?		část lebky opálená
16	?	infans I, 3-4 roky	skelet
24	žena?	juvenis 16-18 let	skelet
73	?	infans I, 3-4 roky	skelet
80	?	mladý dospělý nebo dospívající	pravá temenní kost

Na materiálu získaného výzkumem byla provedena také osteologická analýza, kterou provedla Mgr. Zdeňka Sůvová ZIP o.p.s. (čj 128/08). Z období knovízské kultury bylo analyzováno 2 695 fragmentů o hmotnosti 26 573,8g a určeno bylo 1 447 fragmentů. Z toho 55 fragmentů náleželo nálezům lidských kostí a pocházelo minimálně ze 4 různých starých jedinců (1 dospělý, 2 juvenilní, 1 neonátní až velmi juvenilní).

V objektu č. 84 byl uložen kompletní zvířecí skelet.

Komentář: Na nalezených lidských kostech nebyly identifikovány žádné stopy násilných zásahů.

Označení a uložení antropologického materiálu: P7d 8/2007 depozitář NM Horní Počernice

Ostatní nálezy:

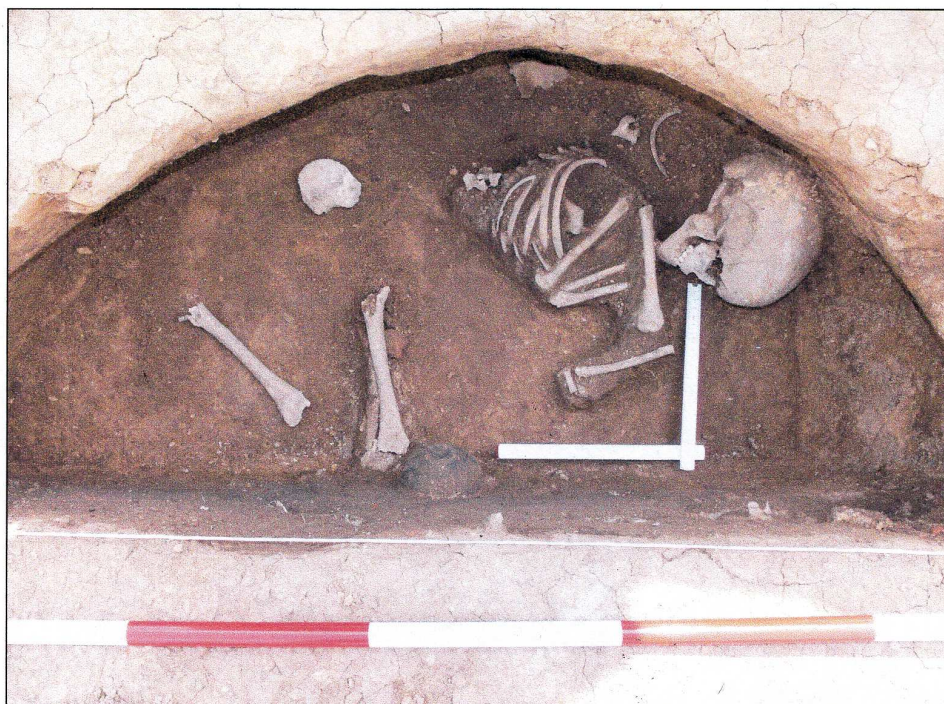
Uložení nálezů: Roztoky

Literatura a prameny: Hložek, J. – Smíšek, K. 2008: Nálezová zpráva o záchranném archeologickém výzkumu Kněžívka 2007 „Outlet airport Praha“ uložena ve Středočeském muzeu v Roztokách u Prahy.

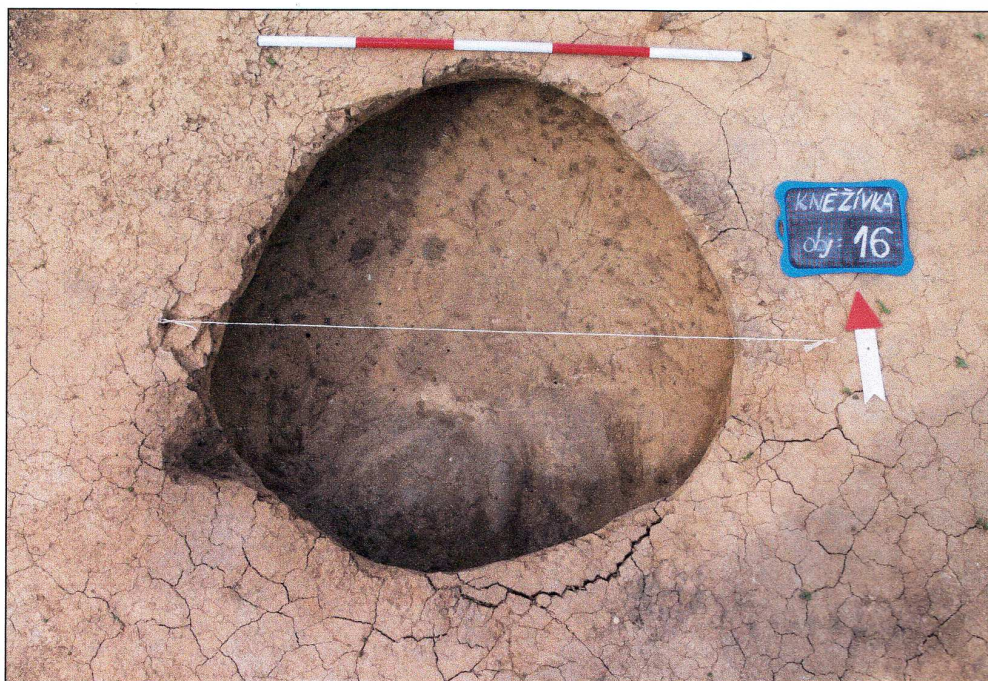
Fotografie/Kresebná dokumentace: podle Hložek - Smíšek 2008

Objekt č. 10.

Objekt č. 16.

Objekt č. 16.

Objekt č. 73.

Objekt č. 73.

Katalogový záznam č.: 89

Lokalita: Tursko

Okres: Praha-západ

1. Bližší lokalizace: na panském poli čp. 349

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: Na poli č. parc. 349 byla prozkoumána jáma kruhového půdorysu, o průměru 180 cm a hloubky 80 cm. Dno se nacházelo v hloubce 140 cm od povrchu. Jáma obsahovala popel a mazanici a asi v polovině její hloubky byla nalezena kostra ležící ve skrčené poloze na pravém boku, ve směru od jihu k severu, obličejem k východu, která náležela staršímu jedinci. V místě nebyly nalezeny žádné milodary, ale na straně jámy bylo odkryto velké množství střepů z různých nádob, z nichž mnohé byly vypálené do červena. V. Spurný řadí nález do období knovízské kultury.

Autor výzkumu: J. Felcman převzatý nález

Rok výzkumu: 1906

Antropologické určení:

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Literatura a prameny: *Felcman, J. 1908:* Hroby se skrčenými kostrami v Kamýku, okres Smíchovský, Památky archeologické XXIII, 237-250. *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha, 169. *Spurný, V. 1954:* Archiv ArÚ Praha, č.j. 1242/1954. *Spurný, V. 1954:* Archiv ArÚ Praha, č.j. 1243/1954.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

2. Bližší lokalizace: cukrovar – stavba mostní váhy

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: Při stavbě mostní váhy pro cukrovar narazili dělníci v hloubce asi 150 cm na kostru, kterou z větší části poškodili. Podle vyprávění dělníků a pana Matuly byla sestavena pravděpodobná podoba nálezové situace. Kostra ležela údajně ve směru od severu k jihu, obličejem na západ a náležela dospělému jedinci. Podle zbarvení lebečních kostí je možné usuzovat na existenci bronzových ozdob (náušnic), které ale nebyly nalezeny. Pod kostrou byla údajně nalezena mísa o průměru cca 30 cm, která sahala až ke spodku hrobu a ve které bylo větší množství částečně spálených a částečně pouze opálených lidských kostí. Mísa se nezachovala.

Autor výzkumu: J. Felcman – převzatý nález

Rok výzkumu: 1906

Antropologické určení:

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Literatura a prameny: *Felcman, J. 1908:* Hroby se skrčenými kostrami v Kamýku, okres Smíchovský, Památky archeologické XXIII, 237-250.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 90

Lokalita: Velké Čičovice

Okres: Praha-západ

Bližší lokalizace:

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: J. L. Píč popisuje jámu z Velkých Čičovic, kterou prokopali, a ve které se nacházela kostra obložená plochými kameny, s částečně uoranou lebkou, orientovanou k jihu. Z popisu však nadále vyplývá, že keramické zlomky a jiné předměty nalezené v místě pocházejí z jiných jam. V další celkem mělké jámě byly pak nalezeny tuhované střepy, jelení paroh, koňské zuby a lidská čelist. Datování do období knovízské kultury je nejisté.

Autor výzkumu: J. L. Píč

Rok výzkumu:

Antropologické určení:

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Literatura a prameny: *Píč, J. L. 1893:* Archaeologický výzkum ve středních Čechách, Památky archeologické XVI, 329-362, 417-438. *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nепublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha, 171.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 91

Lokalita: Velké Přílepy (Kamýk)

Okres: Praha-západ

1. Bližší lokalizace: Kamýk, pole p. Ženíška u vily p. Pfeifera.

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: Pracovníci Národního muzea prokopali knovízskou jámu, ve které byl kostrový pohřeb ve slabě skrčené poloze. Z obsahu jámy pochází menší silnostěnná nádobka a 4 krabice s množstvím dalšího střepového materiálu. V. Spurný řadí tento nález do období knovízské kultury.

Autor výzkumu: A. Stocký

Rok výzkumu: -

Antropologické určení:

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy: -

Uložení nálezů: NM č.inv. 18333, 18334-18337

Literatura a prameny: *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha, 45.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Fotografie jámy s pohřbem (podle V. Spurného).

2. Bližší lokalizace: Velké Přílepy

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V roce 1922 byl muzeu darován inventář knovízského kostrového hrobu v jámě, který zahrnoval také kruh z bronzové oblé tyčinky a bronzový otevřený náramek s rytou výzdobou. Bližší nálezové okolnosti jsou neznámé.

Autor výzkumu:

Rok výzkumu:

Antropologické určení:

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy:-

Uložení nálezů: NM č.inv. 13475, 13.476, 13.477

Literatura a prameny: *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha, 172.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

3. Blíže lokalizace: Velké Přílepy

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: Při hloubení základů domu byla záchranným výzkumem zachycena část mělké nepravidelné jámy. Zhruba 10-20 cm nade dnem byly nalezeny neúplné kosterní pozůstatky tří jedinců v „nerituálním“ uložení. Jednalo se o mladší dospělou ženu a dvě děti ve věku 2 a 12 let. Podle antropologického posudku J. Chochola jsou u ženské kostry pravděpodobně původní násilné zásahy a u ostatních koster nejsou vyloučeny.

Komentář: Keramický materiál a dokumentaci k výzkumu se nepodařilo nalézt. Datování do období knovízské kultury je tak nepodloženo.

Autor výzkumu: M. Kuna

Rok výzkumu: 1980

Antropologické určení: J. Chochol

Kostra 1 - dochovány zlomky žeber, pravá pánevní a stehenní kost a první prstový článek palce nohy. Část pozůstatků mladší dospělé ženy (věkový stupeň adultus) na kostech nelze vyloučit několik původních násilných zásahů (na pánvi i stehenní kosti četná narušení, zčásti pravděpodobně původní – roztříštění kyčelní kosti, uražení velkého hrbolu, možná odseknutí vnějšího kondylu a sečné narušení vnitřního kondylu stehenní kosti. Na palcové falanxe suspektní známky hlodání – podle stop úzkých a ostrých zubních hrotů šlo snad spíše o zuby zvířecí.

Kostra 2, - dochována prakticky mírně poškozená až defektní lebka a kostra většího dítěte (infans III, asi 12 let). Podle starých, zčásti vápnitým povlakem pokrytých lomných ploch na čele, temeni a týlu nelze vyloučit původní rozbití mozkovny, chybí však průkazné doklady.

Kostra 3 - zachovány fragmenty páteře, žeber a hrudní kosti, pravé lopatky, pravé pažní a obou předloketních kostí, pravé kyčelní a stehenní kosti malého dítěte (infans II, asi 2 roky). Případné násilné zásahy jsou převážně překryty novodobými poškozeními a nelze je prokázat.

Při začišťování povrchu jámy byly vyzvednuty zlomky kostí, které zčásti patří ženské kostře č. 1 a dále malý zlomek mozkovny pravděpodobně dalšího dospělého jedince.

Komentář: lomné linie na lebce II neodpovídají lomům vzniklým na čerstvé kosti, z tohoto důvodu je možné násilné zásahy vyloučit.

Označení a uložení antropologického materiálu: Ao 8221 depozitář NM Horní Počernice

Literatura a prameny: *Chochol, J. 1981:* Archiv ArÚ Praha, č.j. 1112/1981.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 92

Lokalita: Vepřek

Okres: Mělník

Bližší lokalizace: výstavba dálnice D8 mezi obcí Vepřek a kostelem Narození Panny Marie

Objekt: 201

Datování: knovízská kultura

Popis: V měsících květnu až září roku 1992 provedli archeologové z Národního muzea v Praze záchranný archeologický výzkum v místě výstavby dálnice D8, mezi obcí Vepřek a kostelem Narození Panny Marie. Tato lokalita, zvaná tradičními pomístními jmény Na Sochornici, Na Hebroně či Hebrouně a v jižní části též U kostela, leží na mírném svahu klesajícím na severozápad mezi obcí Vepřek a návrším, na němž stojí původně středověký kostel Narození Panny Marie. Vlastní archeologický výzkum navázal bezprostředně na skrývku povrchových vrstev na poli asi 150 m jihozápadně od Vepřku na prostoru o velikosti cca 130 x 40 metrů. Na zkoumaném prostoru byly objeveny stopy osídlení z neolitu z období kultury s lineární i vypíchanou keramikou, výzkum nadále odkryl celkem 35 objektů, které lze označit jako únětické hroby. Z vrstvy pak pocházely nálezy keramiky náležící věteřovské kultuře. Podstatnou část zkoumané plochy však pokrývaly zbytky osady knovízské kultury.

Knovízské sídliště na Vepřku představuje 150 jam a několik desítek kúlových jamek, jejichž vztah k sídlišti ale není možné s jistotou určit. Předběžně náleží asi 10 jam štítarské fázi, ostatní jsou knovízské. Knovízská keramika spadá do 12. století př. Kr. (stupeň Ha A 1) a štítarská keramika pak do 9. století př. Kr. (stupeň Ha B 2).

V případě knovízského sídliště vytvářejí jámy jakési skupiny a jen málokdy se navzájem porušují. Půdorysy obytných staveb jsou zde neznámé. Ze štítarského sídliště byl zachycen jen okraj a jeho další pokračování lze očekávat směrem přes silnici a ke vsi. Naprostá většina jam měla kónický tvar (okraj jámy měl menší průměr než je průměr jejího dna), rovné stěny a kruhový nebo mírně oválný půdorys. Jámy mívají hloubku od 100 do 150 cm, průměr okraje 100 až 150 cm, průměr dna 200 až 300 cm. Jiné typy jam se na tomto sídlišti vyskytly pouze ojediněle. Autoři publikace konstatují, že obsah jam je velmi pestrý. Předběžný pohled podle nich ukazuje, že v jamách, které obsahovaly větší množství mazanice, téměř nejsou kosti a naopak jámy s větším počtem kostí téměř neobsahují mazanici. Podrobnější studie k výzkumu ve Vepřku a odborná publikace bohužel dodnes chybí. Jáma č. 2 01 byla využita k hromadnému pohřbu.

Hromadný pohřeb byl uložen v obyčejné jámě kónického tvaru, která byla vyplněna jednolitou černou měkkou hlínou a poněkud se odlišovala od výplní ostatních jam. Všechny kostry, s výjimkou lebky č. 1, která byla výše, ležely ve vrstvě 20 cm silné (50-70 cm od zjištěné úrovně jámy – jáma byla původně asi 130-140 cm hluboká). U koster nebyly žádné milodary a jáma obecně byla na nálezy dosti chudá.

Autor výzkumu: M. Lička, M. Slabina

Rok výzkumu: 1992

Antropologické určení: M. Dobisíková, P. Velemínský

Objekt 201 – jáma, ve které byly nalezeny pozůstatky celkem sedmi jedinců:

Jedinec č. 1 – dítě, asi 9 let. Položeno bylo ve skrčené poloze na pravém boku u severní stěny jámy, lebka směřovala na SZ. Kostra se dochovala ve velmi dobrém stavu, téměř kompletní (postmortálně deformovaná lebka, kompletní páteř, dlouhé končetiny).

Jedinec č. 2 – dítě, 8-9 let. Kostra byla roztroušena ve východní polovině jámy, lebka ležela u jižní stěny, dolní končetiny směřovaly na S resp. SV. Přítomna byla téměř celá kostra, ovšem bez levého bérce, páteř není kompletní.

Jedinec č. 3 – muž?, 20-40 let (spíše 20-30). Zachovala se pouze lebka se šesti krčními obratli, pravé předloktí a fragmenty hrudního koše. Lebka ležela u SV stěny, vertexem orientovaným na S, krční páteř směřovala na JV.

Jedinec č. 4 – dítě, 12-13 let. Tělo v anatomické poloze leželo podél JZ stěny, krční páteří směrem na SZ. Z kostry chybí lebka, pravá dolní končetina s acetabulární oblastí pánve a rovněž levá holenní kost.

Jedinec č. 5 – muž, 40-60 let (spíše 40-50). Jedinec ležel na břiše obličejovou částí dolů, v anatomické poloze, zhruba napříč jižní polovinou jámy. Hlava směřovala na JV, skrčené nohy na JZ. Kostra byla téměř kompletní, ve velmi dobrém stavu.

Jedinec č. 6 – muž?, 20-40 let (spíše 30-40). Pozůstatky nalezeny ve skrčené poloze na levém boku, v anatomickém uspořádání, v západní polovině jámy. Hlava směřovala na JZ, nohy na SZ. Kostra byla opět ve velmi dobrém stavu, téměř kompletní.

Jedinec č. 7 dítě, asi 11 let. Z kostry se dochovala pouze lebka s částí páteře. Lebka byla orientována na SV, obličejem k Z, dítě tedy leželo na pravém boku. Část pozůstatků (např. kosti horních končetin, pánev) se pravděpodobně ztratila po uveřejnění zprávy o nálezů v televizi.

Pokud jde o zachovalost a kompletnost je možné říci, že pokud se kosterní pozůstatky dochovaly, jsou ve velmi dobrém stavu. Na žádné z koster nebyly nalezeny stopy násilných zásahů. Případné „roztroušení“ a chybění kosterních partií se týká především jedinců z východní poloviny jámy, zatímco pozůstatky v západní části se našly v anatomické poloze a, s výjimkou lebky jedince č. 4, kompletní. Kostry byly podrobeny také serologickému zpracování.

jedinec	pohlaví	věk	krevní skupina
1	dítě	asi 9 let	0
2	dítě	8-9 let	A
3	muž?	20-40 let	AB
4	dítě	12-13 let	A
5	muž	40-60 let	A
6	muž?	20-40 let	A
7	dítě	asi 11 let	A

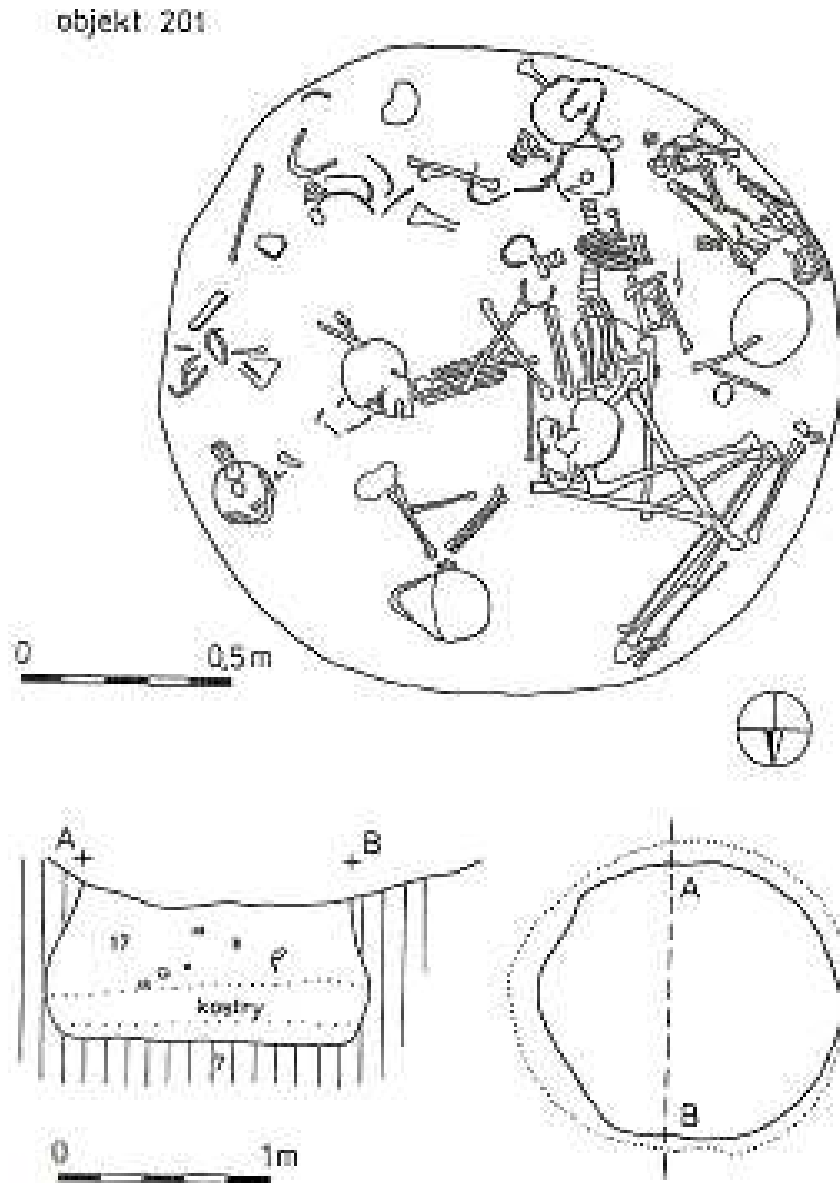
Označení a uložení antropologického materiálu: depozitář NM Horní Počernice

Uložení nálezů: Národní muzeum Praha

Literatura a prameny: Sklenář, K. – Lutovský, M. a kol. 1993: Vepřek. Archeologický výzkum na Kralupsku. Národní muzeum Praha. Městské muzeum Kralupy nad Vltavou. Lička, M. – Lutovský, M. 2006: Vepřek und Nová Ves (Bezirk Mělník, Mittelböhmen). Lička, M. – Lutovský, M. – Matoušek, V. – Slabina, M.

2006: Die Fundstelle bei Vepřek, ihre Lage und die natürlichen Gegebenheiten.
In: Lička, M. – Lutovský, M.: Vepřek und Nová Ves (Bezirk Mělník, Mittelböhmen). Ergebnisse der archäologischen Ausgrabungen zur urgeschichtlichen Besiedlung in den Jahren 1992-1995, 18-20.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Dokumentace objektu (podle K. Sklenáře a M. Lutovského).

Katalogový záznam č.: 93

Lokalita: Vykáň

Okres: Nymburk

Blíže lokalizace: dvorek kovárny čp. 96

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: Při úpravě dvorku před kovárnou p. V. Rose čp. 96 byla úroveň terénu snížena o 20-30 cm, což mělo za následek objevení jam. Jedna z nich o rozměrech 130 x 150 cm a hloubce 68 cm byla sice místními dětmi značně porušena, ale podle zbytků je zřejmé, že ve středu jámy byly uloženy dvě kostry. Spodní ležela ve skrčené poloze, na pravém boku, hlavou k severu, na ní ležela druhá kostra, rovněž ve skrčené poloze, ale hlavou k jihu tak, že hlava spočívala na pánvi kostry spodní. Z horní kostry zůstaly pouze zetlelé kousky spodní a horní čelisti, několik žeber a kousky pánve ze spodní pak pánev nohy a páteř. Kolem koster bylo naházeno několik nádob, některé ve střepech ležely na kostrách. Některé z nich již původně byly neúplné. Mimo to v hrobě byly ještě ojedinělé zlomky keramiky a zvířecí kosti.

Autor výzkumu:

Rok výzkumu: 1926

Antropologické určení: neurčováno

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy:

Uložení nálezů: muzeum Č. Brod č.inv. 787-794

Literatura a prameny: *Böhm, J. 1926:* Drobné prehistorické nálezy I., Památky archeologické XXXV, 46-63. *Böhm, J. 1926:* Archiv ArÚ Praha, č.j. 278/26. *Spurný, V. 1947/48:* Kostrové pohřby v knovízské kultuře, Památky archeologické XLIII, 13-20.

Spurný, V. 1948: Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha, 177.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 94

Lokalita: Zápý

Okres: Praha-východ

Bližší lokalizace:

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: Na schůzi prehistorického odboru Společnosti přátel starožitností bylo v r. 1912 referováno o nález hromadného pohřbu v jámě. Pod povrchem jámy byla prý kostra v poloze sedící, u dna jámy pak ve dvou rozích kostry ve skrčené poloze, ležící v opačném směru proti sobě. Nález byl původně zařazen do období únětické kultury, ale v diskusi byly proti tomu vzneseny pochybnosti.

Komentář: V. Spurný se domnívá podle analogických dvojitých pohřbů ve vzájemně opačném směru v knovízských jamách, že tento nález patří spíše knovízské kultuře. Skutečnost je bohužel nezjistitelná. Ale vzhledem k tomu, že podobné pohřby jsou známé i z únětické kultury nedá se vyloučit ani původní chronologické zařazení.

Autor výzkumu:

Rok výzkumu: 1912

Antropologické určení: neurčováno

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Literatura a prameny: *Spurný, V. 1948: Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha, 178. Archiv ArÚ Praha, č.j. 1249/1954.*

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 95

Lokalita: Zdice

Okres: Beroun

1. Blíže lokalizace: pozemky zdické pily (č. kat. 736/2 a 738/2)

Objekt:

Datování: štítarská kultura

Popis: Ve Zdicích byla bagrováním porušena kulturní vrstva o mocnosti cca 50 cm a v místě nejintenzivnějších nálezů střepového materiálu byly položeny dvě sondy a proveden archeologický výzkum vedený E. Štikovou. Bylo zjištěno, že do kulturní vrstvy s knovízskou keramikou byly zahloubeny knovízské popelnicové hroby, které však byly bagrováním zničeny natolik, že z nich zbyly jen spodky nádob nebo roztroušené kosti a střepy. V obou sondách bylo zjištěno celkem 13 pohřbů. Po dokončení tohoto výzkumu však došlo k dalším terénním úpravám v západní části pozemků a při tom byly zjištěny ještě další tři popelnicové a jeden kostrový hrob. Prostřední hrob č. 15 a s ním sousedící kostrový hrob byly výkopem takřka neporušeny. Kostrový hrob byl porušen jen při levé noze kostry, kdy levá noha s přilehlou částí pánve a část levé ruky byla porušena terénními úpravami. Kostra ležela v poloze natažené na zádech, s rukama podél těla. Hrob byl obložen kameny tak, že při obvodu po pravém boku kostry byly 3 velké kameny stejně jako po levém boku, kde byl ale hrob částečně porušen. Pět menších kamenů bylo obloukovitě rozloženo za lebkou. Přesně nad ní byl velký plochý kámen a po jeho stranách dva menší.

Při skráních lebky byly nalezeny bronzové náušnice vinuté z dvojitého drátu. Při nich byly dva malé bronzové kroužky z ploché tyčinky. U hrdla byl nalezen vlčí zub a u pravé ruky uzavřený bronzový kroužek. U lebky byla nalezena bronzová šipka s tulejkou a křídélky s esovitě vykrojeným okrajem. V místě, kde byla šipka nalezena, je lebeční kost silně nazelenalá a vykazuje známky poranění. Podle dr. Vlčka jde o kostru ženy středního věku (do 30 let). Rána způsobená šípem mohla, ale nemusela, být smrtelná. Lebka měla též další hranatý defekt uprostřed levé kosti temenní vzniklý snad po úderu tupým předmětem.

Keramika popelnicových hrobů patří štítarskému typu. J. Maličský se domnívá, že jde o dvojitý hrob s jedním pohřbem žárovým (č. 15) a jedním kostrovým a datuje kostrový hrob rovněž do knovízské kultury. Naopak J. Hrala se domnívá, že popis hrobu je dosti nejasný a zřejmě i terénní situace byla složitá, a proto jej nebere jako knovízský v úvahu.

Autor výzkumu: E. Štiková, J. Maličský

Rok výzkumu: 1953

Antropologické určení: E. Vlček

Žena, věk do 30 let.

Označení a uložení antropologického materiálu: nezjištěno

Ostatní nálezy:

Uložení nálezů:

Literatura a prameny: *Maličský, J. 1955: Knovízské pohřebiště ve Zdicích, Archeologické rozhledy 7, 311-316, 329-330, 419-420, 426-427. Hrala, J. 1973: Knovízská kultura v Čechách. Praha.*

Fotografie/Kresebná dokumentace:

2. Blíže lokalizace: západní okraj města, stavba haly firmy Dago

Objekt: 3, 10, 14

Datování: knovízská kultura

Popis: Při stavbě haly firmy Dago, na západním okraji města, bylo prozkoumáno necelých 50 objektů, spadajících do období knovízké kultury. Dvě desítky objektů představovaly standardní zásobní jámy. Ve dvou z nich byly v průběhu výzkumu nalezeny lidské kosterní pozůstatky. V prvním objektu byly přes sebe položeny tři jedinci, spolu s velkou zásobnicí a znotěrkou. V druhém objektu ležela horní polovina skeletu spolu se třemi lebkami. Při osteologickém zpracování se podařilo identifikovat v dalším objektu ještě zlomkovité pozůstatky minimálně ze dvou jedinců, které nebyly rozpoznány v průběhu terénního výzkumu.

Autor výzkumu: D. Stolz

Rok výzkumu: 2003

Antropologické určení: P. Stránská

Objekt 3 - zachováno množství zvířecích kostí, pozůstatky minimálně dvou jedinců – jednoho dospělého (několik zlomků žeber), blíže neurčitelného a dítěte, infans II (okolo 5-6 let) zlomky lebky, pravé ulny a pravého radia (patrně ze stejného jedince) a palcový metatarsus.

Objekt 10 - lebka č. 1, zachována prakticky celá lebka ve fragmentárním stavu, krční obratle a tři hrudní obratle, pravá lopatka a zlomek pravé klíční kosti, část kosti hrudní a několik žeber. Malé dítě, infans II (1-1,5 roku), lebka č. 2 - zachováno fragmentární cranium, atlas a čepovec, dítě infans II (okolo 3 let), lebka č. 3 - zachována fragmentární lebka, atlas, čepovec a zlomky C3, starší dítě, infans III (okolo 7 let). Kostra č. 4 - spočívala na zádech s mírně zdvihnutými rozpaženými horními končetinami. Lebka byla otočena na pravou stranu. Zachována fragmentární lebka, obě neúplné horní končetiny včetně pletenců, hrudní kost, obratle a zlomky žeber. Obě předloketní kosti obou končetin byly asi v polovině diafýzy ulomeny a zbytek chyběl. Všechny lomy jsou světlé, nepravidelné a jejich směr nepodporuje původní domněnku autora výzkumu o useknutí paží. Dospělá žena, adultus II – maurus I (35-45 let), příměš zk (ropucha? určil R. Kyselý).

Objekt 14 - lebka č. 1 – zachována fragmentární lebka dospělého jedince, spíše muže, adultus II – maurus I (35-45 let), lebka č. 2 – zachovány fragmenty neurocrania, část maxily a mandibuly a atlas. Je navíc pravděpodobná příslušnost zlomků levé lopatky, obou klíčních kostí, levého humeru, ulny a radia a drobných kostí levé ruky a několika žeber. Lépe zachovaná levá strana kostry (lebka i kosti postkranialního skeletu), pozůstatky staršího jedince snad spíše žena maurus II (-senilis) (50+), ale také spodní část bederní páteře, zlomek kosti křížové neurčitelné zlomky obratlů a několika žeber a zlomky obou kostí kyčelních a kostí stýdkých (snad spíše žena maurus I 40-50). Přes problematické určení věku u jednotlivých partií skeletu je pravděpodobné, že se jedná o pozůstatky téhož jedince, dospělé ženy uložené na břiše s hlavou spočívající na levé straně. Lebka č. 3. Kostra uložena na zádech. Zachováno menší množství fragmentů neurocrania. Podle anatomického uspořádání kosterních pozůstatků (podle fotografie) náleží k této lebce pravděpodobně kosti trupu ze sáčku č. 158. Zachována žebra, tělo hrudní kosti, zlomky většiny hrudních a bederních obratlů (krční část páteře nenalezena, zlomek kosti křížové a zlomek levé kosti pánevní a zlomek hlavice femuru. Kosterní pozůstatky dospělého jedince snad spíše muže, adultus II – maurus I (35-50 let).

Další sáčky, vztahující se k tomuto objektu, obsahují zcela rozdrčenou pravděpodobně levou stehenní kost jejíž bližší určení není možné, dále zlomky kostí vyzvednutých při „začišťování“ skeletů, které obsahují část týlní kosti, hrudní kost, několik žeber, zlomek kosti klíční, zlomky obratlů, kostí pánevních a kostí křížové, jejichž určení anatomické příslušnosti k jednotlivým kostrám není možné. Ve všech případech jde o kosti dospělého jedince (jedinců?). V sáčku s kostmi sebranými z povrchu byl zlomek pravé poloviny mandibuly, zlomek maxily, atlas, čepovec, 4 hrudní obratle, zlomky dalších obratlů, žeber, pánevních kostí, zlomek hlavice kosti pažní a stehenní a ani zde není určení přesnější anatomické příslušnosti k pohřbeným jedincům možné.

Objekt č.14 – zde byly uloženy kostry tří dospělých jedinců, pravděpodobně ženy (maturus I-II) a dvou mužů (?) (adultus II-maturus I).

Na žádné z nalezených kostí nebyly zjištěny stopy násilných zásahů.

Označení a uložení antropologického materiálu:

Ostatní nálezy:

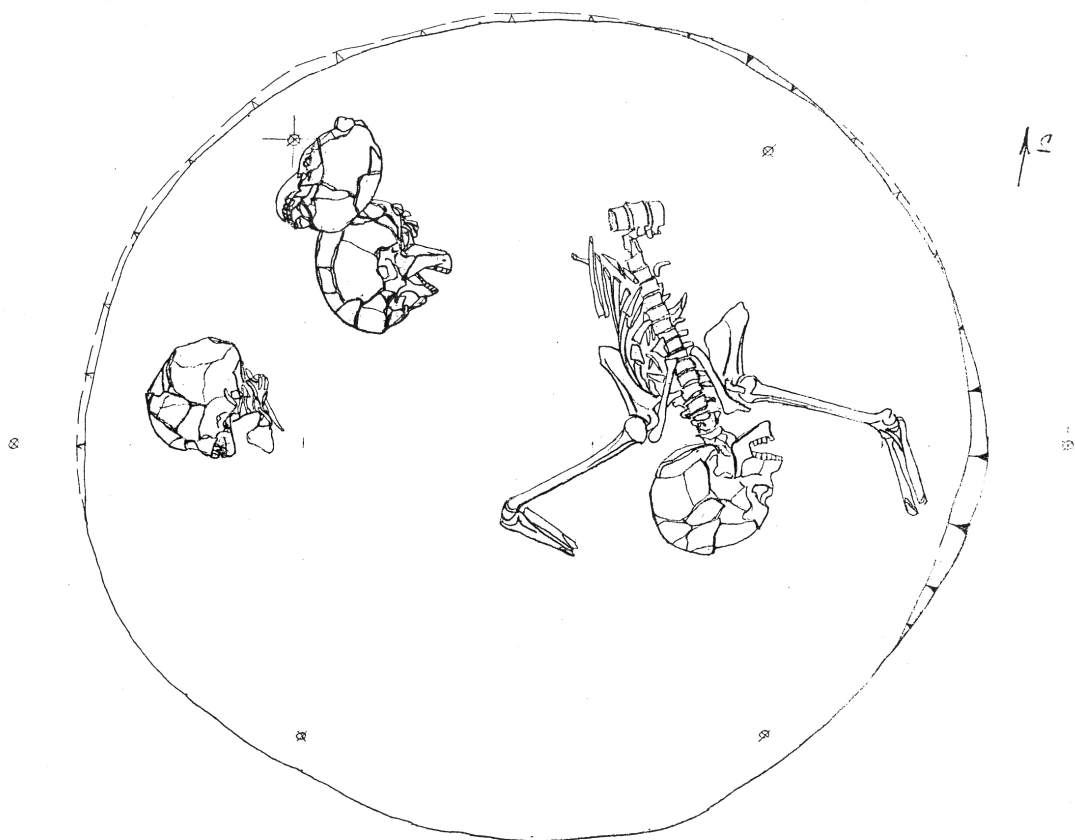
Uložení nálezů:

Literatura a prameny: *Stolz, D. – Stolzová, D. 2004: Archeologické výzkumy Ústavu archeologické památkové péče středních Čech na Berounsku a přilehlé části okresu Praha-západ v letech 2001-2003. In: Středočeský vlastivědný sborník. Středočeské Muzeum Rožtoky u Prahy 22, 173-178. Stránská, P. 2004: Antropologický posudek č. 1054 uložený na antropologickém oddělení ArÚ Praha.*

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Fotodokumentace.

Kresebná terénní dokumentace P. Hladíka.

Katalogový záznam č.: 96

Lokalita: Zvoleněves

Okres: Kladno

Bližší lokalizace: farní pole Na Běchově

Objekt:

Datování: knovízská kultura

Popis: V hloubce 40 cm objevili podle jejich slov „hromadný pohřeb zvláštního druhu“. Jednalo se o 5 lebek uložených v prosté zemi, z nichž údajně jedna, patřící dospělé osobě, byla umístěna uprostřed a další čtyři dětské lebky okolo ní. V místě byly nalezeny keramické střepy ve velmi špatném stavu bez možnosti datování. Také lebky byly prý ve velmi špatném stavu a při manipulaci se zcela rozpadly. Na základě analogií pohřbů samostatných lebek v knovízské kultuře zařadili autoři tento nález do stejného období.

Komentář: Nálezy samostatných lebek jsou v současné době však známy také z mnoha jiných období, a proto je příslušnost tohoto nálezu ke knovízské kultuře nejednoznačná.

Autor výzkumu: J. Felcman, V Schmidt

Rok výzkumu: 19. stol.

Antropologické určení: autor neznámý

údajně 1 dospělá, 4 dětské lebky

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Literatura a prameny: *Schmidt, V. 1893:* Archeologický výzkum „Údolí Svatojiřského“ a okolí, *Památky archeologické XVI, 57-84. Spurný, V. 1947/48:* Kostrové pohřby v knovízské kultuře, *Památky archeologické XLIII, 13-20. Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nепublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha, 179.

Fotografie/Kresebná dokumentace:

Katalogový záznam č.: 97

Lokalita: Žižice

Okres: Kladno

Bližší lokalizace: severně za obcí Žižice, nad „Červeným potokem“, po pravé straně silnice ze Slaného do Velvar, cihelna pana Šebka

Objekt:

Datování: kultura knovízská

Popis: V kolmé stěně cihelny narazili dělníci nejprve na lidskou lebku a v její blízkosti dvě nádoby. Při příchodu p. Felcmana a Schmidta byl hrob od západní strany až na kostru odkopán, zmíněná lebka oddělena a dvě nádoby vyzvednuty. Dno hrobové jámy se nacházelo 80 cm pod povrchem. Po dokopání hrobu byla objevena kostra mladšího individua v sedící poloze na skupině nádob. Argumentem pro tuto interpretaci byla pánev, která údajně stála kolmo (v pozici sedícího člověka), u severní stěny jámy opřena o okraj mohutné rozdrcené nádoby. Stehenní kosti ležely ve vodorovné poloze široce rozkročeny a pod nimi se nacházely kosti lýtkové a holenní. Levá loketní kost ležela vedle levé kosti lýtkové. Lebka byla údajně položena poblíž pravého kolena. Páteř a žebra byly již zcela zetlelé. Pod kostrou vyčnívalo ze všech stran množství střepů mezi jemnou hnědou hlínou smíšenou s popelem a kousky uhlíků. Nálezová zpráva uvádí z tohoto hrobu celkem 8 nádob, z nichž 4 se dostaly podle V. Spurného do sbírek Národního muzea.

Autor výzkumu: J. Felcman, V. Schmidt

Rok výzkumu: 1894

Antropologické určení: autor neznámý
údajně mladší individuum

Označení a uložení antropologického materiálu: nedochoval se

Ostatní nálezy:

Uložení nálezů: Národní muzeum

Literatura a prameny: *Schmidt, V. 1896:* Hrob s kostrou v sedě pochovanou u Žižic, Památky archeologické XVI, 451-458. *Spurný, V. 1948:* Problém kostrových hrobů v knovízské kultuře. Nepublikovaná disertace. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha, 183. *Spurný, V. 1954:* Archiv ArÚ Praha, č.j. 1257/1954.

Fotografie/Kresebná dokumentace: